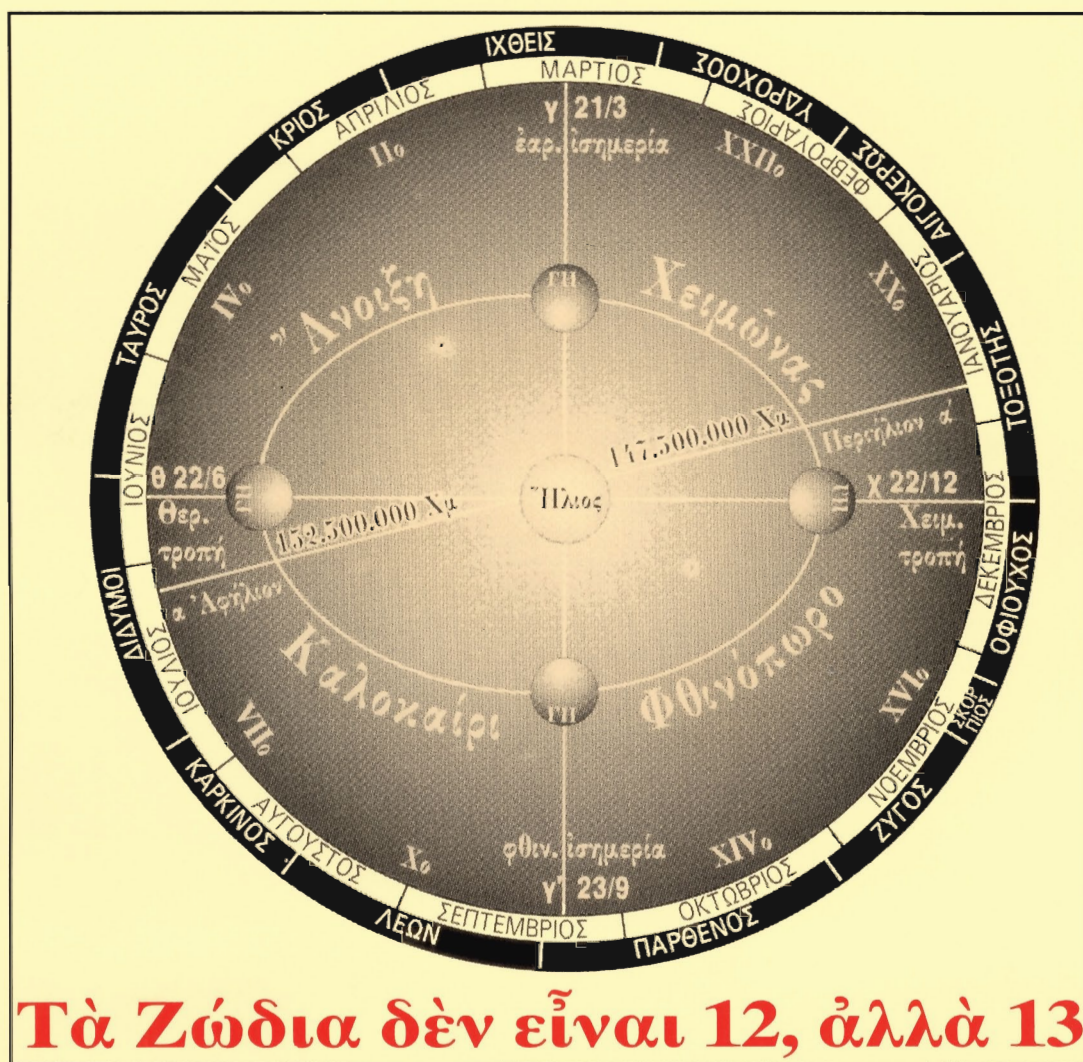

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΛΕΞΕΙΣ
ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1200

Τί κρύβεται πίσω
από τή «Μαύρη Ἀθηνᾶ»

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58' Αθήνα.

Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιότυπος: 3314997.

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 13.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ατελιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα, τηλ.: 5221792.
Εκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΟΣ

- Τιμή αντίτυπου: 1.200 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 12.000 δρχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 18.000 δρχ.
 - Φοιτητών: 8.000 δρχ.
- Έξωτერიκοί: 65 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματως μετά την λήξη του
12μήνου. Διακοπή της συνδρομής
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος του ενδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

"Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά εντάξματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
κειμένων του «Δ», με την προϋ-
πόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς
ή πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 10928:
Δεκατίετες χρόνι

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 10929:
ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΜΙΧ. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, Κ. ΔΟΥΚΑΣ, Ε. ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ, Ι.
ΧΑΤΖΗΔΑΜΙΑΝΟΣ, Γ. ΒΑΘΗΣ, Α. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, Ν.
ΤΣΙΡΩΝΗΣ, Σ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΠΑΣ.

ΣΕΛΙΣ 10937:
Παγκόσμιος Έλληνοζότης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ

ΣΕΛΙΣ 10939:
Το εξορισιαστικό πλαίσιο της «Μαύρης» Αθήνας

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

ΣΕΛΙΣ 10943:
Οι Έλληνικές λίξεις στη Ρωσική γλώσσα

Γ.Ι.ΒΕΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 10949:
Βυζάντιο: Περίοδος σκλαβιάς των Ελλήνων
ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 10957:
*Οι προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης -
δέν προσέδωσαν την Έλνεση του Ήσοφ (IV)*

Ε. ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 10960:
«Των ψευδομένων λιγχός εστι τα πράγματα»
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 10963:
Τα Ζώδια δέν είναι 12, αλλά 13
ΚΩΝ. Β. ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ

ΣΕΛΙΣ 10979:
Συνάντηση τον καθηγητή Νεοκλή Σαρρή
ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 10984:
Δύο αινιγματικά πρόσωπα στα Μύρα
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 10987:
ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΕΣ ΒΡΑΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΛΕΩ
Π. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ, Β. ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ, Ε. ΜΠΕΞΗΣ

ΣΕΛΙΣ 10995:
Έλληνική επίδραση στη Λιθουανική θρησκεία
ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 10997:
*Η διαφορετική αντίληψη περί θανάτου
μεταξύ Έλληνομοι και Χριστιανισμού*
ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 10999:
Εφημερίδα Έλληνικής Επιγραφής της Σίνας
Α. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ, Ι. STRATAKIS, Ν. ΤΣΙΡΩΝΗΣ, Ε. ΠΟΛΥΖΩΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11001:
*Α. Βασιλάκης: "Ένας Έλληνοπόλεμος μεγάλος ζωγράφος
της Αναγεννήσεως από τη Μήλο*
Δρ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11005:
Επαλήθευση των «παρυδόξων» του Ζήνωνος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11009:
«Δύναται ήθος ή μουσική πυρποκευάειν»
ΜΑΡΙΑ ΣΤΟΥΠΗ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 10936 • Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ ΗΜΩΝ: σελ. 10961 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ.
10976 • ΕΛΛΟΓΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 10977 • ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 10985 •
ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΗΤΑ: σελ. 10993 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 11009.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ' • ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 180 • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1996

Δεκαπέντε χρόνια

Με τὸ τεῦχος αὐτὸ ὁ «Δαυλὸς» κλείνει 15 χρόνια ζωῆς, συμπληρώνοντας 11.000 σελίδες λόγου.

Ἀμετακίνητοι κύριοι ἄξονες τῆς γενικῆς προβληματικῆς τοῦ περιοδικοῦ στὰ χρόνια αὐτὰ ἦταν –καὶ θὰ παραμείνουν– ἡ μέσω θετικῶν ἀποδείξεων ἔρευνα τοῦ **πραγματικοῦ** παρελθόντος, ἡ σὲ βάθος κατανόηση τῶν συμβαινόντων τοῦ παρόντος μὲ τὴν βοήθεια τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἀνίχνευση τῆς γνήσιας Ἑλληνικότητος, τῆς παγκόσμιας Ἑλληνικότητος.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά σκοπιμότητα στὴν ἐκδοτικὴ αὐτὴ στρατηγικὴ τοῦ «Δαυλοῦ», παρὰ μόνον τὸ αὐτοδίκαιο δικαίωμα καὶ καθήκον τῆς ἀναζητήσεως τοῦ ἀληθινοῦ. Χάρη στὴν ἐλεύθερη αὐτὴ πνευματικὴ σκοπιὰ, καὶ μόνον, ποὺ δὲν περιορίζεται ἀπὸ δογματικὰ καὶ χρησιμοθηρικὰ φράγματα, φρονοῦμε ὅτι μπορέσαμε νὰ ὀρθοτομήσωμε ἕναν τρόπο θεωρήσεως τῆς πραγματικότητος, ποὺ ἔλειπε ἢ λειτουργοῦσε ὑποτονικὰ καὶ ἀσυστηματοποίητα, ἕναν τρόπο ποὺ σήμερα διέπει λειτουργικὰ τὴν σκέψη πολλῶν χιλιάδων ἐλευθέρων καὶ προικισμένων συνειδήσεων, μιᾶς «μαγιάς» τοῦ Μέλλοντος, στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ εἶναι ἡ πλουσιώτερη δυνατὴ ἠθικὴ ἀμοιβὴ γιὰ τὴν προσπάθεια τοῦ «Δαυλοῦ», ποῦ, ὅταν τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1982 ξεκίνησε, δὲν διέφερε πολὺ ἀπὸ φωνὴν βοῶντος ἐν ἐρήμῳ.

Ἐχθρότητες, παρεξηγήσεις, μίσση, ὕβρεις, συκοφαντίες, διαστρεβλώσεις, ἐπιθέσεις καὶ ἄλλα χειρότερα –ποὺ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναφερθοῦν ἐδῶ– ὑπῆρξαν οἱ «φυσιολογικὲς» ἀντιδράσεις ποὺ ἀντιμετωπίσαμε –καὶ ἀντιμετωπίζομε– γιὰ τὸ τόλμημά μας· «φυσιολογικὲς», γιατί, πρῶτον, ἡ ἀλήθεια ἐνοχλεῖ καὶ ζημιώνει τίς ἐστίες δυνάμεως ποὺ στηρίζονται σὲ καθιερωμένα πνευματικὰ, θρησκευτικὰ, ἰδεολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ δόγματα· καί, δεύτερον, γιατί σ' ἕνα περίγυρο ποὺ διατελεῖ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες σὲ κατὰστασιν πνευματικῆς, ἰδεολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀφασίας, οἱ νυγμοὶ ἐνὸς νεοφανοῦς λόγου προκαλοῦν σπασμωδικὰς ἀντιδράσεις καὶ ἀνεξέλεγκτους κραδασμούς. Ἀλλὰ μᾶς μένει ἡ ἠθικὴ ἱκανοποίηση, ὅτι μέσα ἀπὸ τὴν πλησμονὴ αὐτὴ τῆς ἀρνήσεως δὲν μπόρεσαν νὰ ἀντιτάξουν μιὰ στοιχειώδη κριτικὴ καὶ ἕναν ὑποτιπῶδη ἔστω ἀντίλογο, ποὺ νὰ ἀνασκευάζῃ ἀποδεικτικὰ τὸν λόγο μας καὶ νὰ καταδεικνύῃ τυχὸν πλάνες μας. Δὲν θεωροῦμε βεβαίως ὅτι κατέχομε τὴν ἀπόλυτὴ ἀλήθειαν –ἂν συνέβαινε αὐτό, θὰ ἐσήμερινα μετάπτωξη τοῦ «Δαυλοῦ» στὴν κατὰστασιν ἐκείνων ποὺ τὸν διώκουν–, ἀλλὰ εἶναι αὐτονόητο, ὅτι οἱ ὕβρεις καὶ οἱ συκοφαντίες δὲν ἀρκοῦν, γιὰ νὰ μᾶς πείσουν, ὅτι αὐτοὶ ποὺ τίς ἐκτοξεύουν ἔχουν τὸ δίκιο μὲ τὸ μέρος τους.

Ὁ «Δαυλὸς» θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ μάχεται ἀγκιστρωμένος στὸν τομέα τοῦ μετώπου, ὅπου ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς μας μᾶς ἔταξε, βέβαιος ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατανόηση τοῦ παρόντος, ἂν δὲν γνωρίζῃς τὸ ἀληθινὸ παρελθόν, ὅπως δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀσφαλὴς πορεία στὸ αὐριο, ἂν αὐτὴ δὲν στηρίζεται στέρεα στὸ πραγματικὸ χθὲς καὶ στὸ πραγματικὸ σήμερον. Ὁ καθολικῆς ἰσχύος νόμος αὐτὸς τῆς Ἱστορίας –ἀλλὰ καὶ τῆς Φύσεως– εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ μὲ μέγιστη προσοχὴ πρὸ παντὸς τώρα, ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα θρῖσκεται στὸ πιὸ κρίσιμο κοσμοϊστορικὸ σταυροδρόμι ἀπὸ τότε ποὺ ἀπέκτησε ἱστορικὴ συνείδηση.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἡ ἀποκρυπτογράφηση τῆς κροκάλης τῆς Καυκανιάς

Κύριε διευθυντά,

Χωρὶς νὰ θέλω ν' ἀμφισβητήσω τὶς γνώσεις τοῦ ἐπιστολογράφου σας κ. Ἀντῶν Βασιλάκη, ὁ ὁποῖος στὸ ὑπ' ἀριθμ. 178 τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» δίνει μίαν ἄλλην ἐκδοχὴ στὸ νόημα τῆς Γραμμικῆς Β Γραφῆς τῆς κροκάλης τῆς Καυκανιάς Ὀλυμπίας –ἀπεναντίας μάλιστα αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη χαρὰ, πού ἔνας «ἐρασιτέχνης» ἀφιερώνει τὴν ζωὴ του στὴν ἀνάγνωσι τῶν πινακίδων τῆς ΓΓΒ–, ὥστόσο καλοπίστως θὰ παρατηροῦσα τὰ ἑξῆς:

1) Κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν ὑπάρχει πιά περιθώριο ἀμφισβήτησεως, ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ διάλεκτος, ἡ ἀρχαιότερα πού μᾶς ἔχει διασωθῇ στὴν Ἰωνικὴ μὲ ἀπολιθώματα Αἰολικῆς καὶ Ἀττικῆς, προέρχεται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν ΓΓΒ, ἐκδοχὴ στὴν ὁποία συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Βασιλάκης. Ἐπομένως δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα ν' ἀμφισβητοῦμε τὸ νόημα πού μᾶς προκύπτει ἀπὸ τὶς ἡχητικὲς ἀξίες Βέντρις, ὅταν τοῦτο συμπίπτει νοηματικὰ καὶ ἡχητικὰ μὲ λέξεις τῆς νεωτέρας Ὀμηρικῆς διαλέκτου. (Καὶ λέγω νεωτέρας διαλέκτου, διότι ἀκράδαντα

πιστεύω, ὅτι ὁ πυρήνας τῶν ἐπὼν ἐγγράφη σὲ μὴ διασωθεῖσα ΓΓΒ).

Παραδείγματα:

Στὴν Ἰλιάδα ἀναφέρεται κατ' ἐπανάληψιν ἡ λέξι «τάφρος». Ἐν τούτοις σὲ δύο σημεία (Ο 356 καὶ Ω 797) ἀναφέρεται ὡς «κάπετος» (ἡ) ἢ τοι λέξι προερχομένη κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν ΓΓΒ, δηλαδή (σ)κα-πε-το(ς) ἢ τοι σκαπτός.

Ἡ ἔκφρασι πού χρησιμοποιοῦμε αὐτοῦσια ἀκόμη καὶ σήμερα «ἄνεν μισθοῦ» προέρχεται καὶ αὕτῃ ἀπὸ τὴν ΓΓΒ (βλέπε πινακίδα Ἰδαλίου): A-NEU MI-JI-TO-NE. Ἡ ἡχητικὴ καὶ νοηματικὴ προσέγγισι στίς Ὀμηρικὰς λέξεις εἶναι ἀπόλυτη.

Ὅταν λοιπὸν στὴν κροκάλῃ τῆς Καυκανιάς ἀποκρυπτογραφεῖται ἡ ἡχητικὴ ἀξία A-SO-NA (καὶ ὄχι NA-SO-A, ὅπως δέχεται ὁ ἐπιστολογράφος σας, γιὰ ν' ἀποκρυπτογραφῆσῃ «νῆσος», διότι στὴν βουτροφοδὸν γραφὴ ὁ πρῶτος στίχος διαβάζεται ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ δευτέρος ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερὰ κ.ο.κ.), ἡ ὁποία συμπίπτει μὲ τὸν συγκριτικὸ βαθμὸ τοῦ ἐπιρρή-

Ῥς ἀπευθυνθοῦμε πρὸς τοὺς γείτονες τῆς Ἑλλάδας καὶ ᾶς τοὺς μιλήσουμε γιὰ τὴν κοινὴ καταγωγὴ μας

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Τὰ δύο ἐπικάϊρα τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν γεγονότων ἄρθρα «Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν συνόρων» στὸ τεῦχος 171, σελ. 10299 καὶ «Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν συνόρων II» στὸ τεῦχος 175, σελ. 10631 τελικὰ ἔγιναν οἱ πέτρες πού τάραξαν τὰ λιμνάζοντα νερά καὶ σχημάτισαν ὁμόκεντρος κύκλους, πού ἀπλώνονται. Θέλουμε νὰ ἐλπίζουμε, ὅτι τὸ τάραγμα αὐτὸ θὰ ἔχει διάρκειαν καὶ ἔντασι. Σὲ τελευταία ἀνάλυση ἀφορᾷ στὸν Ἑλληνισμό καὶ στὴν συνεχῆ συρρίκνωσιν του στίς μέρες μας.

Πολλοὶ ἀναγνώστες τάχθηκαν ἐναντίοι μὲ ἐπιστολὰς (δικαίωμά τους)· καὶ αὐτὸ δείχνει, ὅτι τὸ θέμα δὲν τοὺς ἀφήνει ἀδιάφορους. Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀπάθεια μπροστὰ στὴν συστηματικὴ ἔξωθεν ἀλλὰ καὶ ἔσωθεν προσπάθεια συρρίκνωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν προσπάθεια ἀφελληνισμοῦ τοῦ λαοῦ

ματος *ἄγχι*, ἐγγύς, *ἄσων*, ἐγγύτερον, δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ἀναζητήσουμε ἄλλη ἐρμηνεία. Ἀπλῶς πρέπει νὰ δεχθούμε, ὅτι οἱ γραμματικοὶ τῆς παλαιότερας κλασσικῆς περιόδου σεβάσθηκαν ἀπολύτως τὰ νοήματα, τοὺς ἤχους καὶ τὴν «γραμματική» τῶν Γραμμικῶν Γραφῶν καὶ ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴ γλωσσικὴ ἐκφραστικότητα τῶν προπατόρων τους, γιὰ νὰ νομοθετήσουν τὴν Ὀμηρικὴ, Ὀρφικὴ καὶ Ἡσιοδικὴ διάλεκτο καὶ νὰ θέσουν γραμματικούς κανόνες ὑψηλῆς διανοήσεως, τοὺς ὁποίους μὲ τόση εὐκολία ποδοπατοῦν οἱ σύγχρονοι «γλωσσολογολογίες», δημιουργώντας στρατιᾶς ἀγραμμάτων.

Βεβαίως, ὅπως ἔχει πεῖ ὁ διαπρεπὴς ἀνθρωπολόγος κ. Α. Πουλιανός, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ὁμιλεῖται ἐδῶ καὶ 50.000 χρόνια, ὅπως ἔχει δηλώσει στὸν «Δαυλὸ», μόνον ἂν εἶχαμε ἓνα διαχρονικὸ μαγνητόφωνο, θὰ μπορούσαμε ἐκ τοῦ ἀσφαλούς νὰ γνωρίζουμε, πῶς ἀκριβῶς μιλοῦσαν οἱ ἄνθρωποι τῆς μακρινῆς ἐκείνης περιόδου καὶ τί ἐννοοῦσαν μὲ τὰ ἰδιογράμματα καὶ τὰ ἱερογλυφικά τους. Ὅμως, ὅπως ἐγὼ πιστεύω καὶ ἔχω μὲ ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζει σὰ διδλία μου, τὸ γλωσσικὸ DNA τῶν Ἑλλήνων διακονίζεται στὴν σημερινὴ ἐκφρασιὶ ὅχι μόνον στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο ἀλλὰ καὶ παγκοσμίως. Δὲν ἔχουμε συνεπῶς χρεια ἐνὸς οὐτοπικοῦ μαγνητοφώνου, γιὰ ν' ἀντιληφθοῦμε, πῶς μιλοῦσαν καὶ πῶς ἔγραφαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι τοῦ Ἑλλαδικοῦ χῶρου. Συνδυετικὸς μας κρείκος

εἶναι ὁ Ὀμηρὸς μὲ τὶς κωδικοποιημένες πρωτογενεῖς πληροφορίες του, ποὺ μᾶς καθοδηγεῖ στὴν ἀνάγνωσι τῶν Γραμμικῶν Γραφῶν. Διότι, ὅπως πολὺ σωστὰ ὑποστηρίζει ὁ κ. Βασιλάκης, οἱ μὴ γνωρίζοντες ἀρχαῖα Ἑλληνικά δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποκρυπτογραφοῦν πινακίδες ΓΓ.

2) Ἡ δευτέρα ἐπίμαχη λέξι QA-RO-KO ἐξακολουθεῖ νὰ διαβάζεται «μὴ δουστοροφῶν» ἀπὸ τὸν ἐπιστολογράφον σας, προκειμένου νὰ θεμελιωθῇ ἡ λέξι *κρόκη*, *κροκάλη*, *δότσαλο*. Ὅμως αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ λέξι εἶναι ποὺ πρέπει νὰ διαβασθῇ ἀνάποδα, QA-RO-KO καὶ ὄχι KO-RO-QA, ἐνῶ ἐγὼ ὑποστηρίζω, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ Ὀμηρικὸ ρῆμα *καρκαίρω*, *κραδαίνομαι*, *σειομαι*, *τρέμω* (ἐπὶ τῆς γῆς σειομένης κατὰ τοὺς σεισμούς). Ἀλλὰ κυττάξετε, τί συμβαίνει μὲ τὴν ἐκπληκτικὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων: καὶ οἱ δύο λέξεις *καρκαίρω* καὶ *κρόκη* ἔχουν κοινὴ καταγωγὴ ἀπὸ τὸ ρῆμα *κρέω*, ποὺ σημαίνει *πλήττω*, *κτυπῶ*. Παντοῦ ὑπάρχει ὁ *κραδασμός*, ὅπως *κρουομένης χορδῆς* ἢ *ὑφάσματος* ὑπὸ κατασκευῇ, ποὺ κτυπιέται διὰ τῆς *κερκίδος*. Μία μικρὴ ἀλλαγὴ ἡ μεταθεσι γράμματος ἢ γραμμάτων εἶναι ἀρκετὴ, γιὰ νὰ διαφοροποιήσῃ τὸ βασικὸ νόημα, ποὺ ἐξυπονοεῖται σὲ ὅλες τὶς παραγωγές, ἀλλὰ ἐξυπηρετεῖ ἄλλες ἀνάγκες, ὅπως *ἔχω* καὶ *ὀχέω*, *φέρω* καὶ *φορέω*, *φοβέω* καὶ *φοβοῦμαι*, *πατέομαι* καὶ *πατέω* κ.λπ.

Ἄν ὁ κ. Βασιλάκης δέχεται –αὐθαιρετῶντας πάντως, ἀφοῦ διαβάξει, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ'

μας, ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, εἶναι ὁ ἐχθρὸς, ὁ ἐθνικὸς μας ἐχθρὸς, ποὺ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ καταπολεμήσουμε. Ἄλλοι πάλι ἀναγνώστες στάθηκαν ἀλληλέγγυοι καὶ ὁμόθυμοι στὸ περιεχόμενο τῶν ἄρθρων μὲ ἐπιστολές καὶ ἀξιόλογα ἄρθρα (μελέτες), ὅπως «**Ἡ ἐλληνικὴ καταγωγὴ Βαλκανίων καὶ Τούρκων**» τοῦ Μάριου Δημόπουλου στὸ τεῦχος 174, σελ. 10585 καὶ «**Οἱ 48 μειονότητες τῆς Τουρκίας**» τοῦ Ἡλία Γ. Λαῖου στὸ τεῦχος 176-177, σελ. 10703. Εὐχόμεστε, πλατύτερες μάζες τοῦ λαοῦ νὰ συνειδητοποιήσουν τὸν κίνδυνον αὐτὸν ποὺ διατρέχει τὸ Ἔθνος μας, μὰ ποὺ οἱ ταγοὶ μας ὑπνώττουν καὶ περὶ ἄλλα τυρβάζουν, κυρίως ἐξυπηρετῶντας σκοποὺς ξένους πρὸς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα καὶ γονυπετῶντας μπροστὰ στοὺς ξένους ἡγέτες καὶ «προστάτες» μας. Βγάζετε, κύριοι (δοτοί...) ἡγέτες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὰ καράδια καὶ τὰ ἀεροπλάνα μας τὰ ἀγορασμένα μὲ τὸν ἰδρῶτα καὶ τὸ αἷμα μας περίπατο, γιὰ νὰ φοβίσετε τοὺς ἀπέναντι, ποὺ κάνουν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μὲ τὰ δικά τους; Ἐξοπλίζετε τὰ ἀνατολικά νησιά μας, τὰ φορτώνετε μὲ ἄρματα καὶ κανόνια,

ὄψι του τὴν δουστροφηδὸν διάταξη τῶν λέξεων τῆς κροκάλης, ποὺ δέχθηκε καὶ ἡ ἀνασκαφέας ἀρχαιολόγος κ. Πολυξένη Ἀραπογιάννη-, ὅτι ἡ γραφή ὁμιλεῖ περὶ κρόκης, κροκάλης, δὲν θὰ ἔλεγα, ὅτι πέφτει πολὺ ἔξω ἐτυμολογικά, δεδομένης τῆς κοινῆς καταγωγῆς τοῦ βασικοῦ νοήματος τῶν δύο λέξεων, ποὺ εἶναι ὁ κραδασμός. Μόνο ποὺ δὲν ταιριάζει μὲ τὴν περίπτωσι, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατόν μία κροκάλη νὰ γράφῃ αὐτὸ ποὺ εἶναι, ὅπως δὲν μπορεῖ ἓνα σταμνὶ νὰ γράφῃ, ὅτι εἶναι σταμνὶ ἢ μία λήκυθος, ὅτι εἶναι λήκυθος. Οὔτε μπορεῖ νὰ δεχθῇ κανεὶς, ὅτι ἓνα θότσαλο διαστάσεως 4x5 ἑκατοστῶν εἶναι δυνατόν νὰ τεθῇ ὡς θεμέλιος λίθος ἐνὸς καμινιοῦ πηλίνων σκευῶν. Κροκάλες ἐτοποθετοῦντο πράγματι στὰ θεμέλια τῶν ἀγαϊκῶν κτηρίων, ἀλλὰ ἦσαν μεγάλου μεγέθους, ὅπως ἐκεῖνες τοῦ μεγάλου κτίσματος ποὺ ἀνεκάλυψε ἡ σκαπάνη τοῦ Β. Δαϊρπελὲδ στὴν πραγματικὴ Ὀμηρικὴ Ἱθάκη, τὴν Λευκάδα, ποὺ πιθανολόγησε ὡς τὸ ἀνάκτορο τοῦ Ὀδυσσεύς. Οὔτε εἶναι δυνατόν τὸ καμίνι αὐτὸ νὰ τοποθετηθῇ στὴν κορυφὴ λόφου, ὅπου τὸ ἀρχαῖο κτίσμα τῆς Κανκανιάς.

Ἐξακολουθῶ νὰ ἐπιμένω, στηριζόμενος στὸ πολῦτιμο πληροφοριακὸ ὕλικὸ τοῦ Ὀμήρου, στὴν δική μου ἐκδοχὴ τοῦ «φυλακτοῦ», μὲ τὸ ὅποιο οἱ ἄνθρωποι τῆς παλαιότητας ἐκείνης ἐποχῆς νόμιζαν, ὅτι προφυλάσσοντο ἀπὸ κάποιο κακὸ, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ σημερινοί. Ἡ ψυχὸς συνθεῖ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀλλάζει, ὅσες χιλιετίες κι ἂν περάσουν. Τὸ ἴδιο δέος γιὰ τὸ ἄγνωστο καὶ τὸ θεῖο ταλανίζει τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους ὅπως καὶ τοὺς παλαιολιθικούς, τοὺς ὁποίους ἄλλωστε συνδέουν καὶ κοινὰ κατασκευάσματα ἐξυπηρετήσεως τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὅπως εἶναι τὰ πηλίνα σκεύη, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ ἐκτοπίσῃ οὔτε ἡ διαστημικὴ τεχνολογία.

Χωρὶς νὰ διεκδικοῦμε τὸ ἀλάθητο, θὰ συνιστούσαμε ἀποφυγὴ προκλήσεως συγχύσεως γύρω ἀπὸ αὐτονόητες λέξεις τῆς ΓΓΒ, οἱ ὁποῖες περιλαμβάνονται σχεδὸν αὐτοῦσιες στὸ Ὀμηρικὸ λεξιλόγιο.

Μὲ ἐκτίμησι
Κ. Δούκας
Καραμπαμπά 12
173 43 Ἀθήνα

Συνεχίζεται ἡ σιωνιστικὴ προπαγάνδα στὰ σχολεῖα

Κύριε διευθυντά,

Ἐπὶ τέσσερα συνεχῆ ἔτη –1992, 1993, 1994 καὶ 1995– στὰ τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» ὑπ' ἀριθ. 132, 142, 156 καὶ 168 ἀντιστοίχως εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ

φιλοξενήσετε κείμενα ἢ ἐπιστολές μου, στίς ὁποῖες ἀναφερόμουν στὸ αἶσχος νὰ διδάσκωνται στὰ Ἑλληνόπουλα ψεῦδη διὰ τῶν ἐπισήμων, κρατικῶν, σχολικῶν βιβλίων. Ψεῦδη, ποὺ διαστρε-

μὲ ἀγῆματα καὶ στρατόπεδα; Καλὰ κάνετε ἄλλωστε γι' αὐτὸ τὰ ἔχουμε. Τί θὰ λέγατε, νὰ στήνατε κι ἀπὸ ἓναν ραδιοπομπὸ ἢ κεραία ἀναμετάδοσης πάνω τους καθὼς καὶ πάνω σὲ κάθε βραχονησίδα στραμμένη (προσανατολισμένη) ἀνατολικά; Νὰ κάνετε τὰ ἴδια καὶ στὰ βόρεια σύνορά μας καὶ νὰ κάνετε τακτικὲς ἐκπομπές στὴν γλῶσσα τῶν γειτόνων μας; Νὰ τοὺς λέγατε (νὰ τοὺς λέγαμε) σὲ ὅλους τοὺς τόνους καὶ στὴν διαπασῶν τίς μεγάλες ἀλήθειες, ποὺ τοὺς ἀφοροῦν καὶ μᾶς ἀφοροῦν, ποὺ κάθε ἐχέφρων Ἑλληνας μὲ ἱστορικὴ γνῶση γνωρίζει ἢ στὴν χειρότερη περίπτωσι ψυχανεμίζεται:

– “Ὅτι πέρα ἀπὸ τίς διαφορετικὲς γλῶσσες καὶ θρησκείες εἴμαστε μιὰ ράτσα, ἓνα αἷμα, γέννα τῆς ἴδιας μητέρας, ὅτι εἴμαστε Ἑλληνες καὶ ἑλληνογενεῖς.

– “Ὅτι γι αὐτὸν τὸν λόγο, ἂν καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα μᾶς χώρισαν καὶ μᾶς κάνανε ἐχθρούς, ποὺ ἀλληλοσφαζόμαστε αἰῶνες τώρα, ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ζήσουμε τουλάχιστον σὲ καλὴ γειτονία.

– “Ὅτι κάθε σύγκρουσι, κάθε πόλεμος μεταξύ μας στὸ παρελθὸν καὶ στὸ

δλώνουν την ιστορία και υποθαμίζουν την προσφορά του Έλληνισμού. Αναφέρομαι πάντοτε στο βιβλίο Θρησκευτικών της Α' τάξεως Γυμνασίου του Όργανισμού Έκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Παρακαλούσα και προκαλούσα στα κείμενα/έπιστολές μου να λάβουν θέση για τα ψεύδη αυτά τα Έπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού, το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο, οι καθηγητές Ιστορίας των Πανεπιστημίων μας. Δεν συγκινήθηκε κανείς. Έπανερχομαι και έρωτώ κάθε «άρμοδιο»:

α) Πέρασε ποτέ ο Μέγας Άλέξανδρος από τα Ίεροσόλυμα; Πού τὸ δρῆκαν γραμμένο οἱ σοφοὶ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου; Καὶ ἀφοῦ δὲν πέρασε, πρὸς τί ἡ εἰκόνα τῆς σελίδας 208 τοῦ βιβλίου, ὅπου προσκυνάει γονατιστός (!!) «προσὸς τὴν πύλην τῆς Ἱερουσαλήμ» τὸν ἀρχιερεῖα τῶν Ἰουδαίων;

β) Ὑπῆρξε ποτὲ βασιλιάς τῶν Σπαρτιατῶν μὲ τὸ ὄνομα «Ἀρειος»; Καὶ ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξε, γιατί νὰ διδάσκονται τὰ Ἑλληνόπουλα στίς σελίδες 209-210 τοῦ βιβλίου, ὅτι ὁ μηδέποτε ὑπάρξας Ἀρειος ἔστειλε γράμμα στὸν Ἐβραῖο ἀρχιερεῖα Ὀνία, γιὰ νὰ τὸν δεβαιώσει, ὅτι «οἱ Σπαρτιάτες... κατὰγονται ἀπὸ τὸν ... Ἀβραάμ»;

γ) Δὲν ἔχουν ἀκούσει οἱ κύριοι ἀρμόδιοι γιὰ τὴν Παιδεία μας, ὑπουργοὶ καὶ καθηγητές, γιὰ κάποιον Ὀμηρο, κάποιον Ἡσίοδο, μία Ἰλιάδα, μία Ὀδύσεια, κάτι Ἔργα καὶ Ἡμέρες, κάποιους τραγικούς κ.λπ., γιὰ νὰ ἐπιτρέπουν νὰ γράφονται στὰ βιβλία τῶν παιδιῶν μας, ὅτι: «Μελε-

τώντας τὴν Παλαιὰ Διαθήκη δὲν μελετοῦμε τὴν ἀρχαία ἱστορία ἐνὸς λαοῦ, τοῦ Ἰσραηλῆ, ἀλλὰ τὴν πνευματικὴ προϊστορία μας» (σελ. 17):

Περιορίζομαι μόνο στὰ πὺ ἀνω, ἀφήνοντας χωρὶς σχόλια πλῆθος ἄλλων ἀνακριθειῶν καὶ ψευδῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ περὶ «ἀνωτέρου πολιτισμοῦ τῶν Χανααναίων», τῶν ὁποίων ἡ «ἐπινόηση ἦταν τὸ χαναανικοφοινικικὸ ἀλφάβητο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε ἀργότερα τὸ ἑλληνικὸ καὶ τὸ λατινικὸ» (σελίδα 107). Ἀλλὰ καὶ δὲν ἀντέχω στὸν πειρασμὸ νὰ ἀναφέρω τὴν κακοήθη ἀρλούμπα – ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἐκφρασι – ὅτι: «εἶναι φανερόν ὅτι ἀνθρωπιστικὸς χαρακτήρας τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Ἔτσι μὲ τὴ γνωστὴ διάταξη γιὰ τὴν ἀνταπόδοση ἐνὸς κακοῦ “ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ...” δὲν προτρέπεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκδικηθῇ, ἀλλὰ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο καλεῖται νὰ περιορίσει τὴν ἐκδικητικότητά του. Τὸ νόημα τῆς διατάξεως εἶναι: ἂν κάποιος σοῦ ἔκανε κακὸ καὶ σὺ νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ τοῦ τὸ ἀνταποδώσεις, ἢ τιμωρία νὰ μὴν εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ κακὸ ποῦ σοῦ ἔκανε»!! (σελίδα 113).

Βέβαιον ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀρμόδιους δὲν θὰ ἐνδιαφερθῇ καὶ δὲν θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα καὶ ὅτι θὰ ἐπανεέλθω καὶ τοῦ χρόνου

διατελῶ μετὰ τιμῆς
Ἐλευθ. Μαματσούρης
Πλοίαρχος Ε.Ν.

Πειραιᾶς

Υ.Γ. Γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ἔχει ἀναφερθῇ στὸ ὑπ' ἀριθ. 99

μέλλον ἦταν καὶ θὰ εἶναι ἐμφύλιος, ἀδελφοκτόνος σπαραγμός, πὺν μόνο τοὺς ξένους **«προστάτες»** μας καὶ τοὺς ντόπιους συνεργάτες τοὺς ἐξυπηρετεῖ.

– Ὅτι ὁ παγκόσμιος ἐξουσιασμὸς μᾶς ἤθελε χωρισμένους καὶ ἀλληλοσπαρρασόμενους καὶ τὸ πέτυχε κάνοντας ἓνα τμήμα τοῦ ἴδιου ἔθνους, τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, **γεννίσαρους**.

– Ὅτι μόνο ἂν δὲν γίνεται ἀλλιῶς, θὰ τοὺς πολεμήσουμε, ἀλλὰ σὰν γεννίσαρους, ποτὲ ὅμως σὰν ἀλλόφυλους.

Λέτε, στὸν κόσμον αὐτό, στοὺς γείτονές μας, στοὺς ὁμοαίματούς μας, πὺν θὰ ἀπευθυνθοῦμε, νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ **ἱστορικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ γνώση**, πὺν γι' αὐτοὺς οἱ ἀλήθειες αὐτὲς δὲν εἶναι ἄγνωστες, πὺν συμφωνοῦν μαζί μας, ἀλλὰ σωπαίνουν ζῶντας μέσα σὲ ἓναν χῶρο, ὅπου βασιλεύουν ὁ σωβινισμὸς καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς; **Μᾶλλον ναί.**

Μιχάλης Χατζηνικολάου

Πολιτικὸς Μηχανικὸς
Καλλονὴ Λέσβου

τεύχος του «Δαυλού» και ό συνεργάτης του περιοδικού κ. Σαράντος Πάιν (έτος 1990).

Ἐπίδραση τῆς Ἑλληνικῆς στὴ Νορβηγικὴ γλῶσσα

Ἄγαπητέ κ. Λάμπρον,

Σᾶς χαιρετῶ ἀπὸ τὴν Νορβηγία καὶ σᾶς ἐκφράζω καὶ γραπτῶς τὰ θερμά μου συγχαρητήρια γιὰ τὴν προσπάθειά σας στὴν ἐκδόση τοῦ «Δαυλού». Εἴμαστε ὀριζμένοι Ἕλληνες ἐδῶ, πού προσπαθοῦμε «νὰ ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας», μιὰ καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα ἔχουμε μιὰ ἰδιαίτερη ἐπιθυμία γιὰ κάθε τι τὸ ἑλληνικό. Ἐγὼ ἔχω προσπαθήσει ἀπὸ χρόνια νὰ μελετήσω τὴν φιλοσοφία, μεταφυσική καὶ τὶς θρησκείες, ὁδηγούμενος ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἐπιθυμία νὰ βρῶ τὸ νόημα τῆς ὑπόστασής μου. Εἶχα φτάσει σὲ ἀδιέξοδα, σὲ πλάνες καὶ ἀπογοητεύσεις. Βέβαια αὐτὸ δὲν μὲ σταμάτησε. Νιώθω λίγο σὰν τὸν Ὀδυσσεά, πρέπει νὰ βρῶ τὴν Ἰθάκη μου. Ἀντιλήφθηκα, ὅτι ἡ Ἰθάκη τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, ὅχι ὅμως ἡ κατακρευομένη καὶ δολίως κρυμμένη ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἐχομε στὴν ἱστορία μας βρεῖ τὰ ἰδανικά, τὰ ὁποῖα προσπαθοῦν οἱ σύγχρονοι φιλόσοφοι νὰ ξανα-αποκαλύψουν, μέσα σὲ πλαίσια ὅμως προκαθορισμένα ἀπὸ τοὺς ἐξουσιαστές. Χαιρομαι, πού ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀντιστέκονται καὶ προσπαθοῦν γιὰ τὴν ἀλήθεια. Χαιρομαι, πού ἄκου-

σα ἀπὸ φίλο μου στὴν Ἑλλάδα, ὅτι ὑπάρχουν σήμερα δυνάμεις μὲ σκοπὸ τὴν μελέτη τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, τῆς πραγματικῆς, καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ παπποῦς μου εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία τὸ 1922, ὁ πατέρας μου γεννήθηκε στὴν Ἑλλάδα, ἐγὼ γεννήθηκα στὴν π. Σ. Ἐνωση ἀπὸ γονεῖς πολιτικούς πρόσφυγες. Θὰ μπορούσα νὰ πῶ, ὅτι νιώθω πιὸ Ἕλληνας μετὰ ἀπὸ ἓνα τέτοιο «ὀδοιπορικό». Καὶ νιώθω ὑπερήφανος γιὰ τὶς ρίζες μου, προσπαθῶ δέ, ὁ γιός μου νὰ μεγαλῶνει μὲ τὰ ἑλληνικά ἰδανικά, ὅχι ὅμως τοῦ ποδοσφαίρου καὶ τῆς κομματικῆς σημαίας.

Ἐχω παρατηρήσει στὴ νορβηγικὴ γλῶσσα ἄρκετὰ στοιχεῖα παρμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνική. Ὅταν θὰ ἔχω ἄρκετὸ ὕλικὸ καὶ θὰ τὸ ταξινομήσω στὸ βαθμὸ πού μπορῶ, θὰ σᾶς στείλω τὴν ἐργασία αὐτὴ πρὸς ἐνημέρωση. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλι γιὰ τὴν προσπάθειά σας καὶ χαιρετίζω ὅλους τοὺς φίλους πού διαβάζουν τὸν «Δαυλό».

Μὲ ἐγκάρδιους φιλικούς χαιρετισμούς

Ἰωάννης Χατζηδαμιανός

Refstad Alle 6.0586

Oslo, Norway 0047-22154186

Ἡ ἀποφυγὴ τοῦ πολέμου κατὰ τοὺς ἀρχαίους τραγικούς

Ἄγαπητέ «Δ»,

Ἐργάφη εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα: «Ὁ Κλεμανσώ εἶπε πὼς οἱ διαφορὲς τῶν λαῶν δὲν λύνονται στὰ πεδία τῆς μάχης, ἀλλὰ στὶς τράπεζες τῶν διαπραγματεύσεων». Θέλω ὅμως νὰ πληροφορήσω τὸν συντάκτη αὐτῆς τῆς περικοπῆς, πὼς ὁ Γάλλος πολιτικός... κάπως ἀργὰ διευτύωσε τὴν «ἀνακάλυψή» του. Ἐχουν προσηγηθῇ αὐτοῦ κατὰ μερικὲς ἑκατοντάδες χρόνια οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας. Ἀψευδεῖς μάρτυρες τοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου οἱ τραγωδοὶ τῶν Κλασσικῶν Χρόνων:

«Ἀνεύναλοι ὅσοι ἀποζητοῦν τὴ δόξα μὲ λόγους καὶ μὲ δυνατὰ στὸν πόλεμον κοντάρια (...), ἐνῷ μπορούσαν μονάχα μὲ τὰ λόγια τέλος νὰ δώσουνε στὴν ἔχθρα» (μετ. Τάσου Ρούσου). [*ἄφρονες ὅσοι τὰς ἀρετὰς πολέμῳ λόγχαισι τ' ἀλκαῖον δόρυς κτάσθε, (...) ἐξὸν διορθῶσαι λόγους σὰν ἔριν*] (Εὐριπ., «Ἐλένη», στ. 1151-1160)]. Αὐτὰ ἄκουγαν οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ 412 π.Χ. Καὶ δυὸ-τρία χρόνια ἀργότερα: «Γιατὶ ὅ,τι καταφέρει τὸ κοντάρι τοῦ ἐχθροῦ, μπορεῖ καὶ ὁ λόγος νὰ τὸ πετύχει», (μετ. Τ.Ρ.). [*Πᾶν γὰρ ἐξαι-*

ρεῖ λόγος ὁ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν] (Εὐριπ., «Φοίνισσαι», στ. 516-517)]. Ἀνέκαθεν οἱ Ἕλληνες βιώνουν τὴν καταλυτικὴ φιλοσοφία τῶν προγόνων μας: Ὅπου ὑπάρχει ἡ δυνατότητα, καὶ ἐπιβάλλει ἡ σκοπιμότητα, πρέπει νὰ πρυτανεύῃ τὸ πνεῦμα, πὼς κάθε πολεμικὴ σύγκρουση εἶναι ὅχι μόνον καταστροφικὴ γιὰ νικητὲς καὶ ἡττημένους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀνώφελη καὶ ματαία. Ἀπὸ τὸν παραλογισμόν τοῦ πολέμου πρέπει νὰ προτιμῶνται ἄλλοι ἀποτελεσματικώτεροι τρόποι ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν. Γιὰ «διεθνή δικαστήρια» καὶ «διαλόγους» δὲ μιλάνε σήμερα:

Οὔτε παρέλειψαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες νὰ καυτηριάσουν τὶς καταστροφὲς πού φέρνει ἓνας πόλεμος καὶ στοὺς νικημένους καὶ στοὺς νικητὲς: «Ἰὼ Τροία τάλαινα, (...), ὄλλυσαι μέλεά τ' ἔτλας» (...)*ἔτεκε πολὺν μὲν αἶμα, πολὺ δὲ δάκρυον*» (...)]. (Εὐριπ., «Ἐλένη», στ. 362-371). «ὦ! Τροία κακορρίζικη, ρημάχτηκες (...) καὶ τόσα ὑπέφερες δεινὰ: (...) ἀτέλειωτα γεννήσαν μοιρολόγια, ἀρίφνητο αἶμα, δυστυχίες πάνω στὶς δυστυχίες, θρήνους στοὺς θρήνους, συμφορὲς (...). Μανᾶδες

χάσαν τὰ παιδιά τους» (...). Μὲ πικροὺς δόγγους καὶ κραυγὲς θρηνητοῦσαν οἱ Ἑλληνίδες (...» (μετ. Τ.Ρ.).

Ἡ θρηνηλογία τοῦ μεγάλου τραγωδοῦ διαρρέει ὁλόκληρη τὴν τραγωδία «Ἑλένη» (στ. 608-610, 691-693, 1116, 1122 κ.ο.κ.) μὲ ἀμείωτη τὴν φιλοσοφικὴ του διάθεση καὶ τοῖς ἐντονόυσ προδλημματισμοῦς του γιὰ ἓναν πόλεμον, ποὺ γίνε-ται χωρὶς οὐσιώδη σκοπὸν.

Αὐτὰ «ἐδίδασκεν» ὁ Εὐριπίδης ἐδῶ καὶ 25

αἰῶνες στοὺς ὥριμους πνευματικὰ καὶ πολιτι-στικά προγόνους μας, καὶ αὐτὴν τὴν «φιλοσο-φία» τοῦ ἄσκοπου πολέμου εἶχαν κάμει οἰωμά-τους οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες δεκάδες αἰῶνες πρὶν... τὴν «ἀνακάλυψη» τοῦ Κλεμανσώ!

Μὲ ἐκτίμηση

Γεώργιος Βάθης

Μαθηματικός-Γυμνασιάρχης

Ἐφεδρὸς λογαρχὸς Π/Β

Τ.Θ. 147· Ἀργεῖον· 301 00

Ἀπὸ μίας ἐπίσκεψις στὴν ἀρχαία Ἐπίδαυρο

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ἐπισκέφθηκα πρόσφατα τὴν Ἐπίδαυρο, ὅπου θαύμασα τὴν Θόλο (τεῦχος 176-177, Σε-πτεμβρίου 1996, τοῦ «Δαυλοῦ») μὲ τὴν ἀσύλλη-πτη ἀπεικόνισι-μικρογραφία τοῦ ἡλιακοῦ πλα-νητικοῦ συστήματος. Φυσικά δὲν ὑπῆρχε καμ-μία ἐπεξήγησις τοῦ ἀριστερογρήματος αὐτοῦ. Φαινόταν ἀπλῶς «κάτι χαριτωμένο»!

Στὸ χώρο τοῦ πλὸ φημισμένου ἀρχαίου θεά-τρου τοῦ κόσμου συνέβησαν τὰ ἐξῆς ἀποκρου-στικά: α) Μία ἀλλοδαπὴ ξεναγὸς ἔκανε ἐπίδει-ξις τῆς τέλειος ἀκουστικῆς τοῦ θεάτρου κτυπώντας ἓνα φύλλο χάρτου μὲ τὸ μακρὺ βραμ-μένο νύχι τῆς μὲ τέτοια ὑπερφάνεια, σὰ νὰ ἦταν ὁ χώρος τοῦ «ντάντ» τῆς.

β) Μία ὁμὰς Ἑθραίων (ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μὲ πληροφόρησε μὲ ξυνὸ ὕφος, ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἰσραήλ) στάθηκε στὸ κέντρο τῆς ἱερῆς σκηνῆς καὶ τραγούδησε ὁμαδικῶς ἓνα ἰουδαϊκὸ

τραγούδι. Ὁ φύλακας τῆς εἰσόδου, μὲ τὸν ὁποῖο μίλησα διαμαρτυρομένη ἐντόνως, σὲ πληροφό-ρησε, ὅτι δὲν ὑπάρχοντες φύλακες στὸν μέσα χώρο οὔτε ξεναγοί, γιὰ νὰ μορφώσουνε τοὺς «ἰθαγε-νεῖς» σὲ γλῶσσα Ἑλληνική.

Τέλος σημειῶνω, ὅτι τὸ τίμημα τῆς εἰσόδου στὰ μουσεῖα καὶ στοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους εἶναι τὸ ἥμισυ, ὅταν ὁ ἐπισκέπτης ἔχει ὑπερβῇ τὸ 65ο ἔτος τῆς ἡλικίας του. Στὴν γειτονικὴ προηγμένη Ἰταλία ὁ ἄνω τῶν 60 χρόνων δικαι-οῦται ἐλευθέρως εἰσόδου.

Τελειῶνω μὲ κάτι ὠραῖο: Στὰ Μουσεῖα Ἀμφι-πόλεως καὶ Κομοτηνῆς δὲν ὑπάρχει τίμημα εἰσό-δου.

Μὲ τιμὴ

Ἀνθὴ Bazzini-Σωτηριάδου

Ψυχίατρος

Κωνσταντινουπόλεως 81

546 44 Θεσσαλονίκη

Ντράφι, Νταού, Νταβέλη ἀντὶ Φηγῶ, Φηγαία καὶ Πανὸς

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Χαρακτηριστικὴ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Εὐρ. Βα-σιλόπουλου (τεῦχος 163) γιὰ τὴν μετονομασία τῆς πλατείας Φλύας τοῦ Χαλανδρίου σὲ πλατεῖα Κέννεντυ καὶ γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ ἐκεῖ θεάτρου σὲ θέατρο... Ρεματιᾶς ἀντὶ Εὐριπίδου.

Δυστυχῶς ἡ ἰδία κατάστασις κυριαρχεῖ σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ. Ἔτσι στὴν Πεντέλῃ ἔχουμε Ντρά-φι ἀντὶ γιὰ τὸν ἀρχαῖο δῆμο τῆς Φηγούς, Ντα-

οῦ-Πεντέλης ἀντὶ γιὰ Φηγαία καὶ σπηλιά Ντα-βέλη ἀντὶ γιὰ σπηλαῖον τοῦ Πανός, ὅπως τὸ ἔλε-γαν οἱ πρόγονοί μας. Σχετικὴ ἐπιστολὴ μου δη-μοσιεύθηκε στὴν «Φωνὴ τῆς Πεντέλης» πρὸ μηνῶν, ἀλλὰ οἱ ἀρμόδιοι τὴν ἀγνόησαν, ἐμμέ-νοντες στὰ Νταού, Ντράφι, Νταβέλη.

Μετὰ τιμῆς

Γεώργιος Κ. Γεωργαλάς

Πεντέλῃ

Σημ. «Δ»:

Πληροφορηθήκαμε, ὅτι τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο Χαλανδρίου μετωνόμασε πρὸ ἐνὸς μηνὸς τὴν πλατεῖα Κέννεντυ σὲ πλατεῖα Εὐριπίδου. Τὸ συγχαίρουμε γιὰ τὴν ἀπόφασή του αὐτὴ.

Βαρβαροφωνία καὶ στὴν ἀρχαιολογικὴ ὁρολογία

Κύριε διευθυντά,

Μὲ τὴν ἀπὸ 26.6.95 ἐπιστολὴ μου διετύπωσα τὴν ἀπορία μου διὰ τὴν δοθεῖσα «ὀνομασία» σὲ μικρὸ χάλκινο ἀγαλματίδιο, ἀνασυρθέν ἀπὸ τὴν θαλασσία περιοχὴ Ἀρτεμῆσιου Εὐβοίας, ὡς

«Τζόκεϋ τοῦ Ἀρτεμῆσιου», ἐπειδὴ «παῖς εἰκο-νίζεται ἐπὶ καλπάζοντος ἵππου». Καὶ τοῦτο, διό-τι ἡ ξένη αὐτὴ λέξις δὲν εἶχε θεοὺς στὸ ἑλληνικὸ αὐτὸ δημιοῦργημα. Ἡ παρατήρησίς μου αὐτὴ μὲ ὠδήγησε εἰς ἐρευναν διὰ τὸν ἐντοπισμὸν

ἀρχαίων –ιστορικής ἐποχῆς– γλυπτῶν καὶ χαλκουργῶν, ἐξ αὐτῆς δὲ σημειῶν τὸν Σικυνῶνιον γλύπτην Κανάχον, δημιουργὸν εὐμεγέθους χαλκίνου ἀγάλματος τοῦ Φιλησίου Ἀπόλλωνος στὸ ἱερὸν τῶν Διδύμων-Μιλήτου (ἐφοδιασμένον μάλιστα μὲ αὐτόματον μηχανισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκινεῖτο ἐλάφι πού κρατοῦσε ὁ Ἀπ.).

Αὐτὸς ὁ ἴδιος γλύπτης-χαλκοπλάστης μεταξὺ ἄλλων κατεσκεύαζε ἀγάλματα παριστάνοντα παῖδας *κελητίζοντας*, ἱππεύοντας δηλαδὴ *κέλητας* (ἵππους). Διερωτῶμαι λοιπόν, διὰ ποῖον

λόγον τὸ ὡς ἄνω ἀγάλματιον τοῦ Ἀρτεμίου, παριστάνον παῖδα *κελητίζοντα*, νὰ μὴν εἶναι δημιουργημα τοῦ Κανάχου ἔστω καὶ μὲ ἐπιφύλαξιν, δεδομένου ὅτι ὁ δημιουργὸς του εἶναι ἄγνωστος (:); Σὲ κάθε περίπτωσιν πάντως «τὴν ἐκείν» δὲν εἶναι, οὔτε καὶ πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ ἀναφερόμενον οὕτως.

Μὲ ἐκτίμησιν
Νικ. Κ. Τσιρώνης
Κ. Κόντου 16
117 55 Πατήσια

«Αὐτοπροστατευόμενες» εἶναι οἱ ἀρχαιότητες γιὰ τὸ ὑπουργεῖο!

Ἀγαπητὴ κ. Λάμπρου,

Στὴν περιοχή Παλαιόκαστρο Ἰωαννίνων καὶ συγκεκριμένα στὴ θέσῃ Δεσποτικό, μέσα σὲ κτήμα ἰδιοκτησίας μου, ὁρίζεται τὸ τεῖχος πού ἀπεικονίζεται στὴν φωτογραφία πού σὰς στέλνω, πού οἱ ντόπιοι ὀνομαζοῦν «Πελασγικὸ» καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχή «Κριτώνιο». Σὲ ἐρώτησή μου στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐφορεία Ἰωαννίνων ἡ ἀρμόδια ἀρχαιολόγος μου ἀπάντησε, ἀναφορικά μὲ τὸ ἂν ἔχουν ἐπισημανθεῖ αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα, ὅτι «δὲν ξέρομε τί ἡλικίας εἶναι, εἶναι ὅμως παλαιὰ καὶ αὐτοπροστατεύονται» (:). Ἐπειδὴ ὅμως προσωπικά ἡ «αὐτοπροστασία» τῶν ὑράχων καὶ κατ' ἐπέκτασιν οἱ μεταφυσικὲς θεωρίες δὲν μὲ πείθουν, θὰ σὰς παρα-

καλοῦσα πολὺ νὰ μὲ πληροφορήσετε, δεδομένου ὅτι ἔχω τὴν ἰδιοκτησία τοῦ χώρου, ὅπως προαναφέρα, ποιὲς εἶναι οἱ ἐνέργειες στὶς ὁποῖες μπορῶ νὰ προδῶ, ὥστε νὰ ξεκινήσουν ἀνασκαφές γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἑνὸς ἀκόμη παραμελημένου ἀπὸ τὴν πολιτεία ἀρχαιολογικοῦ μας χώρου. Πληροφορικά: στὸ «αὐτοπροστατευόμενο τεῖχος» σήμερα στήνουν καρτέρι οἱ κυνηγοὶ γιὰ ἀγριογούρουνα.

Εὐχαριστῶ
Σπύρος Πρωτόπαππας
Πανδῶρου 31
Κ. Πετράλωνα

Ἀπάντηση «Δ»:

Σὲ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία πού εἶχε ὁ συνεργάτης μας ἀρχαιολόγος Εὐάγγελος Μπεξῆς μὲ τὴν ἀρχαιολόγο κ. Μιχαηλίδου τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι γιὰ τὴν συγκεκριμένη περίπτωσιν ὁ ἐνδιαφερόμενος θὰ πρέπει νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὴν τοπικὴ Ἐφορεία (Ἰωάννινα) Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων (ΙΒ') καὶ μὲ γραπτὴν τὴν αἴτησιν νὰ παρουσιάσῃ τὸ θέμα καὶ τὰ αἰτήματά του, καθὼς ἐπίσης, ἂν ὁ ἴδιος ἔχῃ ἐξασφαλίσει χρηματοδότη γιὰ τὶς ἀνασκαφές, νὰ τὸ ἀναφέρῃ. Ἡ ἐφορεία εἶναι ἀναγκασμένη νὰ ἀπαντήσῃ, ὅπως τόνισε ἡ ὑπάλληλος. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ κἀνῃ κοινοποίησιν στὴν Διεύθυνσιν Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων, Μπουμπουλίνας 22, Ἀθήνα. Σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς αὐτοπροστασίας καὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ πῶς αὐτὸ συμβαίνει, ἡ ἀπάντησις ἦταν, ὅτι ὄντως αὐτοπροστατεύονται. Σὲ ἐρώτησιν γιὰ τὸ τί θὰ συμβῇ, ἂν θὰ πᾶνε ἐκεῖ ἀρχαιοκάπηλοι, ἡ ἀπάντησις ἦταν, ὅτι «αὐτὸ εἶναι ἄλλη ἱστορία». Ἡ αὐτοπροστασία ὅμως ἰσχύει...

Ἐπιστημονικὸ φρενοκομείο

Ἦ! Τώρα θὰ ἤμαστε καὶ ἀχάριστοι, ἂν δὲν λέγαμε κι ἓνα εὐχαριστῶ στὸν «Ἰὸ τῆς Κυριακῆς» («Ἐλευθεροτυπία» τῆς 13-10-1996), γιὰ τὰ καλὰ του λόγια γιὰ τὸν «Δαυλὸ». Τζάμπα διαφήμιση! Ποῦ νὰ τρέχῃς, μωρὲ Λάμπρον, νὰ πληρώνῃς διαφημίσεις καὶ ποῦ νὰ σοῦ τύχῃ καὶ σὲ «τραθηκτικὴ» σελίδα; Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι σοῦ δάξουν αὐτούσια τὰ κείμενα. Χαρτὶ καὶ καλαμάρι, ποῦ λέει ὁ λόγος... Ἦ! Ἀσε ποῦ σοῦ ἐξαίρει καὶ τὸ ἐκδοτικὸ σου ἐγχείρημα ὡς «τὸ ἐπιτυχεότερο». Εὐγὲ τοὺς λοιπόν, ποῦ εἶχαν τὴν καλοσύνη νὰ διαδώσουν μέρος τῶν ιδεῶν τοῦ περιοδικοῦ, ἔστω καὶ μὲ τὴν γνωστὴ ἀμεροληψία ποὺ χαρακτηρίζει αὐτοὺς τοὺς κύκλους. Κι ὕστερα ἀναρωτιέσαι, πῶς στὸ καλὸ αὐγαταίνουν καθημερινὰ οἱ συνδρομητὲς καὶ οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ. Κύριοι τοῦ «Ἰοῦ», Σᾶς παρακαλῶ, ἓνα ἀκόμη τέτοιο «κτύπημα», γιὰ νὰ πιάσουμε τὰ 200.000 ἀντίτυπα.

Λοιπόν, δὲν θὰ τὸ πιστέψετε! Ὁ καθηγητὴς κ. Χρῆστος Ντούμας ξανακτύπησε. Ναί! Καλὰ τὸ καταλάβατε: ὁ τραυλίζων. Αὐτὴ τὴν φορὰ σὲ διάλεξή του στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης ἰσχυρίστηκε ὁ ἐρίφης, ὅτι ἡ Μινωικὴ Κρήτη δὲν ὑπῆρξε ποτὲ θαλασσοκράτειρα («Φιλελεύθερος» τῆς 22-10-1996). Φυσικά, κύριε καθηγητά μου, ποῦ νὰ τὰ βρῇ τὰ πλοῖα ἢ νησιωτικὴ Ἑλλάδα. Μόνον «οἱ ἄλλες δυνάμεις» (sic) εἶχαν πλοῖα. Καὶ βέβαια οἱ ἐντέχνως μὴ κατονομαζόμενοι Φοίνικες. Ἀλλά, κύριε Ντούμα μου, γιὰ ξαναψάξτε τὸ θέμα. Κάτι μοῦ λέει, ὅτι οἱ Κρήτες δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ καὶ ὅτι ὁ πολιτισμὸς ποὺ ἀνεπτύχθη στὴν Μεγαλόνησο ἦταν Ἀσσυριοβαβυλωνιακός, Σουμεριακός, Φοινικικὸς καὶ Χαναανικὸς. Ὡστόσο, κ. Ντούμα μου, Σᾶς ἀξίζουν συγχαρητήρια, ἀφοῦ μέχρι τώρα δὲν Σᾶς πῆραν μὲ τίς πέτρες οἱ φοιτητὲς Σας.

Ἀλλά καὶ τὸ «Σκάυ» δὲν παραλείπει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν θρησκευτικὴ μας ἐπιμόρφωση. Βέβαια. Ἦτοι κάθε Παρασκευὴ βράδν θὰ ἔχουμε τὴν χαρὰ καὶ τὴν ὑπέρτατη τύχη νὰ βλέπουμε τὴν «Βίβλο» σὲ συνέχειες. Ἐκεῖ νὰ δῇς τοὺς γενάρχες μας Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ σὲ πλήρη δράση. Ὅσο γιὰ τὸν Γιαχβέ, καὶ ἡ πρώτηθεντέττα νὰ ὀυμ'. Μέχρι τώρα ἤξερα, ὅτι κάτι τέτοιες σειρὲς τίς ἔδωζαν Χριστοῦγεννα καὶ Πάσχα καὶ εἶχα τὸ κεφάλι μου ἡσυχο. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐκεῖ στὸν «Σκάυ» ἡ ἔχασαν παντελῶς τὴν αἴσθηση τοῦ χρόνου ἢ σαλτάρησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Ποιὸς σᾶς εἶπε, ρε παιδιὰ, ὅτι θὰ καθίσουμε Παρασκευὴ βράδν μπροστὰ στὴν τηλεόραση, γιὰ νὰ μᾶς δέσῃ τὴν καρδιά φιόγκο ὁ Μωϋσῆς κι ὁ Λῶτ μὲ τίς ἔγκυνες κόρες του καὶ μὲ τὴν γυναικα ἀλατιέρα; Γιὰ τὴν ἔρημ τὴν Ἀγγελικὴ Νικολούλη καθόμαστε, ποῦ τὴν ξεσπιτώσατε...

Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφτανε αὐτό, λὲς κι ἔχει πέσει γραμμὴ, ὅλα τὰ τηλεοπτικὰ μας κανάλια νὰ φιλοτιμοῦνται συχνὰ-πυκνά, ποιὸ θὰ πρωτοεξευτελίση τὸν Ἡρακλῆ. Γιατί, ρε παιδιὰ; Μιὰ χαρὰ παλληκάρι ἦταν, καὶ τοὺς ἄθλους του ἔκανε, καὶ γαμῶ τοὺς τσαμπουκάδες ὑπῆρξε! Δηλαδή τὸ διανοήστε, στὸ μάθημα τῆς μυθολογίας νὰ ρωτᾷ ἢ δασκάλα τὸν Τοτό, «Ποιὸς ἦταν ὁ Ἡρακλῆς;», κι αὐτὸς νὰ τῆς ἀπαντᾷ, «Ὁ γκόμενος τῆς Ζήνας». Μιλάμε γιὰ τρελλὰ πράγματα. Κι ἄντε ἐσὺ μετὰ νὰ πῇς στὸ παιδάκι γιὰ Λερναίαν Ὑδρὰ καὶ γιὰ Μῆλα τῶν Ἑσπερίδων.

Γιῶργος Πετρόπουλος

Παγκόσμιος Έλληνικότης

Οί Έλληνες είναι γνωστοί στον κόσμο διὰ δύο λόγους. Πρῶτον, διὰ τὴν ἱστορίαν των καί, δευτέρον, διὰ τὸν πολιτισμὸν των.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία ἐπὶ χιλιετίας ἐταυτίζετο μὲ τὴν παγκόσμιον. Τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων, ὅταν ἀνεφέροντο εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, οὐσιαστικῶς ἠννούνουν τὴν Ἑλληνικὴν. Τὸ ἴδιο καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐὰν μάλιστα ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν, ἢ πελασγική, ἢ μυνωϊκή καὶ ἢ μυκηναϊκὴ αὐτοκρατορία ἐκάλυπταν τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Οὐδεὶς λαὸς δύναται νὰ καυχῇ, ὅτι ἡ ἔθνικὴ του ἱστορία ὑπῆρξεν ἢ παγκόσμιος. Αὐτὸ μόνον οἱ Ἕλληνες τὸ ἐπέτυχαν. Ἐπομένως συνάγεται ἀναμφιγῆτῶς, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγιναν γνωστοὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν των.

Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς πάλιν οὐσιαστικῶς προσέφερε τὰ πάντα εἰς τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμόν. Ἡ φιλοσοφία, τὸ θέατρον, ὁ ἀθλητισμὸς, αἱ ἐπιστῆμαι κ.τ.λ. ἦσαν Ἑλληνικά δημιουργήματα, πού μετεφέρθησαν εἰς τοὺς ξένους λαούς. Ἡ πλουσιωτάτῃ Ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ ἔδωκε πλῆθος λέξεων εἰς τοὺς ξένους, μὲ συνέπειαν εὐλόγως νὰ ἰσχυρίζωμεθα, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔκανε γνωστοὺς τοὺς Ἕλληνας εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Ἱστορία καὶ πολιτισμὸς κατέστησαν γνωστοὺς τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν κόσμον. Ἀπεναντίας οἱ ξένοι λαοὶ (πλὴν τῶν Ῥωμαίων διὰ μικρὰν περίοδον) δὲν ἔγιναν γνωστοὶ εἰς τὸν κόσμον διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἱστορίαν των. Οἱ Ἑβραῖοι π.χ. θὰ ἦσαν τελείως ἄγνωστοι εἰς τὸν κόσμον, ἐὰν δὲν ἐσταύρωναν τὸν Χριστόν. Πράγματι, ὅταν ἡμεῖς ὠργανώναμε κοσμοκρατορίας, τί ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι νομάδες ποιμένες τῆς ἐρήμου;

Θὰ προσθέσω ἀκόμη καὶ τὴν ἐπωφελῆ δυναμικὴν παρουσίαν τῶν Ἑλληνικῶν προσωπικοτήτων. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἀριστοτέλης μὲ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας του, ἰδίως μὲ τὴν συγκρότησιν τῆς λογικῆς, ὠφέλησε τὴν ἀνθρωπότητα. Ομοίως ὁ Εὐκλείδης μὲ τὴν γεωμετρίαν, ὁ Πλάτων μὲ τὴν φιλοσοφίαν, ὁ Σωκράτης μὲ τὰς ἐννοίας, ὁ Ἀρίσταρχος μὲ τὴν ἀστρονομίαν, ὁ Ὀμηδὸς μὲ τὴν ποίησιν, ὁ Φειδίας μὲ τὴν γλυπτικὴν, ὁ Ἀρχιμήδης μὲ τὰ μαθηματικά, ὁ Ἡρων μὲ τὴν μηχανικὴν καὶ πλῆθος ἐπιστημόνων, καλλιτεχνῶν καὶ φιλοσόφων ὠφέλησαν μὲ τὰ ἔργα των τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀντιθέτως οἱ ξένοι λαοὶ δὲν διαθέτουν παρομοίους προσωπικότητας. Δὲν ὑπάρχουν Ἀσσύριοι, Χετταῖοι, Βαβυλώνιοι, Αἰγύπτιοι, Ἑβραῖοι κ.τ.λ., πού νὰ ὠφέλησαν ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὰ ἔργα των. Οἱ Ἀρχαιοἑλληνες ἔχουν παγκόσμιον ἀκτινοβολίαν, ἐνῷ οἱ ξένοι τὴν στεροῦνται παντελῶς.

Ὡστόσο ὑπάρχει κάποια ἄλλη ἐξ ἴσου σημαντικὴ διαφορὰ μεταξὺ Ἑλληνικῶν προσωπικοτήτων καὶ τῶν ξένων, ἡ ὁποία διαφορὰ δυστυχῶς σκοπίμως ἔχει περάσει ἀπαρατήρητος. Καὶ εἶναι ἡ ἐξῆς: Ὅταν ἀναφέρωμεν π.χ. τὸν Ἡράκλειτον, τὸν γνωρίζομεν, διότι εὐρέθησαν ἔργα του, προτομαὶ του, ἐπιγραφαὶ μὲ τὸ ὄνομα του· διότι τὸν μνημονεύουν ἱστορικοὶ, ἐπιστήμονες καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς· καὶ ἐκ τῶν ἀσφαλῶν μαρτυριῶν συμπεραίνεται μετὰ βεβαιότητος ἡ ὑπαρξὶς του, ἡ ἱστορικότης του δηλαδή, ὁ δῖος καὶ τὰ ἔργα του. Τὰ ἴδια συμβαίνουν καὶ μὲ ὅλους τοὺς Ἀρχαιοἑλληνας ἐπιστήμονας, φιλοσόφους, καλλιτέχνας κ.τ.λ. Ἐνῷ, ὅταν ἀναφέρωμεν τὰ ὀνόματα Ἰεζεκιήλ, Ἀβδακούμ, Ἀνανίας, Μαλαχίας κ.τ.λ., ποῖος ἱστορικὸς κ.τ.λ. τοὺς μνημονεύει; τί ἄφησαν; ποῖον τὸ ἔργον των; πῶς ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξὶς των; πού ὠφέλησαν τὴν ἀνθρωπότητα; Ἀποτελεῖ γεγονός, ὅτι ἔναντι τῶν ὑπαρχόντων καὶ ὠφελίμων διὰ τὴν ἀνθρωπότητα Ἑλλήνων οἱ ἄλλοι λαοὶ παραθέτουν ἀνύπαρκτα καὶ ἀνωφελῆ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα φανταστικά πρόσωπα.

Τὸ ἔνδοξον ἱστορικὸν καὶ πολιτιστικὸν παρελθόν τῆς Ἑλλάδος δημιουργεῖ εἰς τοὺς Ἕλληνας τώρα τὸ ὑπέρτατον καθήκον νὰ ἀγωνισθοῦν πεισματωδῶς διὰ νέον λαμπρόν πολιτισμόν, διὰ νέαν λαμπρὰν ἱστορίαν. Ἐὰν δὲν τὸ πράξουν, δὲν δικαιῶνται νὰ λέγονται Ἕλληνες. Ἡ παρουσία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ σήμερον εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον εἶναι δεδομένη. Δηλαδή καὶ τώρα, εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ζῇ καὶ κυριαρχεῖ εἰς κάθε σημαντικὴν ἐκδήλωσιν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀμέσως, ἂν σκεφθῇ κανεὶς, ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι προχωροῦν βάσει τῆς λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἢ Ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ τὴν δεξαμενὴν πάσης ὁρολογίας, τὰ Ἑλληνικά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀθλητισμοῦ, τῆς φιλοσοφίας, τοῦ θεάτρου κ.τ.λ. παραμένουν. Οὐδεὶς λαὸς προσέθεσε κατὰ τὸ νέον, κατὰ τὸ ἀνώτερον. Οἱ κινεῦνται εἰς τὰ πλαίσια, τὰ ὁποῖα ἔχαραξαν οἱ Ἕλληνες πρῶτοι δημιουργοὶ. Οἱ ξένοι οὐδὲν εὗρον.

Ἀρχισατε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ προσέξατε τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, διὰ νὰ ἀντιληφθῇτε τὴν ἀλήθειαν. Μήπως οἱ Αἰγύπτιοι ἴδρυσαν φιλοσοφικὰς σχολάς; Μήπως οἱ Ἰνδοὶ διέδωσαν τὸν ἀθλητισμόν; Μήπως οἱ Πέρσαι ἐπαρουσίασαν τὸ θέατρον; Μήπως οἱ Ἑβραῖοι ἀνέδειξαν γλύ-

πτας; Μήπως οί Φοίνικες ανέπτυξαν τήν ιατρικήν; Μήπως οί Χετταῖοι φημίζονται διά τήν ἀρχιτεκτονικήν των; Μήπως οί Μήδοι ἄφησαν τὸ παραμικρὸν ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα; Μήπως οί Ἀσσύριοι διεκρίθησαν εἰς τήν λογοτεχνίαν;

Ὅταν ἐπὶ χιλιετίας ἡ Ἑλλάς ἦτο πλήρης σταδίων, θεάτρων, φιλοσοφικῶν σχολῶν, βιβλιοθηκῶν, γυμναστηρίων, ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, ἀγαλμάτων καὶ ὅταν ἐπὶ χιλιετίας οἱ Ἕλληνες παρήγον μαθηματικούς, ἀστρονόμους, πολιτικούς, φιλοσόφους, ἀθλητάς, μουσικούς, λογοτέχνας, ἱστορικούς, γεωγράφους, ζωγράφους, γλύπτας, ἰατρούς, ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι λαοὶ τοῦ κόσμου ἦσαν πρωτόγονοι.

Οἱ Ἕλληνες ἀκόμη πρῶτοι συνέλαβον τὰς ἀξίας τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀληθείας, τῆς δόξης, τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ιδέας, τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἡρωισμού, τοῦ καθήκοντος, τοῦ κάλλους καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν ἰδιοτήτων, ποὺ καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον ἀνωτέραν ὕπαρξιν. Προκαλῶ, νὰ μᾶς εἴπῃ κάποιος μίαν ἀξίαν, ἡ ὁποία νὰ προήλθεν ἀπὸ τοὺς Φοίνικας, τοὺς Μήδους, τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς Ἑβραίους, τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Ἀσσυρίους κ.τ.λ.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν καὶ χάριν ποῖον σκοποῦ νὰ κρύπτωμεν τήν ἀναμφισβήτητον ἱστορικὴν ἀλήθειαν τῆς ἀπολύτου Ἑλληνικῆς ὑπεροχῆς; Ἀπεναντίας ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς. Ἑλλάς σημαίνει ὑπεροχὴν παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἡ Ἑλληνικὴ ὑπεροχὴ εἶναι ὀλοκληρωτικὴ. Εἰς οὐδὲν σημείον τοῦ πολιτισμοῦ ὑστέρησαν οἱ Ἕλληνες καὶ οὐδενὸς ἄλλου λαοῦ ἐχρειάσθησαν τὰ φῶτα. Ἀντιθέτως ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ ἀπεμυμήθησαν, ὅσον ἡδυνήθησαν, καὶ ἀντέγραψαν τὰ ἐπιτεύγματα, ποὺ πρῶτοι καὶ μόνοι οἱ Ἕλληνες ἐδημιούργησαν. Καλύτεροι μαθηταὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξαν οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι, ὅπως διεκήρυξε ὁ Ὁράτιος, κατεκτήθησαν πολιτιστικῶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ ἀνωτερότης τῶν Ἑλλήνων ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ Ἕλληνες παντοῦ, ὅπου μετέβησαν, ἐκτίσαν πληθὺς πόλεων μὲ σπουδαῖα μνημεῖα πολιτισμοῦ, ἐνῶ ἐκ τῶν εἰσβολῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα οὔτε μία πόλις ἐκτίσθη, οὔτε κἀν ἓνα ἄγαλμα ἀφέθη. Ἐπὶ πλεόν ἡ Ἑλληνικὴ Γῆ ἐλεληλατήθη, διὰ τὰ μεταφέρον ὁ δάσκαρος Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως τὰ ἀριστοτεχνήματα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὰ μουσεῖα των, ὅπου τὰ ἐκθέτουν – καὶ τοὺς ἐκθέτουν. Ἐμεῖς ποῖον ξένον ἔργον τέχνης μεταφέρομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὰς περιόδους ποὺ εἴχομεν κατακτήσει τόσους ξένους λαούς; Οὐδέν. Ἐξ ἄλλου τί νὰ τοὺς πάρωμεν, ἀφοῦ οὐδὲν εἶχον; Φυσικὰ εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ πελεκυφόροι δάρδαροι τῆς Δύσεως Βάνδαλοι, Γότθοι, Γαλάται, Ἑρουλοὶ, Τεύτονες κ.λπ. καὶ οἱ ἐξ ἴσου ἄεστοι ἐπιδρομαὶ τῆς Ἀνατολῆς Σλάβοι, Βούλγαροι, Τούρκοι, Οὐννοὶ κ.λπ. δὲν διέθεταν πολιτισμὸν. Ἐπρόκειτο περὶ ληστροικῶν ὁρδῶν, ἐκτὸς καὶ ἂν γνωρίζετε γαλατικὴν φιλοσοφίαν, γοτθικὸν θέατρον, τευτονικὸν ἀθλητισμὸν, σλαβικὴν ἀστρονομίαν κ.τ.λ. Μήπως ἀνεκαλύφθησαν τουρκικὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα; Οὐννικὴ μουσικὴ; Βανδαλικὴ ἀρχιτεκτονικὴ; Ὁρθῶς ὁ ἐθνεγέρτης Περίκλῆς Γιαννόπουλος ἀποκαλεῖ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω «ἀγριογουρουνικούς λαούς».

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τοὺς Ἕλληνας οἱ διάφοροι λαοὶ ἐπεκοινωνήσαν ἐπὶ τέλους μὲ τὸν πολιτισμὸν. Τοὺς εἴχομεν ἐπὶ χιλιετίας ὑποτελεῖς καὶ τοὺς ἐδιδάξαμεν τὸν πολιτισμὸν, τοῦ ὁποῖου ὡς ἀνωτέρα φυλὴ εἴμεθα φορεῖς. Ἀφωμοίωσαν, ὅσον ἡδυνήθησαν, καὶ μὲ τὴν βοήθειάν μας ἐξεδήλωσαν τοὺς ἰδικούς των ἐθνικούς «πολιτισμούς» ὑπὸ τὴν ἐμφανὲ ἐπιρροὴν τοῦ Ἑλλήνου πρωτοδημιουργοῦ· π.χ. ὁ λεγόμενος εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν «γοτθικὸς ρυθμὸς» εἶναι ὁ βυζαντινὸς (περισσότερον «μυτερός») προσηρμοσμένος εἰς τὰ βόρεια κλίματα, ἡ λεγομένη «προκλασσικὴ μουσικὴ» εἶναι ἀντιγραφή τῆς λαϊκῆς βυζαντινῆς, ἡ ἐνδυμασία, οἱ τίτλοι, οἱ νόμοι. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου σημαντικὸν μέρος τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, καλλιτεχνῶν, στρατιωτικῶν κ.τ.λ. κατέφυγε εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου ἵδρυσαν τὰ πρῶτα πανεπιστήμια καὶ συνέβαλαν ἀποφασιστικῶς εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς λεγομένης Εὐρώπης. Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μετελαμπαδεύθη παντοῦ, κυρίως διὰ τῶν Ἑλληνίδων πριγκιπισσῶν, τὰς ὁποίας ἐννυφεύοντο οἱ διάφοροι ἡγεμόνες καὶ αἱ ὁποῖαι κυριολεκτικῶς ἥσκησαν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ὀλοκληρῶν κρατῶν, π.χ. Θεοφανῶν (Γερμανία), Ἐλένη (Σουηδία), Ζωὴ (Ρωσία), Εὐφροσύνη (Τάταροι), Μαρία (Βουλγαρία), Ἄννα (Ἰταλία) κ.λπ. καὶ μετὰ τὸ Βυζάντιον διὰ τῆς μεταναστεύσεως πλήθους προσωπικοτήτων ἐκτὸς τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἦνθισαν αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα μὲ συνέπειαν τὴν λεγομένην Ἀναγέννησιν, ἡ ὁποία ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιρροήν.

Οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἐπηρέασε τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ὅσον οἱ Ἕλληνες. Ἄλλως τε δὲν ὑπάρχει σημεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες νὰ μὴ ἔθεσαν τὴν σφραγίδα τῆς ἰδικῆς των πρωτοδημιουργικῆς παρουσίας. Αὕτη εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, εἴτε ἀρέσει εἴτε ὄχι.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τὰ πράγματα, ἐναγωνίως διερωτῶνται: Οἱ Ἕλληνες θὰ ἐπανεύρουν τὸν ἑαυτὸν των;

Κωνσταντῖνος Πλεύρης

Τὸ ἐξουσιαστικὸ πλαίσιο τῆς «Μαύρης Ἀθηνᾶς»

• ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΣΙΩΝΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΗΠΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΓΓΛΟΣΑΞΟΝΩΝ

• Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΝΙΣΧΥΡΟΣ, ΑΔΡΑΝΕΙ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ-ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΔΟΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ

Χαρακτηριστικὸ γνώρισμα κάθε αὐταρχικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ δημιουργία (γιά τὴν ἀκρίβεια ἢ κατασκευή) ἱστορικῶν δεσμῶν μὲ γεγονότα, λαοὺς καὶ πρόσωπα τοῦ παρελθόντος. Σκοπὸς τῆς προσπάθειας αὐτῆς εἶναι ἡ ἐδραίωση σὲ πῶς στέρεες βάσεις τῆς κυριαρχίας τῆς, χρησιμοποιώντας τὸ «ἐνδοξο» παρελθὸν ὡς ἰσχυρότατο διεγερτικὸ γιὰ τὶς λαϊκὲς μάζες.

Ἡ παραπάνω διαπίστωση δὲν στερεῖται ἱστορικῶν παραδειγμάτων. Ἐνῶ ἀρχικὰ οἱ γεωργοὶ καὶ ποιμένες τοῦ Λάτιου ἦταν ἱκανοποιημένοι μὲ τὴν παράδοση ποὺ ἤθελε τὸν Ρωμῦλο ὡς ἰδρυτὴ τῆς πόλης τους, οἱ κατοπινὲς κατακτήσεις καὶ ἡ ἀνοδος στὴν ἐξουσία μιᾶς στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας μὲ τὸν ταυτόχρονο παραγκωνισμό τῆς «πλέμπας» ὁδήγησαν στὴ δημιουργία μιᾶς νέας ἐκδοχῆς: Ἡ Ρώμη ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Αἰνεία καὶ τοὺς Τρώες, ποὺ εἶχαν διαφύγει μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Τροίας ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ρωμαϊκὴ ἐξουσία ἀποκτοῦσε τὸ πολυπόθητο ἐνδοξο παρελθόν, ἀλλὰ καὶ μία δικαιολογία (ἐκδίκηση γιὰ τὰ Τρωικὰ) γιὰ τὶς συνεχεῖς τῆς ἐπεμβάσεις στὶς συγκρούσεις τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν. Μετὰ δὲ τὴν κατάρρευση τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας πολλοὶ Γότθοι καὶ Φράγκοι ἡγεμόνες παρουσιάστηκαν ὡς συνεχιστὲς τῆς σὲ μία προσπάθεια νὰ χαλιναγωγήσουν τοὺς φεουδάρχες τῆς ἐπικράτειάς τους (π.χ. ὁ Καρλομάγνος καὶ ἡ «Ἀγία Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία τοῦ Γερμανικοῦ Ἔθνους»). Ἀλλὰ καὶ στὸν αἰῶνα μας τὸ φασιστικὸ καθεστῶς τοῦ Μουσσολίνι παρουσιάστηκε ὡς συνέχεια καὶ ἐξέλιξη τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Γιὰ νὰ συνεχίσουμε, ἡ Ἀγγλία τοῦ 17ου-18ου αἰῶνα ἔνωθε μιὰ ταύτιση λόγῳ τῶν ἐμπορικῶν-πειρατικῶν δραστηριοτήτων τῆς μὲ τοὺς Φοίνικες ἐμπόρους τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ὑπῆρξαν προσπάθειες νὰ ἀναχθεῖ ἡ καταγωγή τῶν (Νορμανδῶν καὶ Σαξόνων στὴν πραγματικότητα) Βρεταννῶν καὶ στοὺς Φοίνικες ἐμπόρους καὶ ἀποίκους, ποὺ προσέγγιζαν τὰ νησιά ἀναζητώντας μέταλλα. Φυσικὰ, ὅταν κατὰ τὸν 18ο-19ο αἰ. ἡ Ἀγγλία ἀναδείχθηκε σὲ ὑπερδύναμη τῆς ἐποχῆς, μὲ ἀνακούφιση υἱοθέτησε τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴ θεωρία, γιὰ λόγους ποὺ θὰ ἐξετάσουμε παρακάτω. Τέλος ἂς μὴν παραλείψουμε τὴν ταύτιση, στὰ πλαίσια τῆς ναζιστικῆς προπαγάνδας, τοῦ Γερμανοῦ στρατιώτη μὲ τὸν Σπαρτιάτη ὀπλίτη καὶ τοὺς πολεμιστὲς-ληστὲς τοῦ δορῶ.

Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ ἀναδρομὴ, ἂν καὶ μᾶλλον μακροσκελὴς, ἦταν ἀναγκαία, γιὰ νὰ δείχνει τὴν διαχρονικότητα τοῦ φαινομένου. Στὸ παραπάνω «μοντέλο» ἐντάσσονται οἱ δύο σύγχρονες θεωρίες, τῶν ἰνδοευρωπαϊστῶν καὶ τῶν ἀφροκεντριστῶν (οὐσιαστικὰ σημιτοκεντριστῶν, ὅπως θὰ δοῦμε), ποὺ σκοπὸ ἔχουν τὸν καθορισμὸ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἰνδοευρωπαϊκὴ θεωρία, προϊόν τῶν ρατσιστικῶν ἀντιλήψεων τοῦ 19ου αἰῶνα, ὅταν ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀποικιοκρατία βρισκόταν σὲ ἀπόγειό της, ἦταν μιὰ προσπάθεια δικαιολόγησης τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας (οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς), ποὺ εἶχαν πετύχει οἱ εὐρωπαϊκὲς δυνάμεις καὶ οἱ ΗΠΑ (στὴ Βόρεια καὶ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ). Μετὰ τὴν Ἀναγέννηση καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸ Διαφωτισμὸ ἡ νέα Εὐρώπη ποὺ εἶχε προκύψει δὲν μπορούσε νὰ μὴν ἀναγνωρίσει, ὅτι οἱ ρίζες τῆς, πολιτισμικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς, βρισκόνταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἡ θεωρία τῆς «ἰνδοευρωπαϊκῆς ὁμοεθνίας» ἐξασφάλισε τὴν κοινὴ καταγωγή τῶν λαῶν αὐτῶν καὶ ἀρετῶν ἄλλων, καθὼς ἡ μελέτῃ τῆς θεωρίας προχωροῦσε. Ἐτοί οἱ δυτικοευρωπαϊκὲς ἀπολυταρχικὲς ἐξασφάλισαν τίτλους εὐγενικῆς καταγωγῆς, ἐμφανιζόμενες ὡς οἱ γνήσιοι –λόγῳ φυλετικῆς συγγενείας– κληρονόμοι τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδανικῶν. Ἐπιπλέον ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀποικιακὴ κυριαρχία ἐρμηνεύθηκε μὴ χαρὰ: ἦταν ἀναπόφευκτο, αὐτοὶ οἱ ἐνεργητικοὶ Ἀρειοί, σκληραγωγημένοι στὶς συνθήκες τοῦ Βορρᾶ, νὰ ἐπιβληθοῦν δικαιωματικὰ στοὺς κατώτερους καὶ πρωτόγονους λαοὺς τοῦ πλανῆτη – πρωτόγονους, γιὰ νὰ δὲν διέθεταν τὰ ὅπλα καὶ τὴν πολεμικὴ τεχνολογία, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἐισβολεῖς. Ἀποσιωπήθηκαν ἔτσι ὁ δόλος, οἱ βασανισμοὶ καὶ οἱ πόλεμοι, ποὺ κατέστρεψαν καὶ ἀποκτῆνωσαν τοὺς

ντόπιους λαούς, αυτούς που δεν ήταν άρκετά ένεργητικοί και ικανοί να επιδοθούν στην εύγενή τέχνη του πολέμου – ή έξουσία πάντοτε επιχειρεί να ώραιοποιήσει τα έγκλημά της, παρουσιάζοντάς τα ως έργα θεάρεστα ή επεμβάσεις στο όνομα του ανθρωπισμού. Τέλος ανακάλυψαν και μία εύκολη πρόφαση για τη συνεχιζόμενη καταπίεση τόσο των (στρατιωτικά) ανίσχυρων λαών που αναγνωρίζονται ως «ίνδοευρωπαίοι» («προστασία των αδυνάτων αδελφών μας»), όσο και των εμφανιζόμενων ως μη-«ίνδοευρωπαϊκών» («οί προαιώνιοι έχθροί μας»).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, θά μάς εξέπληττε περισσότερο το ένδεχομένο να μην είχε εμφανισθεί μία τέτοια θεωρία. Παρ' όλα τα σφάλματα σέ βασικά σημεία της, τα κενά και τους δογματισμούς της το σύνολο της ακαδημαϊκής και επιστημονικής κοινότητας της έποχής (για να μην μιλήσουμε για την οικονομική και πολιτική «έλιτ») την αποδέχτηκαν χωρίς πολλές αντιρρήσεις – θά συμπλήρωνε κανείς με ανακούφιση. 'Η σκέψη και μόνο, ότι ο πολιτισμός τους καταγόταν τελικά από έναν μικρό πλέον λαό της νότιας Εύρώπης στη γειτονιά της 'Ασίας και της 'Αφρικής, νωθρού και παθητικού με τα πρότυπα και τις αντιλήψεις της έποχής (που παρεμπιπτόντως δεν έχουν αλλάξει και πολύ από τότε), γέμιζε φρίκη τους σοφούς και εύγενείς της έποχής. 'Ολ' αυτά βέβαια διορθώθηκαν, αφού «άπεδείχθη», ότι οί 'Ελληνες ήταν άπλως ένα παρακλάδι των λαών του Βορρά, που κάποια στιγμή κατά τις περιπλανήσεις του στις στέπες είχε άπλως «στρίψει» πρὸς τὸ νότο (πρὶν ἢ μετὰ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, αὐτὸ δὲν εἶχε ἀκόμα καθορισθεῖ καὶ οἱ διαφωνίες μεταξύ τῶν «εἰδικῶν» καλὰ κρατοῦν μέχρι τὶς μέρες μας).

II. Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Στὸν 20ὸ αἰ. οἱ δύο παγκόσμιες συρράξεις, πὺν ἔλαβαν χώρα κυρίως ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους, ἀποδυνάμωσαν τὶς μέχρι τότε κοσμοκράτειρες εὐρωπαϊκὲς δυνάμεις, καὶ κυρίαρχη ὑπερδύναμη-ἡγέτης τῆς Δύσης ἀναδείχθηκαν οἱ ΗΠΑ. 'Η 'Αμερικὴ, τὸ μόνο βιομηχανοποιημένο κράτος τῆς Δύσης πὺν δὲν ὑπέστη τὶς συνέπειες τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ της ἐδάφους, δὴ ἤκε οὐσιαστικὰ ἐνισχυμένη ἀπὸ τοὺς δύο πολέμους, ἀφοῦ εἶχε καταφέρει νὰ αὐξήσει τὴν βιομηχανικὴ τῆς παραγωγή, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα νὰ ἐξουδετερώσει/συγκρατήσει τὴν ἀνάπτυξη ἀκόμα καὶ μεταπολεμικὰ τῶν ὑπολοίπων χωρῶν. 'Η παραδοσιακὴ μορφή ἀποικιοκρατίας ἀπεδείχθη ἐπιζήμια ἕως ἀνεφάρμοστη, ὅποτε οἱ συνθήκες ἦταν ὥριμες, γιὰ νὰ περάσουμε στὴ νέα μορφή ἐξάρτησης. 'Η ἀνάδειξη καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑποστήριξη ἀντιλαϊκῶν μέχρι καὶ τρομοκρατικῶν καθεστώτων στὶς χώρες-πελάτες, πὺν μὲ ἐλάχιστο μόνο κόστος (σὲ προμήθεις πολεμικοῦ ὕλικου) καὶ χωρὶς ἀνάγκη δικαιολόγησης τῶν πράξεών τους στὴν κοινὴ γνώμη τῆς προστάτιδος δυνάμεις προωθοῦσαν τὰ συμφέροντα τῶν ἐργοδοτῶν τους, ἦταν ἡ ἰδεώδης λύση.

Στὶς ἴδιες ὁμως τὶς 'Ηνωμένες Πολιτεῖες μιὰ οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ εἶχε συντελεσθεῖ. 'Η δύναμη καὶ ἡ ἐξουσία εἶχε περάσει πιά στὰ χέρια τῶν ὑπερεθνικῶν ἐταιρειῶν-κολοσσῶν μὲ παγκόσμια συμφέροντα καὶ τὶς ἀνάλογες δυνατότητες παρέμβας. 'Η πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἡγεσία εἶναι πιά δέσμοι τῶν ἀνθρώπων πὺν διοικοῦν τὶς μεγάλες ἐταιρεῖες – ὁ καθένας ἔχει τοὺς προστάτες-χρηματοδότες του καὶ κάθε πολυεθνικὴ ἔχει τοὺς δικούς της ἀνθρώπους σὲ ὅλα τὰ καίρια πὸστα τῆς δημόσιας διοίκησης-, γιὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἐξασφαλισμένη, ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις τῆς θὰ ἱκανοποιηθοῦν. Σίγουρα οἱ ἡγέτες αὐτοὶ τοῦ λαοῦ ἔχουν κάποια ἐλευθερία κινήσεων, σὲ κρίσιμα ὁμως θέματα πρέπει νὰ ὑπακούσουν στοὺς ἀόρατους «συμβούλους» τους – ἡ ἐξαναγκάζονται ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ ἀναθεωρήσουν τὴν θέση τους, ἂν φανοῦν ὑπερβολικὰ ἀνεξάρτητοι. 'Ετσι ἡ τεράστια κρατικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἀμερικανικὴ μηχανὴ βρῖσκεται στὴν ὑπηρεσία τῶν ἐπιχειρηματιῶν-ἐξουσιαστῶν, αὐτοὶ εἶναι οἱ πραγματικοὶ πλανητάρχες, πὺν δρῶντας ἀθόρυβα ἀπὸ τὰ παρασκήνια κατευθύνουν τὴν τύχη τοῦ πλανήτη σὲ πείσμα τῶν ὑπηρετῶν τους, πὺν χρειάζονται μπαλκόνια καὶ ἱαχὲς πιστῶν, γιὰ νὰ δείξουν τὴ δύναμή τους.

Κυρίαρχοι τῶν ἀμερικανικῶν πολυεθνικῶν, ἐνὸς ὑπερσυγκεντρωτικοῦ καὶ ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἀντικαπιταλιστικοῦ θεσμοῦ, μολονότι οἱ ὑποστηρικτὲς του παρουσιάζονται ὡς ὑπέρμαχοι τῶν ἰδεωδῶν τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τῆς ἐλεύθερης ἀγορᾶς, εἶναι πανίσχυρες οἰκογένειες 'Εβραίων (πολωνο-, γερμανο-, τὸ πρῶτο συνθετικὸ δὲν ἔχει σημασία) ἀλλὰ καὶ οἰκογένειες μὲ καταγωγή εὐρωπαϊκὴ (ἀπόγονοι τῶν πρώτων ἀποίκων). Αὐτοὶ οἱ νέοι ἐταῖροι τῆς ἐξουσίας ἔχουν ἐμπλακεῖ σὲ λυσσώδη πόλεμο μεταξύ τους. Τὸ ἐπαθλο γιὰ τὸν πρῶτο νικητὴ εἶναι ἡ ἀπόλυτὴ ἐξουσία – καὶ δεύτερο βραβεῖο δὲν ὑπάρχει. Οἱ συγκρούσεις μεταξύ τῶν ἀντιπάλων εἶναι τρο-

μερές, οι συμμαχίες που αναπτύσσονται εφήμερες και συχνά διπρόσωπες. Τα αποτελέσματά τους φτάνουν στο πλατύ κοινό με την μορφή οικονομικών ειδίσεων (έξαγορές/συγχωνεύσεις εταιρειών, χρεωκοπίες), αλλαγών πολιτικής και καθεστώτων μέχρι και υποκινούμενων πολέμων στις πλούσιες σε πρώτες ύλες χώρες του Τρίτου Κόσμου. Συμμετοχή στην λεία ζητάνε τα τελευταία χρόνια και ευρωπαϊκές και ιαπωνικές εταιρείες, τα κράτη-έδρες τους είναι όμως πολιτικά και κυρίως στρατιωτικά ανίσχυρα σε σχέση με την αμερικανική υπερδύναμη, άρα βρίσκονται σε σημαντικά μειονεκτική θέση παρά την αξιολογηθείσα οικονομική τους ευρωστία.

Γεγονός όμως είναι, ότι οι νέοι εξουσιαστές σε έναν και μοναδικό τομέα τα καταφέρνουν και συνεργάζονται με πραγματική άρμονία, κι αυτός είναι ή καταπίεση και εκμετάλλευση με την ταυτόχρονη παραπλάνηση των μαζών με κάθε μέσο. Στόχος τους είναι «*ή πολυπόθητη ιδανική κατάσταση: δημοκρατικές διαδικασίες για τους τύπους, στερημένες έντελως νοήματος, καθώς οι πολίτες όχι μόνο δεν υπεισέρχονται στην πολιτική σκηνή, αλλά δεν έχουν καν ιδέα για τις πολιτικές και τις ενέργειες που θα επηρεάσουν άμεσα την ζωή τους. Κι όπως ελπίζουν οι άρμόδιοι, θα παραμείνουν στο σκοτάδι, αγνοώντας ακόμα κι αυτό το κραυγαλέο γεγονός της αγνοίας τους*» (Noam Chomsky, «Παλιές και Νέες Τάξεις Πραγμάτων») – τα τέλεια ανδράποδα.

Συνέπεια της τάξης πραγμάτων που περιγράψαμε παραπάνω είναι και οι έξι σον σκληρές μάχες που διεξάγονται γύρω από την καταγωγή των Έλλήνων και κυρίως του πολιτισμού τους. Ο νικητής αυτής της διαμάχης αναγορεύεται αυτόματα μοναδικός κληρονόμος τους, αποκτώντας έτσι ένα ισχυρότατο όπλο προπαγάνδας. Πιο συγκεκριμένα ή άνοδος και Έβραίων στην εξουσία συνδυάστηκε με την εμφάνιση θεωριών θεμελιωμένων σε γερές «έπιστημονικές» βάσεις, κυρίως λόγω της υποστήριξης που τους παρείχαν αξιοσημείωτα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, που υπεστήριζαν την σημιτική καταγωγή. Στις θεωρίες αυτές περιλαμβάνεται και ή του Μάρτιν Μπερνάλ, που, αν και στον τίτλο του σχετικού βιβλίου του μιλάει για αφροασιατική καταγωγή και για «μαύρη» Αθηνά, ουσιαστικά αποδίδει τη γέννηση και εξέλιξη του ελληνικού πολιτισμού σε Φοίνικες σημίτες και Αιγυπτίους σημίτες. Όσο για τα λίγα ψιχουλά που αφήνει στους πραγματικούς μαύρους (έννοώντας τους Λίβυες, Αιθίοπες σημιτικής, και πάλι κατά τον Μπερνάλ, καταγωγής, πάντως όχι αφρικανούς μη σημιτικής καταγωγής) και τον τίτλο του βιβλίου, είναι ασφαλώς μία προσπάθεια κατευνασμού και προσεταιρισμού του μαύρου (αφροασιατικού, αν θέλουμε να είμαστε πολιτικά όρθοι) πληθυσμού των ΗΠΑ, δηλαδή των ελάχιστων που έχουν ενταχθεί στο σύστημα και ζητούν κάποιο μερίδιο της εξουσίας. Ανάλογες προσπάθειες με του Μπερνάλ υπήρξαν και στο παρελθόν, απορρίπτονταν όμως κατηγορηματικά ως φαντασιώσεις, όταν την εξουσία κατείχαν ακόμη σταθερά οι Ευρωπαίοι. Ο πόλεμος λοιπόν διεξάγεται μεταξύ των ανερχόμενων σημιτοκεντρικών (δεν είναι δόκιμος όρος, αλλά εξυπηρετεί) και των εύρισκόμενων πιά στην άμυνα και σε μάλλον μειονεκτική θέση ινδοευρωπαϊστών, ενώ ελάχιστες (κυρίως λόγω οικονομικής αδυναμίας) είναι οι φωνές υπέρ της ανεξάρτητης ανάπτυξης του ελληνικού φαινομένου, που όλους επηρέασε, παρά επηρεάστηκε.

Οι υποστηρικτές της σημιτικής καταγωγής έχουν καταφέρει να αποκτήσουν θετικότητα εικόνα στο κοινό εμφανιζόμενοι ως οι υποστηρικτές των δικαίων των άδικημένων και ανά τους αιώνες κατατρεγμένων σημιτών (έδώ γίνεται ξεκάθαρη ταύτιση της σημιτικής όμοεθνίας με τους Έβραίους), ενώ οι αντίπαλοί τους ινδοευρωπαϊστές είναι υποστηρικτές αναχρονιστικών και ρατσιστικών θεωριών – δεν πρέπει να μας εκπλήσσει λοιπόν το γεγονός, ότι ο ίδιος ο Μπερνάλ αφιερώνει τον πρώτο τόμο του έργου του, περίπου 500 σελίδες, στην εξέλιξη των θεωριών καταγωγής με ιδιαίτερη έμφαση στους «ρατσιστές» και «αντισημίτες» Ευρωπαίους από τον 18ο αι. μέχρι την εποχή μας.

Τα έπιχειρήματα αυτά φαίνονται ισχυρά, ειδικά στο απληροφόρητο αμερικανικό κοινό, το τόσο επιρρεπές σε ψεύτικους συναισθηματισμούς, δεν αντέχουν όμως σε κριτική εξέταση. Πρώτ' απ' όλα και μόνο το γεγονός, ότι γίνεται προσπάθεια ενίσχυσης μίας έπιστημονικής θεωρίας με τέτοιες μεθόδους, πρέπει να μας βάξει σε ύποψιες. Αν επιπλέον αναλογισθούμε, ότι οι κύριοι υποστηρικτές της στών έπιστημονικό κόσμο (έβραϊκής καταγωγής και μη) είναι ουσιαστικά υπάλληλοι ιδιωτικών πανεπιστημίων και ιδρυμάτων, που χρηματοδοτούνται, άρα εξαρτώνται άμεσα, από πολυεθνικές, καταλαβαίνουμε πόσο λίγο μπορούμε τελικά να στηριχθούμε στην αντικειμενικότητα της έπιστημονικής τους γνώμης και εργασίας. Ο συλλογισμός αυτός ισχύει

φυσικά και για τους ινδοευρωπαίους, που με τη σειρά τους είναι υπάλληλοι κρατικών (ευρωπαϊκών) και ιδιωτικών πανεπιστημίων, ελεγχόμενων από μη έθραϊκές εταιρείες.

III. Η «ΜΑΥΡΗ ΑΘΗΝΑ»

“Ας δούμε τώρα το έργο του Μ. Μπερνάλ, καθηγητή στο πανεπιστήμιο Κόρνελ της Νέας Υόρκης, «*Black Athena - The afroasiatic roots of civilization*» (βλ. «*Δαυλόν*», τεύχος 110 και άλλα-χοῦ). “Όπως ήδη επισημίναμε, ο τίτλος είναι παραπλανητικός. Το ολοκληρωμένο έργο αποτελείται από τρεις τόμους, άνω των 500 σελίδων ο καθένας, με τεράστια βιβλιογραφία. “Ο μη ειδικός (ή έστω ένημερωμένος) άναγνώστης σύντομα καταβάλλεται από το τεράστιο πλήθος πληροφοριών, στοιχείων, γνώμων «ειδικών» και μη σχετικά με τὰ θέματα που πραγματεύεται, με αποτέλεσμα σύντομα νὰ παραιτείται από κάθε προσπάθεια κριτικής αντιμετώπισης. Το δλο βιβλίο είναι άποσπάσματα βιβλίων και άρθρων συρραμμένα από τὸν συγγραφέα με τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ τοῦ ἐξασφαλίζουν τὸ ἐπιθυμητὸ αποτέλεσμα. Συχνὰ ἀναφέρονται θεωρίες, πὺ ἀλληλοσυγκρούονται, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ τὶς παραθέτει, γιατί τελικά, ὅποια και νὰ δεχθοῦμε, τὸ οἰκοδόμημά του ἐνισχύεται. Στὴ συνέχεια χρησιμοποιεῖ τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν δύο σὲ συνδυασμούς, γιὰ νὰ φτάσει σὲ νέα ἀποτελέσματα καὶ οὕτω καθεξῆς. “Άλλες πάλι φορές ἀναφέρει θεωρίες με περιττές λεπτομέρειες, γιὰ νὰ καταλήξει, ὅτι τελικά τὰ στοιχεία ὑπὲρ του εἶναι μᾶλλον ἀνεπαρκῆ ἢ ὅτι τὰ στοιχεία πὺ τὴν ἀναιροῦν φαίνονται πὺ πειστικά. Στὸν μέσο ἀναγνώστη ὅμως μένει διάχυτη ἡ ἐντύπωση, ὅτι κάποια ψήγματα ἀλήθειας πρέπει νὰ περιέχουν, ἀφοῦ ἔντυαν ιδιαίτερης μνείας. Τέλος ὁ Μπερνάλ ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρεται στὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων του ἢ, ὅταν τὸ κάνει, τὰ ἀπορρίπτει με δεικνύουσα ὡς φαιδρά, ιδιαίτερα ἐν αἰσθάνεται, ὅτι τὰ προτεινόμενα ἀπὸ αὐτὸν στοιχεία εἶναι ἰσχυρὰ (ὅπως π.χ. ὅταν παραθέτει ἐτυμολογίες ὀρισμένων τοπωνυμίων τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου ἢ λατρευτικῶν τίτλων ἀπὸ σημιτικές ρίζες).

“Ἡ «*Μαύρη Ἀθηνά*» ἔχει γραφτεῖ με πρωταρχικὸ σκοπὸ νὰ δείξει τὴν σημιτικὴ καταγωγή τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ – καὶ ἐνὸς μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. “Ο συγγραφέας ὅμως δὲν ἀρκεῖται σ’ αὐτὸ μόνο. Φτάνει σὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ σημίτες Φοῖνικες καὶ Αἰγύπτιοι κατέκτησαν καὶ ἐπέβαλαν τὸν πολιτισμὸ τους στοὺς «ινδοευρωπαίους» Ἕλληνες. Δηλαδή οἱ ἀνέκαθεν ἄξεστοι καὶ θάρδαροι «ινδοευρωπαῖοι» τελικά δανείστηκαν τὰ πάντα ἀπὸ τοὺς ἀνώτερους καὶ πολιτισμένους σημίτες (τεχνολογία, θρησκεία, τέχνη, ἀκόμα καὶ τὴ γλῶσσα!), καὶ μάλιστα τὸ μόνο πὺ τελικά κατάφεραν, εἶναι νὰ δημιουργήσουν ἓνα κακέκτυπο τοῦ λαμπροῦ Αἰγυπτοφοινικικοῦ πολιτισμοῦ. “Ο Μπερνάλ δέχεται τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴ θεωρία, γιατί ἐξυπηρετεῖ τέλεια τὸ ὅλο κατασκευασμὰ του, παρουσιάζοντας τοὺς σημίτες ὡς ἐκπολιτιστὲς οὐσιαστικά ὅλης τῆς Εὐρώπης μέσω τῶν Ἑλλήνων. Δέχεται λοιπόν, αὐτὸς ὁ ὑπέρμαχος τῆς ἀλήθειας, τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴ φάρσα, παραδίδοντας ὅτι στηρίζεται σὲ ὀφθαλμοφανεῖς παραλογισμούς καὶ ἀστεῖα ἐπιχειρήματα καὶ ἐνὼ ὁ ἴδιος καταδικάζει τὶς ρατσιστικές τῆς ἀπαρχές καὶ προεκτάσεις – ἀλλὰ πῶς νὰ πράξει διαφορετικά, ἀφοῦ τοῦ χρησιμεύει τόσο;

Δὲν πρέπει τέλος νὰ παραλείψουμε μία ἀναφορά σὸ γεγονός, ὅτι οἱ θεωρίες τοῦ Μπερνάλ (πὺ ἔχει ἐθραϊκές ρίζες, καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὸ ἀρνείται) δὲν ἔχουν καὶ τόση πρωτοτυπία, ἐντάσσονται ὅμως σὲ μίᾶ σειρά προσπαθειῶν με σκοπὸ τὴν ἀπόδειξη τῆς πρωτοπορίας τῶν Ἑθραίων (με τὴ σύγχρονη ὀρολογία τῶν σημιτικῶν λαῶν) σὲ ὅλους τοὺς τομείς τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος (α). Ὡς πρῶτος διδάξας ἐμφανίζεται ὁ ἰουδαῖος συγγραφέας καὶ ἱστοριογράφος τοῦ ᾶ.μ.Χ. αἰῶνος Φλάβιος Ἰώσηπος. Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο, καὶ ιδιαίτερα οἱ *Kat’ Ἀπρίωνος* λόγοι, εἶναι μία μᾶλλον ἀδέξια καὶ με σοφιστικά/ρητορικά ἐπιχειρήματα (γιατὶ πὺ ἀξιόλογα ἀποδεικτικά στοιχεία δὲν διέθετε) προσπάθεια νὰ δείξει τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολιτιστικὴ/πολιτικὴ ἀνωτερότητα τοῦ «περιούσιου λαοῦ».

Ἀριστόδημος

Σημείωση (α): Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι οἱ σύγχρονοι σημιτολόγοι «διάλεξαν» ὡς κοιτίδα τῆς ὁμοεθνίας τους ἀκριδῶς τὴν περιοχή τῶν λιμνῶν τῆς Κ. Ἀφρικῆς (σχετικοὶ χάρτες στὴν «*Μαύρη Ἀθηνά*»). Ἀκριδῶς στὴν περιοχή ὅπου τὸ διεθνὲς ἀρχαιολογικὸ κατεστημένο ἀκόμη ἐπιμένει παρ’ ὅλα τὰ πρὸςφατα εὐρήματα σὲ διάφορα μέρη τοῦ πλανῆτῆ καὶ στὴν Ἑλλάδα (Περδίκκας Μακεδονίας), ὅτι ὄρισκονται τὰ ἀρχαιότερα ἱχνη (πρωτο-) ἀνθρώπινης παρουσίας. Ἐσπευσαν δηλαδή νὰ προλάβουν.

Γ.Ι. ΒΕΛΑΣ

Οι Έλληνικές λέξεις στη Ρωσική γλώσσα

Είναι γνωστό σε όλους, ότι τα αρχαία ελληνικά ήταν η βάση ενός μεγάλου πολιτισμού και άσκησαν ισχυρή επίρροη στις ευρωπαϊκές γλώσσες, ιδιαίτερα στους κλάδους της φιλοσοφίας, των επιστημών και της τέχνης. Η επίδραση είναι προφανής από το γεγονός, ότι πολλές από τις καθιερωμένες διεθνώς λέξεις αποτελούν γλωσσικούς δανεισμούς από τα αρχαία ελληνικά. Έλληνικές λέξεις βρίσκονται ήδη στα έργα των λατινών συγγραφέων, και η ελληνική γλώσσα στα χρόνια του Κικέρωνος διαδραμάτιζε σπουδαίο ρόλο στη Ρώμη. Ο ίδιος ο Κικέρων ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Αθήνα. Η λατινική γλώσσα δέχτηκε στο λεξιλόγιό της πολλές ελληνικές λέξεις. Η ιατρική όρολογία, η οποία βασικά θεωρείται λατινικής καταγωγής, για παράδειγμα δέχτηκε σε ποσοστό 75% ελληνικές ρίζες, που χρησιμοποίησε για νέους όρους ανατομίας, φυσιολογίας, παθολογίας, φαρμακολογίας κ.τ.λ. Πολλές λέξεις ιδιαίτερα στη λατινική γλώσσα είναι ελληνικής καταγωγής.

Η ρωσική γλώσσα επηρεάστηκε από τα αρχαία ελληνικά είτε άμεσα είτε διά μέσου της επίδρασης άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών, όπως π.χ. τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα αγγλικά, τα ιταλικά και τα ρουμανικά. Μεταξύ των ευρωπαϊκών γλωσσών δημιουργήθηκαν επίσης παραλληλισμοί, που οφείλονται σ' ένα κοινό πολιτιστικό υπόστρωμα. Άς αναφέρουμε μερικά παραδείγματα από τα λατινικά: *ἀγών-ἀγώνας*, *agon*, *ἀγκόνια* / *ἀδάμας*, *adamas*, *ἀδαμάντ-ἀλμάντ* / *ἀήρ-ἀγέρας-ἀέρας*, *aer*, *ἀεροπλάν* / *αἰγίς*, *aegis*, *ἐγκίντα-ζασίτα* / *αἰθήρ*, *aether*, *ἐφήρ*-*βόξδουχ-νιέμυό* / *ἀλληγορία*, *allegoria*, *ἀλλεγκόρια*. • Από τα γερμανικά: *παράδειγμα*, *Paradigma*, *παράδιγμα-πριμέρ* / *ἀναχρονισμός*, *Anachronismus*, *ἀναχρονίζμ* / *χαρακτήρ*, *Charakter*, *χαράκτερ*¹. • Από τα γαλλικά: *βαρόμετρον*, *barometre*, *μπαρόμετρ* / *καπετάνιος*, *capitaine*, *καπιτάν* / *πατρίδα*, *patrie*, *πατριωτίζμ*². • Από τα αγγλικά: *κρίσις*, *crisis*, *κρίζις* / *ἀντιπάθεια*, *antipathy*, *ἀντιπάτια* / *δημαγωγός*, *demagogue*, *δεμαγκογία*³. • Από τα ρουμανικά: *βιβλιοθήκη*, *biblioteca*, *βιβλιοτέκα* / *καθέδρα*, *catedra*, *καφέδρα* / *χαρτί*, *hîrtie*, *κάρτα*⁴.

Κατά τη γνώμη και τους υπολογισμούς μας στο σύντομο λατινικό λεξικό Μαλίνινα⁵, δημοσιευμένο το 1952, μόνο ανάμεσα στις λέξεις που αρχίζουν με Α μετρήσαμε παραπάνω από εκατό λέξεις ελληνικής καταγωγής, χωρίς να μετρήσουμε τα παράγωγά τους. Είναι σχεδόν αποκλειστικά ουσιαστικά, δηλαδή ονόματα αντικειμένων, φαινομένων, ιδεών. Μαζί με τους λατινισμούς οι ελληνικές λέξεις αποτελούν μιὰ από τις βασικές πηγές της σύγχρονης διεθνούς όρολογίας, π.χ. *βάσις* - *βάσις*, *θέσις-τέξις*, *μέθοδος-μέτοδ*, *θεωρία-τεόρια* κ.τ.λ. Συχνά παράλληλα με την δημιουργία των όρων, ιδιαίτερα τεχνικών, χρησιμοποιήθηκαν ελληνικά στοιχεία, ρίζες, προθήματα, επιθήματα, π.χ. *υπερτονία* - *γυπερτόνια*, *τηλέφωνο-τελεφόν*, *τηλέγραφος-τελεγράφ*.

Στα ρωσικά οι ελληνικές λέξεις εισήλθαν στα αρχαία χρόνια είτε προφορικά, σαν αποτέλεσμα εξωτερικών συγκρούσεων και επαφών των εμπορέων, ελλήνων και ρώσων, είτε μέσω των βιβλίων. Για τη χρήση της τελευταίας περίπτωσης μπορούμε να αναφέρουμε πολλά παραδείγματα από την επιστημονική και τεχνολογική όρολογία, π.χ. *γεωμετρία-γεομέτρια*, *αστρονομία-αστρονόμια*, *φυσική-φίζικα*, *τριγωνομετρία-τριγωνομέτρια* κ.τ.λ.

Να τί γράφει πάνω σ' αυτό το θέμα ο Μ.Α. Μεστσέρσκι: «Για τη μελέτη του λεξικού της αρχαί-

1. *Fremdwörterbuch*, VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1954.

2. *Cuine de conversation Français-Roumain*, Editura stiintifică, Bucuresti, 1957.

3. В. К. Мюпер: Англо русский словарь: Госудап издательство иностранных и нац спова реи Москва 1961.

4. Русско румынский разговорник, Editura stiintifică, Bucuresti 1957.

5. А. М. Мвпинин, Латинский словарь. Государственное издательство иностранных и национальных словарей Москва, 1952.

¹Ο κ. Γ.Ι. Βελάς είναι διδάκτωρ 'Ιστορικών 'Επιστημών και πρώην καθηγητής της Κλασσικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Βορονέζ.

ας λογοτεχνικής γλώσσας των XI-XΠ αιώνων κοντά σε πρωτότυπα ρωσικά έργα, όπως ή «Διήγηση των πρόσφατων χρόνων» ή το «Λόγος για το σύνταγμα του Ίγκορέβε» ή άλλα, έχουν μεγάλη σημασία επίσης τα μνημεία της μεταφρασμένης γραφής»⁶. Και συνεχίζει: «Μια από τις κυριότερες πηγές της εμφάνισης των ελληνικών λέξεων στο ρωσικό έδαφος είναι η μεταφραστική πεζογραφία μας. Όμως το λεξιλόγιο της αρχαίας ρωσικής λογοτεχνικής γλώσσας πλουτίστηκε όχι μόνο διά μέσου της μεταφρασμένης λογοτεχνίας. Κατά τη διάρκεια όλης της περιόδου της επί ζωής αρχαίας ρωσικής γλώσσας, αλλά ιδιαίτερα από τον XII αιώνα, ενώ έλαβαν χώρα άμεσοι οικονομικοί, πολιτικοί και πολιτιστικοί δεσμοί με το Βυζάντιο, ένας από τους κυριότερους δρόμους της διεισδύσεως των ελληνικών δανεισμών στο ρωσικό λεξιλόγιο ήταν η ζωντανή γλωσσική έπαφή των ανατολικών σλάβων με τους κυριότερους κύκλους του πληθυσμού του Βυζαντίου: λέξεις και εκφράσεις της λαϊκής γλώσσας ελεύθερα εισήλθαν στην προφορική και λογοτεχνική γλώσσα της Ρωσίας του Κιέβου»⁷.

Σαν παράδειγμα των λέξεων που διείσδυσαν στη ρωσική γλώσσα προφορικά ή με «λαϊκό τρόπο», όπως τονίζει ο Φάσμερ, αναφέρουμε τις λέξεις: πανδούρα-βανδούρα, μπαντούρα/πάμβακας-βάμβακας, μπουνμάχα/ δράκος, δρακόν / κατεπάνος - καπετάνιος, καπιτάν/ καράβι-καράβιον, κοράμπι/ κλύσμα, κλίζμα/κανδήλιον-κανδήλα, κανδίλα/ κούκλα, κουκλα/ λάχανον-λεχάνη, λοχάν/ μαγαζί, μαγαζίν/ νεύρον, νέρβι/ οργανον-άργανον, οργαν (επί εκκλησιαστικών μουσικών οργάνων) / άγουρος-άγουρι, άγουριετς/ αλάδια, ολάδια/ φάρος-φάρος, πάρους/ σανδάλιον, σανδάλ/ σάκχαρις, σάχαρ/ σεϋτλον- τεϋτλον, σδιόκλα (στον Πολύκαρποδ)/ τετράδιον, τετράδ/ σαλάτα, σαλάτ/ φασόλια, φασόλ/ σατανάς, σατανά/ φανάρι, φονάρ/βάνια, μπάνια κ.τ.λ. Όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει, πρόκειται είτε για ελληνικές λέξεις αρχαίες και βυζαντινές είτε για λέξεις, που είχαν εισέλθει στα ελληνικά από άλλες γλώσσες (π.χ. λατινικά ή ιταλικά) και πέρασαν στα ρωσικά διά μέσου της ελληνικής γλώσσας.

Στη ρωσική γλώσσα πολλές λέξεις ελληνικής καταγωγής, όπως γράφει η καθηγήτρια Ε.Μ. Γαλκίνα-Φέδοροβ για τις ελληνικές λέξεις, άνηκουν σε δύο περιόδους – βυζαντινή και μεταγενέστερη⁸. Όταν ιδρύθηκε το κράτος, κατά τα χρονικά το 862, ή Ρους (Ρωσία) ήδη από την υιοθεσία του χριστιανισμού είχε ζωντανό εμπόριο και εξωτερικές σχέσεις με την Ελλάδα. Σ' όλο το ρωσικό κράτος από Βοροά έως Νότου υπήρχαν μεγάλοι υδάτινοι δρόμοι «από τους Βαράγγους στους Έλληνες», μέσω των οποίων πραγματοποιούνταν εξαγωγές-εισαγωγές εμπορευμάτων. Έκτός από αυτά στις βόρειες παραλίες της Μαύρης Θάλασσας υπήρχαν οι αρχαίες ελληνικές αποικίες, όπως ή Χερσόνησος, ή Ταυρική, το Παντικάπαιον κοντά στο Κιέρτσι, ή Όλβια όχι μακριά από την Όδησσό. Τότε, πρέπει να θεωρήσουμε, εισήλθαν στη ρωσική εμπορική γλώσσα μερικές ελληνικές λέξεις, όπως/ δράκων, δρακόν (όνομασία είδους καραβιού)/ στρατηγός, στρατέγκ / κάταργα-κάτεργον, κάτοργκα/ σαράντα-σόροκ⁹/ γράμματα, γκράμοτα/ αριθμητική, αριθμέτικα/ κώδιξ, κόδεκς κ.τ.λ.

Φαίνεται, ότι ο πλούτος των ελληνικών δανείων ήρθε στα ρωσικά διά μέσου των διδύλων. Να ένα μέρος λέξεων που άναφέρονται από τον Φάσμερ¹⁰: αλφάβητο, αλφαβίτ/ γύψος, γκίπς/ διάλεκτος, ντιάλεκτ/ κλίμα, κλίματ/ λεξικόν, λεκσικόν/ οργανον, όργκάν/ πρόλογος, προλόγκ/ πολιτικός, πολίτικ/ Σάββατο, σάββατα-σοβδότα (από τα έβραϊκά)/ στίχος, στίχ/ τίτλος, τίτλ/ χολέρα, χολέρα και άλλα.

Πολλές ελληνικές λέξεις εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα εξαιτίας της επίσημης υιοθεσίας της χρι-

6. Α.Μ. Μεσσοέρσκι, *Για το ζήτημα των γλωσσικών δανεισμών από τα ελληνικά στη σύνθεση του λεξικού της αρχαίας ρωσικής λογοτεχνικής γλώσσας*, византийский временник, τόμ. XIII, Изд. АН СССР, М. 1958.

7. Το ίδιο, σελ. 243.

8. Гапкиа-Федорук, Современный русский язык, Упедгиз, Москва 1957, 48.

9. Υπάρχει και μία άλλη έρμηνεία.

10. Фасмер М.Г., Греко-славянские збды, III Сворник, том XXXVI, Санкт Петербург, 1909, 2-4, Н.1.

στιανικής θρησκείας από τον πρίγκιπα Βλαδίμιρο, κατά τα χρονικά το 988. Τότε εμφανίσθηκαν από την ελληνική γλώσσα λέξεις, που έχουν μάλλον θρησκευτική καταγωγή. Αυτές οι λέξεις πέ-
 ρασαν, όπως αναφέρει ο Φάσμερ, διά μέσου της αρχαίας σλαβικής γλώσσας: *αδης, αντί/ εικόνα, ικόνα/* εὐαγγέλιον, *έδανγκέλιε/* απόστολος, *απόστολ/* λαμπάς-λαμπάδα, *λαμπάδα/* λειτουργία, *λιτουργκία/* πατριάρχης, *πατριάρχ/* μητροπολίτης, *μιτροπολίτ/* επίσκοπος, *γιεπισκόπ/* αρχιεπί-
 σκοπος, *αρχιεπισκόπ/* αρχιερέυς, *αρχιγιερίε/* πρωτοϊερέυς, *προτογιερίε/* διάκονος, *ντιάκον/* πρεσβύτερος, *πρεσβίτερ/* παραμονάριος, *πανομάρ/* άγγελος, *άγγελ/* διάβολος, *ντιάβολ/* «Κύριε έλεησον», «Κουρολέσιν» / άνάθεμα, *ανάφεμα/* αρχάγγελος, *αρχάγγελ/* γαλήνη, *γκαλίνα* (άπό το όποιο το σύγχρονο όνομα Γκαλίνα, Γκάλια) / γίγαντας, *γκιγκάντ/* δαίμονας, *νέμον/* κληρικός, *κλί-
 ρικ/* λαΰρον, *λάβρα/* σύμβολον, *σίμβολ/* τάλαντον, *ταλάντ* και πολλές άλλες λέξεις.

Από το έκκλησιαστικό περιβάλλον εισήλθαν επίσης λέξεις, που δέν είναι άμεσα δεμένες με τη λατρεία: *αστρολογία, αστρολογία/* αστρονομία, *αστρονόμια/* άρδσρος, *άρδσαρ/* ίπποδρόμιον, *γιπποδρόμ/* πλανήτης, *πλανέτα* και άλλα. Έκτός αυτών οι ελληνικές λέξεις εισέρχονται πρώτα στην γλώσσα των ανατολικών σλάβων και ύστερα, λόγω της μελέτης της ελληνικής γλώσσας στα έκκλησιαστικά και κοσμικά σχολεία. Στα ρωσικά γραπτά των πρώτων αιώνων ή λεξικολογική έπιρροή της ελληνικής γλώσσας στη ρωσική, όπως τονίσαμε πριν, πέρασε γενικά διά μέσου της παλαιολαβικής. Στη ρωσική γλώσσα πέρασαν λέξεις βασικά από τη θρησκευτική-έκκλησιαστική σφαίρα, π.χ. *έπίσκοπ, λιτουργία, αρχάγγελ, πατριάρχ* και άλλες. Άλλά σ' αυτά τα χρόνια στη ρω-
 σική γλώσσα πέρασαν και πολλές λέξεις με καθημερινό χαρακτήρα: *λαμπάντα, κούκλα, κορδάτ.*

Μέσω της έπίδρασης της ελληνικής γλώσσας στη ρωσική έξελίχθηκαν και πολλά «μοντέλα» για την σύνθεση των λέξεων από δύο ρίζες. Αυτά ήταν άποτυπώματα από τα ελληνικά: «άγα-
 θόμορφος, *μπλαγοομπράζνι/* φιλόσοφος, *λιουμπομούντρ/* ζωγράφος, *ζιδοπισέτς/* φιλάργυρος, *σεμπρολιούμπ/* αίμορραγία, *κορδοζλιγάνιε/* εύλογοφανής, *μπλαγαβίδνι/* εύλικρίνεια, *ότκορ-
 δένιε/* θεοδώρητος, *μπογκοδάρνι»*¹¹. Αναφέρουμε και παραδείγματα από τα αρχαία σλαβικά: «τρόπος, *όμπραζ/* ποιητικός, *τδόρτσσεκι/* άναστροφή, *σοτβορένιε/* πεποιημένος, *σοτβορένιε/* έλλειψις, *νενταστάτοκ/* προσωποποιία, *λιτσιετδόρ-λιτσιετδορένιε/* ύστερολογία, *ποσλεσλόδιε»*¹². Ίδου και μερικά όνόματα: Φωτεινή, *Σδιετλάνα/* Χρυσή, *Ζλάτα/* Άγάπη, *Λιοϋμποδ/* Πίστη, *Βέ-
 ρα/* Έλπίδα, *Ναντέζνα*¹³.

Στη ρωσική γλώσσα βρίσκονται μερικά ελληνικά προθήματα, που διατηροϋνται όχι μόνο σε λέξεις ελληνικής καταγωγής, αλλά χρησιμοποιούνται σαν στοιχεία για τη δημιουργία ρωσικών λέξεων.

Καταλήξεις σε ελληνικές λέξεις:

-ικ: *κόμικ*, σύγκρινε *κομέντια*, *τράγκικ*, σύγκρινε *τραγκέντια* • -αντ: *λαμπάντα*, *όλμπάντα* • -ιτ: *μετεορίτ*, *μπρονχίτ*, σύγκρινε *μπρόνχι* • -ος: *κόσμος*, *άντροπος* • -ον: *μικρόν*, *έλεκτρόν*, *προ-
 τόν*, *νιτρόν* • -ιζμ: *σοφίζμ*, *κομονιζμ*, *ματεριαλίζμ*.

Έλληνικές καταλήξεις σε λέξεις με ρωσική ρίζα: -ιζμ: *λενινίζμ*, *μπολσεβίζμ*, *μενσεβίζμ*, *χδοσιζμ*, *ναπλεβίζμ*, αλλά και ξένες λέξεις, που βρίσκονται σε ρωσικό «έδαφος», στη ρωσική πραγματι-
 κότητα: *ντιαλεκτίζμ*, *προφεσιοναλίζμ*.

Έλληνικά προθήματα σε λέξεις ελληνικής καταγωγής, αλλά και σε λέξεις με ρωσική ρίζα: -αρ-
χι: αρχιτροννί, αρχιπλούτ, αρχιλεβίχ, αρχιτέκτορ, αρχιεπίσκοπ, αρχιμαντρίτ, αρχιπέλαγκ • -
 α: *άπάτι* • -αντί: *αντιπάτια*, *αντιναρόντι*, *αντίχριστ* • -γιπό (ύπό): *γιποτενούζα*, *γιποτονία* • -γιπέρ
 (ύπέρ): *γιπερπόλικά*, *γιπερπολίετς* • -γιπτό: *γιπποδρόμ* • -περί: *περιόντ*, *περιμέτρο*, *περιφερία*
 • -ντιά (διά): *ντιαλόγκ*, *ντιαλέκτ*, *ντιαφράγκμα*.

11. В.В. Виноградов, Очерки по истории русского литературного языка. XVII-XIX, 1838, 10.

12. С.Н. Обнорский - С.Г. Ворхударов, Хрестоматия по истории русского языка, част I, изд. П. Государственное учебно-педагогическое издательство, Министерство просвещения РСФСР, М. 1952.

13. Л. Усренсий, Ты и твое имя, Госуд. изд. детской литературы, Министерство просвещения РСФСР, л. 1960.

Στά παραπάνω παραδείγματα υπάρχουν και λέξεις σύνθετες με ελληνικά προθήματα και ρωσικές λέξεις, όπως *αντιναρόντι*, *αρχιλέβι* και άλλες.

Ο στόχος της εργασίας μας αποτελείται από τα κοινά χαρακτηριστικά ενός πολύ περιορισμένου αριθμού ελληνικών στοιχείων στη ρωσική λογοτεχνική γλώσσα. Οι κυριότερες πηγές για το υλικό μας είναι τα λεξικά. Το υλικό επιλέγεται έντελώς και τοποθετείται στη σφαίρα της χρήσης του. Παρακάτω δίνουμε σύντομα τα χαρακτηριστικά των ομάδων λέξεων, των δανείων από την ελληνική γλώσσα κατά τον τομέα της χρήσης τους.

1. Λέξεις για την σύνθεση λεξικού και ορολογίας

«Στη βάση της ρωσικής και ευρωπαϊκής επιστήμης βρίσκεται η μεγάλη και δοξασμένη κληρονομία του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού. Η γεωμετρία ακόμη και σήμερα διδάσκεται σ' όλα τα σχολεία του κόσμου κατά τα βιβλία του Εὐκλείδη. Η φιλοσοφία ως σήμερα απαντά στις ερωτήσεις που έθεσαν ο Δημόκριτος, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης. Η νομική και η πολιτική, η αρχιτεκτονική, η γλυπτική και η ποίηση, η τεχνική και η πολεμική τέχνη, η ιστορία και η γραμματική, το θέατρο και η παιδεία, δηλαδή όλοι οι βασικοί κλάδοι του πολιτισμού, είναι στο βάθος επεξεργασία των ιδεών των αρχαίων, που έζησαν πριν δυνάμιν χιλιάδες χρόνια και μās υπηρετούν σαν τα καλύτερα παραδείγματα. Γράμματα, αλφάβητο, βιβλίο, σχολές, βιβλιοθήκες, ιδρύματα της αρχαιότητας έδωσαν στον ευρωπαϊκό κόσμο όλα αυτά τα πλούτη, κατακτημένα από την ευφυΐα και τον κόπο της αρχαίας κοινωνίας. Τελικά η χριστιανική κατήχηση διαδόθηκε από την ελληνική και ρωμαϊκή εκκλησία σ' όλα τα κράτη της Ευρώπης»¹⁴. Η παγκόσμια επιρροή της αρχαίας κουλτούρας, που διάρκεσε πολλούς αιώνες, βάζει βαθιά και δυνατά σημάδια στη ζωή και στη συνείδηση του ευρωπαϊκού ανθρώπου. Οι ίδιες μορφές της ζωής του, τα ιδανικά και οι ιδέες του ανήκουν σε βασικό βαθμό στην αρχαιότητα. Ός σήμερα νοιώθουμε το περίπλοκο και ισχυρό όριο, που προσδιορίζει τις αντιλήψεις και τις συνήθειες, χωρίζει τη λογική και τη συμπεριφορά του Ευρωπαίου από τον άνθρωπο άλλων πολιτισμών, ανεξάρτητα από τους ιστορικούς αντιπάλους της επιρροής της αρχαιότητας. Αυτό εκφράζεται βαθιά στις διαφορές του πολιτισμού και της τέχνης, που αντικατοπτρίζουν ένα διαφορετικό τρόπο παρουσίας και σκέψης, και στον χαρακτήρα της γλώσσας. Αυτά τα ιστορικά όρια είναι δεμένα με τον ήγεμονικό ρόλο της Ευρώπης και την παγκόσμια κυριαρχία κατά 2500 χρόνια. Επίσης η Ίαπωνία, η Κίνα και η Ινδία στα πρόσφατα χρόνια αλλοτριώθηκαν από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, που προχώρησε εκεί.

Σε διαφορετικό χρονικό διάστημα εν μέρει προφορικά εν μέρει διά μέσου των βιβλίων μεταφέρθηκαν στη ρωσική γλώσσα από την ελληνική γλώσσα διάφορα ονόματα καθημερινών αντικειμένων, λέξεις που χρησιμοποιούνται συχνά σε διάφορα στύλ της καθημερινής ομιλούμενης γλώσσας, σε λέξεις γενικού πολιτισμού, όπως *ανάλυσις*, *ανάλιζ/* *ἄρωμα* - *ἀρώματος*, *ἀρομάτ/* *κατάλογος*, *καταλόγk/* *καθέδρα*, *κάφεντρα/* *μικροσκοπίον*, *μικροσκοπ/* *μουσεϊόν*, *μουζέι/* *πρακτική*, *πράκτικα/* *ένθουσιασμός*, *έντουζιάζμ/* *χορός*, *χόρ* κ.λπ. Αυτές οι λέξεις τελικά εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα σε διάφορες περιόδους: μερικές από αυτές σε πολύ καθυστερημένη περίοδο, το μεγαλύτερο μέρος στα χρόνια των πρώτων επαφών μεταξύ Ρωσίας και Ελλάδας.

2. Θρησκευτικές λέξεις

Πολλές ελληνικές λέξεις εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα στο χρόνο της υιοθέτησης του χριστιανισμού στη Ρωσία το 988. Αυτές οι ελληνικές λέξεις έχουν μέσα τις θερμές γραμμές της γλώσσας της βυζαντινής περιόδου. Πολλές απ' αυτές αναφέρονται στην εκκλησιαστική λατρεία, π.χ. *ἁγιογραφία*, *ἁγκιογράφια/* *ἀνάθεμα*, *ἀνάφεμα/* *ἐπίσκοπος*, *ἐπισκόπ/* *καθολικός*, *κατολικός/* *λαμπάδα*, *λαμπάντα/* *ιερέυς*, *γιερέι/* *πατριάρχης*, *πατριάρχ* και άλλα.

3. Γλωσσολογικές λέξεις

Στόν τομέα των συμφώνων τα γλωσσικά δάνεια πραγματοποιήθηκαν αναλόγως με την προφορά και τις οπτικές εικόνες της γραφής των λέξεων. Σύμφωνα μ' αυτά, όταν στην ελληνική γλώσσα ή προφορά ήταν διαφορετική από την ὀρθογραφία, το δάνειο γινόταν εν μέρει κατά

14. Б. Казанский, В мире слов, лениздат 1958, 123. Έμεις θεωρούμε, ότι ο αρχαίος πολιτισμός βρισκόταν στο επίπεδο της εποχής του.

τήν προφορά, αλλά και ἓν μέρος κατὰ τὴ γραπτὴ ἐμφάνιση, π.χ. *ni* καὶ *nr* προφέρονταν *nd* καὶ *mb*· σύγκρινε *λέντα-λέντιον*, λαϊκὰ *λένδα· τίμπα*, τύμπανον, λαϊκὰ *τιμπάν· κίμβαλ*, κύμβαλον, λαϊκὰ *κιμπάλ*.

Τὰ σύμφωνα πού σημαίνουν τὸ γράμμα «γ» σὲ θέση μπροστὰ στὰ φωνήεντα προφέρονταν στὰ βυζαντινὰ σὰν *j*· γι' αὐτὸ στίς δανεισμένες λέξεις ὁ συνδυασμὸς «γε» ἀποδόθηκε στὴ ρωσικὴ γλῶσσα μὲ δύο τρόπους· μέσω *je* ἢ μέσω *ie*: συγκρίνουμε *γιεράν* ἢ *ιεράν*.

Μελετώντας τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα τῆς δημιουργίας τῶν λέξεων, τὰ δάνεια τῆς ρωσικῆς γλῶσσας ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ γιὰ ὅσα ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν οὐσιαστικῶν, συναντοῦμε λεπτομέρειες τυπικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας. Πρόκειται γιὰ μερικὰ ἐπιθήματα π.χ. *-ισκ/ ὀμπελίσκ*, *-ιτ/ μαγκνίτ*, *-αντα/λαμπάντα*, ἀλλὰ καὶ προσθέματα, π.χ. *αντι-/ἀντίχριστ*, *ἀντιναρορντίι*, *ἀρχι-/ἀρχιμαντρίτ* καὶ ἄλλα. Μερικὰ ἐπιθήματα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας στίς δανεισμένες λέξεις δὲν εἶναι τόσο τυπικά, ἐπειδὴ καὶ στὴ ρωσικὴ γλῶσσα χρησιμοποιοῦνται παρόμοιες καταλήξεις (σύγκρινε *ὀργάν*, *σαβάν*, *στιχάρ*, *πατιερίκ*)· σ' αὐτὲς τὶς συνθήκες στίς καταλήξεις τῶν ἐπιθεμάτων δὲν νοιῶθουμε πᾶς τὶς ἀποχρώσεις μιᾶς ὀρισμένης σημασίας.

“Ὅσον ἀφορᾷ στίς καταλήξεις, εἶναι ἐντελῶς φυσικὸ, ὅτι τὰ δανεισμένα οὐσιαστικὰ τὶς περισσότερες φορές περνοῦσαν στὴ μορφή τῆς ὀνομαστικῆς ἐνικῆς πτώσης σὰν ἔμμεση πῶση ἢ πῶση τῆς ὀνομασίας· ταυτόχρονα οἱ ἑλληνικὲς καταλήξεις ὑποβλήθηκαν σὲ ὀριστικὲς ἀντικαταστάσεις.” Ἀς παρατηρήσουμε τὶς συμπώσεις τῶν καταλήξεων:

Λέξεις τῆς πρώτης κλίσης πού τελειώνουν σὲ *-α*: προσφορά → προσφορά: στὴ ρωσικὴ γλῶσσα δὲν ἀλλάζει ἡ κατάληξη. Λέξεις σὲ *-η*: σκηνή → *σσενα*: ἡ κατάληξη *-η* μετατρέπεται σὲ *-α*.

Λέξεις τῆς δευτέρης κλίσης πού τελειώνουν σὲ *-ος* καὶ *-ον*: ἐπίσκοπος → *ἐπισκόπ*, λάδανον → *λάνταν*, σάβανον → *σαβάν*, εἰδῶλον → *ίντολ* πέρασαν στὴ ρωσικὴ γλῶσσα χωρὶς καταλήξεις. Αὐτὲς οἱ καταλήξεις καὶ στίς δύο περιπτώσεις ἔδιναν β ὑποχωριστικὸ, καὶ στὴ σύγχρονη ρωσικὴ γλῶσσα δίνουν ἤχο μηδέν. Σὲ μερικὲς δανεισμένες λέξεις ἄρσενικοῦ γένους, πού μεταφέρθηκαν κατευθεῖαν στὴ μορφή τοῦ ἐνικοῦ (σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι τελειώναν σὲ *-ος*), οἱ ἄλλες πώσεις δημιουργήθηκαν σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴ μορφή· σύγκρινε *ικος*, γενικὴ πῶση *ικοσα*, *ιμος*, γενικὴ πῶση *ιμοσα*. Ἡ λέξη *Χριστός* παρουσιάζει τὴν πρωτοτυπία τῆς, ἀφοῦ οἱ ἔμμεσες πώσεις αὐτῆς τῆς λέξης δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴ βάση *Χριστ- Χριστα- κ.τ.λ.* (ὅμως στὰ ἀρχαῖα μνημεῖα δὲν εἶναι ἄγνωστη καὶ ἡ μορφή τῆς γενικῆς ἐνικῆς πώσης *Χριστός*).

Οἱ ἑλληνικὲς λέξεις σὲ *-ον* οὐδετέρου γένους παίρνουν συχνὰ τὴν κατάληξη *-ο*, ἀλλὰ οἱ λέξεις σὲ *-ιον* μεταμορφώνονται σὲ *-ιγιε*, π.χ. κἀνδῆλον → *καντίλο*, *καντίλα*, ἐπειδὴ στὰ ἑλληνικὰ μποροῦμε νὰ πούμε «ἡ κανδήλα», θηλυκὸ, ἢ τὸ κανδήλιον· *κandήλιο*· *λέντιον* → *λέντα*: τὰ ὀνόματα σὲ *-ιον* φανερὰ τὰ δανεισθῆκε ἡ ρωσικὴ στὴ μορφή τοῦ πληθυντικοῦ, δηλαδὴ μὲ τὴν κατάληξη *-ια* → *ιγια*, π.χ. ἐπιτίμιον → *ἐπιτίμια*, στάδιον → *στάντια*, ἀλλὰ καὶ *στάντι*, στοιχεῖον → *στιχία*, ἀλλὰ καὶ *στιχί* (ξεπερασμένη μορφή). “Ἐνα μέρος τῶν ὀνομάτων σὲ *-ιον* μὲ τὸ δάνειο ἔχασαν στὰ ρωσικὰ τὴν κατάληξη *-ον*, προσθέτοντας τὸ *б* μετὰ τὸ σύμφωνο, π.χ. τετράδιον → *τιε-τράντ*, φανάριον → *φονάρ* καὶ ἄλλα.

Οἱ λέξεις τῆς τρίτης κλίσης μὲ βάση τὴν συμφωνία τοῦ ἄρσενικοῦ γένους πήραν στὰ ἀρχαῖα ρωσικὰ τὴν κατάληξη *б*, στὴ σύγχρονη ρωσικὴ γλῶσσα δὲν ἔχουν καμμία κατάληξη. Αὐτὲς οἱ λέξεις πέρασαν στὴν κλίση τῶν οὐσιαστικῶν ἓν μέρος στὴν ὀνομαστικὴ ἐνικὴ πῶση (πήραν *б*), ἀλλὰ καὶ ἄλλες μορφές, π.χ. θέμα-τέμα, ἰδίωμα-ἰντιόμα, σύνταγμα-σίνταγμα. “Ἐνα μεγάλο μέρος τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσης σὲ *-ις* πέρασε στὴ ρωσικὴ γλῶσσα μὲ τὴν κατάληξη *-б*, π.χ. αἵρεσις → *ερες*. Μερικὲς λέξεις πέρασαν κατευθεῖαν μὲ τὴν μορφή τῆς ὀνομαστικῆς ἐνικῆς, ὅπως ἡ βάση → *μπάζις*, ἡ φάσις → *φάζις*. Αὐτὲς οἱ λέξεις ἔχουν τὶς παράλληλες μορφές σὲ *-α*· *μπάζα*, *βά-ζα*.

Μελετώντας τὶς ἑλληνικὲς λέξεις πού πέρασαν στὰ ρωσικὰ ἀπὸ σημειολογικὴ σκοπιά, παρατηροῦμε, ὅτι πολλὲς ἀπ' αὐτὲς εἶναι θρησκευτικὲς ὀνομασίες ἢ χριστιανικὰ κύρια ὀνόματα, ὅπως π.χ. *Εὐγενία-Εὐγκένι*, *Βασίλειος-Βασίλι*, *Εὐδοκία-Εὐντοκία*, *Σοφία-Σόφια* ἢ *Σοφία*, *Ἀλεξάνδρα-Ἀλεξάντρα*, *Θεόδωρος-Φιόντορ*, λέξεις πού ἀνήκουν στὸ χῶρο τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, π.χ. *ἱστορία-ιστόρια*, *φιλοσοφία-φιλοσόφια*, *μαθηματικά-ματεμάτικα*, *θέατρον-τεάτρ*, *μελωδία-μελόντια*, *τόνος-τόν*, *τετράδιον-τιετράντ* καὶ πολλὲς ἐπιστημονικὲς λέξεις· μικροσκο-

πιον-μικροσκόπ, βακτήριον-μπακτήρια, αεροπλάνον-αεροπλάν και άλλα¹⁵.

4. Λέξεις λογοτεχνίας, μουσικής, θεάτρου κ.λπ.

Πολλές λέξεις που δανείσθηκε ή ρωσική από την ελληνική γλώσσα είναι δεμένες με τη λογοτεχνία, το θέατρο, τη μουσική, τη ζωγραφική και τη γλυπτική. Αυτές οι λέξεις εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα σε αρχαία χρόνια, όταν για πρώτη φορά παρουσιάστηκαν στη Ρωσία μεταφρασμένα έργα. Σ' αυτές τις λογοτεχνικές μεταφράσεις βλέπουμε πολλές λέξεις, που χρησιμοποιήθηκαν όχι μόνο στη ρωσική, αλλά και σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες: γαλλικά, αγγλικά, ισπανικά, ιταλικά, ρουμανικά κ.τ.λ. Αυτοί οι όροι είναι ειδικοί για τη λογοτεχνία, όπως π.χ.: *άνθολογία-άντολογία*, *δάκτυλος-ντάκτιλ*, *ποίησις-ποέζια*, *ρυθμός-ρίθμ*, *στίχος-στίχ* κ.τ.λ.

Εκτός απ' αυτές στο ρωσικό λεξιλόγιο πέρασαν πολλές λέξεις που ανήκουν στον τομέα του θεάτρου, όπως *δράμα-ντράμα*, *τραγωδία-τραγκέδια*, επειδή στην Ελλάδα η δραματική τέχνη γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη ακόμη και από τα αρχαία χρόνια. Στη ρωσική γλώσσα βλέπουμε επίσης μερικές λέξεις ελληνικής καταγωγής, που ανήκουν στον χώρο της μουσικής. Αυτές οι λέξεις είναι λίγες, επειδή το μεγαλύτερο μέρος των όρων της μουσικής έχει ιταλική καταγωγή. "Όροι της μουσικής ελληνικής παραγωγής χρησιμοποιούνται επίσης στη ρωσική γλώσσα: *όρχηστρα-όρχέστρ*, *φιλαρμονία-φιλαρμόνια*, *χορός-χόρ*, *γραμμόφωνον-γκραμμοφόν*, *βαρύτονος-μπαριτόν*, *φωνόγραφον-φονογράφ* και άλλες. Χρησιμοποιούνται και λέξεις, που ανήκουν στην αρχιτεκτονική και στη γλυπτική: *άλμαστρος-άλεμπάστρ*, *πλαστική-πλάστικα*, *αστράγαλος-άστράγκαλ*.

5. Λέξεις της κοινωνικής και πολιτικής επιστήμης

Από τα ελληνικά εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα επίσης λέξεις, που ανήκουν στην κοινωνική ζωή και επιστήμη, ιστορία, πολιτική οικονομία, φιλοσοφία και λογική. Μερικές από αυτές τις λέξεις πέρασαν στη ρωσική γλώσσα στα αρχαία χρόνια χάρη στις πολιτιστικές, πολιτικές, οικονομικές και πολεμικές επαφές μεταξύ των Ρώσων και των Ελλήνων. Αυτές οι λέξεις πέρασαν στην ιστορική όρολογία: *πλουτοκρατία-πλουτοκρατία*, *μοναρχία-μοναρχία* στην οικονομική όρολογία: *μονοπώλιον-μονοπόλια*, *οικονομία-έκονόμια* στη λογική: *συλλογισμός-σιλλογκίζμ*, *άξιωμα-άκσιόμια*, *άναλογία-άναλογία* στη φιλοσοφία: *δόγμα-ντόγκμα*, *διαλεκτική-ντιαλέκτικα*, *σοφιστική-σοφίστικα* και πολλές άλλες λέξεις.

6. Λέξεις της φυσικής επιστήμης

Μαζί με τις λατινικές λέξεις οι ελληνικές λέξεις εισήλθαν στη ρωσική γλώσσα της επιστήμης και της τεχνικής παράλληλα με την ανάπτυξη του πολιτισμού στη Ρωσία και με την έκδοση διδίων από τη Γερμανία, τη Γαλλία και άλλες χώρες, π.χ. *οπτική-όπτικα*, *περίοδος-περίοντ*, *φωνητική-φονέτικα*, *μαθηματικά-ματεμάτικα*. Πέρασαν ελληνικές λέξεις στη χημική όρολογία: *κρύσταλλον-κριστάλ*, *ισόμερος-ίζομέρ*, *χλωρός-χλόρ* στη μαθηματική όρολογία: *γεωμετρία-γεομεμέτρια*, *απόθεμα-άποφέμα*, *αριθμητική-αριθμέτικα* στη φυσική: *μηχανική-μεχάνικα*, *άτομον-άτομ*, *φλογιστόν-φλόγκιστον* στη βιολογία: *πολυμορφισμός-πολυμορφίζμ*, *τρίχινος-τριχίνα*, *πολύπους-πολίτ* στην ιατρική όρολογία: *γυναικολογία-γκινεκολόγκια*, *νευροπαθολογία-νευροπατολόγκια*, *αίμορραγία-γιεμορρόγκια* κ.λπ. Μερικές λέξεις ανήκουν στο πεδίο της γεωγραφίας: *Άτλας-Άτλας*, *άτμόσφαιρα*, *άτμοσφέρα* στη γεωλογία: *μονόλιθος-μονολίτ* στην αστρονομία: *μετεωρίτης-μετεορίτ*, *άστρον-άστρα*. Με ανάλογο τρόπο δημιουργήθηκαν σύνθετες λέξεις¹⁶.

7. Λέξεις από τον άθλητισμό

Μερικές λέξεις ελληνικής καταγωγής βρίσκονται στο άθλητικό λεξιλόγιο. Είναι πολύ διαδεδομένες: *γυμναστική-γκυμνάστικα*, *άκροβατική-άκροβάτικα*. Οι άθλητικές λέξεις ελληνικής καταγωγής στη ρωσική γλώσσα δεν είναι πολυάριθμες. Το μεγαλύτερο μέρος των άθλητικών όρων έχει αγγλική καταγωγή.

(Μετάφραση από τα ρωσικά: **Elena Cappellaro**, πτυχιούχος κλασικής φιλολογίας).
[Θά δημοσιευθή και συνέχεια της έρευνας αυτής]

15. Για τη γραφή αυτού του μέρους της εργασίας μας χρησιμοποιήσαμε τη μελέτη του καθηγητή Богородицкого, Общий курс русской грамматики, изд 5-е, СОУЗГНЗ, М.П., 1935, стр. 325-330.

16. Στους βιολογικούς όρους περιλαμβάνουμε και λέξεις που αναφέρονται στη ζωολογία. Στους όρους της γεωλογίας περιλαμβάνουμε και μερικούς όρους της γεωδαισίας.

ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

«Βυζάντιο»: Περίοδος πνευματικής καὶ πολιτικῆς σκλαβιάς τῶν Ἑλλήνων (II)*

I. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Ἡ καθηγήτρια τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας στὸ πανεπιστήμιο τῆς Σορβόνης Ἑλένη Γλυκατζή-Ἀρδελέρ δίδει τὴν ἀκόλουθη εἰκόνα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας: «Ἔτσι στὸ μέτρο ποὺ τὸ κράτος τοῦ Κωνσταντίνου μένει προσηλωμένο στὶς διοικητικὲς καὶ πολιτικὲς δομὲς τῆς ἀρχαίας Ρώμης καὶ δὲν ἔχει τελείως ἀποκοπεί ἀπὸ ἀρχαῖες λατρεῖες καὶ τὸ πνεῦμα τους ἀποτελεῖ κεφάλαιο τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας· στὸ μέτρο ὅμως ποὺ σχηματίζει τὴν βάση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ οἰκουμενικοῦ κράτους τῆς χριστιανοσύνης, γράφει τὴν πρώτη σελίδα τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας... Τὸ Βυζάντιο τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν εἶναι ὁ κληρονόμος τῆς Ρώμης, εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ρωμαϊκὸ κράτος, ποὺ ζεῖ τὸ μεγαλεῖο τοῦ χριστιανισμοῦ» («Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν», τόμ. Ζ, σελ. 8). Τὸ Βυζάντιο ἦταν τὸ ἴδιο τὸ ρωμαϊκὸ κράτος μὲ τὴν ἰδιαιτερότητα, ὅτι ἐπέβαλε τὴν χριστιανικὴ θρησκεία, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ ὑπὲρ τοῦ κράτους αὐτοκρατορίας ἀπόλυτα προσηλωμένους στὸν θεὸ τῶν Ἑβραίων καὶ στὸν ἐκπρόσωπο τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ διάσημος ἱστορικός J. Bury ὑπεστήριξε, ὅτι ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ἐγεννήθη ποτέ, διότι ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία πέθανε τὸ 1453 μὲ τὴν ἄλωση τῆς δευτέρας Ρώμης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ ὁ Heisenberg ὅριζε τὸ Βυζάντιο ὡς ἐξῆς: «*Βυζάντιον εἶναι τὸ ἐκχριστιανισθὲν Ρωμαϊκὸν Κράτος*». Ἀκρογωνιαίος δὲ λίθος τῆς βυζαντινῆς ιδεολογίας ἦταν ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορικὴ ἰδέα, ἡ προσπάθεια δηλαδὴ γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους στὰ παλαιὰ του σύνορα.

Ὅπως διαπιστώνομε, τὸ Βυζάντιο δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι ἡ συνέχεια τῆς ρωμαιοκρατίας, ποὺ ἀπλῶς οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ τὴν ἔχουν ὀνομάσει «Βυζάντιο». Τὸ ἴδιο αὐτοονομάζετο «Νέα Ρώμη», «Νέα Σιών», «Νέα Ἱερουσαλὴμ», «Ρώμη», «Ρωμανία», «Ρωμαίων Πολιτεία». Πουθενὰ δὲν βλέπομε τὸ ὄνομα π.χ. «Νεαὶ Ἀθῆναι» ἢ «Ἑλλάς». Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Κοσμάς ὁ Ἰνδικοπλεῦστης τὸν 6ο αἰ. στὴν *Χριστιανικὴ Τοπογραφία* του ἐγράφε: «*Τὸ Ρωμαίων βασίλειον... ὡς καὶ πρῶτον ὄν καὶ πρῶτον πιστεῦσαν εἰς Χριστόν*».

Τὸ Βυζάντιο ἦταν γιὰ τὸν Ἑλληνισμό περίοδος δουλείας καὶ σκλαβιάς, ἴσως ἀκόμη χειρότερης καὶ ἀπ' τὴν σκλαβιά κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας. Τὰ νέα του στοιχεῖα κατὰ τὴν Ἀρδελέρ ἦταν ὁ ὑποδιδασκὸς τοῦ ἀρχαίου ἐλλαδικοῦ χώρου σὲ ἀπλὴ ἐπαρχία, ἡ περιφρόνησι τοῦ ἀρχαίου θρησκευτικοῦ ιδεώδους καὶ ἡ μηδαμινότητα τοῦ ἀτόμου. Τὸ Βυζάντιο ὑπῆρξε ὁ κληρονόμος τῆς ρωμαϊκῆς παραδόσεως τόσο στὴ διοίκησι, ὅσο καὶ (στοὺς πρώτους αἰῶνες) στὴν γλῶσσα. Ἡ ὀργάνωσι δηλαδὴ τῆς διοικήσεως, ἡ τεχνικὴ, ἡ νομοθεσία, ἡ γραφειοκρατία, ὁ κρατικὸς μηχανισμός, οἱ ἀρχεὲς τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἡ στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ τακτικὴ ἦσαν ὡς θεωρία καὶ ὡς πρᾶξι ρωμαϊκά.

Ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἐχρησιμοποιεῖτο ἀρχικὰ στὴν διοίκησι, στὴν διατύπωσι τῶν νόμων, ἀκόμη καὶ στὶς πιὸ ἀπλὲς ἀποφάσεις. Τὶς ἀπλὲς ὅμως αὐτὲς ἀποφάσεις δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τὶς κατανοήσουν οἱ ὑπῆκοοι τῆς αὐτοκρατορίας, ἐφ' ὅσον ἀγνοοῦσαν τὴν λατινικὴ καὶ ὠμιλοῦσαν ὅλοι τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα –ἐστὼ καὶ ὡς δευτέρη–, κάτι ποὺ ὠφεί-

* Τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐρευνας δημοσιεύθηκε στὸ τεῦχος 179.

λετο στα έκπολιτιστικά ταξίδια του Μ. Ἀλεξάνδρου, τὰ ὁποῖα συνέβαλαν στὸν ἐξελληνισμό τῶν διαφόρων περιοχῶν, πὺν ἀργότερα εὐρέθησαν ὑπὸ τὴν βυζαντινὴ κυριαρχία. Ἔτσι υἱοθετήθηκε ἀργότερα ὡς ἐπίσημη γλῶσσα τῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἑλληνική. Τοῦτο ἐγινε συνεπῶς λόγῳ ἀνάγκης, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ ἐπικοινωνία μεταξὺ αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας καὶ λαοῦ. Τὸ ὅτι δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα φιλελληνικῆς στροφῆς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπ' τὶς ἀπόψεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἰωάννης Λυδὸς ἔγραψε, ὅτι ἡ υἱοθέτησις τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῆς «πατρίδας» γλῶσσας, δηλαδὴ τῆς λατινικῆς, ἐσήμαινε τὸ τέλος τῆς «πατρίδος», δηλαδὴ τὸ τέλος τῆς Ρώμης. Παρατηροῦμε δηλαδὴ ἐδῶ, ὅτι ἡ λατινικὴ ἔθεωρεῖτο πάτρια γλῶσσα καὶ «πατρίδα» τῶν Βυζαντινῶν ἢ Ρώμῃ. Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ προσήλωσις στὰ ρωμαϊκὰ πρότυπα, ὥστε πλεῖστοι ὅροι, ἀκόμη καὶ τὸ λατινικὸ τεχνικὸ λεξιλόγιό τῆς στρατιωτικῆς ὁργάνωσης, ἐχρησιμοποιοῦντο ἀναλλοίωτα ἕως τὸ τέλος τοῦ Βυζαντίου.

II. Η ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Οἱ ὑποστηρικτὲς συνεπῶς τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι χωρὶς ἐπιχειρήματα προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν τὸ «μεγαλεῖο τῆς ἑλληνικῆς μεσαιωνικῆς αὐτοκρατορίας», ἀγνοοῦν, ὅτι πάντοτε ἡ Ἑλλάς ὡς τόπος ἦταν γιὰ τοὺς βυζαντινοὺς ὁ πιὸ ἀγνοημένος καὶ περιθωριακός, τὸ πιὸ παραμελημένο «θέμα» τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας (δὲς Ρένου Ἀποστολίδη, «Πίσω στὸ Κρυφὸ Σκολεῖο!», «Δαυλός», τόμ. Β, σελ. 898-899). Τὴν Ἑλλάδα δὲν τὴν ἐπεσκέπτετο ὁ αὐτοκράτωρ, μὲ ἐξαίρεσι τὸν Βασίλειο τὸν Βουλγαροκτόνο. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἔθεωροῦντο «εἰδωλολάτρες» καὶ ὠνομάζοντο ἀπ' τὴν πολιτικοθησκευτικὴ ἐξουσία «μιαροὶ Ἕλληνες», «παμμίαροὶ Ἕλληνες», «Σαρακηνοὶ Ἕλληνες», «ἐξωλέστατοι Ἕλληνες». Τόσο μεγάλος ἦταν ὁ φανατισμὸς τῶν Χριστιανῶν, ὥστε καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων ἀπηγορεύθη ἐπὶ ποινῇ θανάτου, συνδεόμενο μὲ τὴν εἰδωλολατρία (δὲς Κωνσταντίνου Παπαρηγόπουλου, «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους», τόμ. Γ', σελ. 170-172).

Τὸ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς χώρος τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου ἦταν περιθωριοποιημένος ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ στρατηγοὶ τοῦ Βυζαντίου, πὺν ἀπεστέλλοντο στὴν Ἑλλαδικὴ ἐπαρχία, δὲν ἐπληρώνοντο, ὅπως οἱ ἄλλοι συνάδελφοί τους, ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ ἀπ' τὶς φορολογίες πὺν ἐπέβαλλαν στὸν ἑλληνικὸ λαό, οἱ ὁποῖες ὅμως δὲν ἐλέγχοντο. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι οἱ διοικητὲς, ἐφ' ὅσον δὲν ἐλέγχοντο ἀπ' τὴν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ, ἐφρόντιζαν, ὅσο θὰ εἶχαν αὐτὴ τὴν θέσι, νὰ τὴν ἐκμεταλλετοῦν, ὥστε νὰ πλουτίσουν. Γι' αὐτὸ ἐστελναν στρατό, γιὰ νὰ ληστεύῃ τοὺς Ἕλληνες καὶ μετὰ τὸν ἐπαρουσίαζαν ὡς ληστὲς. Δὲν ἦταν λοιπὸν μόνον τὰ ἐγκλήματα καὶ οἱ καταστροφὲς μνημείων πρὸς ἐξαναγκασμὸ ἀποδοχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξαθλίωσις πὺν ἐπροκαλεῖτο στοὺς Ἕλληνες ἀπ' τοὺς ἐξουσιαστὲς τῆς μεσαιωνικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ἐπλήρωναν ἑγγεῖο φόρο, φόρο ἐργασιῶν, φόρο «στεφανώματος τοῦ αὐτοκράτορος διὰ στεφάνου χρυσοῦ» καὶ φόρο προστασίας ἀπ' τοὺς πειρατὲς. Ὅπως ἀνεφέρθη, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχε ἔλεγχος, οἱ διοικητὲς καὶ οἱ φοροεισπράκτορες ἐπαιρναν ἀπ' τοὺς φορολογούμενους ὅσα χρήματα ἤθελαν. Ἄν κάποιος ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῇ, αὐτὸ ἦταν δύσκολο, διότι, γιὰ νὰ φθάσῃ στὴν Πόλι, ἐχρειάζετο πολλὰς μέρες καὶ ἦταν ἀμφίβολο, ἂν θὰ ἔπειθε κανένα. Μάλιστα ἀναγκάζοντο νὰ στείλουν τ' ἀγῶρια τους, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν στὸν αὐτοκρατορικὸ στρατὸ καὶ στόλο, τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδέποτε ἔβλεπαν ξανά. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν ἱκανοποιημένοι ἀπ' τὴν βυζαντινὴ διοίκησι καὶ τὴν ἔθεωροῦσαν σκλαβιά γι' αὐτοὺς. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ αἰτία, πὺν ἀργότερα οἱ ἐπαναστάτες Ἕλληνες ὠνόμαζαν τὸν τουρκικὸ στόλο «βυζαντινὸ». Βυζαντινὸς αὐτοκράτορας καὶ Σουλτάνος ἦσαν τὸ ἴδιο γι' αὐτοὺς καὶ ἁπλῶς μὲ τὴν πτώσι τῆς Πόλεως ἄλλαξαν οἱ ἀφέντες.

Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ τὴν παραδέχεται πλὴν τῶν ἄλλων καὶ ὁ γνωστὸς συγγραφέας Ν. Τσι-

φόρος: «*Λίγο πρίν, μέχρι τὸν δέκατο πέμπτο αἰῶνα –γράφει– ὑπῆρχε μιὰ “διάκριση” ἀνάμεσα στοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τοὺς Ἕλληνας τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας... Τὴν ἐποχὴ πὺν ἰδρύθηκε τὸ Βυζαντινὸ Κράτος, ἡ Ἑλλάδα δὲν ἦτανε παρὰ μιὰ κατακτημένη ἐπαρχία, πὺν τοῦ παραχωρήθηκε, ἀφοῦ ἡ γεωγραφικὴ τῆς θέσης τὴν ἔφερνε συγγενέστερη μὲ τὸ Βυζάντιο παρὰ μὲ τὴ Ρώμη. Μὲ τὴ διαφορὰ, ὅτι τούτῃ ἡ κατακτημένη ἐπαρχία εἶχε μερικὰ μειονεκτήματα σημαντικὰ ἀπέναντι στὶς ἄλλες τοῦ νέου κράτους... Ἡ Ἑλλάδα δημιούργησε μιὰ φιλοσοφία, μιὰ παράδοση, ἓνα πολιτισμὸ, μιὰ καλλιέργεια... Κι αὐτὴ ὅλη ἡ κοινότητα τῆς ἔμπαινε σὲ μιὰ θέσι τέλεια ἀντίθετη μὲ τὸν χριστιανισμὸ καὶ τὶς ἰδέες του. Ἦτανε δηλαδὴ μιὰ φωλιά ἀντιδραστικὴ... Τὸ καινούργιο κράτος, λοιπόν, δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι τὴν ἐπαρχία του τούτῃ. Τὴ θεωροῦσε –πῶς νὰ ποῦμε– τὸ σκάνδαλό του. Σὲ σημείο πὺν σιχάθηκε τὸν ἴδιο του τὸν αὐτοκράτορα τὸν Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη, γιατί ἔδειξε συμπάθεια καὶ κατανόηση στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ἰδέα... Ἡ ὁλότης, ὁ λαὸς τῆς, ὁ πολὺς τῆς κόσμος ἔμενε καταφρονεμένος καὶ παραπεταμένος (ἐνν. ἀπ’ τὴν βυζαντινὴ ἔξουσία)... Καὶ βυζαντινὸν τὸν τόπο καὶ φερόντουσαν τόσο δεσποτικὰ καὶ τόσο τυραννικὰ, πὺν κανένας... Ἕλληνας δὲν τοὺς χώνενε... Λίμοι καὶ πείνες καὶ ξύλο καὶ τυραννία καὶ ἀρρώστιες δὲν εἶναι δουλειὲς πὺν κάνουν σεβαστὴ τὴ διοίκηση καὶ μάλιστα μιὰ διοίκηση ξένη, ὅπως νοιώθανε οἱ Ἕλληνας τὸ Βυζάντιο...», («Ἐμεῖς καὶ οἱ Φράγκοι», ἔκδ. 1995, σελ. 18, 19, 22, 23). Γι’ αὐτὲς τοῦ τὶς ἀπόψεις ὁ Τσιφόρος ἐξακριβώθη ἀπ’ τὸν «ρωμιὸ» Ρωμανίδη ὡς «σοῦπερ ἀρχαῖος Ἕλληνας» («Κωστής Παλαμῆς καὶ Ρωμιοσύνη», ἔκδ. 1976-78, σελ. 17). Πάντως ὁ Ρωμανίδης παραδέχεται, ὅτι «ὑποστηρίζεται ἀπὸ ξένους, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε ἡ πτώσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τοὺς Τούρκους» (ἐνθ. ἀνωτ.).*

Ἐνα ἐπιχείρημα τῶν βυζαντινιστῶν, εἶναι ὅτι χάρι στοὺς βυζαντινοὺς ἀντιγραφεῖς μοναχοὺς διεσώθησαν τὰ ἀρχαία ἑλληνικὰ κείμενα καὶ συνεπῶς τὸ «Βυζάντιο» προσέφερε σημαντικὴ προσφορά στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἑλληνικότητα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀντιθέτως οἱ μοναχοὶ ἦσαν φανατικοὶ μισῆλλῆνες καὶ διέστρεφαν πολλὰ φορὲς τὰ ἀρχαιοελληνικὰ κείμενα, γιὰ νὰ γελοιοποιήσουν τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα. Ἀκόμη κι ἓνας ἀπ’ τοὺς θεωρούμενους μεγάλους πνευματικούς ἀνθρώπους τοῦ Βυζαντίου, ὁ «φιλέλληνας» Εὐσέβιος, μητροπολίτης τῆς Καισαρείας, στὸ ἔργο του «*Εὐαγγελικὴ Προπαρασκευὴ*» προσπαθεῖ ν’ ἀποδείξει, ὅτι οἱ Ἕλληνας ὅλα τὰ ἐδανείσθησαν ἀπ’ τοὺς βαρβάρους καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἀνεκάλυψαν μόνοι τους: «*Τὰ τε ἄλλα τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν συνίστανται ἀποσυλήσαντες*», γράφει (ΒΕΠΕΣ, τ. 25, σ. 364-365). Ὁ ἀνθελληνισμὸς ὅμως τοῦ Εὐσέβιου δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Ἐπικροτεῖ τὴν καταστροφὴ μνημείων, ἀγαλμάτων καὶ ἔργων τέχνης τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας ἀπ’ τὴν πολιτικοθρησκευτικὴ ἔξουσία τοῦ Βυζαντίου καὶ γράφει μὲ ἐνθουσιασμὸ ὑπὲρ αὐτῶν: «*Ἀμα δὲ προστάγματι τὰ τῆς ἀπάτης μηχανήματα εἰς ἔδαφος ἄνωθεν ἀφ’ ὑψηλοῦ κατερρίπτετο, ἐλύετό τε καὶ καθηρεῖτο αὐτοῖς ξοάνοις καὶ δαίμοσι τὰ τῆς πλάνης οἰκοδομήματα*» (ΒΕΠΕΣ, τ. 24, σ. 156). Χαίρεται ἐπίσης γιὰ τὴν κατεδάφισι τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἀπ’ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο μὲ τὸ αἰτιολογικὸ, ὅτι οἱ πιστοὶ «*ἐπὶ δεδῆλων καὶ ἐναγῶν θωμῶν τὴν ἀκόλαστον τιμῶσιν Ἀφροδίτην*» (Εὐσέβ. Γ, χχνι). Τέτοια εἶναι ἡ ἀπέχθειά του πρὸς τὸν κλασσικὸ πολιτισμὸ, ὥστε ἔγραφε, ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔκλεβε ἀγάλματα καὶ τὰ ἔφερνε στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ τὰ βλέπῃ ὁ κόσμος («*ἐκδηλα τοῖς πᾶσιν*») καὶ νὰ γελά («*ἐπὶ γέλῳτι καὶ παιδιᾷ*») (ΒΕΠΕΣ, τ. 24, σ. 164-165)!

III. ΕΚΛΕΨΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἄς δοῦμε ὅμως, ἀν διατηρήθηκε στὸ Βυζάντιο κάποιο Ἑλληνικὸ σημαντικὸ πολιτικὸ στοιχεῖο. Κατ’ ἀρχᾶς θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμε, ἀν ὑπῆρξε θεάτρο. «*Περὶ θεάτρον* –γράφει ὁ Ἀθ. Κομίνης– δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Τοῦτο ἀντικαθίστων μῖμοι καὶ ὀρχηστρίδες ἀπηνῶς διωκόμενοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας» (ἐνθ. ἀνωτ.,

σελ. 43). Ἐν τῇ ἀναγωγῇ καὶ ἀνακάλυψιν τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν Νικ. Τωμαδάκης τονίζει, ὅτι ἡ παραγωγή τοῦ Βυζαντίου εἶναι φτωχή καὶ ὅτι «ἀναζητοῦμεν εἶδη, τὰ ὅποια ἤκμασαν κατὰ τοὺς π.Χ. χρόνους, τὰ ὅποια εἶναι ἀνύπαρκτα εἰς τὸ Βυζάντιον. Τὸ θέατρον π.χ. εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα ἀνυπόστατον εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν τριῶν τραγικῶν, τοὺς ὁποῖους ἐμελέτων καὶ ἀντέγραφον οἱ Βυζαντινοί, μᾶς πιέζει κατὰ τρόπον ἀποκαρδιωτικόν» («Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν», ἔκδ. 1965, τόμος Α', σελ. 5). Τὸ θέατρο ἦταν «παγανιστικόν» καὶ ἔπρεπε νὰ ἐξοβελισθῇ ἀπ' τὴν καθημερινὴν συνήθειαν τῶν Βυζαντινῶν. Τοὺς Ὀλυμπιακοὺς κατήργησε ὁ μισέλλην αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος τὸν 4ο μ.Χ. αἰ. μὲ ἐῖδικον διάταγμα, διότι ἡ γυμναστικὴ ἐθύμιζε «εἰδωλολατρίαν»! Οἱ Ἕλληνίζοντες λόγιοι ὅμως μεταλαμπαδεύοντας τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμὸν στὴν Δύσιν ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρωπιστῶν γιὰ τὴν γυμναστικὴν. Ὁμως ὅλ' αὐτὰ ἦσαν ἀπαγορευμένα στὸ δογματικὸ καὶ θεοκρατικὸ Βυζάντιον. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀντ. Κ. Δαναοῦ Ἀφεντάκης γράφει, ὅτι «τὴν περίοδον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ γυμναστικὴ σχεδὸν καταργήθη» («Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν», τόμος Γ', σελ. 99, ἔκδ. 1995).

Ἡ φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓνα σημαντικώτατον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ἦταν ἀνύπαρκτη στὸ Βυζάντιον. Ὁ Χριστιανισμὸς ὑπῆρξε ἐχθρὸς τῆς φιλοσοφίας, διότι ἡ φιλοσοφία συνεχῶς ἐρωτᾷ καὶ ἀπορεῖ καὶ δὲν δέχεται δόγματα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ 529 ἐκλείσσε τὴν Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία λειτουργοῦσε ἐπὶ 916 ἔτη καί, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ βυζαντινὸς χρονολόγος Μαλάλας, ὁ Ἰουστινιανὸς «θεσπίσας πρόσταξιν ἐπέμψεν εἰς Ἀθήνας κελεύσας μηδὲν διδάσκειν φιλοσοφίαν» («Χρονογραφία», ἔκδ. L. Dindorf, 451). Χαρακτηριστικὴ ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ ἐκφρασίς τοῦ Γερμανοῦ καθηγητῆ Walter Otto, ὅτι «ὁ θρίαμβος τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε ἓνα τραγικὸν γεγονός ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος» («Der Geist der antiken und der christlichen Welt», 1923, σ. 79).

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τῆς φιλοσοφίας στὸ Βυζάντιον ἔχει ἀπασχολήσει πολλοὺς ἐρευνητὰς, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν ὀδηγηθῇ σὲ λανθασμένα συμπεράσματα (δὲς Α.Ν. Ζούμπου, «Περὶ τοῦ πρόβλημα: χριστιανισμὸς καὶ ἑλληνικὴ φιλοσοφία» εἰς περ. «Πλάτων», τόμος 46, σελ. 20-25), δέον νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι ἄλλο φιλοσοφία καὶ ἄλλο χριστιανικὴ θεολογικὴ σκέψις. Ἡ χριστιανικὴ θεολογία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ φιλοσοφία καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἐπάγεται, ὅτι ἡ φιλοσοφία στὸ Βυζάντιον ἦταν ἀνύπαρκτη. Τοῦτο τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ καθηγητὴς Νικ. Τωμαδάκης: «Ὁ ἀναμνησκόμενος νὰ ἀνακαλύψῃ φιλοσόφους εἰς τὸ Βυζάντιον θ' ἀπογοητευθῇ. Δὲν ὑπάρχει τὸ εἶδος τοῦτο, οἱ δὲ ὅροι φιλοσοφία καὶ φιλόσοφος μετέπεσαν εἰς τὸ νὰ σημαίνουν τὴν ἀσκήσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν πράξει καὶ πίστει καὶ τὸν ἀσκητήν... Ἀλλ' ἡ θεολογία δὲν εἶναι φιλοσόφημα, τὸ δὲ δόγμα ἅπαξ τεθὲν ἰσχύει αἰωνίως ἀπαρασάλευτον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀναιρεῖ πᾶσαν διαλεκτικὴν διάθεσιν» (ἐνθ. ἀνωτ., τόμ. Α', σελ. 22 καὶ 24). Ὅσο γι' αὐτοὺς ποὺ ὁμιλοῦν περὶ ἀναγεννήσεως στὸ Βυζάντιον ὁ Ν. Τωμαδάκης ἀναφέρει: «Πολλάκις γίνεται λόγος περὶ Ἀναγεννήσεως εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐξ ἀφορμῆς τῆς γνωριμίας του... μὲ τὸν Πλάτωνα. Τοῦτο δὲν ἔχει τὴν ἐννοίαν τὴν ὁποίαν ἀποδίδομεν εἰς τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Δύσεως, τὴν μετέθεσιν τῆς εὐθύνης ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον» (ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 24).

Ἄς ἐξετάσωμε ὅμως καὶ τὴν φιλολογία ἐπὶ Βυζαντίου. Ὁ Ν. Τωμαδάκης τονίζει, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ φιλολογία «εἶναι ἰδιαίτατα θρησκευτικὴ» (ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 9). Ὅσον ἀφορᾷ στοὺς διαλόγους, εἶναι γνωστὸν, ὅτι τέτοιο εἶδος γραπτῶν λόγων ὑπῆρξε στὸ Βυζάντιον. Τὸ περιεχόμενον ὅμως τῶν διαλόγων ἦταν κατὰ πλεῖστον θρησκευτικόν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν τὴν χάριν καὶ τὰ πρόσωπά τους νὰ εἶναι «σκληρὰ καὶ δύσκαμπτα» (δὲς Ἀθ.

Κομίνη, «Εισαγωγικά Μαθήματα εις τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν», σελ. 35). Πλὴν τῶν διαλόγων ὑπῆρχαν καὶ ἐπιγράμματα, ὅπως καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Τὸ περιεχόμενο ὁμως τῶν ἐπιγραμμάτων ἦταν κι αὐτὸ χριστιανικό, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνῃ «αὐστηρότερο». Τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιγραμμάτων πλέον ἀφιερώνοντο σὲ ἅγια πρόσωπα καὶ ἀντικείμενα, ἐλάχιστα δὲ σὲ πράγματα ἄσχετα πρὸς τὸν χριστιανισμό καὶ κυρίως ἀπὸ ἐπιγραμματοποιούς ἐλληνίζοντες (δὲς Ἀθ. Κομίνη, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 34).

Ἡ «ἐβραϊολατρία» τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτικοῦ Βυζαντίου εἶναι ἀναμφισβήτητη. «Δὲν πρέπει νὰ παραβλέπωμεν ἀκόμη –τονίζει ὁ Ν. Τωμαδάκης–, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐβραϊκῆς φιλολογίας ἐπὶ τὴν βυζαντινὴν, μέσω τοῦ χριστιανισμοῦ, ὑπῆρξε τεραστία. Ἄν κανεὶς ἀφήρῃ ἀπὸ τὴν ὑμνογραφίαν μας τὰ διβλικὰ πρότυπα καὶ τὰς ἀναφορὰς εἰς τὰ ἱερὰ διβλία τῶν Ἑβραίων, θὰ ἐφοβεῖτο μήπως δὲν ἔμνεν τι ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ περιδλήματος καὶ τῆς μουσικῆς» («Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν», τόμ. Α', σελ. 6). Ἀκόμη καὶ τὸ 1494 στὸ Ψαλτήριο ἐγράφετο: «Σίγησον, Ὁρφεὺς· ῥίψον, Ἑρμῇ, τὴν λύραν/ τρίπους ὁ Δελφοῖς δύνον εἰς λήθην ἔτι· Δαβὶδ γὰρ ἡμῖν πνεύματος κρούων λύραν...». Δηλαδή ἐδῶ προτιμᾶται τὸ ἰουδαϊκὸ πνεῦμα (Δαβὶδ) ἀπ' τὸ ἐλληνικὸ (Ὁρφεὺς-Ἑρμῆς), ἐνῶ ὁ Ὁρφεὺς, δηλαδή ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμός, πρέπει νὰ φιωθῇ. Κι ὅλ' αὐτὰ τὸ 1494. Ἡ δὲ ἐξάσκησις τῆς ἐβραϊοχριστιανικῆς προπαγάνδας ἐπιτελεῖτο ἀπ' τὴν βυζαντινὴν παιδεία, τῆς ὁποίας δεσπότης στοιχεῖο ὑπῆρξε ὁ χριστιανισμός καὶ ὄχι ἡ ἐλληνικὴ παιδεία (δὲς Ἀθ. Κομίνη, σελ. 51). Ἡ κοινὴ ἀναφορὰ σ' ὅλους τοὺς σημαντικοὺς τομεῖς τῆς γνώσεως ἦταν ἡ Ἁγία Γραφή (δὲς Σοβιετικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια, τόμ. 6, σελ. 312).

Κατὰ τὸν ρῶσο βυζαντινολόγο Α.Π. Καζντάν τὰ μαθηματικά στὸ Βυζάντιο περιορίζοντο στὸ νὰ σχολιάζουν τοὺς ἀρχαίους κλασσικοὺς, δίχως νὰ προωθῆται καθόλου ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη, ἐνῶ μόλις τὸν 9ο αἰ. διαφαίνεται κάποια ἀνάπτυξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Αὐτὴ ὁμως οὔτε μεγάλη ἦταν οὔτε σημαντικὴ, κι ἄρχισε νὰ διαφαίνεται ἀπ' τὸν 9ο αἰ. Ἐπίσης στὸν ὥρο τῆς κοσμολογίας οἱ Βυζαντινοὶ διετήρησαν τὶς παραδοσιακὰς ἀντιλήψεις, οἱ ὁποῖες ἀνάγοντο στὴ διβλικὴ θεωρία. Πηγὴ τῆς γνώσεως ἐθεωρεῖτο περισσότερο ἡ ἐβραϊκὴ παράδοσι παρὰ ἡ ἐμπειρία, ἐνῶ τὸ πείραμα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ παρατήρησις ἦταν πολὺ σπάνια στὸ Βυζάντιο. Οἱ ἀσθένειες μάλιστα σύμφωνα μὲ τὸν χριστιανικό-βυζαντινὸ ὁρισμὸ ἦταν μία δοκιμασία σταλμένη ἀπ' τὸν Θεὸ καὶ ἀκόμη τὸ μοναδικὸ εἶδος ἐπαφῆς μὲ τὸ ὑπερφυσικό. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὑπῆρχαν καὶ νοσοκομεῖα στὸ Βυζάντιο. Ἡ συντηρητικὴ παραδοσιομανία κατὰ τὸν Α.Π. Καζντάν ἐμπόδισε τὴν τεχνικὴ πρόοδο καὶ προκάλεσε τὴν καθυστέρησις στὶς περισσότερες βιοτεχνίες τοῦ Βυζαντίου συγκριτικὰ μὲ τὶς βιοτεχνίες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (δὲς Α.Π. Καζντάν, Σοβιετικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια, τόμ. 6, σελ. 312-314).

Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ ἱστορικοῦ Γ. Κορδάτου σ' ὅσους ἐξωραΐζουν τὸ Βυζάντιο καὶ ἐξιδανικεύουν τὴν προσφορά του: «Εἶναι ἀλήθεια –γράφει– πὼς στὸ διάβα τῶν αἰώνων τὸ Βυζάντιο δὲν δημιούργησε αὐτόνομο, δικό του πολιτισμό... Μεγάλους συγγραφεῖς, ποιητές, λογοτέχνες, ἐπιστήμονες, φιλοσόφους, πὺν νὰ σημειώσουν σταθμὸ στὴν ἱστορία του, τὸ Βυζάντιο δὲν ἔδγαλε. Καλλιεργήθηκαν δέδαυα τὰ Γράμματα καὶ οἱ Τέχνες, ὁμως μεγάλα ἔργα, πὺν νᾶχουν τὴ σφραγίδα τῆς πρωτοτυπίας καὶ νὰ τίγουν τὰ μεγάλα προβλήματα πὺν ἀπασχολοῦν ἐπὶ αἰῶνες τὴν ἀνθρώπινη σκέψη, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει τὸ Βυζάντιο. Στὴ χιλιόχρονη ἱστορία του δὲν παρουσίασε ἄνοδο στὴ Φιλοσοφία καὶ στὰ Γράμματα... Ὁ πολιτιστικὸς ρόλος τῆς κυρίαρχης τάξης τοῦ Βυζαντίου ἦταν πολὺ περιορισμένος. Οἱ ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις, ὁ θρησκευτικὸς φανατισμός, ἡ θρησκολληψία, ἡ δίψα τοῦ πλοῦτου ἐμπόδιζαν κάθε ἐλεύθερη πνευματικὴ ἐκδήλωση. Οἱ μεγαλοχτηματίες, ἡ πλουτοκράτες, οἱ αὐλικοί, οἱ εὐγενεῖς, οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ζοῦσαν τὴ ζωὴ τους ξέγνοιαστα. Ζῶντας μέσα στὴ χλιδὴ καὶ στὴν καλοπέραση, ἔφτιαχναν παλάτια καὶ τὰ στόλιζαν μὲ διακοσμήσεις, πὺν ἀντανακλοῦσαν τὴν

ψυχολογία της απόλαυσης) («Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδος», τόμος VII, σελ. 7).

Ἐξ αὐτῶν ἀποδεικνύεται, 1) ὅτι ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι αὐτόνομος, 2) ὅτι δὲν προσέφερε σημαντικὰ φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα, 3) ὅτι δὲν ἀνέδειξε μεγάλους συγγραφεῖς, ποιητές, λογοτέχνες, ἐπιστήμονες, 4) ὅτι δὲν ὑπῆρξαν πρωτότυπα ἔργα, 5) ὅτι δὲν παρουσίασε ἀνοδο στὶς ἐπιστῆμες καὶ στὰ γράμματα καὶ 6) ὅτι λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς θρησκοληψίας ἐμποδίζετο ἡ ἐλεύθερη πνευματικὴ ἐκδήλωσις. Τέλος, ὅπως παρατηροῦμε, οἱ συνθήκες τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ δὲν ἐπέτρεπαν τὴν πολιτιστικὴ ἀναγέννησι, ὅπως συνέβη στὴν Δύσι. Βεβαίως μέσα ἀπὸ τὰ θεμέλια τοῦ βυζαντινοῦ δογματισμοῦ ξεπήδησαν μορφές, ὅπως ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς ἢ ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ὁ Πλήθων. Αὐτοὶ ὅμως ἐδίδοντο ὡς «ἐλληνίζοντες» καὶ «αἰρετικοί», καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἠδύναντο νὰ δημιουργήσουν κάτι σημαντικό. Ἔτσι, μόλις «ἡ Πόλις ἔαλω», οἱ ἐλληνίζοντες λόγιοι, μεταναστεύοντας στὴν Δύσι, συνέβαλαν στὴν Ἀναγέννησι, κάτι ποὺ δὲν ἠδύναντο νὰ δημιουργήσουν στὸ Βυζάντιο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Πλήθων προέτρεπε τὸν Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο, νὰ μὴ γίνῃ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ἐφ' ὅσον ὄραμά του ἦταν ἡ ἐλληνικὴ ἀναβίωσις καὶ ἡ δημιουργία ἐλλαδικοῦ κράτους μὲ ἐλληνικὸ χαρακτῆρα.

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΕΣ

Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ (Μοντεσκιέ, Βολταῖρος κ.ἄ.) ὠμολοῦσαν περὶ φρονητικὰ γιὰ τὴν ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ Γάλλος ἱστορικός Charle Lebeau ἔγραψε τὴν «Ἱστορία τοῦ Βυζαντίου» σὲ παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι τόμους, τὸ ὁποῖο κατέκρινε. Ὁ Ἀγγλὸς ἱστορικός Γίββων ἐθεώρησε τὸ Βυζάντιο κράτος παρακμῆς, στὸ ὁποῖο μόνο δολοφονίες, θεολογικὲς φλυαρίες καὶ ἐριδες ἐπικρατοῦσαν. Ὅλ' αὐτὰ εἶχαν ὡς συνέπεια νὰ χαρακτηρίζεται τὸ Βυζάντιο ὡς «Bas-Empire» (ξεπεσμένη αὐτοκρατορία). Στὴ Δύσι δηλαδὴ ἀρχικῶς οἱ ἄστοι, οἱ ὁποῖοι ζητοῦσαν ἐλευθερία καὶ δημοκρατία καὶ ἐλάμβαναν τὰ πρότυπα ἀπ' τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ δημοκρατία, κατέληξαν στὴν περιφρόνησι τοῦ Βυζαντίου. Οἱ αὐτοκράτορες καὶ ὁ θεοκρατικὸς χαρακτῆρας τοῦ Βυζαντίου δὲν τοὺς συγκινοῦσε. Ὅταν ὅμως στὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα ἡ ἄστικὴ τάξις μὲ τὴ συνεργασία φεουδαρχῶν καὶ μοναρχικῶν ἐστερώσε τὴν ἡγετικὴ τῆς θέσις στὶς χώρες τῆς Εὐρώπης, ἄρχισε νὰ βλέπῃ μὲ διαφορετικὸ βλέμμα τὸ Βυζάντιο. Τώρα στὴν ἀνατολικὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, στὴν ὁποία παλαιότερα τίποτε τὸ σημαντικό δὲν ἔδλεπαν, ἄρχισαν ν' ἀναζητοῦν τὰ διοικητικὰ βυζαντινὰ πρότυπα καὶ νὰ θαυμάζουν τοὺς αὐτοκράτορες. Δηλαδὴ ἡ ἱστορία πλάθεται ἀνάλογα μὲ τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῆς ἐκάστοτε ἐξουσίας. Ἔτσι καὶ οἱ δικοὶ μας λόγιοι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, προσπαθώντας νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἄποψιν περὶ ἐνότητας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἐνέταξαν στὴν ἐλληνικὴ ἱστορία τὸ Βυζάντιο καὶ τὸ ἐθεώρησαν ὡς ἐλληνικόν.

Τὴν βυζαντινὴ «καραμέλλα» ὅμως τὴν πιπιλίζουν ἀκόμη καὶ σήμερα οἱ θιασῶτες τοῦ ἰδεολογικοῦ ὕβριδίου «Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς». Ἔτσι θεωροῦν καὶ αὐτοὶ τὸ Βυζάντιο ὡς ἐλληνικὴ κληρονομιά καὶ τιμὴ γιὰ τοὺς Ἕλληνες, ἐπιχειρώντας νὰ ἀποκρύψουν τίς σφαγὲς ποὺ ἐξαπέλυσε ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ Nova Roma κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως τὸν διωγμὸ ἢ τὴν κατακρεοῦργησι φιλοσόφων, τὴν πυρπόλησι ναῶν καὶ ἱερῶν τῆς ἐλληνικῆς θρησκείας, τὴν ἄγρια δολοφονία 15.000 Ἑλλήνων στὸν ἱππόδρομο τῆς Θεσσαλονίκης ἀπ' τὸν Θεοδόσιο κ.ἄ. Ἔτσι στὴν κοινὴ γνώμη ἐπέρασαν τὸ ἰδεολόγημα, ποὺ ὀνομάζεται «Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς». Καὶ λησμονοῦν, ὅτι οἱ μεγάλοι ἰδεολογικοὶ πρόδρομοι τοῦ 1821 εἶχαν ταχθῇ κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ «μοντέλου» καὶ κατεδίκαζαν ἐν γένει ὅλην τὴν βυζαντινὴν περίοδο, ἐνῶ ὑπεστήριζαν, πῶς οἱ νεοέλληνες ἔπρεπε νὰ στηριχθοῦν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ξεφύγουν ἀπ' τὴν ἀσημαντότητα, στὴν ὁποία εὕρισκοντο καὶ στὴν ὁποία δυστυχῶς ἀκόμη εὕρισκονται.

Οἱ Νεοέλληνες ἱστορικοὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ περασμένου αἰῶνα κατεδίκαζαν ἀσυζητητὶ

τὴν ὅλην ὑπόθεσι τῆς ἀνατολικῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Π. Καλλιγᾶς, νομοδιδάσκαλος, λαογράφος καὶ καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, νέος εἶχε ἀποδοκιμάσει τὴν βυζαντινὴ τέχνη, ἐνῶ τὸ 1868, ὥριμος πλέον καὶ ὕστερα ἀπὸ συζητήσεις ποὺ εἶχε μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Παπαρρηγόπουλο, καταδικάζει τὴν ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία γράφοντας: «*δύο τινα στοιχεῖα πρωτεύουν ἐν τῇ βυζαντινῇ κοινωνίᾳ, ἀμφότερα ὀλέθρια καὶ καταστρεπτικά, ὅταν μάλιστα συγκρούωνται καὶ παρασύρωνται ἐκ τῆς ὁρμῆς τῶν παθῶν, ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ στρατοκρατία*». Ὁ Δ.Σ. Στροῦμπος, καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς, στὸν πρυτανικὸ του λόγο τὸ 1858 τονίζει «*τὴν στάσιν καὶ ὀπισθοδρόμησιν μάλιστα τῶν ἐπιστημῶν*» κατὰ τὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ. Ὁ Μ. Ποτλῆς, καθηγητῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, στὸν ἐναρκτήριό του τὸ 1859 ἀναφέρει: «*πράγμα ἀπίστευτον, δυστυχῶς ὁμως ἀληθέστατον, οὐδεμία ἐπιστημονικὴ ἐπίδοσις καὶ ἐνέργεια ἀναφαίνεται καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον*». Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων νοῦς στεῖρος καὶ ἄγονος, μάθησις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτελής, συνήθως δὲ ἐπιπόλαιος, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔλλειψις κρίσεως, μεθόδου καὶ καλλιτεχνίας εἶναι ὁ ἐν γένει χαρακτήρ τῶν βυζαντινῶν καθ' ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης εἰς οὓς ἐπεδόθησαν». Καὶ τελειώνει ὑπογραμμίζοντας, ὅτι τὸ Βυζάντιο δὲν προσέφερε τίποτε τὸ σημαντικὸ στὸ ἐκκλησιαστικὸ δίκαιο. Ὁ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης στὴν ἐφημερίδα του «Ἀθηνα» ὁμιλεῖ μὲ αὐστηρότητα γιὰ τὸ Βυζάντιο καὶ γράφει: «*Εγὼ νομίζω, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ (οἱ Βυζαντινοὶ) ἦσαν προωρισμένοι νὰ εὐνουχίσουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν*». Ὁ μέγας φιλόλογος Στέφανος Κουμανοῦδης ἀποδοκιμάζει ὅσους ὑποστηρίζουν τὴν βυζαντινὴ περίοδο καὶ γράφει: «*ἡμεῖς προτιμῶμεν ν' ἀποφεύγωμεν τὰ παράδοξα ταῦτα καὶ τὰ συντασσώμεθα μετὰ τῶν ὁπαδῶν τῆς παλαιᾶς ἱστορικῆς σχολῆς*». Ὁ Ρίζος Νερουλὸς τὸ 1838 καταδικάζει τὴν θρησκευτικὴ δεισιδαιμονία τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Σπ. Βασιλειάδης μετὰ τὸ ἔργο τοῦ Ν. Πολίτη (1871) τονίζει, ὅτι: «*ἐλάχιστα ἀναγνωρίζεται ὁ ρυπαρὸς χαρακτήρ εἰς τὰ γνήσια ἤθη τοῦ σημερινοῦ ἔθνους, καθὼς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀμυδρῶς ἀνεφαίνετο ὑπὸ τὴν βυζαντινὴν σηπεδόνα*». Ἀνάλογη ἀποψι ἐξέφρασε τὸ 1848 ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ν.Ι. Σαρίπολος. Ὁ Σπ. Βαλέτας, γραμματέας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλ. Σούτσου καὶ βοηθὸς τοῦ Ὑψηλάντη κατὰ τὶς ἐπαναστατικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1821, καταδικάζει τὸ Βυζάντιο γράφοντας: «*ὅταν διοικῇ τὸ κράτος ὁ οἰνοχόος, ὁ κλειδοῦχος, ὁ κατακομιστής, ὁ ἀρχιτροϊκλινός, ὁποῖαν ἄλλην ἐκδῶσιν τῶν πραγμάτων δύναται τις εὐλόγως νὰ περιμένῃ;*».

Ὅταν ὁ Κλέων Ρίζος Ραγκαβῆς ὑπέβαλε στὸν «Βουτσιναιὸ Διαγωνισμό» τὴν τραγωδίαν του «*Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης*», ὁ εἰσηγητῆς ἔγραψε γιὰ τὸν ποιητὴ: «*ἡ δὲ πολεμία τῷ Ἑλληνισμῷ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν μῖσος ἀκράτητον κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς αἰτίας πάντων τῶν τοῦ ἔθνους δεινῶν*». Ὁ ποιητῆς δηλαδὴ ἀντελήφθη, ὅτι ἡ βυζαντινὴ ἱστορία ἦταν πολέμια τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὁ λόγιος, ποιητῆς καὶ πεζογράφος Δ. Βικέλας ἔγραφε τὸ 1876: «*Λέγουν τινες περὶ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὴν ψυχὴν μου αἰσθάνομαι πρὸ πάντων Ἑλλήν*».

Γιὰ τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τοῦ ἔθνους καὶ τὴν δημιουργία τοῦ βυζαντινισμοῦ εὐθύνονται ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος. Ἐνῶ ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀρχικῶς ἔγραφε, ὅτι οἱ κυριώτεροι χαρακτήρες τοῦ Βυζαντίου ἦσαν «*ἐκλύσεις ἡθῶν καὶ ἄσωτος πολιτεία*» καὶ ὅτι «*τόση ἀμάθεια καὶ τόσα συμφέροντα ἐκίνησαν πολλάκις τὸν κάλαμον τοῦ κλήρου τῆς βαρβάρου ἐκείνης ἐποχῆς*», σὲ μεταγενέστερες μελέτες του ὑπεστήριξε, ὅτι ὄχι μόνον ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ δὲν ἦταν βάρβαρη, ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρξε ὁ μεγαλύτερος σταθμὸς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἐτοί ἡ ἐφημερίδα «Παλιγγενεσία» στὸ φύλλο τῆς 20-7-1876 τὸν κατηγόρησε, ὅτι: «*...μόνος ἔχει τὴν ἀπλότητα νὰ πιστεῇ, ὅτι ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ εἶναι ἡ πολυτιμωτέρα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους... Τρεῖς καὶ τετράκις μάκαρες οἱ μὴ ἐπιζήσαντες νὰ ἀκούσωσιν τοιαύτας ἀνοησίας*».

Ε. ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ

Ἡ δὴθεν σχέση τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν Π. Διαθήκη (IV) ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ ΔΕΝ ΠΡΟΕΒΛΕΨΑΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Β'. ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

1. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ

«Πράξεις», κεφάλαιο 2, 25: «*Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶ, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο ηὐφράνθη ἡ καρδιά μου καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην οὐδὲ δώσεις τὸν ὀσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.*»

Καὶ πάλι τὸν λόγο τὸν ἔχει ὁ Πέτρος. Μιλᾷ στὰ πλήθη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ χρησιμοποιοεῖ τοὺς μεμονωμένους αὐτοὺς στίχους τοῦ 15,8-10 (16,8-10) ψαλμοῦ. Οἱ θεολόγοι ἐπιμένουν, πῶς ὁ ψαλμωδὸς τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης* προεῖδε-προφῆτεψε τὴν ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ. Ὅμως, ἂν διαβάσετε ὁλόκληρο τὸν 15ο ψαλμό, δὲν θὰ δοῦντε ἵχνος προφητικῆς διάθεσης. Σ' αὐτὸν τὸν ψαλμό ὁ ὕμνωδὸς αἰσθάνεται τόσο μικρὸς μπροστὰ στὸν θεό του, ποὺ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν προστατεύει. Ἡ ἐλπίδα τοῦ σ' αὐτὸν εἶναι τόσο μεγάλη, ποὺ εἶναι σίγουρος πῶς δὲν θὰ τὸν ἀφήσει νὰ πάθει κανένα κακό. Ἄν ὁ Δαβὶδ ἔγραψε αὐτὸν τὸν ψαλμό, δικαιολογεῖται τὸ περιεχόμενό του. Ἄν διαβάσει κανεὶς καὶ τοὺς ἄλλους ψαλμούς, ποὺ σ' αὐτὸν ἀποδίδονται, θὰ διαπιστώσει, πῶς ὁ συγγραφέας τοὺς κυριαρχεῖται ἀπὸ φόβο καταδίωξης. Καὶ δέδια, γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸν βασιλικὸ τοῦ θρόνου, ἀνοιξε ἐφταετὴ πόλεμο (δηλαδὴ ἐμφύλιον), μ' αὐτοὺς ποὺ διεκδικοῦσαν νόμιμα τὴν βασιλεία. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Ἰσμηάλ, γιὸς τοῦ Σαοὺλ. Νίκησε ὁ Δαβὶδ, ἀλλὰ μὲ τὴν συμμαχία τῶν Φιλισταίων καὶ μὲ τὶς δολοφονίες τῶν ἀντιπάλων του. [Σήμερα εἶναι «ἅγιος». Ἦταν ἄνθρωπος γεμάτος ἀντιφάσεις, ἐκδικητικὸς, μὰ πολὺ τρυφερὸς στὸ γυναικεῖο φύλο. Ἀπόδειξη, ὅτι ὄρισε διάδοχό του τὸν Σολομώντα, γιὸ τοῦ ἀπὸ μοιχεία, μὲ ὑπόδειξη τῆς Βηρσαβέη]. Ποιητὴς λοιπόν, ναί. Βασιλεὺς καλὸς γιὰ τοὺς Ἑβραίους, ναί. Προφήτης ὅμως, ὄχι.

2. Καὶ προφήτης ὁ Ἰησοῦς

«Πράξεις» κεφάλαιο 3,22-26: «*Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὡς ἐμέ. Αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου· ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.*»

Τοῦτα τὰ λόγια σύμφωνα μετὰ τὴν πληροφορία τῶν «Πράξεων» τὰ θεολογεῖ ὁ Πέτρος μπροστὰ στὸν ὄχλο. Τὰ ἀποσπᾷ ὁ συγγραφέας τῶν «Πράξεων» ἀπὸ τὸ Δευτερονόμιον (κεφ. 18, 15-16). Θέλει νὰ μᾶς πεί, πῶς ὁ «προφήτης» τῶν προφητῶν καὶ ὁ νομοθέτης τῶν νομοθετῶν, ὁ Μωυσῆς, μάντεψε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Υἱοῦ τῆς Μαρίας. Τὸν παρομοιάζει ἢ τὸν ταυτίζει μετὰ τὸν ἑαυτό του, ποὺ σὰν ἄλλος Μωυσῆς θὰ παρουσιαζότανε κι αὐτὸς σὰν ἕνας ἐθνάρχης, νομοθέτης, προφήτης καὶ μεσίτης ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τὸν λαό. Ἡ ταύτιση ὅμως αὕτη καθ'ἑαυτὴ σημαίνει ἀρχηγὸ κράτους ἢ λαοῦ ἢ ἐπαναστάτη, ὅμως ἡ λέξις «προφήτης» μαλακώνει τὸ πνεῦμα. Ὁ προφήτης εἶναι ὁ ἠθικὸς ἐλεγκτὴς τῆς διαφθορᾶς. Τὸ μοναδικὸ τοῦ ὄπλο εἶναι ὁ λόγος, κι αὐτὸς πρὸς ἐπαναφορὰν στὴν ἠθικὴ τάξη. Ἀπὸ ἕναν τέτοιο πνευματικὸν ἀρχηγὸ τὸ Ρωμαϊκὸ «στάτους κδὸ» δὲν ἔχει νὰ φοβηθεῖ τίποτα. Τώρα, ποὺ τὸ κίνημα τοῦ Ἰησοῦ μπῆκε στὴν ὑψηλὴ προστασία τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα Μ. Κωνσταντίνου, ὁ

Ἰησοῦς πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ μοιάζει τοῦ Σωκράτη, πού ἄδικα καταδικάστηκε. Γι' αὐτό ὁ «Πέτρος» τοῦ ἴδιου παραπάνω κεφαλαίου τῶν «Πράξεων» ὑποχρεώνεται νὰ θγάλει τὸν Ρωμαῖο αὐτοκρατορικό ἐκπρόσωπο, τὸν Πιλάτο, ἄθῳ στὴν ὑπόθεσι τῆς θανατικῆς καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ καὶ φταίχτες τοὺς Ἑβραίους. Ἀπευθυνόμενος στὸν ὄχλο λέγει: «Σεῖς τὸν παραδώσατε νὰ σταυρωθεῖ (*“Πράξεις”* 3, 13-15) καὶ τὸν ἀπαρνηθήκατε μπροστά στὸν Πιλάτο, ὅταν ἐκεῖνος τὸν ἔκρινε ἄθῳ κι ἐπιπλέον ζητήσατε καὶ ἁθώωσε ἕνα φονιᾶ». Ἄν ὅμως διαβάσουμε προσεκτικά ὅλο τὸ δέκατο ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ «Δευτερονομίου», εὐκόλα θὰ διαπιστώσουμε, πὼς σ' αὐτὸ ὁ Μωυσῆς ἔχοντας συγκεντρωμένο τὸν Ἰουδαϊκὸ λαὸ τὸν συμβουλεύει, τώρα πού κοντεύουν νὰ μποῦν στὴ Χαναάν, νὰ προσέξουν νὰ μὴ μιμηθοῦν σὲ τίποτα τοὺς εἰδωλολάτρες καὶ τοὺς βεβαιώνει, πὼς σύντομα ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀνάμεσά τους θὰ ἀναδείξει προφήτην σὰν τὸν ἴδιο, πού μέσω αὐτοῦ θὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Θεὸ καὶ θὰ τὸν ὁδηγήσει στὴν ὑποσχεθεῖσα Γῆ. Κι ὅπωςδήποτε ὁ Μωυσῆς ὑπονοοῦσε τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, πού αὐτὸς πῆρε τὴν θέσι του ὡς διάδοχός του μετὰ τὸν θάνατό του κι αὐτὸς ὁδήγησε τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ στὴν λεγόμενη «Γῆ τῆς ἐπαγγελίας». Καὶ βέβαια τὴν ὥρα πού ὁ Μωυσῆς ἔλεγε τοῦτα τὰ λόγια, δὲν ἐννοοῦσε τὸν Ἰησοῦ τῶν Εὐαγγελίων, οὔτε μάζεψε τὸν λαό, γιὰ νὰ τὸν ἐνημερώσει γιὰ τὸν ὕστερα ἀπὸ μία χιλιετία προφήτην του. Ἀκόμα σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι τοῦ «Δευτερονομίου», ἐνῶ λέγει, πὼς, ὅποιος δὲν ὑπακούει στὰ ὅσα γι' αὐτόν, τὸν Μωυσῆ, θὰ πεῖ ὁ προφήτης αὐτός, ὁ Μωυσῆς θὰ ζητήσει ἐκδίκηση. Αὐτὸ ὁ συγγραφέας τῶν «Πράξεων» τὸ κάμνει «ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ», γιὰτὶ ἴσως εἶναι πιὸ φοβερὸ καὶ τὸ ἀποσπᾶ ἀπὸ ἄλλο βιβλίο (Λευιτικὸν 23, 29), πού καὶ πάλι τοῦτο τὸ κομμάτι εἶναι ἄσχετο μ' αὐτὸ πού θέλει νὰ μᾶς πείσει, ἀφοῦ τὸ «Λευιτικὸν» λέγει, πὼς «*πᾶσα ψυχὴ ἣτις μὴ ταπεινωθήσεται (δὲν ἔχει σχέση ἐδῶ μὲ τὸν προφήτην τοῦ «Δευτερονομίου») ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ*».

Γ'. ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

«Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».

«Πρὸς Ἑβραίους», κεφάλαιο 1,5-12: «*Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱὸς μου εἶ σὺ, σήμερον γεγέννηκά σε*»;

«*καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν*».

«*Ὅταν πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει: καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ*».

«*Πρὸς δὲ τὸν υἱόν: Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος*».

«*Καὶ κατ' ἀρχάς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας*».

Καὶ ὁ συγγραφέας τούτης τῆς ἐπιστολῆς παραθέτει πλῆθος ἀπὸ τὴν *Παλαιὰ Διαθήκη* κομματιῶν, παρμένων ἀπὸ διαφορετικὰ βιβλία. «Σὲ ποῖόν, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους τοῦ ὁ Θεὸς εἶπε ποτέ, πὼς σὺ εἶσαι ὁ Υἱός μου, πού σήμερα σ' ἔχω γεννήσει»; Βέβαια τοῦτο τὸ κομμάτι τὸ παίρνει ἀπὸ τὸν δεῦτερο ψαλμό. Ὅμως, ὅταν διαβάσει κανεῖς ὁλόκληρον τοῦτο τὸν δεῦτερο ψαλμό, θὰ καταλάβει, πὼς ὁ ποιητῆς του εἶναι βασιλιάς στὸ Ἰσραήλ. Βλέπει νὰ ἐτοιμαζοῦναι νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν ἄλλα ἔθνη, μὰ ἐπειδὴ πιστεύει στὸν Θεό του, λέγει: «Ἐγὼ ἐγκαταστάθην βασιλιάς ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ ἴδιός μου εἶπε τότε, πὼς εἶσαι υἱός μου, πού σήμερα σὲ γέννησα». Βέβαια παρακάτω ὁ ἴδιος ὁ ψαλμὸς λέγει: «Ζήτησέ μου, κι ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω κληρονομία ὅλα τὰ ἔθνη καὶ ἡ κυριαρχία σου θὰ πιάνει ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς, πού θὰ τὰ συντρίψεις σὰν κεραμίδια», ἀλλὰ ἡ «Πρὸς Ἑβραίους» ἐπιστολὴ τὰ παραλείπει, γιὰ λόγους πού πρὶν ἀναφέραμε. Τὰ λόγια δηλαδὴ ἐνὸς προσευχόμενου βασιλιά σὲ ὥρα κινδύνου νὰ τὰ παίρνουμε σὰν λόγια, πού ὁ Θεὸς τὰ εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ τῶν Εὐαγγελίων; Μὰ πὼς νὰ τὸ κάμουμε; Ὁ βασιλιάς τῶν Ἑβραίων ἦταν ὁ «χριστὸς Κυρίου», καὶ ἐθεωρεῖτο

«Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Πιὸ σωστά θὰ μπορούσε ὅλο τοῦτο τὸ πρῶτο κεφάλαιο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς νὰ ληφθεῖ ὡς μία ἔξαρχη «παινέματος» τοῦ Ἑβραϊκοῦ θεοκρατικοῦ βασιλικοῦ πολιτεύματος σὲ Ἑβραίους ἀκροατὲς κι ὄχι σὰν μέσον ἀποδείξεως μιᾶς «προφητείας». Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὁ «ἐπιστολογράφος» λέγει, πὼς ὁ Θεὸς ἀπευθυνόμενος στὸν Υἱό του, τὸν Ἰησοῦ, τοῦ λέγει: «Ἐγὼ θὰ εἶμαι ὁ πατέρας σου κι ἐσύ θὰ εἶσαι σὲ μένα γιός». Τοῦτο πάλι τὸ κομμάτι τὸ ἔχει παρμένο ἀπὸ τὸ διβλίο τῶν *Βασιλειῶν Β'* 7, 12-14, ἀλλὰ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸν Ἰησοῦ Θεὸ ἢ τὸν Ἰησοῦ φυσικὸ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἀποτελεῖ προφητικὸ τεκμήριο. Ἄν ἀνατρέξουμε λοιπὸν στὸ διβλίο τῶν *Βασιλειῶν*, θὰ δοῦμε, πὼς ὁ Θεὸς πληροφορεῖ τὸν βασιλιᾶ Δαβίδ, πὼς μετὰ τὸν θάνατό του βασιλιᾶς θὰ γίνῃ ὁ Σολομών, πού θὰ τοῦ κτίσει λαμπρὸ ναὸ καὶ πού ἐπὶ λέξει ὁ Θεὸς δεδαιώνει τὸν Δαβίδ: «Ἐγὼ θὰ τοῦ εἶμαι πατέρας κι αὐτὸς γιὰ μένα υἱός». Δέστε παρακάτω: «*Ὅταν πάλιν εἰσαγάγῃ (ὁ Θεὸς) τὸν πρωτότοκον (τὸν Ἰησοῦ) εἰς τὴν οἰκουμένην (ὁ Θεὸς λέγει) καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ*». Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Τρεμπέλας αὐτὸ τὸ «*ὅταν εἰσαγάγῃ*» τὸ ἔρμηνεύει μ' ἐσχατολογικὴ (μελλοντικὴ) ἔννοια: «Ὅταν θὰ στείλῃ τὸν πρωτότοκο στὸν κόσμον»· κι ἐννοεῖ τὴν «δευτέρα» παρουσία. Ἀλλὰ ἂν ἦταν ἔτσι, τότε ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς θὰ ἔπρεπε νὰ γράφει ἔτσι: «Ὅταν πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην», «λέξει» ἢ «ἔρει» (μέλλοντας τοῦ ρήματος λέγω). Ἀμα διαβάσουμε τὸ κεφάλαιο 32 τοῦ «Δευτερονομίου», ἀπ' ὅπου τὸ προφητικὸ αὐτὸ «τεκμήριο», θὰ δοῦμε, ὅτι εἶναι μιὰ ὠδή τοῦ Μωυσῆ γιὰ τὸν Θεό του, πού τὴν εἶπε μπροστὰ στὸν συγκεντρωμένον λαό του. Ἀπαριθμῶντας ὅλες τὶς εὐεργεσίαις τοῦ Θεοῦ του, πάνω στὴν ἔξαρχη τοῦ λόγου τοῦ εἶπε: «Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος. Ποῦ εἶναι οἱ θεοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, πού πάνω τους πίστευαν; Μάθετε καλὰ, πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ μένα... Τὰ θέλω μου θὰ τὰ μεθύσω μὲ αἷμα καὶ τὸ σπαθί μου θὰ φάει κρέας ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν τραυματισμένων κι αἰχμαλώτων κι ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀρχόντων τῶν ἐχθρῶν». Στὴ συνέχεια ὁ Μωυσῆς ξεσπῶντας σ' ἓναν ἀκράτητο ἐνθουσιασμό, λέγει: «Χαρήτε, οὐρανοί, κι ὅλοι οἱ ἄγγελοι σκύψτε καὶ προσκυνήστε τὸν Θεό, γιατί παίρνει ἐκδίκηση γιὰ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν του».

Ὁ συγγραφέας τῆς «*Πρὸς Ἑβραίους*» ἐπιστολῆς γράφει ἀκόμη: «*Πρὸς δὲ τὸν υἱόν. Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα*». Δηλαδή ὁ πατέρας Θεὸς ἀποκαλεῖ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ; Καὶ βέβαια τοῦτα τὰ λόγια εἶναι ἀπομονωμένα ἀπὸ τὸν 44ο ψαλμό. Ἀλλὰ τὸν ψαλμὸν αὐτὸν δὲν τὸν τραγουδᾷ ὁ Θεὸς σὰν παίνεμα γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ. Καὶ πὼς θὰ ἦταν ποτὲ διανοητό, μέσα στὸν ἄκρατο Ἰουδαϊκὸ μονοθεϊσμό, νὰ ψαλεῖ ὕμνος, πού νὰ ἐμφανίζει δύο θεοὺς; Τὸ ἀντίθετο μάλιστα συμβαίνει. Ὁ ποιητὴς τοῦ ψαλμοῦ πλέκει τὸ ἐγκώμιο τοῦ βασιλιᾶ του. Τοῦ ἀπαριθμεῖ τὰ χαρίσματά του, πού χάρις σ' αὐτὰ τὸν ἔχρισε βασιλιᾶ ὁ Θεός. Καὶ σὲ μία του ἀποστροφή (ἐπειδὴ ἡ βασιλεία στὴν οὐσία εἶναι τοῦ Θεοῦ) λέγει: «ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα», μὲ τὴν ἔννοια πὼς ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν θὰ ἐξαφανισθεῖ, γιατί εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ βασιλιᾶς. Καμμιά λοιπὸν σχέση καὶ τούτου τοῦ ψαλμοῦ μὲ τὸν Ἰησοῦ τῶν Εὐαγγελίων. Καὶ συνεχίζει ὁ ἐπιστολογράφος: «*Σὺ κατ' ἀρχάς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί*». Καὶ βέβαια εἶναι μιὰ αὐθαίρετη ἔρμηνεῖα πάνω στὸν 101, 26 ψαλμό. Καὶ πού βέβαια, ἂν τὸν διαβάσουμε, θὰ διαπιστώσουμε τὸ ἀντίθετο: ὅτι ὁ ψαλμωδὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἐκεῖνος πού ἐκπληροῦται ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς δημιουργίας καὶ πιστεύοντας, πὼς εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ του, ἀναφωνεῖ τὰ παραπάνω ἐπαινετικά λόγια. Δὲν ὑπάρχει συνεισώτως κανεὶς «πατέρας θεός», πού νὰ λέγει τοῦτα τὰ λόγια σὲ κάποιον «γιό» του, καὶ μάλιστα τὸν Ἰησοῦ. Τουλάχιστον γιὰ τὸν Γιαχβὲ αὐτὸ ἦταν ἀδιανόητο.

[Συνεχίζεται]

«Τῶν ψευδομένων ἀνδρῶν ἔλεγχός ἐστι τὰ πράγματα»

[Αἰσωπος]

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὁ ἀμείλικτος κριτὴς τοῦ ψεύδους καὶ τῶν δολίων ἐπιδιώξεων. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν δυνατότητα τῆς ἐπαφῆς μὲ τὴν πραγματικότητα, ποὺ μποροῦν νὰ ἐπικοινωνοῦν λογικὰ μὲ τὸν φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ τους περίγυρο, ἐκεῖνοι εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ ἐκάστοτε καλλιεργούμενο ψεῦδος καὶ νὰ ἀποκαλύψουν τὴν ἀπάτη καὶ τὴν σκοπιμότητα ποὺ κρύβει. Ἡ κοινωνία καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ποὺ πολλοὶ σήμερα εὐαγγελίζονται, δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρει τὴν ὕλική καὶ πνευματικὴ εὐημερία, ἀλλὰ θὰ ὁδηγήσει σὲ νέα ὑποδούλωση καὶ ἐκφυλισμὸ τῆς ἀνθρωπότητας. Βαριὰ εἶναι τὰ δεσμὰ αὐτῆς τῆς ιδιόμορφης δουλείας, ποὺ ἡ Διεθνὴς Ἐξουσία ἐγκαθιδρύει σταδιακὰ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀκόμη δὲν ἔχουν χάσει τὴν ἐπαφή μὲ τὴν πραγματικότητα, κατανοοῦν, ὅτι ὁ νέος τύπος ἀνθρώπου, ποὺ τείνει νὰ ἐπιβληθεῖ, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ στερεῖται τῶν ἱστορικῶν του καταβολῶν καὶ στερεῖται ἀξιῶν, στόχων καὶ προσανατολισμῶν. Ἡ ἐναπομένουσα ἐνεργητικότητά του διοχετεύεται στὴν κατάκτηση μιᾶς εὐτελοῦς συμβατικότητος, ποὺ ἐξαντλεῖται στὴν βιολογικὴ ἐπιδίωξη καὶ τὴν ψυχικὴ του ἰσορροπία, ἃν καὶ ἡ κατάρρευση εἶναι ἀρκετὰ συχνή. Ἐθνη, λαοὶ καὶ ἄνθρωποι διαισθάνονται τὴν ἐξάρτηση, τὴν ὁποία ὅχι μόνο ἀνέχονται, ἀλλὰ τὴν ἐπιδιώκουν χάριν τῆς ἐπιδίωσής τους. Ἡ πραγματικότητα διαψεύδει ὅλα τὰ ἐξουσιαστικὰ δόγματα, ποὺ φύτρωσαν δίπλα στὴ θεοκρατία καὶ τὴν στηριξαν στοὺς αἰῶνες. Ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα καταρρίπτει τὸ ψεῦδος τοῦ δόγματος «Ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς», διότι ἐκεῖνο ποὺ σήμερα φωτίζει τὴν ἀνθρωπότητα (ἐλευθερία, ἐπιστήμη, φιλοσοφία, δημοκρατία) δὲν προῆλθε ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ἀλλὰ ἀντίθετα τὸ δισχιλιόχρονο σκότος ποὺ ἔδιωξε ἦταν «σκότος ἐξ ἀνατολῶν». Ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα καταρρίπτει τὸν ἀφροκεντρισμὸ, τὸν ἰνδοευρωπαϊσμὸ, τὸν φοινικισμὸ, τὸν θεοκρατισμὸ, γιατί κανεὶς σήμερα, ποὺ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ πράγματα, δὲν σκέπτεται καὶ δὲν συμπεριφέρεται ἀφρικανικὰ (οὔτε οἱ ἀφρικανοί), κανένας δὲν μιλά καὶ δὲν γράφει ἰνδοευρωπαϊκὰ ἢ φοινικικὰ, κανένας δὲν ἐναποθέτει τὴν μοῖρα του στὴν προαίρεση τοῦ Γιαχβέ. Ὅμως πόσοι ἔχουν ἐπαφή μὲ τὴν πραγματικότητα; Ἐλάχιστοι, ὅπως πάντοτε. Καὶ δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς μετέχοντας τῆς ἐλληνικῆς παιδείας ἀνὰ τὸν κόσμο. Τὸ «Ἐξ Ἑλλήνων φῶς», τὸ μόνον πραγματικὸ φῶς, πάντοτε θὰ παράγει τίς ἀκτίδες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ θὰ ἐπιφυλάσσει στὴν ἀνθρωπότητα μιὰ καλύτερη μοῖρα. *Nihil Graecia humanius, nihil sanctius* («δὲν ὑπάρχει κατὶ ἀνθρωπινότερο καὶ ἱερότερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα». – Κικέρων).

Παν. Α. Κουβαλάκης

κζ. Ἀβδακούμ

Αὐτὸς ὁ προπάτοράς «μας» κάποια στιγμή ἔπαθε κρίση συνειδήσεως καὶ τᾶβαλε μὲ τὸν Γιαχβέ. Τόλμησε αὐτό, πὺν ἄλλοι πὺξ ακουστοὶ ἀπὸ αὐτὸν οὔτε κὰν σκεφτήκανε ποτέ. Τὸν θάζει μπρὸς λοιπὸν τὸν Γιαχβέ, καὶ ἀρχίζει: «Ἐως πότε, Κύριε, θέλω κραζει καὶ δὲν θέλεις εἰσακοῦναι; θέλω βοᾶ πρὸς σέ· Ἀδικία! καὶ δὲν θέλεις σῶζει; Διὰ τί μὲ κάμνεις νὰ ὀλέπω ἀνομίαν, καὶ νὰ θεωρῶ τάλαιπωριάν, καὶ ἀρπαγὴν, καὶ ἀδικίαν ἔμπροσθέν μου;» (Ἀβδακ. α' 2-3). Πὺν νὰ σ' ἀκούσῃ ὁμῶς ὁ Γιαχβέ, θρὲ ἔρημε Ἀβδακούμ;

Τὸ ἔχουμε πῇ τόσες φορές. Γιαχβέ εἶναι αὐτός, ὅ,τι θέλει ἀκούει κι ὅταν θέλῃ, θάζει κερὶ καὶ τὰ βουλώνει. Καὶ στὸ κάτω-κάτω πὺν εἶδες ἐσὺ τὴν ἀδικία στὸ παραδεισένιο βασίλειο τοῦ Γιαχβέ; Ἀρπαγές, τάλαιπωρίες καὶ ἀδικίες εἶναι συμβολισμοὶ θαυμάσιοι, πὺν ἔχουν σκοπὸ νὰ μετρήσουν τὴν ἀντοχή μας, νὰ δείξουν πόσο ἀναίσθητοι καὶ μαζοχιστὲς εἴμαστε. Γι' αὐτὸ ὑπάρχει ἄλλωστε καὶ ὁ περιούσιος λαὸς μὲ τὸ ἱερό μας τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἐλα ὁμῶς πὺν ὁ προπάτορας ἦτανε ξερὸ κεφάλι καὶ δὲν καταλάβαινε ἀπὸ αὐτά. Ἔτσι συνεχίζει: «Διὰ τοῦτο ὁ νόμος εἶναι ἀργός, καὶ δὲν ἐξέρχεται κρίσις τελεία· ἐπειδὴ ὁ ἀσεθὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, διὰ τοῦτο ἐξέρχεται κρίσις διεστραμμένη» (Ἀβδακ. α' 4). Πῶ, πῶ, πῶ! Δὲν τὸν σταματᾶμε αὐτόν. Πῆρε φόρα καὶ τὰ πῆρε ὅλα παραμάζωμα. Τί ἱερὰ διδλία καὶ νόμοι, σοῦ λέει, ἄχρηστα εἶναι, γιατί δὲν δοθᾶνε ἀποτελεσματικά. Τί νόμος εἶναι αὐτός, πὺν ὁ ἀσεθὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιο; Εἶναι δυνατόν, ἀναρωτιέται, νὰ μὴν γίνουν ὅλα ἴσιωμα μετὰ; Μᾶλλον πιωμένος ἢ ἄρρωστος ἦταν ὁ προπάτορας, ἀλλὰ τέλος πάντων. Ὁ δὲ Γιαχβέ ἀπὸ ψηλὰ εἶχε σκάσει ἀπ' τὸ κακό του.

Γιὰ νὰ μὴν φανῇ ὁμῶς, ὅτι τὰ ἔβαλε σὰν ἴσος πρὸς ἴσο μὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς του καὶ τὸν ἡρωοποίησῃ ἔτσι στὰ μάτια τῶν ὑπολοίπων, προτίμησε νὰ τὸν δουλέψῃ. Καὶ τοῦ λέει: «Καὶ ἀπεκρίθη πρὸς ἐμέ ὁ Κύριος, καὶ εἶπε. Γράψον τὴν ὄρασιν, καὶ ἔκθεσον αὐτὴν ἐπὶ πινακίδων, ὥστε τρέχων νὰ ἀναγινώσκῃ τις αὐτὴν» (Ἀβδακ. β' 2). Τρέχα-γύρευε καὶ διάβαζε, σὰν νὰ λέμε. Αὐτὸς εἶναι Θεὸς μὲ χιοῦμορ. Σκεφθῆτε, νᾶγραφε κι ὅλο τὸ ἱερό μας διδλίον σὲ πινακίδες καὶ νὰ μᾶς ὑποχρέωνε νὰ τρέχουμε ὅλοι γύρω-γύρω καὶ νὰ διαδάζουμε τὰ ἀποσπάσματα. Οὔτε σηματοδότες καὶ στὸπ δὲν θὰ χρειαζόμασταν. Ὅλοι θὰ τρέχαμε ἀσταμάτητα, γιὰ νὰ γλυτώσουμε τὸ μαρτύριο, μήπως δοῦμε κανένα δρομάκι χωρὶς τίς πινακίδες τοῦ Γιαχβέ, γιὰ νὰ γλυτώσουμε. Μήπως τελικὰ καὶ οἱ πινακίδες τοῦ κώδικα ὀδικῆς κυκλοφορίας εἶναι ἐφεύρεση τοῦ Γιαχβέ; Κι ἂν προσπαθήσουμε νὰ φανταστοῦμε τὸ ἱερό μας διδλίον σὲ σήματα ὀδικῆς κυκλοφορίας, δὲν χρειάζεται καὶ μεγάλη φαντασία. Ἀπαγορεύεται, ὁ Μωυσὴς μὲ τίς ἐντολές του, παραχώρηση προτεραιότητος, ὁ Λῶτ μὲ τίς κόρες του κι ὁποῖος προλάβῃ μετὰ ἀπ' αὐτόν, στὸν-ἐλεγχος δρόμον, ὁ Δαβὶδ νὰ κἀνῃ μπανιστήρι, προσοχή χιονοπτώσεις, μάννα πὺν ρίχνει ὁ Γιαχβέ, προσοχή διόδια, ὁ Ἰωσήφ πὺν κατάκλεψε τοὺς Αἰγυπτίους, προσοχή ὀλισθηρότητα τοῦ ὁδοστρώματος, ὁ Αὐνάν πὺν τὸ παράκανε καὶ γλυστράει, καὶ δέβαια, ὅπου ἀδιέξοδο, ἐκεῖ τὸ μεγάλο μάτι τοῦ Γιαχβέ. Κάπως ἔτσι θᾶταν ὁ κόσμος μὲ τροχονόμους τοὺς ἐκλεκτοὺς νὰ μοιράζουν κλήσεις στοὺς ἀσεβεῖς εἰδωλολάτρες, πὺν δὲν ὑπολογίζουν τὰ σήματα.

Ὁ Γιαχβέ ἐν τῷ μεταξύ ἄρχισε νὰ σοβαρεύεται καὶ νὰ ἀπειλῇ: «Οὐαὶ εἰς τὸν

ποτίζοντα τὸν πλησίον αὐτοῦ. Εἰς σὲ ὅστις προσφέρεις τὴν φιάλην σου, καὶ προσέτι μεθύεις αὐτόν, διὰ νὰ θεωρῇς τὴν γύμνωσιν αὐτῶν! Ἐνεπλήσθης αἰσχύνῃς ἀντὶ δόξης· πίε καὶ σὺ, καὶ ὥς ἀνακαλυφθῇ ἡ ἀκροβυστία σου.» (Ἀβδακ. 6' 15-16). Δηλαδή, ὅταν ὁ Δαβὶδ τὰ πέταγε καὶ χόρευε ξεβράκωτος, ἦτανε δόξα τοῦ Κυρίου (ἰδὲ προηγούμενα), καὶ τώρα, ἂν πιοῦμε λίγο κρασάκι καὶ τὰ θγάλουμε, εἶναι ντροπή; Σὰν νὰ μᾶς τὰ μπερδεύῃ λίγο ὁ Γιαχβὲ μας. Ἄσε πού μᾶς δίνει καὶ μιὰ ἄλλη πολύτιμη πληροφορία, πού καὶ αὐτὴ μᾶς ψιλομπερδεύει. Ἄμα πιοῦμε δηλαδή, τὸ θεωρεῖ δέδαιο, ὅτι θὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ ἀκροβυστία μας. Βρὲ γιὰ κῦττα τί ὑψηλὰ νοήματα. Μὲ τί ἀσχολεῖται ὁ Γιαχβὲ, ἅμα δὲν ἔχῃ τί νὰ κάνῃ. Δηλαδή, ἅμα γίνεται καμμιὰ δεξίωση ἢ συγγενικό τραπέζι καὶ πιοῦμε λίγο παραπάνω, θὰ πεταχτοῦνε ἔξω οἱ ἀκροβυστίες μας καὶ θὰ ἀρχίσουμε νὰ κυνηγιόμαστε; Γιὰ κάνε λίγο κράτει, πάνσοφε. Μᾶλλον οἱ δικοί σου, οἱ ἐκλεκτοί, τὰ κάνανε αὐτά, κι ἔτρεχες νὰ τοὺς μαζέψῃς, μὴ κινδυνέψῃς κι ἐσὺ ἀπὸ καμμιὰ ἀδέσποτη, ὅταν ἀραιὰ καὶ ποῦ κατέβαινες νὰ τοὺς δώσης κανένα μάθημα.

Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν θέδαια ἦταν, ὁ ἔρρημος ὁ προπάτορας νὰ τρομοκρατηθῇ. Ἔτσι λέει ἀπολογούμενος στὸν Γιαχβὲ: «Κύριε, ἤκουσα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοδῆθην. Κύριε, ζωοποιεῖ τὸ ἔργον σου ἐν μέσῳ τῶν ἐτῶν· ἐν μέσῳ τῶν ἐτῶν γνωστοποιεῖ αὐτό· ἐν τῇ ὁργῇ σου μνήσθητι ἐλέους» (Ἀβδακ. γ' 2). Καὶ συνεχίζει μετὰ ὁ προπάτορας μὲ ἓνα γλείψιμο πρώτης τάξεως, πού περιγράφει μὲ λίγα λόγια ὅλη τὴν φύση νὰ τρέμῃ τὸν Γιαχβὲ. Καὶ κλείνοντας τὸ γλειψίματος ἀνάγνωσμα, ἀφοῦ πλέον γιὰ τὰ καλὰ εἶχε συνέλθει ἀπ' τὸν πυρετό, ἀναφέρει: «Ἦκουσα, καὶ τὰ ἐντόσθιά μου συνεταράχθησαν· τὰ χεῖλη μου ἔτρεμον εἰς τὴν φωνήν· ἡ σαθρότης εἰσῆλθεν εἰς τὰ ὀστέα μου, καὶ ὑποκάτω μου ἔλαβον τρόμον» (Ἀβδακ. γ' 16). Τὰ ἔκανε ἐπάνω του μὲ λίγα λόγια ὁ προπάτορας. Γιατί ἔτσι μεταφράζεται, ὅτι ἀπὸ κάτω του τὸν πῆρε ἓνας τρόμος. Τί τρόμος, βρὲ προπάτορα, ἄλλιῶς τὰ λένε καὶ εἶναι καὶ μαλακά.

Ἔτσι κυβερνοῦσε ὁ Γιαχβὲ τοὺς ἐκλεκτούς του – καὶ δικαίωμά του. Σήκω πάνω, κάτσε κάτω, κι ἂν ἔχῃ κάποιος ἀντίρρηση, τὸ συζητᾶμε μὲ δημοκρατικές συνοπτικές διαδικασίες. Τὸ λιγότερο πού μπορείς νὰ πάθῃς, νὰ σὲ πιάσῃ τέτοιος τρόμος σὰν τοῦ προπάτορα καὶ μετὰ νὰ μετανοήσῃς. Τὸ χειρότερο, ρωτήστε κάτι ταλαίπωρους, πού δὲν πρόλαβαν οὔτε τὸν τρόπο νὰ νοιώσουν ἀπὸ κάτω τους.

Ἀλλὰ τὸ μόνιμο ζητούμενο αὐτῆς ἐδῶ τῆς στήλης εἶναι, ἐμεῖς οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες, γιατί πρέπει ντὲ καὶ καλὰ νὰ δώσουμε λόγο σ' αὐτόν τὸν ἀδυσώπητο σατράπη; Γιατί αὐτὲς οἱ ὕδρεις, οἱ ἀπειλὲς καὶ ἀσχημοσύνες νὰ ἀπειλοῦν καὶ τὸν δικό μας λαό, μὲ τὸ νὰ ἔχουμε νίοθετήσῃ ὡς «ἱερό» «μας» διδλίο μάλιστα αὐτὸ τὸ ἀποκύημα κάποιων νοσηρῶν «ἐκλεκτῶν» ἐγκεφάλων; Καὶ τὸ πὶο φοβερὸ ἀπ' ὅλα: Μέσα ἀπὸ μιὰ ὑπουλὴ προπαγάνδα αἰῶνες τώρα ἔχουν πείσει τὸν κόσμον, ὅτι αὐτὲς οἱ ἀνοησίες εἶναι ἱερά μας κείμενα καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ φοβερός, θάνατος καὶ αἰμοσταγῆς πρέπει νὰ ὀνομάζεται Θεὸς καὶ νὰ εἶναι καὶ δικός μας Θεός. Ξέχασαν ὅμως, ὅτι ἐμεῖς δὲν εἴμαστε «ἐκλεκτοὶ» ἀπὸ ἄλλους, εἴμαστε Ἕλληνες ἀπὸ μόνοι μας. Κανεῖς δὲν μᾶς βαφτίζει, καὶ ξέρουμε νὰ κρίνουμε. Καὶ τέλος οἱ πραγματικοὶ Ἕλληνες δὲν εἶναι ὅ,τι δηλώσουν, εἶναι αὐτοὶ πού διαθέτουν ὅ,τι οἱ αἰῶνες τοὺς προσδίδουν.

Ὁ Ἀπόγονος

ΚΩΝ. Β. ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ

Τὰ Ζώδια δὲν εἶναι 12, ἀλλὰ 13

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Ζωδιακὸς Κύκλος εἶναι μία φανταστικὴ περιφερειακὴ ζώνη τοῦ οὐρανοῦ, στὴν ὁποία κατατάσσονται διάφοροι σταθεροὶ ἀστερισμοὶ μετὰ ὀνόματα ἡρώων, θηρίων καὶ πραγμάτων ἀπὸ τῆς ἀπροσδιορίστου ἀρχαιότητος, ἀφοῦ καὶ ὁ Ὅμηρος, ἀναφερόμενος σ' αὐτόν, λέγει ἀπὸ τὸ 3.100 περίπου π.Χ. (βλ. «Δαυλόν», τ. 158, σ. 9359: «*Νέα χρονολόγησις τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου μετὰ βάση τοπογραφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ δεδομένα*»): «σ' αὐτὴν (τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέου) ὑπάρχουν ὅλα τὰ θηρία, μετὰ τὰ ὅποια στεφανώνεται ὁ οὐρανός» («Ἰλιάς» Σ 185). Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ζώνην προβάλλονται τὰ διαδοχικὰ σημεῖα τῆς ἀκολουθουμένης ὑπὸ τῆς Γῆς τροχιάς ἢ τῆς φαινομένης κινήσεως τοῦ Ἡλίου καὶ ἀποτελοῦν τὴν περιφέρεια τοῦ κύκλου τῆς ἐκλειπτικῆς.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας Στ. Πλακίδης στὸ ἔργο του «Ἡ Μυθολογία, ἡ Ὀνοματολογία καὶ τὰ Ἀξιοπρόσεκτα τῶν Ἀστερισμῶν» (ἐκδ. τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὡφελίμων Βιβλίων, 1974 καὶ 1992) γιὰ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴν προέλευση τῶν ἀστερισμῶν γράφει στὴν σελ. 55: «Οἱ λεπτομέρειες τῆς καταγωγῆς τῶν ἀστερισμῶν καὶ ἡ προέλευση τῶν ὀνομάτων πολλῶν ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι ἀκριδῶς γνωστές, διότι χάνονται στὰ βάθη τῆς προϊστορικῆς ἀρχαιότητος. Τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου δὲν ὑπάρχουν τὰ ὀνόματα τῆς τίγρης καὶ τοῦ ἐλέφαντα ἀποκλείει τὴν προέλευσιν τῶν Ζωδιακῶν ἀστερισμῶν ἀπὸ τὴν Ἰνδία. Ἐπίσης ἡ ἀπουσία τῶν ὀνομάτων τοῦ κροκόδειλου ἢ τοῦ ἵπποπόταμου ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἔχουν καμμία σχέση μετὰ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῶν ἀστερισμῶν τούτων». Καὶ συνεχίζει ὁ καθηγητὴς Πλακίδης στὴ σελ. 56: «Μὲ τὸ θέμα τῆς προελεύσεως τῶν ἀστερισμῶν ἀσχολήθηκαν μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Ideler, ὁ Germain G. Porter, ὁ E. W. Maunder, ὁ A. D. Crommelin, ὁ Allen καὶ τελευταῖα ὁ Michel W. Ovenden. Ὁ Ovenden, μελετῶν εἰδικὰ τὴν κατανομὴν τῶν ἀστέρων σὲ ἀστερισμούς, ὥπως αὐτὴ ἐκληροδοτήθη ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, παραδέχεται ὅτι οἱ γνωστοὶ στοὺς Ἕλληνας ἀστερισμοὶ ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ αὐτοὺς σὲ ὀρισμένη ἐποχὴ, σὲ ὀρισμένο τόπο καὶ γιὰ ὀρισμένο σκοπὸ, ἢ δὲ κατανομή τους ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας, ἀποτελοῦσα συστηματικὴν χαρτογράφηση τοῦ οὐρανοῦ, δὲν ἐγένετο εἰκὴ καὶ ὡς ἐτυχε, ἀλλὰ σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὴν ἐκλειπτικὴν ἢ τὸν ἰσημερινὸν ἢ καὶ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς μεγίστους κύκλους τῆς οὐρανίας σφαίρας». Τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς καταγράφεται πιὸ πάνω ἀπὸ «τὸ στεφάνι τῶν θηρίων» τοῦ Ὀμήρου, τὸ ὁποῖο κανονικὰ πρέπει νὰ χρονολογῇ πρὸ τοῦ 3.100 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ νόμοι ποὺ διέπουν τίς θέσεις καὶ τίς ἀλληλεπιδράσεις τῶν σταθερῶν ἢ ἀπλανῶν ἀστερισμῶν μετὰ τοὺς ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, διατυπώνονται καὶ ἀναλύονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀστρονομίας. Παράλληλα ὅμως ἀνθίσσε καὶ ἡ λεγομένη ἀστρολογία, ἡ ὁποία σχετίζεται μετὰ τὸν λόγον περὶ ἀστρῶν καὶ ὄχι μετὰ τοὺς νόμους τους. Στὴν ἀντίστοιχον θεωρίαν ἐμπλέκονται καὶ οἱ πλανῆτες τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, ὁπότε ἀνάλογα μετὰ τὴν θέσιν ἑνὸς ἐκάστου πλανήτου, τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου ἐπὶ τῶν ἀπλανῶν ἢ σταθερῶν ἀστερισμῶν τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου καὶ τὴν θέσιν τῆς στιγμῆς γεννήσεως τῶν ἀνθρώπων ἐπ' αὐτοῦ ἐπηρεάζεται –λέγει ἡ ἀστρολογία– θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ ὁ χαρακτῆρας, ἡ μοῖρα καὶ ἡ μελλοντικὴ πορεία τῆς ζωῆς τους.

Ἡ θεωρητικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ ἀνάλυση τῶν στοιχείων τῆς ἀστρολογίας βασίζεται σὲ πολλοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ἕνας ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τὴν «Τετράβιβλόν» του, ἐκδ. LOEB, 1948. Ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται εἶναι, ὅτι οἱ σταθεροὶ ἀστερισμοὶ τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου εἶναι δώδεκα (12) καὶ ὁ καθένας ἐκ τούτων καταλαμβάνει ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἰσημερινοῦ ἰσομερῆ τὸξά ἀνοίγματος 02ω00λ00δ κατ' ὀρθὴν ἀναφοράν, ἢ διαστήματος 30 ἡμερονυκτίων, μετὰ ἀρχικὴν ἀναγωγὴν τῶν ὑπολογισμῶν τους στὸν σταθερὸν ἀστερισμὸν τοῦ Κριοῦ τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου. Τὸ στοιχεῖο τῆς ἰσομεροῦς κατανομῆς σὲ 12 τομεῖς τῶν βασικῶν κύκλων τῆς οὐρανοῦ σφαίρας δυστυχῶς ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν στοὺς σχετικoὺς χάρτες τῆς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δεδομένων προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ γεννήθηκε στὶς 30 Μαρτίου κάποιου ἔτους, ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἀστρολόγους, ὅτι γεννήθηκε στὸν ἀστε-

ρισμό του Κριού, ενώ κατά τους άστρονόμους κατατάσσεται στον άστερισμό των Ίχθύων, αφού ο Ήλιος επί 2.000 περίπου χρόνια εξακολουθεί να συναντά το σημείο (γ) της εαρινής ισημερίας, του άξονα των ισημεριών, στον σταθερό άστερισμό των Ίχθύων.

Ήλλά δυστυχώς άγνοείται ή παραμερίζεται ένας πολύ μεγάλος παράγων στην όλη ύπόθεση της «μοίρας» και του «μέλλοντος» των ανθρώπων, που αντικατοπτρίζεται στον σταθερό άστερισμό του Ώφιούχου, έντος του οποίου περιλαμβάνεται ένα τόξο του κύκλου της έκλειπτικής ίσον κατ' όρθην άναφοράν με 01ω41λ51δ, δια του οποίου ύποχρεούνται να διέλθουν ό Ήλιος και ή Γη σέ διάστημα 25 ήμερονυκτιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο οί σταθεροί άστερισμοί της Ζωδιακής ζώνης, την οποία τέμνει το έπίπεδο της έκλειπτικής τροχιάς της Γης, όταν νοερά επέκταθι μέχρις αυτής, δέν είναι δώδεκα, αλλά δεκατρείς. Δέν κατανέμονται κατά ίσομερή τόξα των 02ω00λ00δ, αλλά σέ τελείως άνισα μεταξύ τους, όπως θ' άποδειχθι στη συνέχεια του παρόντος. Επί του θέματος του δεκάτου τρίτου άστερισμού είχε άσχοληθι και ή άστρονόμος Δρ. Ζαγκλίν Μίτον της Βασιλικής Άστρονομικής Έταιρείας της Βρεταννίας, κατ' ανταπόκριση του Μπ. Μεταξά από τό Λονδίνο, δημοσιευθείσα στην έφημερίδα «Έλευθεροτυπία» της 24-1-1996, αλλά ή άστρολογία δέν άλλαξε πορεία και τακτική, αφού τό όλο θέμα έχει τεράστιες οικονομικές επιπτώσεις σ' ένα άπειράριθμο κύκλωμα συμφερόντων, τό οποίο ύπολογίζει στους άδαείς, στην άφέλεια, στην δεισιδαιμονία, στις προλήψεις και στην φυσικήν άνασφάλεια των ανθρώπων.

Ή άνάλυση του θέματος παρουσιάζει πολύ μεγάλο ένδιαφέρον, κι αυτός είναι ό στόχος της παρούσης μελέτης. Προς τότο χρησιμοποιείται άπλη διατύπωση των έννοιών και οί άνάλογοι ύπολογισμοί γίνονται με άπλη άριθμητική, προς εύρύτεραν και καλύτεραν κατανόηση του θέματος.

2. ΜΕΡΙΚΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ

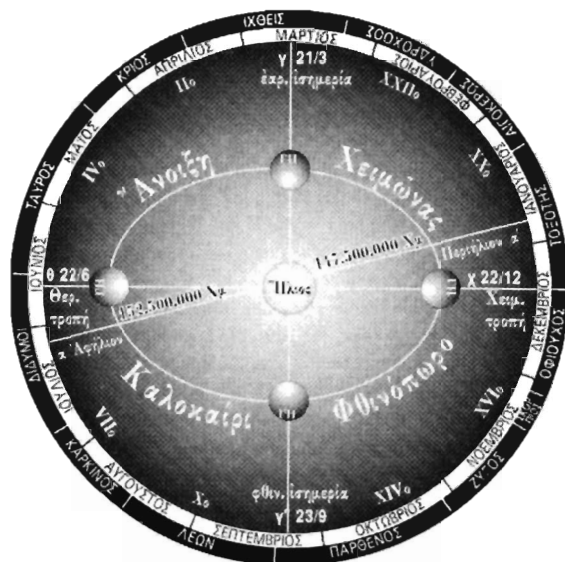
Τά βασικά δεδομένα στοιχεία, επί των οποίων βασίζονται οί διάφοροι νόμοι και κανόνες της άστρονομίας, είναι οί κύκλοι της έκλειπτικής τροχιάς της Γης και του ούρανίου ισημερινού μαζί με τους άξονες των ισημεριών, των τροπών ή ήλιοστασίων και των άψίδων. Ή περιφέρεια του ούρανίου ισημερινού, ή οποία άποτελει μία φανταστική επέκταση προς τό άπειρο του έπίπέδου της περιφέρειας του ισημερινού της Γης και ή περιφέρεια της έκλειπτικής τροχιάς της Γης, επί της οποίας φαίνεται ή έποχιακή μετατόπιση του Ήλιου, τέμνονται κατά την λόξωση των (+23°27'08") και κατά την εύθειαν (γγ'), που άποτελει τον άξονα των ισημεριών του έτους (σχήμα 1). Τό σημείο (γ) τούτου άντιστοιχεί στην εαρινήν ισημερία (της άνοιξης) της 21ης Μαρτίου έκάστου έτους και τό σημείο (γ') στην φθινοπωρινήν ισημερία της 23ης Σεπτεμβρίου έκάστου έτους.

Ή έκλειπτική τροχιά της Γης, την οποία φαίνεται, ότι ακολουθεί και ό Ήλιος, έπεκτεινομένη δια της φαντασίας μας προς τό άπειρο τέμνει τον ούράνιο θόλο κατά μίαν περιφέρεια, ή οποία διέρχεται δια μέσου ορισμένων σταθερών άστερισμών. Οί άστερισμοί καταλαμβάνουν ένα πλάτος 8 μοιρών έκατέρωθεν του έπίπέδου της έκλειπτικής και άποτελούν ένα στεφάνι του ούρανού. Όνομάζεται Ζωδιακός Κύκλος, έπειδή τά περισσότερα όνόματα τούτων, δοθέντα πριν από τό έτος 3.100 π.Χ. από τους αρχαιότατους Έλληνες, άνήκουν σέ ζώα (θηρία, τά όνομάζει ό Όμηρος στην «Ίλιάδα» Σ 485) και μερικά σέ ήρωες της Ελλάδος.

Ό άξων των ισημεριών τέμνεται καθέτως από τον άξονα των τροπών ή των ήλιοστασίων, ό όποιος όρίζεται από τά σημεία (θ) και (χ). Τά άκρα των δύο άξόνων όρίζουν την αρχή και τό τέλος έκάστης έποχιακής περιόδου του έτους, όπως φαίνεται στο σχήμα 1. Έτσι ή άνοιξη αρχίζει πάντοτε την 21η Μαρτίου, τό θέρος την 22α Ίουνίου, τό φθινόπωρο την 23η Σεπτεμβρίου και ό χειμώνας την 22α Δεκεμβρίου έκάστου έτους. Τό άπόλυτο χρονικό διάστημα διαρκείας μιάς έκάστης έποχιακής περιόδου στο πέρασμα των αίωνων είναι προϊόν της θέσεως των προηγούμενων άξόνων σέ σχέση με τον άξονα των άψίδων (α και α').

Οί παραπάνω άξονες δέν είναι σταθεροί επί του ούρανίου θόλου, διότι μετακινούνται συνεχώς και άενάως, όποτε και τά άκρα τους (γ, γ'), (θ, χ) και (α, α'), μετατοπίζονται κατά μία συγκεκριμένη γωνιακή ποσότητα έτησίως. Τό φαινόμενο αυτό άντιστοιχεί στην άνακαλυφθείσα υπό του άστρονόμου της αρχαιότητας Ίπάρχου (190-120 π.Χ.) «προήγησιν των ισημεριών», ή οποία άντιστοιχεί σήμερα επί μέν του κύκλου της έκλειπτικής σέ 52,26 δευτερόλεπτα της μοίρας, επί δέ του ούρανίου ισημερινού σέ 46,09 δευτερόλεπτα της μοίρας ή σέ 3,07 δευτερόλεπτα ώρας.

Μέ βάση τη θέση προβολής του σημείου (γ) της εαρινής ισημερίας, τό οποίο άποτελει την αρχή του μέτρου της μιάς των συντεταγμένων των άστρων, καλουμένη Όρθή Άναφορά (ΟΑ), επί ενός

Σχήμα 1. Σημερινή κατάταξη των εποχών στους 13 Ζωδιακούς άστερισμούς. (Τεχνική έπεξεργασία σχήματος: ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΛΑΥΤΑΚΗΣ).

άστρου ή πλησίον κάποιου άστρου των σταθερών άστερισμών του Ζωδιακού Κύκλου, κατά μίαν χρονικήν στιγμήν του παρελθόντος και την ανέλλιπη παρατήρηση τούτου, είναι δυνατόν νά προσδιορισθῇ με μεγάλη χρονολογική ακρίβεια μία μελλοντική του θέση, ἢ με ὠρισμένες προϋποθέσεις και οἱ αντίστοιχες χρονολογίες του παρελθόντος. Ἐτσι κατά τήν ἐποχή του Ἰππάρχου τὸ σημεῖο (γ) τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας ἐπροβάλλετο ἐπὶ τοῦ Ζωδιακοῦ άστερισμοῦ τοῦ Κριοῦ. Σήμερα τὸ ἴδιο σημεῖο (γ) καὶ κατὰ τήν ἴδια ἡμερομηνία προβάλλεται ἐπὶ τοῦ άστρου (30) τοῦ Ζωδιακοῦ άστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων, ἐντοπιζομένου ἤδη πρὸς τὸ τέλος τοῦ χώρου τοῦ άστερισμοῦ τούτου, με τάση νά εἰσέλθῃ στὸ χώρο τοῦ Ζωδιακοῦ άστερισμοῦ τοῦ Ὑδροχόου. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ συγκεκριμένο άστρονομικὸ σημεῖο (γ) σὲ διάστημα 2.126 περίπου χρόνων μετατοπίστηκε κατὰ ἓνα πλήρη Ζωδιακὸν άστερισμὸν ἢ κατὰ γωνίαν ὀρθῆς ἀναφοράς (ΟΑ) = 02ω 49λ 35δ, καὶ ὁ μέχρι σήμερα δωδέκατος, καὶ τελευταῖος, άστερισμὸς τῶν άστρολόγων ἐγίνε ὁ πρῶτος Ζωδιακὸς άστερισμὸς τῶν άστρονόμων.

Ὁ πλήρης κύκλος τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ, μετρούμενος σὲ γωνία ὥρων (ω), πρώτων λεπτῶν τῆς ὥρας (λ) καὶ δευτέρων λεπτῶν τῆς ὥρας (δ), ἀντιστοιχεῖ σὲ 24ω 00λ 00δ (ἢ σὲ 360° 00' 00"). Διὰ τοῦ μέτρου τούτου, ἀρχομένου ἀπὸ τὸ σημεῖο (γ) τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, ἀποδίδεται ἡ μία συντεταγμένη (ἀντίστοιχος πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Γῆς μετρούμενο γεωγραφικὸν μήκος "λ") ἐκάστου άστρου, ὀνομαζόμενη ὀρθῇ ἀναφορᾷ (ΟΑ). Ἡ ἑτέρα συντεταγμένη ἐνὸς άστρου (ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος "φ" τῆς Γῆς) ἀποδίδεται διὰ τῆς ἀποκλίσεως τοῦ άστρου (δ), ἄνω (+) ἢ κάτω (-) τοῦ ἐπιπέδου τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ καὶ ἐκφράζεται σὲ μοῖρες, πρῶτα λεπτά καὶ δευτέρα λεπτά τῆς μοίρας.

Ὁ κύκλος τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ τῶν 24ω 00λ 00δ, ὅταν μετατραπῇ σὲ δεύτερα λεπτά τῆς ὥρας, εἶναι 86.400 δ. Ἡ ποσότητα αὕτη διαιρούμενη διὰ τῶν 365,25 ἡμερῶν ἐνὸς πλήρους τροπικοῦ ἔτους δίδει:

$$86.400δ : 365,25 = 236,5δ.$$

Τὸ ἀποτέλεσμα δηλώνει, ὅτι ἡ μέση ἡμερησία μετακίνηση τῆς Γῆς ἢ ἡ φαινόμενη κίνηση τοῦ Ἠλίου ἐπὶ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετρᾶται ἡ παρερχόμενη ὀρθῇ ἀναφορᾷ (ΟΑ), εἶναι 236,5 δευτερόλεπτα ὥρας. Ὑπάρχει ὅμως μία χαρακτηριστικὴ ἰδιομορφία, ἀφοῦ ἡ Γῆ ἢ ὁ Ἥλιος κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐποχιακῶν περιόδων τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ θέρους φαίνεται, ὅτι

τρέχει γρηγορώτερα. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, τὸ διάστημα τῆς ὁρθῆς ἀναφοράς (ΟΑ) τῶν 12ω 00λ 00δ τῶν δύο ἐποχῶν, ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ 43.200 δ., διαιρούμενο διὰ τῶν 186 ἡμερονυκτίων, ὅσον εἶναι τὸ ἄθροισμα τούτων, νὰ δίδῃ:

$$43.200 \delta : 186 \text{ ἡμ.} = 232,2 \text{ ἡμ.}$$

Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι ἡ μέση ἡμερησία μετατόπιση τῆς Γῆς ἢ τοῦ Ἡλίου κατὰ τὸ διάστημα αὐτῶν τῶν ἐποχῶν εἶναι 232,2 δ.

Τὸ ὑπόλοιπο διάστημα τῶν ἐποχιακῶν περιόδων τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνα, τῶν 12ω 00λ 00δ ἢ τῶν 43.200 δ, διαιρούμενο μὲ τὸ σύνολο τῆς διαρκείας τους, τῶν 179 ἡμερονυκτίων, δίδει:

$$43.200 \delta : 179 \text{ ἡμ.} = 241,3 \delta/\text{ἡμ.}$$

Ἐκ τοῦ ἐξαγομένου τούτου φαίνεται καὶ πάλι, ὅτι ἡ μέση ἡμερησία μετακίνηση τῆς Γῆς ἢ τοῦ Ἡλίου σ' αὐτὲς τὶς περιόδους εἶναι 241,3 δ.

Ὁ ὅρος «ὁρθὴ ἀναφορά (ΟΑ) 1996» σημαίνει, ὅτι ὁ διδόμενος ἀριθμὸς ἀντιστοιχεῖ στὴν συντεταγμένη ἐνὸς ἀστρου γιὰ τὸ τρέχον ἔτος. Ἡ ὑπολογιζόμενη διαφορὰ (ΟΑ) δύο συγκεκριμένων ἀστρων ἐνὸς Ζωδιακοῦ ἀστερισμοῦ ἀνταποκρίνεται στὸ μεσολαβεῖν μεταξὺ τούτων γωνιακὸ διάστημα, ἐκπεφρασμένο σὲ τιμὲς ὥρῶν, πρώτων λεπτῶν καὶ δευτέρων λεπτῶν καὶ ἀντιστοιχεῖ σ' ἓνα ὠρισμένο τόξο τῆς ἐκλειπτικῆς, τὸ ὁποῖο προβάλλεται ἐπὶ τοῦ κύκλου τοῦ οὐρανοῦ ἰσημερινοῦ. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις οἱ Ζωδιακοὶ ἀστερισμοὶ καταλαμβάνουν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ μεγαλύτερο χωρὸ ἐκείνου ποὺ ὀρίζουν τὰ ἄκρα τοῦ τόξου τῆς ἐκλειπτικῆς ἐντὸς τούτου. Ὁ χωρὸς ποὺ περισεύει ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ἄκρων τῶν τόξων δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψη. Τοῦτο ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα, στὴν συνέχεια τῆς παρούσας ἀναλύσεως τοῦ θέματος νὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ ὅροι «περίπου» ἢ «περί», διότι τὰ προκύπτοντα ἐξαγόμενα ἔχουν κάποια ἐλαττωμένη ἀκρίβεια, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι σὲ πολλὲς περιπτώσεις οἱ Ζωδιακοὶ ἀστερισμοὶ δὲν διαθέτουν ἀστρα στὴν εἴσοδο ἢ στὴν ἐξοδο τοῦ χώρου τους, ὅπου κινοῦνται οἱ οὐράνιοι ἄξονες. Ἐπίσης οἱ χρησιμοποιούμενοι χάρτες τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ σχηματικὲς παραστάσεις τῶν ἀστερισμῶν, καθὼς καὶ ἡ ἀρίθμηση τῆς ταυτότητας ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, σὲ πολλὲς περιπτώσεις εἶναι ἀσαφεῖς. Τοῦτο ἄγει στὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι σὲ κάθε ἐποχιακῇ περίοδῳ λείπει ἢ περισσεύει ἓνα διάστημα μᾶς ἢ δύο ἡμερῶν, χωρὶς νὰ ἐκληφθῇ τοῦτο ὡς λάθος τῆς ὅλης ἀναλύσεως.

Οἱ ὑπόλοιποι ἑννέα πλανῆτες μαζὶ μὲ τοὺς ἀστεροειδεῖς τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, περιφερόμενοι περὶ τοῦ Ἡλίου, ἀκολουθοῦν ἰδιαιτέρη τροχιά καὶ προβαλλόμενοι ἐπὶ τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου διέρχονται διὰ τῶν δεκατριῶν σταθερῶν ἀστερισμῶν τούτου, ὅπως ἡ Γῆ καὶ ὁ Ἡλιος. Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τους ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ ἐπὶ τῆς μοίρας τῶν ἀνθρώπων δυστυχῶς τόσο οἱ πλανῆτες ὅσο καὶ ὁ Ἡλιος καὶ ἡ Σελήνη δὲν γνωρίζουν τίποτα ἀπολύτως γιὰ κανένα ἐξ ἡμῶν, ὥστε νὰ δεῖξουν κάποιο ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον ἢ καὶ προτίμηση, ἀφοῦ δὲν μετροῦν οὔτε τὸν χρόνον οὔτε τὰ διαστήματα ποὺ διανύουν στὸν χωρὸ τοῦ ἀπείρου στερεώματος. Οἱ προλήψεις, ἀνασφάλειες, φόβοι καὶ μελλοντικὲς ἐλπίδες γέννησαν τὸ δένδρο τῆς μοιρολατρίας, τὸ ὁποῖο καλλιεργήθηκε ἀπὸ ἀρχαιολατρικῶν χρόνων καὶ δυστυχῶς ἐξακολουθεῖ νὰ δίνει κερδοφόρους καρποὺς σὲ μερίδα εἰδικῶν ἀπὸ πλήθος ἀφελῶν.

3. Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΟΧΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ

Κάθε ἐποχιακὴ περίοδος τοῦ ἔτους χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὶς ἰδιαιτέρες κλιματιστικὲς συνθήκες, ποὺ ἐπικρατοῦν στὶς διάφορες περιοχὲς τοῦ πλανῆτη τῆς Γῆς καὶ ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὶς ἀντίστοιχες θέσεις τῆς Γῆς ἐπὶ τῆς τροχιάς της καὶ τοῦ Ἡλίου. Ἀρχὴ τῆς ἐνάρεξως τῶν ἐποχιακῶν περιόδων κατὰ διεθνή συνθήκην λογίζεται ἡ 21η Μαρτίου ἐκάστου ἔτους. Κατ' αὐτὴν ἡ φαινομένη πορεία τοῦ κέντρου τοῦ Ἡλίου ἐκ τοῦ νοτίου ἡμισφαρίου φθάνει στὴν φανταστικὴ τομὴ τῶν περιφερειῶν τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἰσημερινοῦ, ὁπότε σὲ ὅλη τὴ Γῆ ἐξισοῦται ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτας. Ταυτόχρονα ἐντοπίζεται ἡ ἀκριβὴς ἀστρονομικὴ προβολὴ τοῦ σημείου (γ) τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας ἐπὶ ἐνὸς ἀστρου ἢ πλησίον του σὲ ἓναν ἀπλανῆ ἢ σταθερὸ Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ. Σήμερα, τὸ ἔτος 1996, τὸ σημεῖο (γ) μὲ (ΟΑ) 00ω 00λ 00δ προβάλλεται δυτικῶτερα τοῦ ἀστρου (30) τοῦ Ζωδιακοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων, ἀφοῦ τοῦτο ἔχει (ΟΑ) 1996 00ω 01λ 49δ. Ὅποτε κατὰ γενικὴν συνθήκην ἡ ἐποχιακὴ περίοδος τοῦ ἔαρος ἢ τῆς ἀνοιξέως ἀρχίζει, ὅταν τὸ κέντρο τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου προβάλλεται δυτικῶτερα τοῦ ἀστρου (30) τοῦ Ζωδιακοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων κατὰ (ΟΑ) 00ω 01λ 49δ. Ἀπὸ τοῦ ἰδίου σημείου ἀρχίζει καὶ ἡ μέτρηση τοῦ ἀστρονομικοῦ ἔτους καθὼς καὶ ἡ συντεταγμένη τῆς (ΟΑ) ὅλων τῶν ἀστρων. Τὴν ἴδια στιγμὴ ἢ

Γη, περιφερόμενη επί της τροχιάς της, διέρχεται διά του έτερου άκρου του άξονα των ισημεριών (γ'), το όποιο αντιστοιχεί στη φθινοπωρινή ισημερία της 23ης Σεπτεμβρίου έκαστου έτους, προπορευόμενη ή ακολουθούσα την φαινόμενη πορεία του Ήλιου κατά (ΟΑ) 12ω 00λ 00δ. Ένδεικτικά σημειώνεται, ότι κατά την εποχή του Τρωικού Πολέμου (3.087-3.078 π.Χ.) ή άρχη του έτους συνέπιπτε κατά την θερινή τροπή της 22ας Ίουνίου έκαστου έτους, διότι ο Όμηρος («Όδύσσεια» κ 469-470) λέγει: «*όταν όμως είχε τελειώσει το έτος και ξανάρχισαν οι εποχές στο λιγότεμα των μηνών, όταν είχε τελειώσει το μεγάλομα (της διαρκείας) των ημερών*», όποτε και τότε ο καθορισμός της έναρξεως του έτους πρέπει να ήταν κατά συνθήκην έπιβεδλημένος, ή όποια με την πάροδο του χρόνου άλλαξε.

Έν συνεχεία ο Ήλιος φαίνεται να διέρχεται διά των Ζωδιακών άστερισμών του Κριού και του Ταύρου, και όταν συμπληρώση πορεία (ΟΑ) 6ω 00λ 00δ, φθάνει στο σημείο (θ) της θερινής τροπής ή του θερινού ήλιοστασίου της 22ας Ίουνίου έκαστου έτους, όποτε τελειώνει ή εποχιακή περίοδος της άνοιξεως για το βόρειο ήμισφαίριο της Γης και άρχίζει ή θερινή εποχιακή περίοδος. Τότε όμως το σημείο (θ) του άξονα των τροπών εισέρχεται στον Ζωδιακόν άστερισμό των Διδύμων πλησίον του ύπ' άριθ. (1) άστρου τούτων, πού έχει (ΟΑ) 1996 06ω 03λ 58δ. Τότε έχει ήδη άρχισει ή εποχιακή περίοδος του θέρους και έχει τελειώσει ή αύξηση της διαρκείας της ημέρας, ή όποια είχε άρχισει από την ημέρα της άαρινής ισημερίας της 21ης Μαρτίου. Το γεγονός αυτό σημειώνεται και από τον Όμηρο στην «Όδύσσεια» (τ 151-153 και ω 141-143). Στις 22 Ίουνίου, ήμερομηνία της θερινής τροπής, ή κλίση των έπιπέδων της έκλειπτικής και του ουρανίου ισημερινού φθάνει στην μεγαλύτερα τιμή της λόξεως και είναι (+23°27'08"). Το στοιχείο αυτό άποδεικνύει, ότι ο Ζωδιακός άστερισμός του Καρκίνου, όπου στα παλιότερα χρόνια συνέπιπτε το σημείο (θ) της θερινής τροπής, παρεχώρησε την θέση του στον άστερισμό των Διδύμων. Όποτε άστρονομικά τελείωσε ο τροπικός του Καρκίνου και μπήκαμε στον τροπικό των Διδύμων, καίτοι οι άστρολόγοι και πολλοί άστρονόμοι, παραβλέποντας την πραγματικότητα, έξακολουθούν ν' αναφέρωνται στον τροπικό του Καρκίνου. Την ίδια ήμερομηνία, της 22ας Ίουνίου, το έτερον άκρον του άξονα των τροπών ή των ήλιοστασίων, έχουν (ΟΑ) 18ω 00λ 00δ, έμπίπτει περίπου στο άστρο (γ) ή (σ) του Ζωδιακού άστερισμού του Τοξότη.

Η φαινόμενη πορεία του Ήλιου συνεχίζεται, και διερχόμενος διά των Ζωδιακών άστερισμών των Διδύμων, του Καρκίνου και του Λέοντος εισέρχεται στον Ζωδιακόν άστερισμό της Παρθένου, συμπληρώνοντας τόξο (ΟΑ) 12ω 00λ 00δ σέ σχέση με την (ΟΑ) 00ω 00λ 00δ του σημείου (γ) της άαρινής ισημερίας. Φθάνει δηλαδή περίπου στο άστρο (π) της Παρθένου με (ΟΑ) 1996 12ω 00λ 44δ, όπου συναντά το άκρο (γ) του άξονα των ισημεριών της 23ης Σεπτεμβρίου, όποτε τελειώνει ή περίοδος του θέρους και άρχίζει ή εποχιακή περίοδος του φθινοπώρου. Τότε ή Γη κατά την τροχιακή της πορεία διέρχεται από το αντίθετο σημείο (γ) του άξονα των ισημεριών, πού αντιστοιχεί στην άαρινή ισημερία.

Μετά ο Ήλιος, αφού διέλθη διά των Ζωδιακών άστερισμών της Παρθένου, του Ζυγού, του Σκορπιού και του Όφιούχου, φθάνει στον άστερισμό του Τοξότη, όπου συναντά το έτερο άκρο (χ) του άξονα των τροπών ή ήλιοστασίων, προβαλλόμενος περίπου στο άστρο (γ) τούτου, το όποιο έχει (ΟΑ) 1996 18ω 05λ 38δ. Φθάνει δηλαδή στην χειμερινή τροπή της 22ας Δεκεμβρίου έκαστου έτους, όπου τελειώνει ή περίοδος του φθινοπώρου και άρχίζει ή εποχιακή περίοδος του χειμώνα. Ταυτόχρονα ή χρονική διάρκεια της νύκτας φθάνει στο μεγαλύτερο διάστημά της κατ' άντιστοιχίαν προς την αύξηση της διάρκειας της ημέρας κατά την θερινή τροπή της 22ας Ίουνίου. Την ίδια ήμερομηνία, της 22ας Δεκεμβρίου, ή λόξεση είναι (-23 27' 08"). Ηδη ή χειμερινή τροπή δέν έμπίπτει στον Ζωδιακόν άστερισμό του Αιγόκερου, άλλα μετεκόμισε στον άστερισμό του Τοξότη, καίτοι τούτο άγνοείται από πολλούς, οι όποιοι έξακολουθούν ν' αναφέρωνται έσφαλμένως στον χειμερινό τροπικό του Αιγόκερου. Κατά την ίδια στιγμή ή Γη διέρχεται από το έτερο άκρο (θ) του άξονα των τροπών, πού αντιστοιχεί στο θερινό ήλιοστάσιο ή τροπή.

Ο Ήλιος διερχόμενος το σημείο (χ) της χειμερινής τροπής προχωρεί διά των Ζωδιακών άστερισμών του Τοξότη, του Αιγόκερου και του Ύδροχού, φθάνοντας και πάλι στον άστερισμό των Ίχθύων, όπου συναντά εκ νέου το άαρινό σημείο (γ) της άαρινής ισημερίας, συμπληρώνοντας την εποχιακή περίοδο του χειμώνα και ένα έτος διαρκείας 365,25 μέσων ήλιακών ήμερών από της προηγούμενης διαβάσεως εκ του ίδιου σημείου. Ο Ήλιος συναντά εκ νέου το σημείο (γ) της έα-

ρινής ισημερίας ενωρίτερα κατά ένα τόξο της έκλειπτικής ίσον με 50,26 της μοίρας, που αποτελεί την «έτησιαν προήγισιν ή μεταπτώσιν των ισημεριών», όπως ήδη αναφέρθηκε.

Αυτή είναι η διάταξη και η κατάταξη των εποχιακών περιόδων ενός πλήρους τροπικού έτους και επαναλαμβάνεται ρυθμικά και αλάνθαστα, από τότε που το ήλιακό μας σύστημα έχει καταλάβει στο στερέωμα τις σημερινές θέσεις και τα γνωστά τεχνικά του χαρακτηριστικά.

4. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΖΩΔΙΑΚΩΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΩΝ

Οί Ζωδιακοί αστερισμοί καλύπτουν έναν πλήρη κύκλο στον ουράνιο θόλο, ο οποίος τέμνεται από το επίπεδο της έκλειπτικής τροχιάς της Γης, επεκτεινομένης διά της φαντασίας μέχρις αυτού. Έκαστος Ζωδιακός αστερισμός καταλαμβάνει εντός του κύκλου των 24ω 00λ 00δ ένα τόξο περίπου 02ω 00λ 00δ κατ' όρθην αναφοράν (ΟΑ), έπειδή χονδρικά διαιρέθηκε διά του αριθμού των 12 Ζωδιακών αστερισμών. Είναι όμως τούτο αληθές, αφού τα Ζώδια στην πραγματικότητα είναι δεκατρία; Ή απόδειξη του ερωτήματος δίδεται εν συνεχεία με όσον τὸ δυνατόν ἀπλή ἐρμηνεία.

α. Ή Εποχιακή Περίοδος της Άνοιξεως.

Ή άνοιξη του βορείου ημισφαιρίου της Γης αρχίζει την 21η Μαρτίου έκάστου έτους, όταν τὸ κέντρο του δίσκου του Ήλιου διέρχεται διά του σημείου (γ) της έαρινής ισημερίας και διαρκεί περίπου μέχρι της 22ας Ιουνίου, όταν τὸ κέντρο του δίσκου του Ήλιου προβάλλεται ἐπὶ του σημείου (θ) του άξονα των τροπών. Διαρκεί δηλαδή ἐπὶ 93 περίπου ημερόνυχτα, που αντιστοιχοῦν σέ τόξο (ΟΑ) 06ω 00λ 00δ (ή 90°00'00").

Κατά την έναρξη του μέτρου της (ΟΑ) τὸ κέντρο του δίσκου του Ήλιου προβάλλεται δυτικώτερα τὸν άστρου (30) των Ζωδιακού αστερισμοῦ των Ίχθύων, κι εκείνη την στιγμή κανονικά έχει (ΟΑ) 00ω 00λ 00δ, που αντιπροσωπεύει την έαρινή ισημερία. Ή άρχή όμως του τόξου της έκλειπτικής, που περιλαμβάνεται εντός του Ζωδιακού αστερισμοῦ των Ίχθύων, δὲν αρχίζει ακριβώς στο σημείο (γ) της έαρινής ισημερίας, αλλά επεκτείνεται πέραν τούτου πρὸς τὸ νότιο ημισφαίριο, φθάνοντας στο μέσο των άστρων (λ) και (γ) των Ίχθύων, και μάλιστα στο σημείο που έχει (ΟΑ) 1996 23ω 29λ 26δ, θέση που όρίζει την έναρξη της εισόδου του Ήλιου στον Ζωδιακό αστερισμό των Ίχθύων. Μετά ό Ήλιος, φαινόμενος ν' ακολουθῇ τὸ ἴχνος της έκλειπτικής, προβάλλεται βορειώς του άστρου (ο) των Ίχθύων με (ΟΑ) 1996 01ω 45λ 16δ ή 25ω 45λ 16δ. Στο σημείο αυτό περίπου ό Ήλιος εγκαταλείπει τὸ Ζώδιο των Ίχθύων και εισέρχεται στον δεύτερο αστερισμό του αστρονομικού έτους, στο Ζώδιο του Κριού. Ο αστερισμός του Κριού, όπως λέγει ό καθηγητής Στ. Πλακίδης στο προαναφερθέν διδύλιο του (σελ. 712), «περίπου από τὸ έτος 1730 πρὸ Χριστοῦ μέχρι των χρόνων του Ίπάρχου (περί τὸ 125 π.Χ.) ἦταν ό ἀρχηγός των ουρανίων Ζωδίων. Τὸ πρόνομο όμως τούτο από τὸ 420 μετά Χριστόν μεταβιβάσθη στον αστερισμό των Ίχθύων». Ήταν ό πρώτος αστερισμός του Ζωδιακού κύκλου, εντός του οποίου προβάλλετο ό Ήλιος κατά την έναρξη της άνοιξεως την 21η Μαρτίου έκάστου έτους, ενώ τώρα κατέχει την δεύτερη θέση.

Ή είσοδος του Ήλιου στο Ζώδιο του Κριού αρχίζει περίπου στην προβολή του άστρου (ο) των Ίχθύων ἐπὶ του επιπέδου της έκλειπτικής με την ίδια περίπου (ΟΑ). Άρα ή διάρκεια διαβάσεως του Ήλιου διά του τόξου της έκλειπτικής, που αντιστοιχεί στον Ζωδιακό αστερισμό των Ίχθύων, είναι:

$$\begin{aligned} & \text{(ΟΑ) άστρου (ο) Ίχθύων 1996 : 25ω 45λ 16δ} \\ & \text{(ΟΑ) μέσου άστρου (λ), (γ) 1996 : 23ω 29λ 26δ} \\ & \text{Διαφορά (ΟΑ) : 02ω 15λ 50δ.} \end{aligned}$$

Τὸ προκύψαν έξαγόμενο, μετατρεπόμενο σέ δευτερόλεπτα της ώρας, είναι 8150δ και:
8150δ : 232,2 δ/ήμ. = 35 ημερόνυχτα.

Τὸ αποτέλεσμα αυτό λέγει, ότι ό Ήλιος μετά από 35 ημερόνυχτα φαινομένης πορείας εντός του Ζωδιακού αστερισμοῦ των Ίχθύων θα έξέλθῃ τούτων. Άλλά από τα 35 ημερόνυχτα τὰ ὀκτώ αντιστοιχοῦσαν σέ διαδρομή πρὸ του σημείου (γ) της έαρινής ισημερίας. Όποτε με τὸ δεδομένο ότι ό Ήλιος φθάνει στο σημείο (γ) την 21η Μαρτίου, τὸ υπόλοιπο διάστημα μέχρι της έξόδου του πρὸς τὸ Ζώδιο του Κριού είναι 27 ημερόνυχτα. Έκ τούτου προσδιορίζεται, ότι ό Ήλιος θα εισέλθῃ στο Ζώδιο του Κριού περί την 17η Ἀπριλίου. Έκτός τούτου υπολογίζεται ακόμη, ότι ό Ήλιος, και κατ' αντιστοιχίαν και ή Γῆ, παραμένουν εντός του Ζωδίου των Ίχθύων γιά διάστημα μεγαλύτερο των δεδομένων σήμερα 30 αστρολογικῶν ημερονυχτίων, ἤτοι από την 13η Μαρτίου μέχρι την

17η Ἀπριλίου. Τὸ διάστημα τῶν 8 ἡμερονυκτίων ἀπὸ τῆς 13ης Μαρτίου μέχρι καὶ τῆς 20ης Μαρτίου, τὸ ὁποῖο προηγείται τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ἀντιστοιχεῖ σέ:

$$8 \text{ ἡμ.} \times 232,2 \delta = 1.858 \text{ ἡ} \text{ σὲ } 00\omega 30\lambda 58\delta.$$

Ἀπὸ τὴν εὐρεθεῖσα πρὸ πάνω διαφορὰ (ΟΑ) τῶν $02\omega 15\lambda 50\delta$ ἀφαιρεῖται ἡ (ΟΑ) τῶν $00\omega 30\lambda 58\delta$ καὶ ἀπομένει (ΟΑ) $01\omega 44\lambda 52\delta$, τὴν ὁποία ὁ ἥλιος θὰ διανύσῃ ἐντὸς τοῦ Ζωδίου τῶν Ἰχθύων σὲ 27 ἡμερόνυχτα μετὰ τὴν ἐαρινὴ ἰσημερία τῆς 21ης Μαρτίου. Ἡ ἀκριβὴς διάρκεια τῆς παραμονῆς τοῦ Ἡλίου σὲ κάθε Ζῶδιο καὶ τὰ ἡμερολογιακά τῆς ὁρία ἐμφαίνονται στὸν Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΖΩΔΙΑΚΩΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΤΗΣ ΕΚΛΕΙΠΤΙΚΗΣ

α/α	Όνομα Ἀστερ.	Διάστημα (ΟΑ)	Παραμονὴ Ἡλίου στὸ Ζῶδιο	Ἡμ/κὴ Παρα- μονή
1	Ἰχθεῖς	$01\omega 44\lambda 52\delta$	$27\text{ἡμ.}+02\omega$	21/3-17/4
2	Κριὸς	$01\omega 35\lambda 49\delta$	$24\text{ἡμ.}+18\omega$	17/4-12/5
3	Ταῦρος	$02\omega 22\lambda 37\delta$	$36\text{ἡμ.}+20\omega$	13/5-19/6
4	Δίδυμοι	$00\omega 12\lambda 49\delta$	$03\text{ἡμ.}+07\omega$	20/6-22/6
5	Δίδυμοι	$02\omega 03\lambda 21\delta$	$31\text{ἡμ.}+21\omega$	22/6-25/7
6	Καρκίνος	$01\omega 21\lambda 59\delta$	$21\text{ἡμ.}+04\omega$	24/7-14/8
7	Λέων	$02\omega 24\lambda 25\delta$	$37\text{ἡμ.}+07\omega$	14/8-20/9
8	Παρθένος	$00\omega 14\lambda 08\delta$	$03\text{ἡμ.}+16\omega$	20/9-23/9
9	Παρθένος	$02\omega 18\lambda 59\delta$	$34\text{ἡμ.}+13\omega$	23/9-27/10
10	Ζυγὸς	$01\omega 34\lambda 45\delta$	$23\text{ἡμ.}+13\omega$	28/10-20/11
11	Σκορπιὸς	$00\omega 22\lambda 18\delta$	$05\text{ἡμ.}+13\omega$	21/11-26/11
12	Ὀφιοῦχος	$01\omega 25\lambda 10\delta$	$21\text{ἡμ.}+04\omega$	27/11-18/12
13	Ὀφιοῦχος	$00\omega 16\lambda 41\delta$	$04\text{ἡμ.}+04\omega$	18/12-22/12
14	Τοξότης	$01\omega 59\lambda 34\delta$	$29\text{ἡμ.}+15\omega$	22/12-21/1
15	Αἰγόκερως	$01\omega 29\lambda 24\delta$	$22\text{ἡμ.}+05\omega$	22/1-13/2
16	Υδροχόος	$01\omega 36\lambda 56\delta$	$24\text{ἡμ.}+02\omega$	14/2-9/3
17	Ἰχθεῖς	$00\omega 48\lambda 16\delta$	12ἡμ.	9/3-21/3

Ὅποτε ἀπὸ τὰ προηγούμενα προκύπτει, ὅτι ὅσοι γεννήθηκαν μέχρι τὴν 12η Μαρτίου ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Ὑδροχόου. Οἱ γεννηθέντες ἀπὸ 13ης Μαρτίου μέχρι 17ης Ἀπριλίου κανονικὰ ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τῶν Ἰχθύων καὶ οἱ γεννηθέντες ἀπὸ τῆς 18ης Ἀπριλίου μέχρι καὶ τῆς 20ης Ἀπριλίου εἶναι παιδιὰ τοῦ Κριοῦ. Ἐπει τὰ ἀστρολογικὰ παιδιὰ τοῦ Κριοῦ ἀστρονομικὰ χωρίζονται σὲ τρεῖς Ζωδιακοὺς ἀστερισμοὺς. Ὅποτε τὸ «πεπωμένο» τους καὶ ὁ «προσωπικὸς χαρακτήρας» τους κανονικὰ δὲν συμβαδίζουν οὔτε ταιριάζουν μὲ τὰ σημερινὰ ἀστρολογικὰ στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὀρίζεται, ὅτι οἱ γεννηθέντες ἀπὸ 21ης Μαρτίου μέχρι τῆς 20ης Ἀπριλίου ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Κριοῦ.

Ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἡλίου στὸ Ζῶδιο τοῦ Κριοῦ, τὴν 17ην Ἀπριλίου, μέχρι τῆς ἐξόδου του, ἡ ὁποία συμπύπτει μὲ τὴν προβολή του ἐπὶ τοῦ ἄστρου (τ), ποὺ ἔχει (ΟΑ) $1996\ 03\omega 21\lambda 05\delta$, μεσολαβεῖ ἓνα διάστημα ὀρθῆς ἀναφορᾶς (ΟΑ), ποὺ προκύπτει ἀπὸ:

$$(ΟΑ) \text{ ἄστρου } (\tau) \text{ Κριοῦ } 1996 : 03\omega 21\lambda 05\delta$$

$$(ΟΑ) \text{ ἄστρου } (\sigma\sigma) \text{ Ἰχθύων } 1996 : 01\omega 45\lambda 16\delta$$

$$\text{Διαφορὰ } (ΟΑ) : 01\omega 35\lambda 49\delta.$$

Τὸ διάστημα τοῦτο ἐκπεφρασμένο σὲ δευτερόλεπτα τῆς ὥρας εἶναι 5749δ, καὶ ἔχομε:

$$5749\delta : 232,2 \delta = 25 \text{ περίπου ἡμερόνυχτα.}$$

Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι ὁ ἥλιος εἰσερχόμενος στὸ Ζῶδιο τοῦ Κριοῦ περὶ τὴν 17η Ἀπριλίου ἐξέρχεται τούτου μετὰ ἀπὸ 25 περίπου ἡμερόνυχτα, δηλαδὴ περὶ τὴν 12η Μαΐου ἐκάστου ἔτους, χωρὶς νὰ συμπληρώσῃ τὸ καθιερωμένο χρονικὸ διάστημα τῶν 30 ἡμερῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ τὴν 21η Ἀπριλίου μέχρι τὴν 12η Μαΐου ἀστρονομικὰ δὲν ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Ταύρου ἀλλὰ στὸ Ζῶδιο τοῦ Κριοῦ. Ὅποτε ἡ «μοῖρα» τους, ὁ «ἀτομικὸς χαρακτήρας» τους καὶ οἱ «ψυχολογικοὶ χαρακτηρισμοὶ» εἶναι διαφορετικὰ τῶν καθιερωμένων μέχρι σήμερα ἀστρολογικῶν δεδομένων.

Παρ' όλες τις αντιφατικές θέσεις της αστρονομίας και της αστρολογίας ο "Ήλιος δὲν σταματάει. Προχωρώντας προβάλλεται πλέον στο Ζώδιο του Ταύρου με τις Πλειάδες και τις 'Υάδες του, που ἦσαν γνωστές και στὸν "Ομηρο, ἀφοῦ τις ἀναφέρει στὴν «Ιλιάδα» (Σ 486) καὶ στὴν «Ὀδύσσεια» (ε 272). Ἡ σημασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ταύρου κατὰ τὴν ἀνώτερη ἱστορία παρέχεται ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Στ. Πλακίδη στὴ σελ. 327 τοῦ προαναφερθέντος βιβλίου του, ὅπου λέγει: «ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ταύρου ὑπῆρξεν ἕνας τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σημαντικοτάτων ἀστερισμῶν, πιθανῶς δὲ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν σχηματισθέντων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, διότι ἐντὸς αὐτοῦ εὐρίσκετο τὸ ἐαρινὸν ἱσημερινὸν σημεῖον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 4.000 καὶ 1.700 π.Χ. [καὶ γιὰ τὴν ἀκρίβεια, μὲ βάση τοὺς δικούς μου ὑπολογισμούς, ἀπὸ τὸ ἔτος 4.599 π.Χ. μέχρι τὸ ἔτος 2.004 π.Χ.: στὸ διάστημα τοῦτο συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ χρονολογικὰ ὅρια διεξαγωγῆς τοῦ Τρωικοῦ πολέμου (3087-3078 π.Χ.), ὅπως ἔχει ἀποδειχθῆ σὲ ἀνάλογες μελέτες μου, ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸν «Δαυλός», τ. 158/1995 καὶ στὸ «Δελτίον» τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ, τ. 142/1993], σὲ ὅλους δὲ τοὺς περιωθέντας μέχρι τοῦδε ἀρχαίους Ζωδιακοὺς κύκλους φέρεται συμπλῖπτον μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους». Ἐκεῖ πρωτοσυναντᾷ τὴν προβολὴν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς τοῦ ἀστρου (ο) τοῦ Ταύρου μὲ (ΟΑ) 1996 03ω 24λ 40δ καὶ ἐξερχεται τούτου περὶ τὸ ἄστρο (130) μὲ (ΟΑ) 1996 05ω 47λ 17δ, ὁπότε:

(ΟΑ) ἄστρου (130) Ταύρου 1996 : 05ω 47λ 17δ

(ΟΑ) ἄστρου (ο) Ταύρου 1996 : 03ω 24λ 40δ

Διαφορὰ (ΟΑ) : 02ω 22λ 37δ.

Τὸ διάστημα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ σὲ 8557δ, ὁπότε:

8557δ : 232,2δ = 37 περίπου ἡμερόνυκτα.

Ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ προκύπτει, ὅτι ὁ "Ήλιος εἰσερχόμενος στὸ Ζώδιο τοῦ Ταύρου περὶ τὴν 13ῃ Μαΐου θὰ παραμείνῃ σ' αὐτὸ περίπου 37 ἡμερόνυκτα, ὑπερβαίνοντας κατὰ 7 ἡμερόνυκτα τὸ καθιερωμένο χρονικὸ διάστημα τῶν 30 ἡμερονυκτίων καὶ θὰ ἐξέλθῃ τούτου περὶ τὴν 19ῃ Ἰουνίου, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τῶν Διδύμων. Ὅποτε, ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ τὴν 13ῃ Μαΐου μέχρι καὶ τὴν 20ῃ Μαΐου ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι παιδιά τοῦ Κριοῦ. Ὅσοι ὅμως γεννήθηκαν ἀπὸ τῆς 21ῃς Μαΐου μέχρι τῆς 19ῃς Ἰουνίου ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζώδιο τοῦ Ταύρου, καίτοι οἱ ἀστρολόγοι τοὺς κατατάσσουν ἀκόμη στὸ Ζώδιο τῶν Διδύμων, μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα τῶν διαφορῶν στὶς «χαρακτηριστικὰς τοὺς ἰδιότητες» καὶ στὸ «πεπρωμένο» τῆς τύχης τους.

Κανονικὰ μετὰ ἀπὸ τρία ἡμερόνυκτα, δηλαδὴ τὴν 22α Ἰουνίου, ὁ "Ήλιος θὰ φθάσῃ στὸ σημεῖο (θ) τοῦ ἄξονα τῆς θερινῆς τροπῆς καὶ πρέπει νὰ συμπληρώσῃ ἀπὸ τῆς 21ῃς Μαρτίου μία διαδρομὴ (ΟΑ) 06ω 00λ 00δ, γιὰ νὰ τελειώσῃ ἡ ἐποχιακὴ περίοδος τῆς ἀνοιξέως. Ἡ ἐπαλήθευση τῶν διαδρομῶν τοῦ Ἠλίου εὐρίσκεται, ἐὰν προστεθοῦν οἱ ἐπὶ μέρους διαφορὲς (ΟΑ), ἦτοι:

1η Διαφορὰ (ΟΑ) : 02ω 15λ 50δ – 00ω 27λ 05δ = 01ω 48λ 45δ

2α Διαφορὰ (ΟΑ) : = 01ω 35λ 49δ

3η Διαφορὰ (ΟΑ) : = 02ω 22λ 37δ

* Ἀθροισμα (ΟΑ) = 05ω 47λ 11δ.

Τὸ εὐρεθὲν ἄθροισμα (ΟΑ) τῶν 05ω 47λ 11δ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ "Ήλιος δὲν συμπλήρωσε τὶς 06ω 00λ 00δ, ποὺ ἀπαιτοῦνται. Ἡ διαφορὰ τούτων δίδει ἕνα ὑπόλοιπο 00ω 12λ 49δ, τὸ ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ σὲ 769δ, ὁπότε:

769δ : 232,2δ = 3,31 ἡμερόνυκτα ἢ 3 ἡμ. καὶ 7 ὥρες

ἢ περίπου 3 ἡμερόνυκτα, δηλαδὴ ὅσα χρειάζονται γιὰ νὰ φτάσῃ ὁ "Ήλιος στὸ σημεῖο (θ) τοῦ ἄξονα τῶν τροπῶν τῆς 22ας Ἰουνίου, ὁπότε τελειώνει ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνοιξέως καὶ ἀρχίζει ἡ ἐποχιακὴ περίοδος τοῦ θέρους.

6. Ἡ Ἐποχιακὴ Περίοδος τοῦ Θέρους.

Ἡ ἐποχιακὴ περίοδος τοῦ θέρους, ποὺ διαρκεῖ 93 ἡμερόνυκτα, ἀρχίζει, ὅταν ὁ "Ήλιος θὰ φθάσῃ στὸ σημεῖο (θ) τοῦ ἄξονα τῶν τροπῶν μὲ (ΟΑ) 06ω 00λ 01δ, καὶ τὸ πλησιέστερο πρὸς αὐτὴν τὴν (ΟΑ) ἄστρο εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. (1) τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Διδύμων μὲ (ΟΑ) 1996 06ω 03λ 58δ. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ κλίσθ τῶν τεμνομένων ἐπιπέδων τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ φθάνει στὸ μέγιστο τῆς λοξώσεως τῶν +23°27'08", ὁπότε ὁ γνωστὸς μέχρι σήμερα τροπικὸς τοῦ Καρκίνου παραδίδει τὴν θέσιν του στὸν τροπικὸ τῶν Διδύμων. Ἀφοῦ ὁ "Ήλιος διέλθῃ διὰ τοῦ Ζωδίου τῶν Διδύμων, φθάνει στὴν ἔξοδό τους, ἀφήνοντας πίσω του τὸ ἄστρο (χ) τῶν Διδύμων μὲ (ΟΑ)

1996 08ω 03λ 21δ. Έκ των στοιχείων τούτων έχουμε:

(ΟΑ) ἄστρου (χ) Διδύμων 1996: 08ω 03λ 21δ

(ΟΑ) Θερινῆς Τροπῆς: 08ω 00λ 00δ

Διαφορά (ΟΑ): 02ω 03λ 21δ.

Τὸ διάστημα τοῦτο μετατρέπουμε σὲ δευτερόλεπτα ὥρας εἶναι 7.401δ, ὁπότε:

$$7.401δ : 232,2 = 32 \text{ ἡμερόνυχτα.}$$

Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ὁ ἥλιος θὰ διασχίσῃ τὸ τόξο τῆς ἐκλειπτικῆς, τὸ ὁποῖο ἐμπίπτει ἐντὸς τοῦ Ζωδίου τῶν Διδύμων, σὲ 32 ἡμερόνυχτα. Καὶ ἀφοῦ εἰσέρχεται στὸ Ζῶδιο τῶν Διδύμων τὴν 22α Ἰουνίου, θὰ ἐξέλθῃ τούτου περὶ τὴν 24η Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους. Ὅποτε, ὅσοι γεννήθηκαν τὴν 20ῃ καὶ 21ῃ Ἰουνίου, ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Ταύρου καὶ ὄχι στὸ Ζῶδιο τῶν Διδύμων, μὲ ὅλα τὰ συνεπακόλουθα ἐπὶ τῆς «ἰδιοσυγκρασίας» καὶ τῆς «μοίρας» τους. Στὴ συνέχεια, ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ 22ας Ἰουνίου μέχρι καὶ τῆς 24ης Ἰουλίου ἐνὸς ἔτους, ἀστρονομικὰ πλέον ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τῶν Διδύμων, παρ' ὅλο πὺ ἀστρολογικὰ συνεχίζουν νὰ κατατάσσονται στὸ Ζῶδιο τοῦ Καρκίνου. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, τὸ «πεπρωμένο» τους νὰ ἐξηγητᾶται τουλάχιστον μὲ λανθασμένα ἀστρολογικὰ στοιχεῖα.

Ἀποχαιρετῶντας ὁ ἥλιος τὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τοῦ τροπικοῦ τῶν Διδύμων εἰσέρχεται στὸ Ζῶδιο τοῦ Καρκίνου, τὸ ὁποῖο σήμερὰ δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴν θερινὴ τροπὴ καὶ τὸν τροπικὸ. Τὸ πρῶτο ἄστρο πὺ θὰ συναντήσῃ εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. (1) τοῦ Καρκίνου μὲ (ΟΑ) 1996 07ω 56λ 52δ. Ἐξερχόμενος ὁ ἥλιος τούτου ἀφήνει πίσω του τὸ ἄστρο (83) μὲ (ΟΑ) 1996 09ω 18λ 51δ. Ἐκ τῶν δεδομένων τούτων ἔχομε:

(ΟΑ) ἄστρου (83) Καρκίνου 1996: 09ω 18λ 51δ

(ΟΑ) ἄστρου (1) Καρκίνου 1996: 07ω 56λ 52δ

Διαφορά (ΟΑ): 01ω 21λ 59δ.

Τὸ διάστημα τοῦτο ἐκφραζόμενο σὲ δευτερόλεπτα τῆς ὥρας εἶναι 4.919δ. Καὶ ὁ ἥλιος, γιὰ νὰ διασχίσῃ τὸ ἀντίστοιχο τόξο τῆς ἐκλειπτικῆς, πὺ περιέχεται ἐντὸς τοῦ Ζωδίου τοῦ Καρκίνου, χρειάζεται:

$$4.919δ : 232,2δ = 21 \text{ ἡμερόνυχτα.}$$

Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου προκύπτει, ὅτι ὁ ἥλιος εἰσερχόμενος στὸ Ζῶδιο τοῦ Καρκίνου περὶ τὴν 24η Ἰουλίου θὰ ἐξέλθῃ τούτου μετὰ ἀπὸ 21 ἡμερόνυχτα, δηλαδὴ περὶ τὴν 14η Αὐγούστου, χωρὶς νὰ συμπληρώσῃ τὸ κεκανονισμένο 30ῆμερο τῶν ἀστρολόγων. Παράλληλα ὅμοι ὅσοι ἄνθρωποι γεννήθηκαν στὸ διάστημα αὐτὸ δὲν ἀνήκουν στὸν ἀστρολογικὸ Λέοντα, ἀλλὰ στὸν ἀστρονομικὸ Καρκίνο, χάνοντας τὸ ἀστρολογικὸ τους «πεπρωμένο».

Ἀφήνοντας πίσω καὶ τὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τοῦ Καρκίνου ὁ ἥλιος ἐπισκέπτεται πλέον τὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τοῦ Λέοντος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν προβολὴ τοῦ ἄστρου (κ) ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ἐκλειπτικῆς μὲ (ΟΑ) 1996 09ω 24λ 30δ. Στὴ συνέχεια τῆς φαινομένης πορείας του θὰ φθάσῃ στὴν προβολὴ ἐπὶ τοῦ ἐκλειπτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἄστρου (δ) μὲ (ΟΑ) 1996 11ω 48λ 55δ. Ἐκ τούτων ἔχομε:

(ΟΑ) ἄστρου (δ) Λέοντος 1996: 11ω 48λ 55δ

(ΟΑ) ἄστρου (κ) Λέοντος 1996: 09ω 24λ 30δ

Διαφορά (ΟΑ): 02ω 24λ 25δ.

Τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς (ΟΑ) ἀντιστοιχεῖ σὲ 8.665δ, ὁπότε:

$$8.665δ : 232,2δ = 37 \text{ ἡμερόνυχτα.}$$

Ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο προκύπτει καθαρά, ὅτι ὁ ἥλιος, ἀφοῦ εἰσέλθῃ στὸ Ζῶδιο τοῦ Λέοντος τὴν 14η Αὐγούστου, θὰ ἐξέλθῃ τούτου περὶ τὴν 20ῃ Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τῆς Παρθένου. Ὅποτε ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ τὴν 14η Αὐγούστου μέχρι τὴν 21η Αὐγούστου ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Λέοντος. Ἐπίσης καὶ ὅσοι γεννήθηκαν ἀπὸ τὴν 22α Αὐγούστου μέχρι τὴν 20ῃ Σεπτεμβρίου ἐνὸς ἔτους ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζῶδιο τοῦ Λέοντος καὶ ὄχι στὸ ἀστρολογικὸ Ζῶδιο τῆς Παρθένου. Ἀνάλογα ἀλλάζουν ἢ καταργεῖν καὶ ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὴν «μοῖρα» καὶ τὰ «ἀτομικά τους χαρακτηριστικά», ἀφοῦ ἀπὸ Παρθένες γίνονται Λιοντάρια.

Κανονικὰ ἡ περίοδος τοῦ θέρους διαρκεῖ μέχρι τὴν 23η Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὅταν ὁ ἥλιος θὰ συμπληρώσῃ μία νέα γωνιακὴ διαδρομὴ (ΟΑ) 06ω 00λ 00δ ἢ 90°00'00". Ἐκ τούτου πι-

στοποείται μία διαφορά περίπου τριών ημερονυκτίων, ή όποία απομένει μέχρι την φθινοπωρινή ισημερία της 23ης Σεπτεμβρίου εκάστου έτους. Ή εν λόγω διαφορά ευρίσκεται, εάν προστεθούν οι επί μέρους διαφορές των (ΟΑ) της εποχιακής περιόδου του θέρους ήτοι:

1η διαφορά (ΟΑ) : 02ω 03λ 21δ

2α διαφορά (ΟΑ) : 01ω 21λ 59δ

3η διαφορά (ΟΑ) : 02ω 24λ 25δ

Ή Αθροισμα (ΟΑ) : 05ω 49λ 45δ.

Ή από τὰ πιό πάνω στοιχεία έχομε:

(ΟΑ) φθινοπ. ισημ. : 06ω 00λ 00δ

(ΟΑ) άθροίσματος : 05ω 49λ 45δ

Διαφορά (ΟΑ) : 00ω 10λ 15δ.

Ή προκύψασα διαφορά των (ΟΑ) εκπεφρασμένη σε δευτερόλεπτα της ώρας είναι 615δ, όποτε $615δ : 232,2δ = 2,65$ ήμερώννκτα ή 2 ήμερώννκτα και 16 ώρες

ή ακόμη μία διαδρομή περίπου 3 ήμερονυκτίων, όσα ακριδώς χρειάζεται ό Ήλιος, για νά φθάση στο σημείο (γ') ενάρξεως της φθινοπωρινής ισημερίας και περατώσεως της εποχιακής περιόδου του θέρους, άφου ήδη από της άρρινής ισημερίας της 21ης Μαρτίου συμπληρώθηκε ένα τόξο της εκλειπτικής τροχιάς της Γης ίσο με 12ω 00λ 00δ (ΟΑ).

γ. Ή Ήποχιακή Περίοδος του Φθινοπώρου.

Σταθερά και άλλανθαστα ή εποχιακή περίοδος του φθινοπώρου άρχίζει την 23η Σεπτεμβρίου εκάστου έτους, όταν τó κέντρο του δίσκου του Ήλιου φθάση στο σημείο (γ') του άξονα των ισημεριών και διαρκεί εν συνόλω περίπου 90 ήμερώννκτα. Στο σημείο αυτό εξισούται και πάλι τó διάστημα της ήμέρας και της νύκτας και ταυτόχρονα άρχίζει νά μεγαλώνη τó διάστημα της νύκτας εις δάρος του διαστήματος της ήμέρας. Τό πρώτο άστρο του Ζωδίου της Παρθένου, πού θά συναντήσει ό Ήλιος κατά την φαινομένη εκλειπτική τροχιά του, είναι τó (δ) με (ΟΑ) 1996 11ω 50λ 35δ. Ή έξοδος του συμπίπτει περίπου με τó άστρο (λ) της Παρθένου με (ΟΑ) 1996 14ω 19λ 00δ. Έκ τούτων έχομε:

(ΟΑ) άστρου (λ) Παρθένου 1996 : 14ω 19λ 00δ

(ΟΑ) φθινοπωρινής ισημερίας : 12ω 00λ 01δ

Διαφορά (ΟΑ) : 02ω 18λ 59δ.

Κατά πρώτων από την παρεχόμενη εκ των άστρονομικών έφημερίδων (ΟΑ) του άστρου (δ) της Παρθένου άποδεικνύεται, ότι ό Ήλιος εισήλθε στο Ζώδιο της Παρθένου ένωρίτερα της φθινοπωρινής ισημερίας της 23ης Σεπτεμβρίου, όπως άποδείχθηκε προηγουμένως. Άλλά και πάλι τó ίδιο έξαγόμενο μπορεί νά θρεθί, εάν από την (ΟΑ) των 12ω 00λ 00δ, πού αντιστοιχεί στο σημείο (γ') της φθινοπωρινής ισημερίας της 23ης Σεπτεμβρίου εκάστου έτους, αφαιρέσουμε τó άθροισμα των επί μέρους (ΟΑ) από της άρρινής ισημερίας, πού είναι 11ω 45λ 52δ, όποτε μένει ύπόλοιπο (ΟΑ) 00ω 14λ 08δ. Τούτο αντιστοιχεί σε 848δ, τά όποια ισodυναμούν με τέσσαρα περίπου ήμερώννκτα, τά όποια καλύπτουν τίν διάστημα μέχρι και την 23η Σεπτεμβρίου εκάστου έτους.

Τό διάστημα της διαφοράς των άνωτέρω (ΟΑ) των 03ω 18λ 59δ, εκπεφρασμένο σε δευτερόλεπτα της ώρας, είναι 8.339δ, όποτε:

$8.339δ : 241,3δ = 34$ περίπου ήμερώννκτα.

Ή του έξαγομένου τούτου άποδεικνύεται, ότι ό Ήλιος, για νά διέλθη τó Ζώδιο της Παρθένου, χρειάζεται 34 ήμερώννκτα μετά την φθινοπωρινή ισημερία της 23ης Σεπτεμβρίου. Όποτε θά έξέλθη περί την 27η Ήκτωβρίου εκάστου έτους. Έτσι όσοι γεννήθηκαν από την 21η Σεπτεμβρίου ένός έτους μέχρι την 22α Ήκτωβρίου άστρονομικά ανήκουν στο Ζώδιο της Παρθένου και όχι στο άστρολογικό Ζώδιο του Ζυγού. Επίσης και όσοι γεννήθηκαν από την 23η Ήκτωβρίου μέχρι και την 27η Ήκτωβρίου άστρονομικά έξακολουθούν ν' ανήκουν στο Ζώδιο της Παρθένου και όχι στο άστρολογικό Ζώδιο του Σκορπιού. Έτσι τó «πεπρωμένο» και οι «προσωπικές ιδιότητες», αυτών των ανθρώπων διασκορπίζονται και χάνονται στο διάστημα των έν λόγω Ζωδιακών άστερισμών.

Ή συνέχεια της φαινομένης πορείας του Ήλιου επί της περιφερείας της εκλειπτικής έντοπίζεται έντός του Ζωδιακού άστερισμού του Ζυγού. Τό πρώτο άστρο πού θά συναντήσει είναι ή προδολή επί του επιπέδου της εκλειπτικής του άστρου (2) τούτου με (ΟΑ) 1996 14ω 23λ 17δ. Διερχό-

μενος τὸ Ζώδιο τοῦ Ζυγοῦ θὰ ἐξέλθῃ τούτου, ὅταν θὰ φθάσῃ στὸ ὑπ' ἀριθ. (48) ἄστρο τούτου με (ΟΑ) 1996 15ω 58λ 02δ. Ἐκ τούτων ἔχομε:

(ΟΑ) ἄστρου (48) Ζυγοῦ 1996 : 15ω 58λ 02δ

(ΟΑ) ἄστρου (2) Ζυγοῦ 1996 : 14ω 23λ 17δ

Διαφορὰ (ΟΑ) : 01ω 34λ 45δ.

Τὸ διάστημα τοῦτο ἐκπεφρασμένο σὲ δευτερόλεπτα ὥρας εἶναι 5.685δ· καί:

5.865δ : 241,3δ = 23 περίπου ἡμερόνυχτα.

Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου προκύπτει, ὅτι ὁ ἥλιος εἰσερχόμενος στὸ Ζώδιο τοῦ Ζυγοῦ τὴν 28η Ὀκτωβρίου θὰ ἐξέλθῃ τούτου περὶ τὴν 20η Νοεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Ὅποτε ὅσοι γεννήθηκαν στὸ διάστημα αὐτὸ δὲν ἀνήκουν στὸ ἀστρολογικὸ Ζώδιο τοῦ Σκορπιοῦ ἀλλὰ στὸ ἀστρονομικὸ Ζώδιο τοῦ Ζυγοῦ, με ὅλα τὰ ἐπακόλουθα συγχύσεως τῆς «μοίρας» καὶ τοῦ «χαρακτήρος» τους.

Ὁ ἥλιος συνεχίζοντας τὸ φαινόμενο ταξίδι του ἐπὶ τῆς περιφέρειας τῆς ἐκλειπτικῆς εἰσέρχεται πλέον στὸ Ζώδιο τοῦ Σκορπιοῦ. Τὸ πρῶτο ἄστρο ποὺ θὰ συναντήσῃ εἶναι τὸ (π) με (ΟΑ) 1996 15ω 58λ 44δ. Ἐξερχόμενος τούτου θ' ἀφήσῃ πίσω του τὸ ἄστρο (σ) τοῦ Σκορπιοῦ με (ΟΑ) 1996 21λ 02δ. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων ἔχομε:

(ΟΑ) ἄστρου (σ) Σκορπιοῦ 1996 : 16ω 21λ 02δ

(ΟΑ) ἄστρου (π) Σκορπιοῦ 1996 : 15ω 58λ 44δ

Διαφορὰ (ΟΑ) : 00ω 22λ 18δ.

Τὸ διάστημα αὐτὸ ἰσοδυναμεῖ με 1.338δ, ὁπότε:

1.338δ : 241,3δ = 6 περίπου ἡμερόνυχτα.

Τὸ ἀποτέλεσμα δηλώνει, ὅτι ὁ ἥλιος θὰ παραμείνῃ στὸ Ζώδιο τοῦ Σκορπιοῦ μόνο γιὰ 6 περίπου ἡμερόνυχτα, ἐγκαταλείποντας τὰ ὑπόλοιπα 24 ἀστρολογικὰ ἡμερόνυχτα στὴν... ἀμοιρὴ τύχη τους. Κατ' οὐσίαν λοιπὸν θὰ παραμείνῃ στὸ Ζώδιο τοῦ Σκορπιοῦ ἀπὸ τὴν 21η μέχρι καὶ τὴν 26η Νοεμβρίου, ἀλλὰ οἱ γεννηθέντες σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἀστρονομικὰ ἀνήκουν στὸ Ζώδιο τοῦ Σκορπιοῦ καὶ ὄχι στὸ ἀστρολογικὸ Ζώδιο τοῦ Τοξότη, ὅπου κατατάσσονται σήμερα. Ἀνάλογα μετατοπίζεται καὶ τὸ «ριζικὸ τῆς μοίρας» τους.

Στὴ συνέχεια ἡ περιφέρεια τῆς ἐκλειπτικῆς τέμνει τὸν ἀστερισμὸ τοῦ Ὀφιοῦχου, τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονόμοι δὲν τὸν κατέταξαν στοὺς Ζωδιακοὺς ἀστερισμούς, κι ἐτοί ἀγνοήθηκε τελείως καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀστρολόγους, ἴσως ἐπειδὴ θεωρήθηκε ὡς «γρουσουζης». Τὸ πρῶτο ἄστρο τοῦ Ὀφιοῦχου, ποὺ θὰ συναντήσῃ ὁ ἥλιος, εἶναι τὸ (ε) με (ΟΑ) 1996 16ω 18λ 09δ. Θὰ ἐξέλθῃ δὲ τούτου ἀφήνοντας πίσω του τὸ ἄστρο (δ) τοῦ Ὀφιοῦχου με (ΟΑ) 1996 17ω 43λ 19δ. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων ἔχομε:

(ΟΑ) ἄστρου (δ) Ὀφιοῦχου 1996 : 17ω 43λ 19δ

(ΟΑ) ἄστρου (ε) Ὀφιοῦχου 1996 : 14ω 23λ 17δ

Διαφορὰ (ΟΑ) : 01ω 34λ 45δ.

Τὸ διάστημα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ σὲ 5.110δ, ὁπότε:

5.110δ : 241,3δ = 21 περίπου ἡμερόνυχτα.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἥλιος παραμένει ἐπὶ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ὀφιοῦχου 21 ἡμερόνυχτα, τὰ ὁποῖα δικαιοματικὰ τὸν κατατάσσουν στὸν Ζωδιακὸ Κύκλο στὴν δεκάτη θέση τῶν δεκατριῶν πλέον Ζωδιακῶν ἀστερισμῶν. Ἡ εἴσοδος τοῦ Ἠλίου στὸ Ζώδιο τοῦ Ὀφιοῦχου ἐντοπίζεται περὶ τὴν 27η Νοεμβρίου καὶ ἡ ἐξοδὸς του περὶ τὴν 18η Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Δυστυχῶς οἱ γεννηθέντες κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ζωδίου τούτου ἀστρολογικὰ εἶναι «χωρὶς μοῖρα», διότι συμπεριλαμβάνονται στὸ Ζώδιο τοῦ Τοξότη. Κατὰ τὸν ἀστρολόγο κ. Κ. Λεφάκη, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἐφημ. «Ἐλευθεροτυπία» τῆς 24ης Ἰαν. 1995, «ὁ Ὀφιοῦχος δὲν εἶναι Ζώδιο, ἀλλὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀστερισμοὺς ποὺ θρῖσκονται στὸν ἰδεατὸ χῶρο τοῦ Σκορπιοῦ». Τὸ ὅτι καταλαμβάνει ἐπὶ τοῦ κύκλου τῆς ἐκλειπτικῆς ἕνα τόξο (ΟΑ) 01ω 41λ 51δ, τὸ ὁποῖο ὁ ἥλιος διαβαίνει σὲ διάστημα 25 ἡμερονυχτίων καὶ 8 ὥρων, ἥτοι ἀπὸ τὴν 27η/11 μέχρι τὴν 22α/12 ἐκάστου ἔτους σὲ ἀντίθεση με τὸ ἀντίστοιχο τόξο τοῦ Σκορπιοῦ (ΟΑ) 00ω 22λ 18δ, τὸ ὁποῖο ὁ ἥλιος τὸ διέρχεται σὲ 6 ἡμερόνυχτα, δὲν ἔχει καμμία ἐπιστημονικὴ σημασία γιὰ τοὺς ἀστρολόγους.

Ὁ ἥλιος ἐξερχόμενος τοῦ Ζωδίου τοῦ Ὀφιοῦχου εἰσέρχεται στὸν Ζωδιακὸ ἀστερισμὸ τοῦ Τοξότη, ὅπου θὰ συναντήσῃ τὸ σημεῖο (χ) τοῦ ἄξονα τῶν τροπῶν, συμπληρώνοντας τόξο (ΟΑ) 18ω 00λ 00δ ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας τῆς 21ης Μαρτίου. Τότε τελειώνει ἡ ἐποχικὴ περίοδος τοῦ

φθινοπώρου και αρχίζει ή περίοδος του χειμώνα. Για να γίνει αυτό, ο "Ήλιος χρειάζεται να κάνει την διαδρομή από το άστρο (β) του "Οφιούχου με (ΟΑ) 1996 17ω 43λ 19δ, μέχρι να συμπληρωθεί το αναγκαίο τόξο των 18ω 00λ 00δ. Η διαφορά τους είναι 00ω 16λ 41δ, που ισοδυναμεί με 1.001δ, όποτε:

$$1.001δ : 241,3δ = 4 \text{ ήμερόνυχτα},$$

όσα χρειάζονται, για να φθάσει ο "Ήλιος στο σημείο (χ) της χειμερινής τροπής.

δ. Η Εποχιακή Περίοδος του Χειμώνα.

"Όταν ο "Ήλιος εγκαταλείψει το Ζώδιο του "Οφιούχου, εισέρχεται στον Ζωδιακό αστερισμό του Τοξότη, και το πρώτο άστρο που θα συναντήσει είναι το (σ) με (ΟΑ) 1996 18ω 01λ 14δ ακριβώς λίγο μετά την συνάντησή του με το σημείο (χ) του άξονα των τροπών της 22ας Δεκεμβρίου εκάστου έτους με (ΟΑ) 18ω 00λ 00δ. Τότε ο "Ήλιος φθάνει στην μεγαλύτερα άρνητική κλίση της λοξώσεως, που είναι -23°27'08" και η διάρκεια της νύκτας φθάνει στο μεγαλύτερο διάστημά της. Ταυτόχρονα ή χειμερινή τροπή λαμβάνει χώραν εντός του Ζωδιακού αστερισμού του Τοξότη και έχει εγκαταλείψει τον αστερισμό του Αιγόκερου, παρ' όλο που πολλοί εξακολουθούν να τον χρησιμοποιούν έσφαλμένα. Η έξοδος του "Ήλιου εκ του Ζωδίου του Τοξότη συμπίπτει στο άστρο (θ1) με (ΟΑ) 1996 19ω 59λ 35δ. Έκ των δεδομένων τούτων έχουμε:

$$(ΟΑ) \text{ άστρου } (θ1) \text{ Τοξότη } 1996 : 19ω 59λ 35δ$$

$$(ΟΑ) \text{ χειμερινής τροπής } : 18ω 00λ 01δ$$

$$\text{Διαφορά } (ΟΑ) : 01ω 59λ 34δ.$$

Το διάστημα τούτο αντιστοιχεί σε 7.174δ, όποτε:

$$7.174δ : 241,3δ = 30 \text{ ήμερόνυχτα}.$$

Από το εξαγόμενο αυτό προκύπτει, ότι ο "Ήλιος θα παραμείνει μέσα στο Ζώδιο του Τοξότη από την 22α Δεκεμβρίου μέχρι την 21η Ιανουαρίου εκάστου έτους. Δυστυχώς όμως όσοι άνθρωποι γεννήθηκαν στο διάστημα αυτό δεν είναι πλέον παιδιά του αστρολογικού Αιγόκερου, αλλά ανήκουν αστρονομικά στο Ζώδιο του Τοξότη με όλα τα επακόλουθα στην έτεροχρονισμένη «μοίρα» τους και στον ανακόλουθο «χαρακτήρα» τους.

Μετά το Ζώδιο του Τοξότη τον "Ήλιο θα τον υποδεχθεί το Ζώδιο του Αιγόκερου. Το πρώτο άστρο που θα συναντήσει είναι το (α1) με (ΟΑ) 1996 20ω 17λ 31δ. Η έξοδος του συντελείται, όταν διαβή το άστρο (δ) του Αιγόκερου με (ΟΑ) 1996 21ω 46λ 55δ, όποτε:

$$(ΟΑ) \text{ άστρου } (δ) \text{ Αιγόκερου } 1996 : 21ω 46λ 55δ$$

$$(ΟΑ) \text{ άστρου } (α1) \text{ Αιγόκερου } 1996 : 20ω 17λ 31δ$$

$$\text{Διαφορά } (ΟΑ) : 01ω 29λ 24δ.$$

Το αποτέλεσμα αυτό ισοδυναμεί με 5.364δ, εκ του οποίου έχουμε:

$$5.364δ : 241,3δ = 22 \text{ ήμερόνυχτα},$$

πράγμα το οποίο λέγει, ότι ο "Ήλιος θα διέλθει το Ζώδιο του Αιγόκερου από την 22α Ιανουαρίου μέχρι και την 13η Φεβρουαρίου εκάστου έτους. Αλλά όσοι γεννήθηκαν στην περίοδο αυτή δεν ανήκουν στο αστρολογικό Ζώδιο του "Υδροχόου, γιατί είναι αστρονομικά παιδιά του Αιγόκερου με την ανάλογη «μοίρα» και «χαρακτήρα».

Στο σημείο αυτό ο "Ήλιος αποχαιρετά το Ζώδιο του Αιγόκερου, για να εισέλθει στο τελευταίο, στο δέκατο τρίτο πλέον Ζώδιο του έκλειπτικού κύκλου, τον "Υδροχόο. Θα πρωτοσυναντήσει την προβολή του άστρου (α) επί του έκλειπτικού επιπέδου με (ΟΑ) 1996 22ω 05λ 38δ και θα τον εγκαταλείψει στην προβολή του άστρου (ω2) επί του επιπέδου της έκλειπτικής με (ΟΑ) 1996 23ω 42λ 34δ. Έκ τούτων έχουμε:

$$(ΟΑ) \text{ άστρου } (ω2) \text{ "Υδροχόου } 1996 : 23ω 42λ 34δ$$

$$(ΟΑ) \text{ άστρου } (α) \text{ "Υδροχόου } 1996 : 22ω 05λ 38δ$$

$$\text{Διαφορά } (ΟΑ) : 01ω 36λ 56δ.$$

Το αποτέλεσμα αυτό αντιστοιχεί σε 5.816δ, όποτε:

$$5.816δ : 241,3δ = 24 \text{ ήμερόνυχτα}.$$

Το εξαγόμενο αυτό όριοθετεί το διάστημα παραμονής του "Ήλιου εντός του Ζωδίου του "Υδροχόου, το οποίο διαρκεί από την 14η Φεβρουαρίου μέχρι και την 9η Μαρτίου εκάστου έτους. Έτσι όσοι γεννήθηκαν στο διάστημα αυτό ανήκουν πλέον στο Ζώδιο του "Υδροχόου και δεν έχουν καμία σχέση με το Ζώδιο των "Ιχθύων. Μετά ο "Ήλιος προχωρώντας την άνεση φαινόμενη πορεία

του εισέρχεται εκ νέου στο Ζωδιακό άστερισμό των Ίχθύων. Μετά από 12 ημερόνυχτα πορείας εντός των Ίχθύων θα φθάση στο σημείο (γ) της εαρινής ισημερίας, συμπληρώνοντας την περιφέρεια του εκλειπτικού κύκλου σε 365,25 ημέρες, χωρίς να ληφθή σοβαρά υπ' όψιν, ότι το σύνολο των ημερονυκτίων παραμονής του 'Ηλίου σ' όλα τα Ζώδια ανέρχεται σε 363 ημέρες, όπως μπορεί να υπολογισθή από τον Πίνακα 1. Η διαφορά των δύο ημερονυκτίων οφείλεται στο γεγονός, ότι οι ώρες παραμονής του 'Ηλίου σε κάθε Ζώδιο πέραν των αντίστοιχων ημερονυκτίων στον Πίνακα 1 δεν είναι απόλυτα ακριβής.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για την ανάλυση του θέματος παρακολουθήσαμε σημείο προς σημείο την φαινόμενη κίνηση του 'Ηλίου επί της εκλειπτικής τροχιάς της Γης. Διέθη διά μέσου 13 Ζωδιακών άστερισμών. Σε κάθε θέση του 'Ηλίου ή Γη εύρισκετο ακριβώς απέναντι, διατηρούσα μία διαφορά (ΟΑ) 12ω 00λ 00δ. Οί άλλαιγές των εποχιακών περιόδων όριοθετούνται ανά 06ω 00λ 00δ (ΟΑ) ή 90°00'00" από τη θέση του σημείου (γ) της εαρινής ισημερίας της 21ης Μαρτίου εκάστου έτους. Μέσα σ' αυτά τα διαστήματα της (ΟΑ) σήμερα περιλαμβάνεται ένας αριθμός Ζωδιακών άστερισμών, που είναι διαφορετικοί εκείνων τους οποίους αναφέρουν οί αρχαίοι συγγραφείς. Έκ τούτου αποδεικνύεται, ότι οί ουράνιοι άξονες, που καθορίζουν την αρχή και τό τέλος εκάστης εποχιακής περιόδου, έχουν μετατοπισθή από τις θέσεις που κατείχαν τις αρχαίες εποχές κατά τό ποσό της έτησίας μεταπτώσεως των ισημεριών, όπως ήδη απέδειχθη στά προηγούμενα. Παράλληλα ή παραμονή του 'Ηλίου ή της Γης σε κάθε Ζωδιακό άστερισμό δεν είναι σταθερή και δεν διαρκεί 30 ημερόνυχτα ή κατά όρθην αναφοράν (ΟΑ) 02ω 00λ 00δ, όπως έλογίζετο μέχρι σήμερα. Κυμαίνεται από 6 ημερόνυχτα κατ' έλάχιστο μέχρι και 37 τό μέγιστο, όπως δείχνει και ό Πίνακας 1. Κατά συνέπειαν δεν υπάρχει καμία ισότητα κατανομής των τόξων της εκλειπτικής κατά Ζωδιακόν άστερισμόν ούτε μεταξύ τούτων. Ό κύκλος της εκλειπτικής κατανέμεται σε 13 Ζωδιακούς άστερισμούς και όχι σε 12.

Από τά στοιχεία που αναπτύχθηκαν και από τά προκύψαντα αποτελέσματα αποδεικνύεται χωρίς περιστροφές ή υπεκφυγές, ότι πολλοί άνθρωποι, που γνώριζαν μέχρι σήμερα, ότι γεννήθηκαν κατά την διάρκεια κάποιου αστρολογικού Ζωδιακού άστερισμού, σήμερα φυσιολογικά κατατάσσονται σε κάποιον άλλον αστρονομικό Ζωδιακό άστερισμό, όπως ήδη έχει αναφερθή στά προηγούμενα.

Η «μοίρα» και ή «τύχη» των ανθρώπων, σ' όποιο αστρολογικό ή αστρονομικό Ζώδιο κι αν γεννήθηκαν, δεν είναι προϊόν των άστρων και των πλανητών, διότι κανένα από αυτά δεν αισθάνεται τίποτα κι ούτε ενδιαφέρεται για κανέναν άνθρωπο. Έξαρτώνται και αναπτύσσονται μόνο από την ατομική μόρφωση, την ικανότητα επικοινωνίας και τη δράση ενός εκάστου. Με άλλα λόγια όλα κερδίζονται με τη σκληρή δουλειά προς ίδιον όφελος και αναγνώριση της προσφοράς υπό του κοινωνικού συνόλου. Ό συναισθηματικός και ψυχικός κόσμος και διάκοσμος του ανθρώπου δεν είναι καθήκον των άστρων και των πλανητών αλλά των γονέων και των δασκάλων με τον συνεχή και άνελέητον έλεγχο του κοινωνικού συνόλου όποιασδήποτε κοινότητας. Κοινή γάρ ή μοίρα των ανθρώπων και τό μέλλον άόρατον και άγνωστον για όλους, ακόμη και για τούς αστρολόγους, μάντιες, μέντιουμ κ.λπ. Άλλωστε κάθε ανθρώπινο όν είναι ένα και μοναδικό στον χώρο του σύμπαντος και ή «μοίρα» του μαζί με την προκοπή του κατά ένα μεγάλο ποσοστό είναι θέμα εγκαίρου καλής ή κακής επιλογής στόχων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Στ. Πλακίδης, «*Η Μυθολογία, ή Όνοματολογία και τά αξιοπαράτρητα των Άστερισμών*», εκδ. Συλλόγου προς Διάδοσιν Όφελίμων Βιβλίων, 1974 και 1992.

β. «*Άστρονομικές Έφημερίδες*» των έτων 1980 και 1986, εκδ. του Astronomisches rechen Institut, Heidelberg 1978 και 1985, με ανάλογη διόρθωση των στοιχείων για τό έτος 1996.

γ. Ό Χάρτης του Έλληνικού Ούρανού του καθηγητή Στ. Πλακίδη, συμπεριληφθείς στο διδύο «*Ό Ήλιος και οί Πλανήτες*» του καθηγητή Δ. Κωτσάκη, εκδ. του άνωτέρου Συλλόγου, 1964.

δ. Τό περιοδικό «*Astronomy*» κ.ά.

Ροζέ Γκαρωντύ

Χά! Τώρα τὸ μάθατε τὸ μάθημα, πονάκια μου; "Οπου δὲν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος. Καὶ ἂν δὲν εἶναι ράβδος ἀκριβῶς, εἶναι δόμβα Μολότωφ. Ἀλλὰ καὶ ποιὸς τὸ περιμένει αὐτὸ ἀπὸ ἑνὸς δικό μας παιδί, ν' ἀμφισβήτησῃ τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά μας, πὺν πάντως τοὺς ἐστηρίχθηκε ὅλη μου ἡ πολιτικὴ; Γκαρωντύ, Γκαρωντύ, ἵνα τί μὲ διώκεις; Κι ἐδῶ πὺν τὰ λέμε, πολλὰ μοῦ ἔχεις κάνει τώρα τελευταία. Μοῦ ἀμφισβήτησες τὴν Ἐκκλησία, τὸν Ἰσλαμισμό. Σοῦ ἔδωσα ἄδεια γιὰ κάτι τέτοιο; Ἐκεῖ καταντᾷ, ὅποιος φεύγει ἀπὸ τὸ μαντρί. Ξεσάλωσες τελείως, ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὺν σὲ ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα. Ἄν σοῦ ἔχη μείνει λίγο συντροφικὸ φιλότιμο ἀκόμα, πρέπει νὰ πᾶς νὰ κρεμαστῇς ἀπὸ ἕνα δέντρο σὰν τὸν Ἰούδα. Γιατί κι ἐσὺ εἶσαι ἕνας προδότης καὶ τίποτε περισσότερο. Νὰ μάθης νὰ σέβασαι τοὺς νόμους, πὺν ἀποφασίζω νὰ ἰσχύουν. Κάτι ξέρω παραπάνω ἀπὸ σένα, πὺν θέλησα ὁ νόμος Γκαῦσο-Φαμπιούς νὰ ψηφιστῇ 13ῃ Ἰουνίου 1990- παραμονὴ τῆς μεγάλῃς 14ῃς. Ἦταν ἕνας σαφὴς συμβολισμός, ἕνα σαφὲς μήνυμα· καὶ ἀπορῶ, πῶς δὲν τὸ ἔπιασες. Ἀλλὰ σ' ἀφήνει ἡ ψυχασθενεία σου νὰ σκεφτῇς ψυχραίμα; Γιατί τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ ψυχασθένεια αὐτὴ ἡ ἐμμονὴ γιὰ τὸ φανέρωμα τῆς ἀλήθειας; Ἄν ἤθελα νὰ θυγῇ στὸ φῶς ἡ ἀλήθεια, σὲ πληροφορῶ, ὅτι διαθέτω ὅλα τὰ μέσα καὶ τὰ στοιχεῖα, γιὰ νὰ λάμψη πλέρια, ὅπως λένε καὶ οἱ Ἕλληνες πρῶν ἢ νυκτὸς σου.

Ὡρες ὥρες καταριέμαι τὸν ἑαυτό μου, πὺν ἐπέτρεψα νὰ διαλυθῇ τὸ Ἀνατολικὸ Μπλόκ. Τώρα δὲν θ' ἀντιμετώπιζες μόνον μιὰ δίκη καὶ κατάσχεσιν τοῦ θλιβεροῦ σου διβλίου «Οἱ θεμελιώδεις μύθοι τῆς Ἰσραηλινῆς πολιτικῆς». Θὰ σὲ εἶχα ξαποστείλει σὲ κανένα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ εὐαγγῆ ἰδρύματα-ψυχιατρεῖα τῆς Σιδηρίας καὶ θὰ εἶχα καθαρίσει μαζί σου. Τόσοι καὶ τόσοι ἐθάφτηκαν ἐκεῖ περᾶ. Ἐσὺ θὰ μοῦ γλύττωνες; Ἵσως ἔχουν δικίο μερικοὶ δικοί μου, πὺν μοῦ φωνάζουν, ὅτι ἐδιάστηκα νὰ καταργήσω τὸ διπολικὸ σύστημα καὶ νὰ προχωρήσω στὴν μονοκρατορία μου. Βλέπεις μερικοὶ ψυχασθενεῖς σὰν κι ἐσένα ἔπαψαν νὰ ἀποδεικνύουν τὸ ψεῦδος καὶ στὴ θέση του νὰ παρουσιάζουν ἕνα ἄλλο. Τώρα μόνος μου τοὺς ἔδωσα τὴν εὐκαιρία νὰ ἀνατρέχουν στὰ πραγματικὰ γεγονότα. Καὶ τώρα ἀναγκάζομαι νὰ καταφεύγω σὲ βίαιες ἐνέργειες, ὅπως συνέβη στὴν Ἑλλάδα. Μετέφρασαν καὶ ἐξέδωσαν τὸ διβλίο σου. Μὲ τίνος τὴν ἄδεια; Τοῦ κεφαλιοῦ τους κάνουν, κι ἔτσι ἀναγκάζουν τοὺς πιστοὺς μου νὰ τοὺς πετᾶνε τίς δημοκρατικές μου Μολότωφ. Καὶ νὰ εἶχα καὶ κανένα οὐσιαστικὸ ὄφελος... Ἀπ' ὅ,τι μαθαίνω, διαφῆμιση τοῦ ἔκανα. Τὸ διβλίο ἀκούστηκε καὶ πονάει. Ἄντε τώρα νὰ τὸ μαζέψης. Ἄντε νὰ κατασχέσης ὅλα τὰ ἀντίτυπα, πὺν ἔχουν πωληθῇ. Μοῦ φαίνεται, ὅτι τὴν ἔπαθα πάλι. Τί μπλέξιμο καὶ αὐτό...

Τελικὰ κάτι δὲν μοῦ πάει καλὰ μ' αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνες. Ἀπὸ τὸ 1990 ἔχει ψηφιστῇ αὐτὸς ὁ νόμος στὴ Γαλλία· χάθηκε νὰ ψηφίσουν κι αὐτοὶ ἕναν ἀνάλογο; Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς σοσιαλιστὲς τὸν ἐψηφισαν στὴ Γαλλία, σοσιαλιστὲς κυβερνοῦν καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὅλοι στὸ ἴδιο τὸ μαντρί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως δόσκουν. Εἶναι καρατσεκαρισμένο: ὅπου κυβερνοῦν λαοпрόδοιτες σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, ἐκεῖ ψηφίζονται οἱ πιὸ ἀντιδραστικοὶ νόμοι. Ἄιντε παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος, δῶστε κι ἐσεῖς ἕνα χεράκι, ὅπως ξέρετε, γιὰ νὰ ἐξαλείψουμε τὸ κακὸ τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀλήθειας. Παραδειγματιστῇτε ἀπὸ τὸν ἀλησμόνητο Μικρούτσικο, πὺν ἀπαγόρευσε τὴν χρονολόγησιν τῶν παλαιολιθικῶν μνημείων, καὶ πράξτε ἀναλόγως. Βιαστήτε, γιατί στὴ γωνία μὰς περιμένει τὸ

Σάρωθρον

Μεσαίωνα

“Ενας νόμος του θεοκρατικού σκοταδισμού έστειλε στην πυρά χιλιάδες νέους και νέες κατά τον Μεσαίωνα, έπειδή επέμεναν να σκέπτονται και ν’ άμφισβητούν –άρα ήρνοῦντο να όμολογήσουν πίστι στις ανθρώπινες μωρίες. Οί πολυσέλιδοι τόμοι τών «Μαστίγων» και τών «Δαδών», τών «Σκεπάρνων» και τών «Φραγγελίων» είναι κατάμεστοι όνομάτων φιλοσόφων, έπιστημόνων, ίατρων και θεραπειτών, οί όποιοι καταδικάσθηκαν στον διά πυρᾶς θάνατο, έπειδή άντετίθεντο στον σκοταδισμό.

Οί λαμπροί αὐτοί νέοι και οί συνήθως εκπάγλου καλλονής νεάνιδες, πού επί μίαν και πλέον χιλιετία αποτελούσαν τις έλπίδες της ανθρωπότητας ως μοναδική αντιπολίτευσις του σκοταδισμού, έβαπτιζοντο «μάγοι» και «μάγισσες» και παρεδίδοντο στην κρίσι του χύδην όχλου και τών καλογήρων, πού οί έξ-ουσιαστές κατηύθυναν κατά τὸ δοκοῦν. Ἡ λέξις «μάγισσα» υπέστη τόση συκοφαντική δυσφήμιση, ώστε και σήμερα ακόμη στο άκουσμά της ανακαλούμε στην μνήμη μας τις φρικαλέες γραίες τών παραμυθιών με τούς ρυπαρούς όνυχες και τὰ αϊμόφυρτα ράκη, πού κατοικούν σέ σκοτεινές τρώγλες μεταξὺ όφρων και σκορπιών, δηλητηριωδών χόρτων και άκανθών.

Τὰ δηλητηριώδη αὐτὰ φυτὰ και οί όφεις ωστόσο αποτελούν και τὰ άποδεικτικά στοιχεία του συκοφαντικού μυθεύματος, πού αποκαλύπτουν την στάσι τών δήθεν μάγων και μαγισσών εναντι της ζωής και του κόσμου, ιδιαίτερα μάλιστα εναντι τών ασθενών και του ανθρώπινου πόνου. Γιατί οί νέοι αὐτοί ποτέ τους δέν πίστευσαν στους λογοκρατικούς ὕθλους, πού ήθελαν τὸ άσθμα και την ύστερία, την έπιληψία και τούς σπασμούς –συνήθη νοσήματα της εποχής εκείνης– ως άποτέλεσμα της έπιφοίτησης «δαιμόνων»· ποτέ τους δέν πείσθηκαν, ότι «εκφούει τὰς νόσους ό Πέτρος ήμῶν τὰς σαγήνας ό πλέκων», ούτε ότι θεραπεύονται οί νόσοι μ’ έξορκισμούς. Ἀδιαφορώντας λοιπόν για τούς «δαίμονες» και «τὰς σαγήνας» τών όντως έξορκιστῶν και μάγων, συνέλεξαν με ὑπομονή τὸ στραμόνιο και την άτροπο, την άσκληπιάδα και τὸν στρύχνο, τὸ δηλητήριο του φιδιου και τις ιατρικές δδέλλες και θεράπευαν τούς ασθενείς με όρθολογικές μεθόδους, μ’ άποτέλεσμα να καταστούν οί πρόδρομοι της συγχρόνου Ἱατρικῆς.

* * *

“Ενας άλλος νόμος του επερχόμενου σκοταδισμού πρόκειται να στείλη «στην πυρά» και στα «λευκά κελιά» όλους τούς γνήσιους φιλοσόφους και στοχαστές, όσους επιμένουν «να ’χουν ανοικτά και άγρυπνα τὰ μάτια της ψυχῆς τους» στις ανθρώπινες πλάνες. Πρόκειται για τὸν «νόμο Gayssot», πού ψηφίσθηκε σέ άτμόσφαιρα τρομοκρατίας και πού τιμωρεί όσους άμφισβητούν τούς «θεμελιώδεις μύθους του Ἰουδαϊσμου» και τὰ έξ-ουσιαστικά θέσφατα, ιδιαίτερα μάλιστα αὐτὰ πού αναφέρονται στο άνεκδιήγητο «Όλοκαύτωμα» και τις σχετικές αποφάσεις του Λιεθνοῦς Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης.

Ο νόμος αὐτός, πού ποινικοποιεί την άμφισβήτησι και την εκφρασι γνώμης, πρόκειται να παίξη κατασταλτικώτατο ρόλο, όσον άφορᾷ στην πρόοδο και στον πολιτισμό, άφού ως «δαμόκλειος σπάθη» επικρέμεται του αυχένος τών έρευνητών, ιστορικῶν και κριτικῶν. “Ομως αποτελεί και παγίδα, και πρόκλησι, άφού οί ἴδιοι πού τὸν θέσπισαν και «πρὶν ἢ αλέκτωρ φωνῆσαι» τὸν άνασκεύασαν, τουλάχιστον ως πρὸς τὸν αριθμὸ τών θυμάτων Ἑδραίων, παρὰ τὸ ότι όρίζεται ρητά, ότι «οὐδέμια άμφισβήτησις επιτρέπεται να διατυπώνεται επ’ αὐτοῦ, καθότι οί ιστο-

ρικοί προσεκόμισαν όριστικές αποφάσεις»!..

Εύλογα ώστόσο γεννιούνται πλήθος έρωτηματικών: Κατ' άρχάς ποιός είναι ό πραγματικός αριθμός τών θυμάτων του «Όλοκαυτώματος»; Είναι έξι έκατομμύρια, όπως όρίζουν οί τότε «όριστικές αποφάσεις»; Ένα έκατομμύριο, όπως λέγουν οί νύν «όριστικές αποφάσεις»; Ή κανένα, όπως πιθανόν θ' άποφανθούν αύριο; Άλλωστε τί θα πη «όριστικές αποφάσεις» και «άλάνθαστο του πάπα»; Δέν αποτελούν οί φράσεις όνειδος για τό πνεύμα και τόν 21ο αιώνα; Είναι μετά κι αυτή ή λέξις «όλοκαύτωμα», πού σημαίνει πλήρη άφανισμό τών Έβραίων και μάλιστα κατά τρόπον θυσιαστικό... Μά άφανίσθηκαν όντως οί Έβραίοι; Επιτέλους γιατί ό λόγος μόνο περι Έβραίων; Μόνο εκείνοι ύπέστησαν φθορές και θυσίες; Τά είκοσι έκατομμύρια Ρώσων, τά δέκα έκατομμύρια Γερμανών, τίς όκτακόσιες χιλιάδες Έλλήνων, τίς διακόσιες χιλιάδες Άγγλων, τά άνυπολόγιστα άθώα θύματα της Χιροσίμας και του Ναγκασάκι, τούς Ίνδιάνους, τούς Μαύρους κ.ο.κ. δέν άξίζει τόν κόπο ούτε νά τούς μνημονεύη κανείς;

* * *

Καθ' όλην τήν διάρκεια του Μεσαίωνος τήν προπαγάνδα είχαν αναλάβει διάφοροι αυτόκλητοι μοναχοί, πού έξ-ουσιοδοτημένοι και μισθωμένοι άπ' τά λογοκρατικά κέντρα, περιήρχοντο τίς εύρωπαϊκές χώρες, κηρύττοντες «τόν λόγον του Θεού». Κάνοντας χρήσι όλων τών μέσων και μεθόδων, έπετύγχανον νά επιβάλλουν τούς «θεμελιώδεις μύθους του Ίουδαϊσμού» και νά μετατρέπουν τά όράματα τών έξ-ουσιαστών σέ πραγματικότητα, ενώ παράλληλα γκρέμιζαν τίς έθνικές παιδείες, εύτέλιζαν τούς παραδοσιακούς τρόπους ζωής και σκέψεως και συκοφαντούσαν τούς πολιτικούς και πνευματικούς ήγέτες τους ώς «είδωολάτρες» και «μάγους».

Σήμερα ύπάρχει ένα ισχυρότατο έξ-ουσιαστικό «λόμπν», πού έλέγχει άπόλυτα τίς έθνικές παιδείες και τά Μ.Μ.Ε.: τηλεοπτικοί σταθμοί και έφημερίδες, εκδοτικοί οίκοι και παραγωγοί κινηματογραφικών έργων, διανοούμενοι και καλλιτέχνες έχον στρατευθή στην ύπηρεσία τών έξ-ουσιαστών και δέν διστάζουν νά έξαπατούν τήν ανθρωπότητα μ' όφθαλμοφανή ψεύδη, πού προσβάλλουν τήν νοημοσύνη άκόμη και τών μέσων ανθρώπων. Όπως κατά τόν Μεσαίωνα, έτσι και τώρα, «οί θεμελιώδεις μύθοι του Ίουδαϊσμού» μετατρέπονται σέ «ίστορία» και τά όράματα τών έξ-ουσιαστών σέ «πραγματικότητα», ενώ παράλληλα οί έθνικές παιδείες και οί παραδοσιακοί τρόποι ζωής και σκέψεως τών λαών εύτελίζονται και οί πολιτικοί και πνευματικοί ταγοί τους συκοφαντούνται ώς «έθνικιστές», «φασίστες», «άντισημίτες» κ.ο.κ.

* * *

Οί λαοί θεβαίως είναι λαοί και ώς εκ τούτου «φιλοῦσι τό έξαπατᾶσθαι». Οί μεσαιωνικοί καλόγηροι και οί σύγχρονοι προπαγανδιστές του έξ-ουσιασμού είναι χωρίς άμφιβολία «βροτοί ειδότες οὐδέν» και «ώσπερ κύνες καταβαῦζουσιν ών άν μή γιννώσκωσι».

Τό βάρος του πολιτισμού, τό μέλλον της ανθρωπότητας επαφίεται στοὺς γνήσιους φιλοσόφους και στοχαστές, στοὺς γνήσιους επιστήμονες. Άσφαλώς και θα διωχθούν, και θα λυντσαρισθούν, και θα συκοφαντηθούν ώς «έθνικιστές» και «φασίστες», ώς «είδωολάτρες» και «Ίουλιανοί του 2000», ώς «μάγοι» και «μάγισσες»... Χρέος τους νά παραμείνουν όρθοί μέχρι τέλους και νά μήν ένδώσουν στόν έξ-ουσιασμό, διότι αποτελούν τά «μόνα χελιδόνια της Άνοιξης».

Πάν Αϊολος

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ν. ΣΑΡΡΗ

«Η σημερινή Τουρκία ουσιαστική συνέχεια της 'Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Προβλέπεται από τη Νέα Τάξη ρόλος της 'Αγκυρας από τα Βαλκάνια μέχρι την Κίνα. Οί Τούρκοι θεωρούν τους éαντους τους ως "φυσικούς" έξουσιαστές των Έλλήνων. Μία "έθνοκάθαρση" στην Τουρκία θά κοστίση 3 έκατομ. νεκρούς. Οί ΗΠΑ εύννοούν τόν ισλαμιστικό προσανατολισμό. Πατριαρχείο: τó "άρχαιότερο τουρκικό ίδρυμα". Προπαγάνδα τών πατριαρχών ύπέρ τής τουρκικής πολιτικής»

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ: Είναι γεγονός, ότi τó 1996 ύπήρξε έξαιρετικά θερμό άναφορικά με τίς έλληνοτουρκικές σχέσεις. 'Η κρίση μεταξύ τών δύο χωρών ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Θά μπορούσατε νά μάς πείτε, τί επιδιώκουν οί διεθνείς έξουσιαστικοί κύκλοι από τή διαιώνιση αύτης τής καταστάσεως;

ΝΕΟΚΛΗΣ ΣΑΡΡΗΣ: Δέ νομίζω, ότi ó έξωτερικός παράγοντας επιθυμεί τή διαιώνιση τής κρίσης. 'Αντίθετα πιστεύω, ότi επιδίωξη του είναι ή επίλυση τών έλληνοτουρκικών διαφορών. Τó έρώτημα όμως, τó όποιο άναδύεται άπ' αύτē τή διαπίστωση, στρέφεται στη λύση, ή όποία θά είναι επιθυμητή σ' αύτόν. Τó δυστύχημα γιά τήν 'Ελλάδα είναι, ότi ή γεωπολιτική καί γεωστρατηγική θέση τής Τουρκίας, άμετάβλητη όπως είναι αιώνες τώρα, διάζει τήν ιστορία, προκειμένου ν' άκολουθήσει τήν πεπατημένη.

Μ.Μ.: Μέ ποió τρόπο συμβαίνει αύτό;

Ν.Σ.: ...'Η σημερινή Τουρκία, ή σύγχρονη Τουρκία, από πλευράς «δομής έξουσίας», δηλ. «συντακτικού έξουσίας», όπως λέμε, καί από πλευράς συστοιχιών του έξωτερικού παράγοντα δέν έχει διαφοροποιηθεί από τήν 'Οθωμανική Αυτοκρατορία. 'Εξηγούμαι: 'Η πολιτειολογία στο 'Οθωμανικό Κράτος θέλει κράτος καί κοινωνία νά είναι διαφορετικές όντότητες. Τó κράτος «έπικάθεται» τής κοινωνίας, δέν άποτελεί προϊόν της. Τó κράτος δέ συγκροτούν στρατογραφειοκράτες, οί όποιοι συνεργαζόμενοι με όρισμένες κοινωνικές δυνάμεις στόχο έχουν τήν άναπαγωγή του μορφώματος καί τή διαιώνιση αύτης τής δεσποτικής έξουσίας.

'Η κοινωνία είναι παθητικός δέκτης. Λίγο-πολύ ή σύγχρονη Τουρκία είναι προϊόν τής στρατογραφειοκρατίας. Πήραν δηλαδή τά παραγωγικά μέσα καί τίς παραγωγικές δυνάμεις από τούς χριστιανούς, τούς όποιους έξωσαν, τίς έδωσαν σέ δικούς τους ανθρώπους καί έφτιαξαν μία έπίπλαστη άστική τάξη. 'Η έθνική ταυτότητα, όπως λέει ó Τανέρ 'Ακτσά, ένας έξοχος έρευνητής, είναι έντεχνη καί έχει επιβληθεί από τó κράτος πρós τήν κοινωνία, ή όποία άπετελείτο από δώδεκα έκατομμύρια Μουσουλμάνους, οί όποιοι ούτε όμοιογενείς έθνικώς ήσαν, ούτε είχαν σχη-

ματισμένη έθνική συνείδηση. Αυτή είναι ή μία πλευρά. Η δεύτερη πλευρά είναι, ότι ή σημερινή Τουρκία ούσιαστικά αποτελεί μία συνέχεια του Όθωμανικού Κράτους, τó όποιο βρέθηκε τρείς φορές στό χείλος τής διάλυσης. Και τίσ τρείς φορές συνέδησαν κοσμοϊστορικά γεγονότα, πού απέτρεψαν αυτή τή διάλυση. Τήν πρώτη φορά συνέδη ή Γαλλική Έπανάσταση. Έάν ή Γαλλική Έπανάσταση είχε καθυστερήσει γιά μερικά χρόνια... Τά βασίλεια τής Εϋρώπης είχαν συμφωνήσει γιά τή διάλυση τής Όθωμανικής Αυτοκρατορίας και τó μοίρασμα τών έδαφών της. Έδώ παρενθετικά τονίζω, ότι ή Έλληνική Έπανάσταση εκδηλώθηκε άκριδώς σέ αντίθεση πρós τήν επίσημη εϋρωπαϊκή πολιτική, πού έκφραζόταν άπό τήν Έερά Συμμαχία, ή όποία, ως γνωστόν, ήθελε τή διατήρηση τής Όθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τή δεύτερη φορά πού έπρόκειτο νά διαλυθεί ή Όθωμανική Αυτοκρατορία, συνέδη ή Όκτωβριανή Έπανάσταση. Έάν ή τελευταία καθυστερούσε γιά δύο-τρία χρόνια, ή σημερινή Τουρκία δέ θά είχε άσφαλώς τή μορφή πού γνωρίζουμε, άλλα θά ήταν δύο-τρία κράτη όμόσπονδα, όπως π.χ. ή πρώην Γιουγκοσλαβία. Χαρακτηριστικά ό Τσετίν Έγκεμέν στήν τουρκική πολιτική επιθεώρηση «Αλτέοκ», πού είναι όργανο του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, όμολογεί τó έξής: «*Έάν τυχόν ό Αττατούρκ ήταν όπαδός όρισμένων απόψεων, όί όποίες συζητούνται σήμερα στήν Τουρκία και δέν προσπαθούσε νά κατασκευάσει ένα νέο έθνος, θά δημιουργούσε μία δομή μέ τίσ ύποταντότητες, όί όποίες ανταποκρίνονταν στίς έθνικές ταυτότητες του καθενός*». Έννοεί δηλαδή, ότι θά ύπήρχε μία πολυεθνική κοινωνία.

Η «Νέα Τάξη» έπιφυλάσσει σημαντικό ρόλο στήν Τουρκία

Μ.Μ.: Κάτι άνάλογο μέ τά «μιλιέτ»;

Ν.Σ.: Άκριδώς. Τά «μιλιέτ» όστόσο βασίζονταν άποκλειστικά στά θρησκευτικά κριτήρια. Η παράδοση αυτή διατηρείται άπό τήν έλληνιστική περίοδο. Έν προκειμένω στή Μ. Ασία, στόν Πόντο και στή Θράκη θά ύπήρχαν διαφορετικές δημοκρατίες. Αργότερα θά είχαν δημιουργηθεί δημοκρατίες στήν Ίωνία, στό Αίγαίο και στή Μεσόγειο. Οί Τούρκοι θά είχαν μόνο μία χούφτα γής στήν Κεντρική Μ. Ασία. Και συνεχίζει ό Έγκεμέν: «*αυτό τó καθεστώς τής όμόσπονδισοποίησεως τής Τουρκίας δέν έγινε ποτέ λόγω τής Σοβιετικής Αυτοκρατορίας, και θέλουν σήμερα νά τó πραγματοποιήσουν*».

Η τρίτη φορά πού άνεβλήθη ή διάλυση τής Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, ήταν ή κατάρρευση τής Σοβιετικής Ένωσης, όπου ή στρατηγική τών δυτικών χωρών και κυρίως τών Η.Π.Α. διαπιζόμενη ως «Νέα Τάξη Πραγμάτων», προδλέπει γιά τήν Τουρκία κάποιο ρόλο, πού θά διαδραματίζει γεωγραφικά άπό τά Βαλκάνια μέχρι τή Δ. Κίνα. Σ' αυτό τó ρόλο πού παίζει ή Τουρκία, ή Ελλάδα θά πρέπει να περιστείλει τίσ απαιτήσεις της και νά ενδώσει. Η όξυνση τών έλληνοτουρκικών σχέσεων, όπως γιά παράδειγμα συνέβη στήν Κύπρο μέ τίσ συνεχείς δολοφονίες, αυτό τó σκοπό έχει. Ζητούν τήν πλήρη ύποχώρηση τής έλληνικής πλευράς. Τό μήνυμά τους είναι: «*έμείς σκοτώνουμε*». Τά γεγονότα πού ζήσαμε δέν είναι τυχαία. Τά «τυχαία» στήν τουρκική έξωτερική πολιτική είναι σπάνια. Τό έρώτημα είναι, έάν θά ενδώσει ή έλληνική κυβέρνηση.

Μ.Μ.: Έσείς τί πιστεύετε;

Ν.Σ.: Εγώ πιστεύω, ότι καμμία έλληνική κυβέρνηση δέν πρόκειται νά ενδώσει, διότι τó ζητούμενο δέν είναι τίποτε άλλο, παρά νά δεχθεί ή Ελλάδα ούσιαστικά τήν κηδεμονία τής Τουρκίας. Σχηματικά σās λέω, ότι ή Τουρκία πήρε τή μισή Κύπρο, προέβη σέ έθνοκάθαρση και σκοπεύει νά προχωρήσει και στήν άλλη μισή. Ός πρós τó Αίγαίο, γνωρίζουμε ιστορικά, ότι γιά έξι χιλιάδες χρόνια ό χώρος νησιών και ανατολικών άκτών είναι ένιαίος. Τό 1922, πράγμα πού άναφέρει και ό Τανέρ Άκτσά, συντελέστηκε μία οικολογική, πολιτισμική και ιστορική καταστροφή. Συνέβη ή έθνοκάθαρση, έφυγαν όί Έλληνες και τά σύνορα έφθασαν στά νησιά. Τώρα ή Τουρκία θέλει συγκυριαρχία, άκριδώς όπως και στήν Κύπρο. Αυτή είναι σέ γενικές γραμμές ή εικόνα. Τώρα, άν τυχόν ή κυβέρνηση ενδώσει και ποιές θά είναι όί προϋποθέσεις αυτών τών διαπραγματεύσεων, είναι άλλη ιστορία. Έμείς βλέπουμε τó πρόβλημα στήν ούσία του, πού είναι όί απαιτήσεις τής Άγκυρας, τίσ όποίες ένθαρρύνει ή «Νέα Τάξη Πραγμάτων».

Τά αίσθήματα του τουρκικού λαού έναντι τών Έλλήνων

Μ.Μ.: Πέρα άπό τά σχέδια του τουρκικού κρατισμού, κ. καθηγητά, πολλά λέγονται και ακούγονται γιά τή διάθεση και τά αίσθήματα τών Τούρκων γιά τούς Έλληνες. Οί απόψεις πού κατά καιρούς έκφράζονται είναι συχνά εκ διαμέτρου αντίθετες. Έσείς πώς αντιλαμβάνεστε τó ζήτημα;

Ν.Σ.: 'Ακούστε κάτι. 'Η διάθεση των Τούρκων απέναντι των 'Ελλήνων δὲ νομίζω ὅτι σὲ γενικές γραμμές εἶναι διαφορετική ἀπὸ τὶς ἀντιλήψεις των 'Ελλήνων γιὰ τοὺς Τούρκους. 'Υπάρχει ὁμως μία οὐσιαστική διαφορά. Αὐτὴ συνίσταται στὴν ἐνταση καὶ τὸ περιεχόμενο. Στὴν Τουρκία ὁ ἐθνοκεντρισμὸς εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλύτερος ἀπ' ὅ,τι στὴν 'Ελλάδα. 'Απόδειξη, ὅτι τὸ 97% των ψηφοφόρων στὶς ἐκλογές συνήθως ψηφίζουν κόμματα, τὰ ὁποῖα ἐπισήμως ἢ ἀνεπίσημως εἶναι ἐθνικιστικά, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἐὰν τοποθετοῦνται «δεξιὰ» ἢ «ἀριστερά». "Ὅπως δὲ ἔλεγε τὸν Αὐγουστο τοῦ '96 ἕνας δημοσιογράφος κατὰ τὴ διάρκεια ἐβδομαδιαίου ἐορτασμοῦ γιὰ τὴ νίκη των Τούρκων κατὰ των 'Ελλήνων, «σ' αὐτὴ τὴ χώρα ὅλοι εἶναι ἐθνικιστές». Φαντάζομαι, ὅτι, ἂν συνέβαινε τὸ ἀνάλογο στὴν 'Ελλάδα, ὁ τηλεπαρουσιαστής δὲν θὰ ἔμενε γιὰ πολὺ στὴ θέση του! Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο σκέλος τῆς διαφοράς. Τὸ δεύτερο εἶναι τὸ περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο στὴν 'Ελλάδα δὲν ἔχουμε καταλάβει. Οἱ Τούρκοι δὲν μποροῦν ν' ἀντιληφθοῦν, πὼς θὰ γίνουν ἴσοι με τοὺς 'Ελληνες. 'Αντιλαμβάνονται τὶς σχέσεις μας καθέτως, ὡς σχέσεις ἐξουσιαστῆ-ἐξουσιαζόμενου. Θεωροῦν δηλαδή, ὅτι μᾶς ἐξουσιάζουν οὕτως ἢ ἄλλως, εἴτε διότι εἶναι μεγαλύτεροι σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ, εἴτε κυρίως διότι ἐπὶ πέντε αἰῶνες μᾶς εἶχαν ὑποδούλους. Λένε συγκεκριμένα: «Πεντακόσια χρόνια τοὺς εἶχαμε παραμάσχαλα. Εἶναι ἀδύνατο νὰ εἴμαστε ἴσοι». Αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις δὲν ἐξαφανίζονται εὐκολά. 'Αντίθετα ἐνθαρρύνονται καὶ ἀπὸ τὴν προπαγάνδα, σύμφωνα με τὴν ὁποία Τούρκοι καὶ 'Ελληνες ζοῦσαν ἐνωμένοι ἐπὶ τόσα χρόνια, καὶ ἤρθαν οἱ ξῆνοι καὶ τοὺς χώρισαν. 'Ισχυρίζονται ἔτσι, ὅτι οὐδέποτε ἔχουν συμπεριφερθεῖ σκαιῶς σὲ μᾶς καὶ κάθε συμπεριφορά τους (ἐνν. βίαιη) ἦταν δικαιολογημένη, καθὼς ἐμεῖς ἤμασαν τὰ «κακά παιδιά».

Μ.Μ.: *Μὲ δεδομένες τὶς πρόσφατες πολιτικές ἐξελίξεις στὴν Τουρκία πὼς διαβλέπετε τὸν ἰδεολογικὸ προσανατολισμὸ της; Εὐρωπαϊκὸ ἢ 'Ισλαμιστικὸ;*

Ν.Σ.: Στὴν Τουρκία ὑπάρχει μία κοινωνία, ἡ ὁποία κατὰ τὸ μέγα μέρος της δὲν εἶναι «σεκουλαριστική» καὶ ἕνα κράτος, τὸ ὁποῖο εἶναι ἐπισήμως «σεκουλαριστικὸ». Στὴν 'Ελλάδα συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. 'Εχουμε ἕνα κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι «σεκουλαριστικὸ». Τὸ Σύνταγμα λ.χ. ξεκινᾷ με ἀναφορά «στὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας, Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαίρετου Τριάδος». Παρὰ ταῦτα ὁμως ἡ κοινωνία στὴν 'Ελλάδα εἶναι «σεκουλαριστική», ἔχει δηλαδή χειραφετηθεῖ κάπως ἀπὸ τὴ δεσποτεία τῆς θρησκείας. Αὐτὸ εἶναι ἐπακόλουθο τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Στὴν Τουρκία ἐπίσημη θρησκεία δὲν ὑπάρχει. Χαρακτηριστικὰ στὰ δικαστήρια δὲν ὀρκίζονται πάνω στὸ Κοράνιο· ὁ πολιτικὸς γάμος ὑπάρχει ἀπὸ τὸ 1926, ἐνῶ ὁ θρησκευτικὸς εἶναι ἀνυπόστατος. Οἱ ἰδεολογικοὶ προσανατολισμοὶ λοιπὸν τῆς Τουρκίας, ἐὰν στρέφονται πρὸς τὸ 'Ισλάμ, στρέφονται, διότι κάθε ἄλλη θεολογία δὲν ἀνταποκρίνεται ἀφ' ἐνὸς πρὸς τὶς ἐμπνεύσεις τῆς κοινωνίας καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν κατάσταση ἀπελπισίας, στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει ὁ πληθυσμὸς.

Μ.Μ.: *Τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Κεμάλ λοιπὸν ἔχει καταρρεῦσει...*

Ν.Σ.: Βέβαια, ἔχει καταρρεῦσει πρὸ πολλοῦ, διότι ἀκριβῶς στηρίχθηκε ἀφ' ἐνὸς πάνω σὲ μία δεσποτική σχέση ἐξουσίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπέβαλε μία ἐντεχνή ἐθνικὴ ταυτότητα. Σήμερα ἡ Τουρκία βρίσκεται σὲ διαδικασία ἀναδιαπραγμάτευσης τῆς ἐθνικῆς τῆς ταυτότητας, κάτι ποὺ σημαίνει ὀδύνες γιὰ τὸ τουρκικὸ κράτος, καθὼς θὰ τὸ παρασύρει σὲ ἀνασύνταξη τῆς δομῆς του. Συνεπῶς πρέπει νὰ εἴμαστε ἐπιφυλακτικοὶ γιὰ ὁποιοδήποτε γρήγορες ἐξελίξεις, ἀφοῦ αὐτὲς συγκροτοῦν ἐνδεχομένως ἕνα ἄλλο «σενάριο», τὸ ὁποῖο οἱ Η.Π.Α. οὔτε κἀν νὰ σκεφθοῦν τολμοῦν, διότι οἱ ἐξελίξεις θὰ εἶναι τόσο αἱματοσταλάκτες, ἀφοῦ, ὅπως καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Τούρκοι λέγουν, προϋποθέτουν ἕναν ἐσωτερικὸ πόλεμο με τολάχιστον δύο-τρία ἑκατομμύρια νεκρούς. 'Επειδὴ αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποφευχθεῖ, ἀναμένουν νὰ «σαπίσει» τὸ σύστημα, δίχως νὰ γίνουν ρηξικέλευθα δήματα. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι πρὸ καιροῦ θέμα ἡμερησίας διατάξεως στὶς ἐφημερίδες ἦταν, ἐὰν θὰ γίνεῖ ἢ ὄχι πρᾶξι κόπημα. 'Απὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁμως διαβάζουμε εἰδήσεις, σύμφωνα με τὶς ὁποῖες οἱ στρατιωτικὲς σχολὲς ἔχουν ἀνοίξει τὶς πύλες τους καὶ δέχονται ἰσλαμιστές, τὴ στιγμή ποὺ γνωρίζουμε, ὅτι τόσο αὐτοὺς ὅσο καὶ τοὺς κούρδικους καὶ ἄρμενικὲς καταγωγῆς ἄξιωματικούς δὲν τοὺς προάγουν πάνω ἀπὸ τὸν βαθμὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχη. 'Η δὲ Ἀστυνομία ἀποτελεῖται κατὰ τὸ μέγιστον ἀπὸ ἀκροδεξιούς τοῦ Α. Τουρκὲς καὶ ἰσλαμιστές. Ποῦ ὀδηγεῖ λοιπὸν αὐτὴ ἡ κατάσταση; 'Εκ των πραγμάτων σὲ μία ρήξη με τὸ σύστημα.

'Η ἀπαίτηση λοιπὸν ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα νὰ λύσει τὰ προβλήματά της με τὴν Τουρκία κάνοντας ὀρισμένες γενναίες παραχωρήσεις γίνεται με σκοπὸ νὰ στηριχθεῖ τὸ σύστημα τῆς Τουρκίας καὶ νὰ ἐνισχυθεῖ τὸ καθεστὼς της. 'Υπάρχει βέβαια καὶ ἕνας ἀντίλογος, κατὰ τὸν ὁποῖο μία ρήξη με

τήν Έλλάδα μπορεί ν' αποπροσανατολίσει την κοινή γνώμη στην Τουρκία. Μπορώ όμως να σάς πω, ότι η κοινή γνώμη στην Τουρκία δεν ενδιαφέρεται τόσο για τα ελληνοτουρκικά αλλά κυρίως για τα δικά της προβλήματα, όπως η ανεργία, η έλλειψη δημοκρατίας, η μείωση των εισοδημάτων και γενικά πιο χειροπιαστά θέματα της δικής της πραγματικότητας. Κάτω απ' αυτές τις προϋποθέσεις ούτε άπαισιόδοξοι πρέπει να είμαστε αλλά ούτε και αισιόδοξοι.

Το ζήτημα των μειονοτήτων και η εθνική ταυτότητα

Μ.Μ.: *Το ζήτημα των εθνικών και άλλων μειονοτήτων εντός της τουρκικής επικρατείας σε τι βαθμό υφίσταται;*

Ν.Σ.: «Όταν λέμε «εθνικές μειονότητες», εννοούμε εκείνες, οι οποίες έχουν συνείδηση ή μπορεί ν' αποκτήσουν συνείδηση της εθνικής τους ιδιαιτερότητας. Βεβαίως, αν το δούμε αντικειμενικά, μπορεί να υπάρχουν από τριάντα έως σαράντα εθνοτικές ή εθνοκοινοτικές ομάδες. Το ερώτημα είναι, πόσες απ' αυτές έχουν τη δυνατότητα ν' αποκτήσουν χωριστή συνείδηση, καθώς τόσα χρόνια εκ των άνω γίνεται «χορήγηση» ενιαίας εθνικής ταυτότητας. Σήμερα εκείνοι τουλάχιστον που έχουν συνείδηση της εθνικής τους καταγωγής είναι οι Κούρδοι, που αριθμούν γύρω στα δώδεκα εκατομμύρια μέσα στο τουρκικό έδαφος. Μιλάμε για τους συνειδητούς Κούρδους, αφού ο πραγματικός αριθμός τους είναι μεγαλύτερος. Οί δε «Αραβες είναι γύρω στα τρία εκατομμύρια. Πόσοι απ' αυτούς έχουν ή αποκτούν συνείδηση; Υπάρχουν επίσης οι Μαυροθαλασσίτες, οι Ποντιακής καταγωγής, οι Λαζοί, που μιλούν γεωργιανά και θεωρούν εθνικό ήγέτη τους τόν Σ. Γκαμσαχούρντια. Αυτοί ήταν εκείνοι που κατέσφαζαν τους Ποντίους, όπως ακριβώς οι Κούρδοι ως εκτελεστικά όργανα του Όσμανικού κράτους έσφαζαν τους Αρμενίους, παρασυρόμενοι από φυλετικά, εθνικά και τοπικά μίσση, που αναμόχλευε το σύστημα των Τούρκων».

Μ.Μ.: *Η πλαστή εθνική ταυτότητα, την οποία το τουρκικό κράτος «πλασάρει» στον πληθυσμό, τι εθνολογικό περιεχόμενο έχει;*

Ν.Σ.: Πρόκειται για τη γνωστή κάλπικη κεμαλική θεωρία, που ξεκινά από τους νεώτερους Όθωμανούς, εμπεδώνεται με τους Νεότουρκους και βέβαια παίρνει την οριστική μορφή της με τόν Κεμάλ. Υπάρχει μία φυλετική και εθνική έννοια όλων των τουρκικών λαών, την οποία ο Κεμάλ είχε περιστείλει για λόγους φόβου της Σοβιετικής Ένωσης, και στην οποία τώρα επανερχόμεθα. Τα σχολικά βιβλία μιλούν για «μητέρα πατρίδα», και αυτή είναι η Κεντρική Ασία.

Μ.Μ.: *Αυτό σημαίνει, ότι μέσα σε τόσες ιδεολογικές ανακατατάξεις ο τουρανο-μογγολισμός παραμένει ως βασικό στοιχείο ή μήπως τόν ξεχνούν;*

Ν.Σ.: Δεν τόν ξεχνούν. Συνδέονται με τις ρίζες τους. Έμπεδώνουν τη θεώρηση, ότι αποτελούν τη «γέφυρα» της Ασίας. Ένισχύουν δηλαδή τη στρατηγική τους, ή οποία τους θέλει ένα διάμεσο κράτος στον ασιατικό χώρο. Και η θεωρία αυτή έχει μία βάση, αλλά επειδή ο πυρήνας της ιδεολογίας είναι θρησκευτικός, παρά τη «σεκουλαριστική» κοινωνία δεν μπορεί να ξεφύγει από το ιστορικό στοιχείο. Όταν θελήσει να κάνει χρήση του ισλαμικού στοιχείου, αναφύονται αντιμαχίες μέσα στο ίδιο το Ισλάμ, διότι οι δημοκρατικές διαδικασίες ευννοούν τις διασπαστικές κινήσεις, όπως π.χ. των Κούρδων. Έπειδή αυτές οι κινήσεις δεν είναι πάντα δυνατό να κατασταλούν με στρατιωτικά μέσα, ο ίδιος ο στρατός σκέπτεται να ενισχύσει το Ισλάμ, όπως άλλωστε κάνει με το κόμμα του Έρμπακάν, που ενισχύεται και από τις Η.Π.Α., ούτως ώστε να εντάξει τους διασπαστές ξανά στη χοάνη του Ισλάμ. Η Τουρκία λοιπόν είναι για τους Αμερικανούς ιδανικό μοντέλλο για τόν Ισλαμικό κόσμο, καθώς είναι πιο εξελιγμένη κοινωνικά, όποτε μπορεί να γίνει «ήγέτης» και των Βαλκανικών και των χωρών της Μ. Ανατολής και των Ισλαμικών.

Πατριαρχείο, το «αρχαιότερο τουρκικό ίδρυμα»

Μ.Μ.: *Ας έλθουμε τώρα στο Οίκουμενικο Πατριαρχείο, που πολλοί αποκαλούν «ένωτική γέφυρα» μεταξύ Έλλήνων και Τούρκων». Με δεδομένη την ιστορική πορεία του, πώς το κρίνετε; Προσφέρει στον ελληνισμό;*

Ν.Σ.: Δείτε... Είτε το θέλουμε είτε όχι, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως στα χρόνια της δουλείας-εξάρτησής μας από το Όσμανικό Κράτος ήταν μηχανισμός αναπαραγωγής του Κράτους. Οί Τούρκοι το χαρακτηρίζουν ως το «αρχαιότερο τουρκικό ίδρυμα». Συνεπώς δε λειτουργεί καταστροφικά για το Τουρκικό κράτος. Δε δύναται να πει: «δεν ασχολούμαι». Ξέρετε, στην επιστήμη ή μη τήρηση μιάς στάσεως είναι κι αυτή μία στάση. Σε τελική ανάλυση είναι ένισχυ-

τικό της Τουρκικής πολιτικής. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα, αφού συνηγορεί στο να γίνει ή Τουρκία πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από την αιτιολογία που προβάλλει. Κατόπιν είναι υπέρ της καταλλαγής, και καλά κάνει, αλλά προχωρώντας όμιλει για «κοινές έλληνοτουρκικές επιχειρήσεις». Αυτό σημαίνει συνεκμετάλλευση του Αιγαίου, όπου και το ψευδώνυμο της συγκυριαρχίας.

Μ.Μ.: Άληθεύουν, κ. καθηγητά, οι πληροφορίες περί χρηματοδότησης του Πατριαρχείου από το Έλληνικό Κράτος;

Ν.Σ.: Αυτό δεν μπορώ να σάς το πω εγώ, διότι δεν είμαι ύπουργός των Έξωτερικών, για να ελέγχω τα μυστικά κονδύλια. Έκείνο το οποίο γνωρίζω είναι, ότι το Πατριαρχείο είχε μεγάλη κτηματική περιουσία στον έλλαδικό χώρο, από σταυροπηγιακές μονές κυρίως. Μετά το 1832 και την προσάρτηση των Μητροπόλεων των «Νέων Χωρών» στην Έκκλησία της Ελλάδος το κράτος ανέλαβε αυτήν την περιουσία και ίσως έναντι τούτου να δίνει ορισμένες επιχορηγήσεις. Το θέμα όμως είναι, πού βρίσκεται το ύψος των εσόδων και πού γίνονται οι δαπάνες. Αυτό ούτε ή Τουρκία μπορεί να το ελέγξει, παρά το γεγονός ότι το θεωρεί το «αρχαιότερο τουρκικό ίδρυμα». Εγώ δεν είμαι κατά της εκκλησιαστικής περιουσίας, καθώς έτσι ή Έκκλησία αποκτά ανεξαρτησία από το κράτος, αλλά το ζήτημα που παραμένει είναι ή σωστή και χρηστή διαχείριση.

Μ.Μ.: Οι σχέσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Έκκλησία της Ελλάδος μετά την ανακήρυξη του Αὐτοκεφάλου θεωρείτε πώς ακόμη στιγματίζονται από τις παλαιότερες διαθέσεις και όρέξεις του Φαναρίου;

Ν.Σ.: Ακούστε, εγώ ήμουν κατά του Αὐτοκεφάλου σέ μία περίοδο της ζωής μου, με το σκεπτικό, ότι αυτό υπήρξε ή πρόφαση για την απόσχιση κι άλλων Έκκλησιών, όπως της Βουλγαρικής. Με την πάροδο όμως του χρόνου διεπίστωσα, ότι καλώς έγινε ή Έλλαδική Έκκλησία, διότι διαφορετικά υπήρχε κίνδυνος να μετατραπεί ή Έκκλησία στην Έλλάδα σέ όργανο της Τουρκίας ως εξής: Συνήθως το Πατριαρχείο είναι το «άλλοθι» των έλληνικών κυβερνήσεων για την πολιτική ενθάρρυνση της Τουρκίας. Ακούμε κάθε τόσο: «κινδυνεύει το Πατριαρχείο» ή «κινδυνεύει ο Πατριάρχης» κ.ο.κ. Δεν μπορούμε επιτέλους να ζούμε μία ζωή με την απειλή, τη στιγμή που οι Μουσουλμάνοι της Θράκης ύψωνουν φωνή διαμαρτυρίας για ύπαρκτες και άνύπαρκτες καταπατήσεις των δικαιωμάτων τους. Στην Τουρκία έξαφανίζεται ό έλληνισμός, έξευτελίζεται το Πατριαρχείο και κανείς δέ διαμαρτύρεται. Αντί τούτου σάς φέρνω ως παράδειγμα τό λόγο που άντεφώνησε ό προηγούμενος Πατριάρχης, όταν επισκέφθηκε τόν Λευκό Οίκο. Την τελευταία στιγμή έβαλε στην όμιλία του μία παράγραφο με φράσεις όπως «τί καλά πού περνάμε στην Τουρκία» και «ή Τουρκία είναι ή πιό δημοκρατική χώρα τού κόσμου». Έκανε λοιπόν ό Πατριάρχης Δημήτριος, Θεός σωθές τον, την προπαγάνδα της τουρκικής πολιτικής. Καταλαβαίνετε λοιπόν. Έμεις οι ίδιοι μπαίνουμε στή δομή έξουσίας, πού μάς βάζουν οι Τούρκοι. Επιβεβαιώνουμε τις φαντασιώσεις τους.

Άποτελεσματική μία «πολιτιστική επίθεση» της Ελλάδος

Μ.Μ.: Ύστερα απ' όσα μάς εκθέσατε, θεωρείτε πώς μπορεί να βρεθούν σημεία και στοιχεία προσεγγίσεως μεταξύ Έλλήνων και Τούρκων; Διαφαίνεται έστω κι ένα άμυδρο «φώς στην άκρη της σήραγγας»;

Ν.Σ.: Πάντοτε ύπάρχει φώς. Άλίμονο εάν δεν υπήρχε. Πιστεύω, ότι ό καλύτερος τρόπος για να προσεγγίσει ό ένας τόν άλλο, είναι ν' ανοίξει τη συνείδησή του. Συνήθως, όταν συναντώμεθα με τούς Τούρκους, λέμε αυτά τά όποια θέλει ό άλλος ν' ακούσει ή ώραιοποιούμε μερικές καταστάσεις. Εάν δεν ξεκινήσουμε μία ειλικρινή πορεία, δεν ύπάρχει περίπτωση να βρεθεί λύση.

Μ.Μ.: Θά ήταν άποτελεσματική κατά την άποψή σας μία πολιτιστική έξόρμηση διαφωτισμού, δηλαδή μία «επίθεση κονιτόυρας» στους Τούρκους;

Ν.Σ.: Ναι, επίθεση κονιτούρας, διότι έμεις δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα από την άποκάλυψη της αλήθειας. Άλλοι την συσκοτίζουν. Θά πρέπει ταυτόχρονα ν' άπορρίψουμε την άντιμαχία. Η «Τουρκοελληνική φιλία» έως τώρα έχει βασιστεί στην «έπισημότητα». Εγώ δεν έμπιστεύομαι τις κινήσεις φιλίας, πού ενισχύουν την πολιτική της Άγκυρας. Θά πρέπει οι προσεγγίσεις να γίνουν εις πείσμα των κυβερνήσεων και έναντίον της πολιτικής τους.

Μάριος Μαρανέας

Δύο αινιγματικά κωνοειδή ύψώματα στα Μέγαρα

‘Ο ένας εκ των δύο τύμβων. Το μαλακό χῶμα, από τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται, παρασύρεται ἀπὸ τὶς δυνατές βροχές πρὸς τὰ κάτω.

Χίλια περίπου μέτρα δυτικῶς τῆς σημερινῆς πόλης τῶν Μεγάρων καὶ στὴ θέση «Χουρμουλοῖ» ὑψώνονται δύο κωνοειδεῖς χωμάτινοι ὄγκοι, οἱ ὁποῖοι δίνουν τὴν ἐντύπωση, ὅτι πρόκειται γιὰ ἀρχαίους τύμβους. Τὸ ὕψος τους ἀνέρχεται σὲ 25 περίπου μέτρα καὶ ἡ μεταξὺ τους ἀπόσταση εἶναι 30 μέτρα στοὺς πρόποδες καὶ 60 περίπου μέτρα μεταξὺ τῶν κορυφῶν. Τὸ ἓνα ἐκ τῶν δύο ὑψωμάτων εἶναι κόλουρο (ἄνευ κορυφῆς), ἡ ὑψομετρικὴ τους ὁμως διαφορὰ εἶναι μηδενικὴ. Καὶ τὰ δύο ὑψώματα θρίσκονται ἐντὸς πεδινῆς καὶ καλλιεργήσιμης ἐκτασης.

“Ὅπως μᾶς δήλωσε ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία Μεγάρων, στὰ δύο αὐτὰ ὑψώματα, πραγματοποιήθηκε ἀρχαιολογικὴ ἀνασκαφὴ τὸν προηγούμενο αἰῶνα (1891) ἀπὸ τὸν Δ. Φίλιο, καὶ ἀπὸ ἄλλους γεωλογικὴ ἐξέταση, ποὺ ἀποφάνθηκαν ὅτι πρόκειται γιὰ φυσικοὺς λόφους. “Ὅμως σύμφωνα μὲ τὸν ἀκαδημαϊκὸ Μ. Σακελλαρίου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται γιὰ τύμβους ἢ γιὰ «μαγοῦλες», καὶ τὸ ὅλο θέμα χρήζει νέας ἀρχαιολογικῆς ἐρευνας. Εἶναι παράδοξο, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία νὰ ἐμμένῃ σὲ πρακτικὲς καὶ ἀπόψεις τοῦ προηγούμενου αἰῶνα. Καθῆκον της, νὰ μελετήσῃ ἐκ νέου τὰ δύο αὐτὰ πραγματικὰ ἐντυπωσιακὰ ὑψώματα, ποὺ προκαλοῦν ἀπορία καὶ θαυμασμό σὲ ὅποιον ἐπισκέπτῃ τὰ ἀντικρῦση.

Π.Λ.Κ.

Τὰ δύο κωνοειδῆ ὑψώματα τῶν Μεγάρων στὴ θέση «Χουρμουλοῖ». Ἡ ὁμοιότητά τους μὲ ἀρχαίους τύμβους εἶναι ἐμφανής.

Θνησιγενή συνέδρια

«Τονίσθηκε, ότι ή θεωρία σχετικά με την ύπαρξη Ἰνδοευρωπαίων δέν μπορεῖ νά τεθῇ ὑπό ἀμφισβήτηση, ἐνῶ γιά τὸ ἀλφάδητο ἔγινε δεκτὴ ή θέση, ὅτι οἱ Ἕλληνες παρέλαβαν ἓνα μέρος τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου τελειοποιώντας μετὴν ἀνακάλυψη καταγραφῆς τῶν φωνηέντων τὸ σύστημα γραφῆς...»: Μοιάζει Μαρωνίτικο ή Μπαμπινιώτικο, ἀλλὰ δέν εἶναι. Πλανᾶσθε, ὅπως θὰ πλανιῶ- μουν κι ἐγώ, ἀν δέν διάβαζα μετὰ μάτια μου τὸ συγκεκριμένο δημοσίευμα. Εἶναι οἱ διοργανωτὲς ἐκεῖνοι ἀπ' τὸ χωριὸ τῶν Βαναρικών Ἀλπεων, τὸ Ὀλοσαντ, πού ἀνέλαβαν νά σώσουν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ τὸ ἀπόσπασμα εἶναι ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Κέρδος» τῆς 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1996. Γιατί, ὅπως ἔγραψαν καὶ στὸ ἐντυπο πρόγραμμα τοῦ πρώτου συνεδρίου τους, πού ἔγινε τὸ 1994, καὶ τὸ εἶχαν σὰν σύνθημα, «ὁ λαὸς πού ξεχνᾷ τὴν ἱστορία του ξεχνιέται».

Πέρασαν δύο χρόνια ἀπὸ τότε καὶ εὐτυχῶς χάρη στὶς φιλότιμες προσπάθει- ες τῶν διοργανωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν συνέδρων τοῦ δευτέρου συνεδρίου τους μάθαμε ἐπιτέλους, ποῖα εἶναι ή ἱστορία μας, ἄρα δέν πρόκειται εὐτυχῶς νά ξε- χαστοῦμε. Θερμὰ εὐχαριστήρια λοιπὸν στοὺς κυρίους συνέδρους, πού μᾶς δια- φώτισαν μέσα ἀπὸ ἓνα ἑλληνοπρεπὲς συνέδριο, ὅπως οἱ ἴδιοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ὀριστικά καὶ ἀμετάκλητα καταγόμαστε ἀπὸ τοὺς Ἰνδοευρωπαίους καὶ ὅτι πῆ- ραμε ὡς ἀγράμματα μαθητοῦδια τὸ ἀλφάδητο ἀπὸ τοὺς προηγμένους καὶ δη- μιουργοὺς τοῦ πολιτισμοῦ Φοίνικες. Τὰ κατάφεραν θαυμάσια, πέτυχαν τοὺς σκοποὺς τους, πού, ὅπως τοὺς περιέγραψε ὁ ἐκ τῶν διοργανωτῶν δρ. Κυρια- τσόγλης μετὰ γράμμα του πρὸς τὸν «Δανλὸ» τὸν Μάρτιο τοῦ 1996, εἶναι οἱ ἑξῆς: «Ἡ στρατηγική μας ἦταν καὶ θὰ εἶναι πάντα ή ἀντιπαράθεση μετὰ αὐστηρὰ ἐπι- στημονικά καὶ ἀντικειμενικά κριτήρια. Αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος νά δοῦμε τὸν Ἕλληνισμό καὶ τὴ κοιλτοῦρα μας ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀδιέξοδο πού δρῖσκειται μέσα ἀπὸ ἕξω ἀπὸ τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο». Καὶ τὰ κατάφεραν περὶ- φημα. Μόνο πού θὰ ἤθελα νά ρωτήσω ἐδῶ, πῶς, ἀφοῦ ἦταν σὲ ἀδιέξοδο πρὶν ὁ Ἕλληνισμός καὶ ή κοιλτοῦρα μας, ὅπως σαφῶς ὑπονοεῖ τὸ λεγόμενο, δη- λαδὴ ὅτι ὑπῆρχαν λάθος θεωρίες καὶ πρακτικὲς σχετικά μετὰ τοὺς δύο αὐτοὺς πα- ράγοντες, τώρα ταυτίζεται τὸ συνέδριο μετὰ τὶς λάθος αὐτὲς θέσεις τοῦ παρελ- θόντος; Τὸ προηγούμενο ἀδιέξοδο ἔγινε τώρα λεωφόρος;

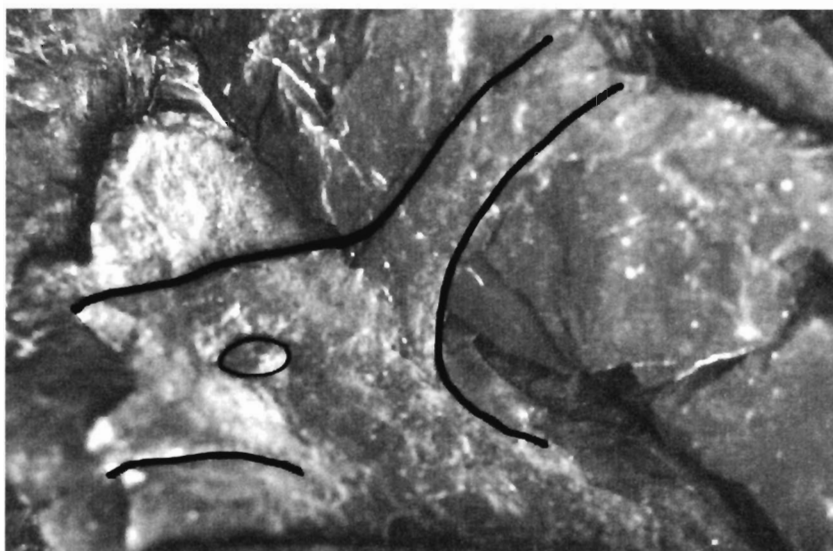
Κάποιοι μοῦ μίλησαν σκληρὰ γιά τοὺς διοργανωτὲς καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τους. Ἐγὼ ὅμως δέν θὰ ἤθελα νά εἶμαι τόσο σκληρὸς μαζί τους χωρὶς τὶς ἀπαραί- τητες ἀποδείξεις, πού θὰ τεκμηρίωναν τὰ διάφορα λεγόμενα γι' αὐτοὺς. Γε- γονὸς ὅμως εἶναι, καὶ εὐχάριστο γι' αὐτοὺς, ὅτι οἱ οἰκονομικοὶ πόροι καὶ οἱ ἐπι- χορηγήσεις δέν φαίνεται νά τοὺς λείπουν, ἀφοῦ καὶ πάλι βρέθηκαν ἀρκετοὶ χο- ρηγοὶ τῆς προσπάθειάς τους. Φορεῖς δηλαδή, πού θὰ ἔπρεπε νά εἶναι πλήρως ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν κατάληξη τοῦ 1ου συνεδρίου καὶ τὴν ὡμὴ λογοκρι- σία εἰς βάρος μιᾶς ὁμιλίας ἐνὸς ἐκ τῶν συνεργατῶν τοῦ «Δ», πού ὄχι μόνο δέν δημοσίευσαν τὴν ἀνακοίνωσή του, ἀλλὰ οὔτε κὰν ἀναφέρεται ὡς σύνοδος ὁ ἴδιος στὰ πρακτικά τοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ ὡς ἓνας ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Ἀς ὑπο- γραμμισθῇ, ὅτι τὴν εὐθύνη ἐκδόσεως τῶν πρακτικῶν ἔχουν, ὅπως καὶ λογικὸ εἶναι, οἱ διοργανωτὲς τοῦ συνεδρίου. Προσωπικά παρ' ὅλα αὐτὰ τοὺς εὐχομαι καλὴ ἐπιτυχία, γιὰ νά μάθουμε τὶς νέες προωθημένες ἀπόψεις σχετικά μετὰ τὴν καταγωγή μας καὶ τὴν γλῶσσα μας ἀπὸ τὸ τρίτο συνέδριο, πού εὐχομαι νά πραγματοποιήσουν. Γιατί πρὶν ἀπὸ τοὺς Ἰνδοευρωπαίους ὑπῆρχαν καὶ οἱ

ζοῦγκλες τῆς Ἀφρικῆς, ὅπως καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ φοινικικὸ ἀλφάβητο ὅλο καὶ κάποιοι ἄλλοι κατὰ τὴν «ἐκλεκτὴ» χώρα μερὶά θάπρεπε νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ φτιάχνουν ἀλφάβητα. Ἀφήστε, ποὺ εἶχαν καὶ θεὸ γραμματιζούμενο, ποὺ ἔγραφε γράμματα στὸν ἀέρα καὶ μᾶς ἔδωσε τὸ πρῶτο κείμενό του σὲ πλάκες. Ἀπλῶς λέω, γιατίι μπορεῖ, ἂν δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι, νὰ θρεθοῦν κάποιοι ἄλλοι, ποὺ νὰ θέλουν νὰ μᾶς θγάλουν πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο.

Εἶναι ὅμως καὶ κάποιες ἄλλες στιγμές, ποὺ σκέφτομαι, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν Ἑλληνες, καὶ πόσω μᾶλλον Ἑλληνες τῆς διασποράς, ποὺ τόσα ἔχουν ὑποφέρει καὶ ἀρκετὰ ἀκόμα ὑποφέρουν ἀπὸ τὶς ὅποιες ντόπιες ἀμφισβητήσεις καὶ σωδινισμούς, ἀπὸ τὴν ὑποβάθμιση τῆς προσωπικῆς ἕως καὶ τῆς ἐθνικῆς τους ὀντότητας, νὰ συνταυτίζονται μὲ σαφῶς ἀνθελληνικὲς θέσεις, ποὺ ξένα κέντρα ἀποφάσεων προωθοῦν. Καὶ ἐπισημαίνω τὸ γεγονὸς τῶν μορφωμένων Ἑλλήνων τῆς διασποράς, ποὺ ἀποδεδειγμένα ἔχουν προχωρήσει πολὺ στὸ σκεπτικὸ τους σὲ σχέση μὲ τὰ θέματα τῆς ἐλληνικότητος καὶ τῆς ἀποκάλυψης τοῦ ἱστορικοῦ μας παρελθόντος. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄποψη τοὺς λυπᾶμαι τοὺς διοργανωτές, γιατίι ἀποτελοῦν μιὰ μικρὴ μειοψηφία μέσα σὲ ἕναν Ἑλληνισμό, ποὺ ἀναζητᾷ μὲ τόλμη καὶ τεκμηρίωση τὴν ἱστορικὴ του ταυτότητα καὶ στηλιτεύει τοὺς ὅποιους παραχαράκτες τῆς ἱστορικῆς του μνήμης. Τοὺς λυπᾶμαι πραγματικά, γιατίι ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα, ἀπὸ τὴν μία νὰ διοργανώσουν συνέδρια μὲ καλεσμένους τοὺς γνωστοὺς ἐκπροσώπους τοῦ φοινικικοῦ κατεστημένου στὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς ξένους ὁμοίους τοὺς τῆς διεθνοῦς ἐξουσιοκρατίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχουν ἤδη χάσει τὴν ὑποστήριξη τῶν δικῶν τους ἀνθρώπων, τῶν ἐλεύθερων Ἑλλήνων καὶ ξένων μέσα κι ἔξω ἀπ' αὐτὸ τὸ κρατίδιο, κυρίως τῶν Ἑλλήνων τῆς διασποράς, ποὺ βλέπουν νὰ θαδίζει θυθιζόμενη στὸ τέλμα τοῦ ἐξουσιασμοῦ μιὰ προσπάθεια, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἀποδώσει καρπὸς στὴν ἔρευνα τῆς ἱστορικῆς μας συνέχειας. Εἶναι πράγματι θλιβερὸ τὸ γεγονὸς καὶ παράδειγμα γιὰ ἀποφυγὴ τὸ συνέδριο, γιατίι, ὅταν οἱ διοργανωτές του ξεκίναγαν αὐτὴν τους τὴν προσπάθεια, εἶχαν ἰσχυρὲς ἐφεδρεῖες, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀντιπαρέλθουν τὰ ὅποια ἐμπόδια, ποὺ θὰ ἔδρισκαν μπροστὰ τους καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένουν. Γιατίι πιστεύω, ὅτι τὰ κίνητρά τους ἀρχικά ἦταν φίλια πρὸς τὶς προσπάθειες ποὺ καταβάλλουμε ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐνδιαφερόμαστε, γιὰ νὰ θγάλουμε πράγματι τὴν Ἑλληνικότητα καὶ τὸν πολιτισμὸ μας ἀπὸ τὴν τελματώδη κατάσταση καὶ τὰ ὅποια ἀδιέξοδα ἔχει περιέλθει.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως μόνο αὐτό, ἀγαπητοὶ κύριοι διοργανωτές. Καὶ τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα αὐτὰ θὰ προκύψει, ὅταν πᾶσουν πιά οἱ τυμπανοκρουσίες, τὰ ψεύτικα χαμόγελα, οἱ μονόλογοι τῶν ὁμοφρόνων καὶ οἱ ἀκαδημαϊκὲς φιλοφρονήσεις. Ὅταν ἔρθῃ πιά ἡ ὥρα τῆς γυμνῆς ἀλήθειας, ἡ ὥρα τῆς αὐτοκριτικῆς. Τότε δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ ἤμουν στὴν δύσκολη θέση τους. Ὅταν θὰ διαισθάνωνται τὴν τραγικὴ ἀλήθεια τὴν ὥρα τῆς ἀπομόνωσης καὶ τοῦ αὐτοαποκλεισμοῦ. Τότε, ποὺ ὁ τοῖχος τοῦ ἀδιέξοδου δὲν θὰ ὀρθώνεται πλέον μπροστὰ στὰ δικά τους μάτια καὶ τὰ ψευδοοράματα καὶ οἱ ψευδαισθήσεις τῆς δῆθεν καταξίωσης θὰ καταρρέουν. Αὐτὴν τὴν ὥρα, ποὺ θὰ συνειδητοποιοῦν τὴν ἀτολμία καὶ τὶς λάθος προτεραιότητές τους, δὲν θὰ θελα εἰλικρινὰ ποτὲ νὰ ἤμουν στὴν θέση τους. Γιατίι, ἂν δὲν ἔχη ἔρθῃ ἀκόμα, σίγουρα θὰ ἔρθῃ αὐτὴ ἡ ὥρα. Γιατίι αὐτὴ εἶναι ἡ

Νέμεσις

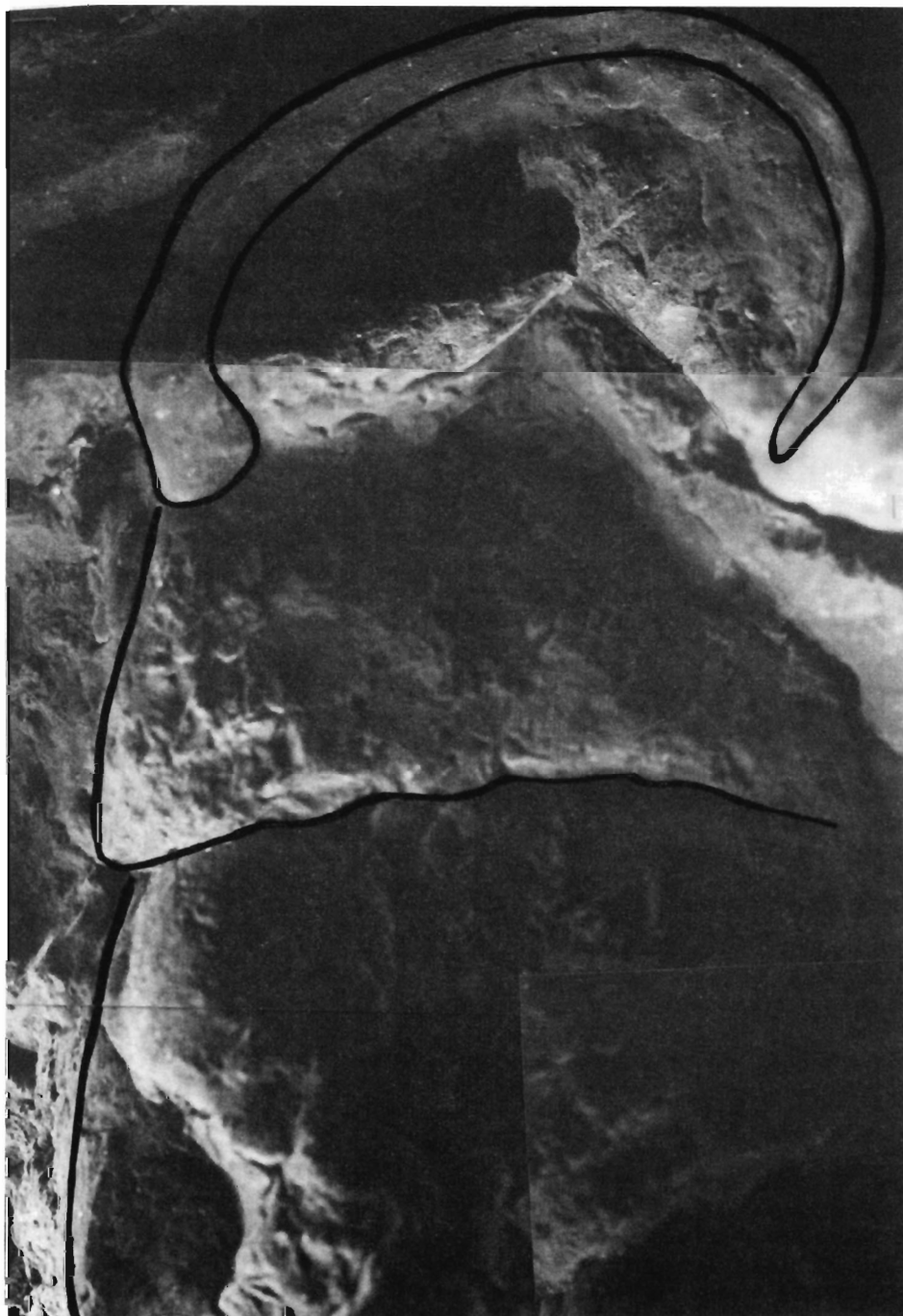
Κεφαλή αϊγας (:), της οποίας έχει καταστραφεί τὸ ρύγχος. Διακρίνονται τὸ μάτι καὶ τὸ κέρατο.

ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕ «ΠΑΡΑΞΕΝΕΣ» ΒΡΑΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΛΕΩ

Σὲ μία ἀπὸ τὶς πλαγιὲς τοῦ ὄρους Αἰγάλεω κοντὰ στὸ Δρομοκαῖτειο Ἰδρυμα καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Δήμου Ἀγίας Βαρβάρας (ἀπόσταση 100 περίπου μέτρων ἀπὸ τὴν κατοικημένη περιοχή) ὑπάρχει ἓνα βραχώδες σπήλαιο, στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὁποίου ἀνακαλύφθηκαν βραχογραφίες. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ σπήλαιο αὐτὸ ἦταν γνωστὸ στοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς καὶ ἀρκετοὶ τὸ ἐπισκέπτονταν συχνά, οἱ βραχογραφίες παρέμεναν ἀπαράτηρες. Τὰ ἄκρως ἐνδιαφέροντα αὐτὰ εὗρηματα ἐγιναν πρόσφατα γιὰ πρώτη φορὰ ἀντιληπτά ἀπὸ τὸν κ. Νικόλαο Μπουντούκη, δημοσιογράφου καὶ κάτοικο τῆς περιοχῆς, στὸ τέλος τοῦ περασμένου Ὀκτωβρίου.

Ὁ «Δαυλὸς» λαμβάνοντας γνώση τοῦ ὅλου ζητήματος ἀπὸ τὸν κ. Ν. Μπουντούκη, ὁ ὁποῖος ἔδειξε ἀπλῶς ἐρευνητικὸ ἐνδιαφέρον, ἀποφάσισε νὰ τὸ ἐρευνήσῃ χωρὶς καθυστέρηση. Στὶς 20 Νοεμβρίου 1996 οἱ συνεργάτες τοῦ «Δαυλοῦ» Ε. Μπεξῆς, Μ. Μαμανέας, Π. Κουβαλάκης καὶ Β. Κατσιαδράμης ἐπισκέφθηκαν τὸ πλῆθος τοῦ σπηλαίου καὶ προέδρουν σὲ μία πρώτη καταγραφή τῶν εὗρημάτων μὲ τὴ βοήθεια καὶ καθοδήγηση τοῦ κ. Μπουντούκη.

Τὸ σπήλαιο, ὅπως εἶπαμε, βρίσκεται στὴ πλαγιά τοῦ ὄρους Αἰγάλεω μὲ πανοραμικὴ θέα πρὸς τὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἀττικῆς. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐσοχὴ στὸ βράχο, τριγωνικῆς κατόψεως, πλάτους 2.50 μ., ὕψους 2.00 μ. καὶ μεγίστου δάτους 3.00 μ. περίπου. Οἱ βραχογραφίες βρίσκονται σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου, καθὼς καὶ στὸ περίγραμμα τῆς εἰσόδου του. Παριστάνουν ἀνθρώπινες μορφές, κεφάλια ζώων καὶ ψάρια. Οἱ μορφές ποὺ βρίσκονται στὸ περίγραμμα τῆς

Ἀνθρώπινη μορφή με «καπέλο» ἢ κράνος καὶ κέρατο.

Ὁ ἐντυπωσιακὸς «ταῦρος». Διακρίνονται εὐχερῶς τὰ κέρατα, τὸ κεφάλι καὶ τὸ αὐτί. Ἡ ἐκλεπτυσμένη γραμμὴ καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ πλαστικότητα καθιστοῦν τὸ ἀνάγλυφο ἀξιόλογο ἔργο τέχνης, ποὺ θυμίζει τὴν τεχνοτροπία τῶν βραχογραφιῶν τῶν σπηλαίων Λασκώ καὶ Ἀλταμίρας.

Ἀνθρώπινη μορφή. Τονισμένο ανάγλυφο στὰ μαλλιά καὶ στοὺς φρύδι. Φέρει καὶ αὐτὴ ἓνα εἶδος κέρατος.

εἰσόδου, εἶναι σκαλισμένες (χαραγμένες) στὴν ἐπιφάνεια τοῦ βράχου.

Οἱ ὑπόλοιπες βραχογραφίες, ποὺ βρίσκονται στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σπηλαίου (στὰ τοιχώματα καὶ στὴν ὀροφή), παρουσιάζουν τὴν ἰδιομορφία τῆς χρήσεως ἐπιχρίσματος γιὰ τὴν ἀνάγλυψη καὶ μὲ πλαστικότητα ἀπόδοσή τους. Φαίνεται, ὅτι ὁ δημιουργὸς τῶν παραστάσεων ἐπέλεξε συγκεκριμένα σημεῖα τῆς ἐπιφάνειας, στὰ ὁποῖα μὲ τὴν κατάλληλη χρήση τοῦ ἐπιχρίσματος τελικῶς ἀπέδωσε τὶς μορφές. Σὰν ἐπίχρισμα πιθανότατα χρησιμοποίησε ἐξαιρετικῆς σκληρότητας πηλό.

Χωρὶς νὰ ἐξαντλοῦμε τὸ θέμα σὲ αὐτὴ τὴ σύντομη παρουσίαση, ἀφοῦ ἡ σοβαρότητά του ἀπαιτεῖ ἐκτενέστερη μελέτη καὶ ἐπιβεβαίωση ἀπὸ εἰδικούς, ἀναφέρουμε, ὅτι παρόμοιες μὲ πηλὸ παραστάσεις ζώων ἔχουν βρεθεῖ στὸ σπήλαιο Τὺκ ντ' Ὠντουμπέρ τῆς Γαλλίας καὶ χρονολογήθηκαν στὸ τέλος τῆς Ἑποχῆς τῶν Παγετῶνων. Παρὰ τὴ φθορὰ ποὺ ἔχουν ὑποστῇ οἱ μορφές εἶναι ἀρκετὰ καλὰ ἀναγνωρίσιμες, ὅπως παρουσιάζονται στὶς φωτογραφίες ποὺ δημοσιεύονται, στὶς ὁποῖες ἔχουν τονισθεῖ τὰ περιγράμματα τῶν μορφῶν λόγῳ τῆς ἀπουσίας ἐπαρκoῦς φωτισμοῦ.

Ἡ πιὸ ἐντυπωσιακὴ ἀπὸ τὶς μορφές εἶναι ἐκείνη τοῦ «ταύρου», στὴν ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κέρατα ἔχει ἀποδοθεῖ μὲ ἐξαιρετικὴ πλαστικότητα τὸ αὐτί του. Τὰ

‘Ο «ταῦρος» ἀπὸ ἄλλη γωνία λήψεως.

ψάρια λόγω ἀνεπαρκείας φωτισμοῦ δὲν φωτογραφήθηκαν.

Εἶναι δυνατόν νὰ δορισκόμαστε μπροστὰ σὲ μία ἄκρως σημαντική ἀνακάλυψη, ἢ ὁποία ἐπιδεδαιώνει τὴν ὕπαρξη καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ ἔκφραση τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου στὴν Ἀττικὴ καὶ στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο γενικότερα. Ἐπισημαίνουμε, ὅτι παραστάσεις ζωγραφικὲς ἢ χαράγματα ἔχουν βρεθεῖ σὲ προϊστορικὰ σπήλαια (Ἀλταμίρα, Λασκώ κ.λπ.) τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, ὄχι ὁμως καὶ ἡ τεχνικὴ τῆς ἐπικαλύψεως μὲ πηλὸ τοῦ βραχώδους ὑποστρώματος τῶν τοιχωμάτων τοῦ σπηλαίου, ποὺ παρουσιάζεται ἐδῶ.

Ἡ «Δαυλὸς» θὰ παρακολουθήσει καὶ θὰ συνδράμει στὴν ἔρευνα τοῦ τόσο ἐνδιαφέροντος εὐρήματος, ἐλπίζοντας ὅτι δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος τὸ σπήλαιο τῆς Ἀγίας Βαρβάρας Ἀττικῆς, ὅπως μεταχειρίσθηκε τὸ σπήλαιο τοῦ Ἀρχανθρώπου Πετραλῶνων Χαλκιδικῆς.

Παν. Α. Κουδαλάκης-Β. Κατσιαδράμης

Ἐξ ἄλλου ὁ συνεργάτης μας ἀρχαιολόγος κ. Ε. Μπεξῆς, ὁ ὁποῖος ἦταν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος συνεργατῶν τοῦ «Δ», πού ἐξερεύνησε τὸ σπήλαιο, γράφει τὰ ἑξῆς:

Σὲ πρώτη φάση δὲν μποροῦμε νὰ δώσουμε μία ἀκριβῆ χρονολόγηση γιὰ τὰ εὐρήματα τῆς σπηλιᾶς τοῦ λόφου τῆς Ἀγίας Βαρβάρας. Μποροῦμε ὅμως νὰ κά-
νουμε κάποιες πρῶτες παρατηρήσεις, πού μελλοντικά θὰ ἀποτελέσουν τὴν βάση
γιὰ μιὰ πιὸ ἐμπεριστατωμένη ἐρευνα.

1) Τὰ εὐρήματα ἐντὸς τῆς συγκεκριμένης σπηλιᾶς ἔχουν ἀνάγλυφη μορφή.

2) Οἱ πλαστικές αὐτὲς μορφὲς πού θρήκαμε, ἔχουν γίνει εἴτε μὲ ἀπευθείας δια-
μόρφωση τῶν πλευρικῶν τοιχωμάτων τῆς σπηλιᾶς εἴτε μὲ ἐπιπρόσθετο κονίαμα
γιὰ τὸν τονισμό ἐπιμέρους χαρακτηριστικῶν τῶν μορφῶν.

3) Οἱ μορφὲς παριστάνουν ἀνθρώπους, ψάρια, αἶγες ἢ ταύρους, ἀρκούδα ἢ
ἐλέφαντα, ρινόκερω, φίδια, ἀνθρώπινο αὐτί καὶ γυναικεῖο αἰδοῖο.

4) Συγκρίνοντας μὲ τὶς πλαστικές μορφὲς σπηλαίων τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς
παρατηροῦμε, ὅτι καὶ ἐκεῖ, ὅπως καὶ στὴν περίπτωσή τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀγίας
Βαρβάρας Ἀττικῆς, οἱ μορφὲς δὲν παρουσιάζονται πάντα ὁλόγλυφες, ἀλλὰ ἀκο-
λουθοῦν κατὰ κανόνα τὶς ἐσοχὲς τοῦ βράχου, πού ἐκμεταλλεύονται τὴν φυσικὴ
του μορφή. Ἀκόμα ἓνα ἄλλο στοιχεῖο προφανοῦς ὁμοιότητος εἶναι καὶ τὸ γε-
γονός ὅτι ἐκεῖ πού τελειώνει μιὰ μορφή, ἀρχίζει μιὰ ἄλλη, χρησιμοποιώντας τὸ
τμήμα τῆς πρώτης μορφῆς ὡς τμήμα τῆς δευτέρας μὲ διαφορετικὴ σημασία.

5) Σὲ ἐπιφανειακὴ ἐρευνα, πού πραγματοποιήσαμε στὴν γύρω περιοχὴ, εἶδα-
με κομμάτια πήλινων ἀγγείων, μικρὲς βάσεις, χερούλια καὶ ἄλλα τμήματα, πού
ὑποδηλώνουν σαφῶς χρῆσιν τοῦ χώρου κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχή, χωρὶς νὰ μπο-
ροῦμε νὰ προσδιορίσουμε σαφῶς τὴν χρονολόγησή τους, σίγουρα ὅμως ὄχι νε-
ώτερα, ἀφοῦ ἡ τεχνοτροπία τους ἐμφανῶς δὲν ἀνήκει στοὺς ὕστερους χρόνους.

6) Ἡ τοποθεσία, πού βρίσκεται πλησίον τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἑλευσῖνα καὶ
ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὴν κοίτη ἐνὸς παλαιοῦ ποταμοῦ, πού τὰ ἔχνη του εἶναι ἀνι-
χνεύσιμα, καθὼς καὶ ἡ ἐποπτικὴ θέσις τοῦ χώρου σὲ συνάρτησιν μὲ τὴν ἀνεύρε-
σιν τμημάτων πήλινων ἀγγείων πού προαναφέραμε, χωρὶς μέχρι στιγμῆς νὰ ἔχουν
δρεθῇ προϊστορικὰ ἐργαλεῖα ἢ κάτι ἄλλο συναφές ἐκτὸς τῶν μορφῶν ἐντὸς τῆς
σπηλιᾶς, πού φαίνονται προϊστορικές, δηλοῖ μιὰ συνεχῆ παρουσίαν ἀνθρώπινου
στοιχείου ἀπὸ τὰ βάθη τῆς προϊστορίας ἕως καὶ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους, ἀφοῦ
οἱ προϊστορικὲς θέσεις κατὰ κανόνα εὐρίσκονται πλησίον ποταμῶν, ὅπως στὴν
περίπτωσή μας καὶ ἡ ἐποπτικὴ τους θέσις ἦταν ἰδανικὴ γιὰ πρόληψιν ἐπιθέσεων
καὶ ἐγκαιρῇ ἄμυνᾳ.

Ἡ τοποθεσία δείχνει νὰ ἀποκτᾷ μεταγενέστερα ἱερὸ χαρακτήρα καὶ νὰ λει-
τουργεῖ ὡς ἱερὸ στά κλασσικὰ καὶ ἀρχαῖα χρόνια, ἴσως ὡς σταθμὸς τῆς πορεί-
ας τῶν πιστῶν πρὸς τὴν Ἑλευσῖνα ἢ ἔχοντας αὐτόνομη ὑπαρξιν. Σίγουρα ὅμως
μιὰ μελλοντικὴ ἐρευνα θὰ δώσει πολὺ περισσότερες ἀπαντήσεις ἀναφορικὰ μὲ τὸ
σπήλαιο τῆς Ἀγ. Βαρβάρας καὶ τὶς μορφὲς του, πού πολλὰ ἀπὸ αὐτὲς θυμίζουν
ἐντονα τὶς μορφὲς τῶν ἀγαλμάτων τῶν νήσων τοῦ Πάσχα (ἰδὲ ἄρθρο «Δ» τεύχους
169).

Εὐάγγελος Μπεξῆς

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Λόγῳ σταθεροποιήσεως τῶν τιμῶν τοῦ δημοσιογραφικοῦ χαρτιοῦ τὸ
1996 ἢ τιμῇ πωλήσεως καὶ οἱ συνδρομὲς τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ παραμείνουν
οἱ ἴδιες τὸ 1997.

Ποιοί είναι;

Σχεδόν όλοι οί έγγραμματοί 'Αφρικανοί πείσθηκαν, ότι ό σημερινός πολιτισμός δέν όφείλει την ύπαρξή του στην 'Αρχαία 'Ελλάδα αλλά στην 'Αφρική, άφου οί 'Ελληνες έπι-δόθηκαν σέ συστηματική κλοπή τής γνώσης των προγόνων τους. Μάλιστα εντόπισαν και την βιολογική αίτία του πνευματικού... όργασμού τής 'Αφρικής: την «μελανίνη». Τό σκούρο δέρμα παράγει σοφία! (Γι' αυτό τό καλοκαίρι γινόμαστε φιλόσοφοι...).

Αυτά σχολιάζει και χαρακτηρίζει ως «γελοιότητες» ό Μάριος Πλωρίτης στην γνωστή του στήλη στην έφημερίδα «Τό Βήμα». Μάλιστα κάνει λόγο για «έπιστημονικό» ρατσι-σμό, πού στρέφεται έναντίον τής 'Ελλάδος και τής ιστορικής αλήθειας. Δυστυχώς όμως δέν εξετάζει, ποιοί ύποκινούν τόν άφροκεντρισμό και ποιές σκοπιμότητες έξυπηρετεί. Κάνει βέβαια λόγο για «γυρολόγους πού τσαλαπατάνε την αλήθεια, την ιστορία, τή γνώ-ση». 'Αρκεί άραγε μόνον αυτό, για να καταλάβουμε ποιοί είναι;

Π.Α.Κ.

Μόνο την λάσπη

Θυμώμαι, όταν πήγαινα στο σχολείο, μου μάθαιναν, ότι οί Φοίνικες για δύο πράγμα-τα σεμνύνονται: Για την εύρεση των έλληνικών γραμμάτων και για την ανακάλυψη του τροχού. 'Ήδη είχα πεισθεί έδώ και πολλά έτη, ότι ή ύπόθεση τής εύρεσης των γραμμάτων άπ' τους Φοίνικες αποτελεί ένα άπ' τά πολλά άπατήλια πού κυκλοφορούν. Τελευταία έφθασε στα χέρια μου ένα άπόσπασμα έργου του Κριτία, σύμφωνα με τό όποιο «αί 'Αθηναί- τόν τροχόν γαίας τε καμίνου τ' έκγονον εύρον κλεινότατον κέραμον, χρήσιμον οίκονό- μων» (D.K. B2 88).

Δέν μένει λοιπόν μετά άπ' αυτό, παρά ν' άποδώσουμε στους Φοίνικες την ανακάλυψη τής λάσπης μόνο, έστω και με τίς δύο σημασίες.

Π.Σ.

Δεσποτοκρατία

'Από έγγραφη καταγγελία πρωτοπρεσβύτερου και τ. λυκειαρχή θεολόγου:

«Μπορεί βέβαια οί εκάστοτε κυβερνήσεις, κεντρικές, δημοκρατικές, σοσιαλιστικές, να μιλούν για δημοκρατικά δικαιώματα, όλοι τους όμως χαιδεύουν μία κάστα ελαχίστων μη-τροπολιτών, πού καταδυναστεύουν ύφισταμένους τους κληρικούς και παραδιάζουν ασύ-στολα και δάνανσα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους, ύπολογίζοντας πλανημένα σ' ένα έντελώς άθέβαιο πολιτικό κέρδος. [...] 'Αποκορύφωμα τής δεσποτοκρατίας άπο-τελεί τό έξωφρενικό δικαίωμα του "άγιου" μητροπολίτη να κρατάει άλυσσοδεμένους σαν δούλους και έφ' όρον ζωής όλους τούς ιερείς, διάκονς και μοναχούς, πού υπάγονται στη μητροπολιτική του περιφέρεια και δήθεν αποτελούν πνευματικά του τέκνα, ενώ στην πραγματικότητα βρίσκονται σέ κατάσταση δουλείας. [...] 'Ο νόμος 5383 (1932) κατα-σκευάζει σκόπιμα ένα "τέρας", πού τινάζει στον άέρα κάθε άρχή δικαίου. 'Ο ίδιος ό μη-τορπολίτης είναι ό κατήγορος, διώκτης και ανακριτής ή άναθέτει την άνάκριση σέ όργα-νο πειθήνιό του. [...] Πρέπει να τονίσουμε, ότι συνήθως ό ιερέυς οδηγείται στο 'Επισκο-πικό Δικαστήριο από την εμπάθεια του δεσπότη και σπανίως από καταγγελίες ένοριτών. "Αν μάλιστα ό δεσπότης έννοει τόν ιερέα, τότε τόν καλύπτει άκόμη και για κραυγαλέα σκάνδαλα. 'Απαγορεύεται ή κατ' αντιπαράθεση έξέταση μαρτύρων κατηγορίας και ύπε-ρασπίσεως. "Όλη δέ ή διαδικασία του 'Επισκοπικού Δικαστηρίου διενεργείται κεκλει-σμένων των θυρών».

Αυτά και άλλα πολλά καταγγέλλει ό υπό διωγμόν αιδεσιμώτατος Ευάγγελος Σκορδάς. Κατά τ' άλλα «όπου πνεύμα Κυρίου, εκεί έλευθερία»...

Μ.Μ.

'Η μοναξιά τής Ρωμοσύνης

"Όταν έρώτησε ένας δημοσιογράφος τόν νεαρό 'Ελληνα παγκοσμίον φήμης πιανίστα Δημήτρη Σγουρό, τί είχε να πη για την δήλωσι τής 'Αμερικανίδας πνευματίστριας Κά-ρολ Λάντ, ότι αποτελεί (ό Σγουρός) μετενσάρκωσι του 'Αμαντέους Μότσαρτ, ό πιανίστας

ἀπάντησε: «Μπορούσα νὰ εἶμαι μετενσάρκωσι τοῦ Μότσαρτ ἢ ὁποιουδήποτε ἄλλου μεγάλου μουσουργοῦ, ἀλλά, ἐπειδὴ αὐτὸ πού με κάνει ἰδιαίτερα περὶ φανὸ καὶ πού εἶναι συγχρὸ σημεῖο ἀναφορᾶς μου στὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἡ ἀρχαία μου καταγωγή, θὰ με τιμοῦσε ἐξίσου, ἂν ἤμουν ἡ μετενσάρκωσι τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀριστοτέλη ἢ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου...».

Ἀτέρμονη λοιπὸν ἡ μοναξιά γιὰ τοὺς Καντιώτηδες καὶ τοὺς παπα-Μαϊντανούς, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς θὰ ἤθελαν νὰ εἶναι μετενσάρκωσι ὅχι κάποιου ἀρχαίου Ἑλληνα, ἀλλὰ τοῦ μισέλληνα Μ. Θεοδοσίου ἢ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, πού τόσο θαυμάζουν. Ἀλλὰ μᾶλλον δὲν θὰ ἤθελαν νὰ 'ναι μετενσάρκωσι κανενός. Βλέπετε, δὲν τοὺς συμφέρει ἡ θεωρία τῆς μετενσάρκωσης, διότι ὁ καλὸς Γιαχὲ τοὺς ἔχει τάξει νὰ τοὺς στείλῃ στὸν Παράδεισο γιὰ τὸν ἀνθελληνικότατό τους ἀγῶνα. Νὰ χάσουν λοιπὸν τέτοια ἀνταμοιβή;

Μ.Δ.Δ.-Α.

Ἄρτον καὶ ξύλον

Ἄν πολλοὶ δὲν γνωρίζετε τί σημαίνει παπικὸς ἀνθρωπισμός, ἂν ἀκόμη ἀπορῇτε γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ σημερινοῦ κόσμου, μπορεῖτε νὰ πάρετε μιὰ ἰδέα ἀπὸ τὸ παρακάτω κείμενο, πού ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Παύλου πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς διοικητὲς καὶ ἐξάρχους τῆς Ἀγίας Ἐδρας:

«...Ὅσον διὰ τὰς κατακτήσεις, νὰ μὴν λησμονῶμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν πίστιν καὶ δέον νὰ τοὺς μεταχειριζώμεθα ὡς ἄγρια θηρία, νὰ τοὺς ἀποσπῶμεν τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὀνυχας, νὰ μὴ παύωμεν ταπεινοῦντες αὐτούς... οὐδὲν δ' ἄλλο νὰ τοὺς παρέχωμεν ἢ ξύλον καὶ ἄρτον, ἄρτον καὶ ξύλον. Ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ συμπάθεια ἔστωσαν δι' ἄλλους αἰσιωτέρους καιρούς...» (Ἱστορία τοῦ Ναυπλίου τοῦ Μ.Ι. Λαμπρινίδη, στὸ διδβλίο τοῦ Π.Γ. Καγιαῖ, «Χωρὶς φόβο καὶ πάθος τὸ 1821»).

Σ.Π.

Πρὸς ἰνδοευρωπαϊστὲς-φοινικιστὲς

Τὸ σπῆλαιο τοῦ Διροῦ αποτελοῦσε κατοικία ναυτικῶν πιθανῶς καθ' ὅλην τὴν 4η π.Χ. χιλιετία, ὅταν ἰσχυρὸς σεισμὸς ἀλλοίωσε τὴν εἴσοδό του, μ' ἀποτελέσμα νὰ κλεισθοῦν μέσα καὶ νὰ βροῦν τὸ θάνατο οἱ ἔνοικοί του.

Οἱ ἀνασκαφές, πού ἀρχισαν τὸ 1970 καὶ συνεχίζονται μέχρι σήμερα, ἔφεραν στὸ φῶς ἐργαλεῖα, πιθάρια μὲ ἀνάγλυφη διακόσμηση, στολισμένα ἢ ἀκόσμητα ἀγγεῖα οἰκιακῆς καὶ λατρευτικῆς χρήσεως, πήλινα καὶ λίθινα σκεύη, μαρμάρινα καὶ πέτρινα εἰδώλια, κοσμήματα, ὁστέινα καὶ πέτρινα ἐργαλεῖα καὶ τὸ κυριώτερο ἀπὸ ὅψιαν – ἓνα μαῦρο γυαλιστερό πέτρωμα τῆς Μήλου, πού χρησίμευε ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικὸ στὴν Μακεδονία καὶ τὴν Κρήτη – ὅπως καὶ σκελετοὺς θαμμένων καὶ ἀταφῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐξημερωμένων ζώων καὶ θηραμάτων.

Ὅλ' αὐτὰ μαρτυροῦν, ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς 5ης π.Χ. χιλιετίας εἶχαν ἤδη ἀνεπτυγμένο πολιτισμὸ καὶ ἀνεπτυγμένη ναυσίπλοια, ἀφοῦ ἐμπορευόνταν ὀψιανὸ καὶ τὸν χρησιμοποιοῦσαν στὴν οἰκοδομική τους. Πῶς τὰ ἐξηγοῦν αὐτὰ ἀραγε οἱ «ἰνδοευρωπαϊστὲς» καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας τῆς «Καθόδου τῶν Δωριέων τὸ 1100 π.Χ.»; Τί ἔχουν νὰ μᾶς ἀπαντήσουν καὶ οἱ φοινικιστὲς;

Σ.Π.

Μασσαλιῶτες Ἕλληνες

Στις ἐτήσιες γιορτές, πού γίνονται στὴν Μασσαλία πρὸς ἀνάμνηση τῆς ἰδρύσεώς της, καταφθάνουν κατ' ἔτος ἐπίσημοι ἀπὸ τὴν Γαλλία, τὸ Μονακό, τὶς Κάννες, τὸ Αἰάκειο, τὴν Νίκαια, τὴν Κορσική κ.ο.κ., πόλεις πού ἰδρύθηκαν ἀπ' τοὺς Ἕλληνες τὰ παλαιὰ χρόνια.

Στὸ λιμάνι τῆς Μασσαλίας λοιπὸν ἔχει στηθῇ ὀρειχάλκινη ἀναμνηστικὴ πλάκα, ὅπου ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Ἐδῶ, περὶ τὸ 600 π.Χ., Ἕλληνες ναυτικοὶ ἀπ' τὴ Φώκαια τῆς Μ. Ἀσίας θεμελίωσαν τὴν Μασσαλία, ἀπ' ὅπου ἀκτινοβολήσε ὁ πολιτισμὸς στὴν Δύση».

Εὐγε στοὺς Μασσαλιῶτες! Καιρὸς νὰ τοὺς μιμηθοῦν καὶ οἱ ἄλλες ἀνὰ τὴν Ὑδρόγειο πανάρχαιες ἑλληνικὲς πόλεις. Εἶναι κάτι, πού, ἂν μὴ τι ἄλλο, θὰ βοηθήσῃ τὰ μέγιστα στὴν αὐτογνωσία τῶν κατοίκων τους. Τὸ «γνώθι σαυτὸν» εἶν' ἀρετὴ μεγίστη.

Σ.Π.

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

Ἐπίδραση τῆς πανάρχαιας Ἑλληνικῆς παραδόσεως στὴ Λιθουανικὴ θρησκεία

Ὑπὸ τὴν ὀνομασία «Λιθουανία» θὰ πρέπει νὰ μὴ νοεῖται ἀποκλειστικὰ ἡ γεωγραφικὴ ἔκταση τοῦ ὁμωνύμου κράτους τῆς Βαλτικῆς, ὅπως τὸ γνωρίζουμε σήμερα μὲ τὰ καθορισμένα ὁριά του, ἀλλὰ ὑπὸ εὐρύτεραν ἔννοια καὶ οἱ γειτονικὲς τοῦ κράτους αὐτοῦ περιοχὲς (τμῆματα τῆς Ρωσίας, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Κουρλανδίας), στὶς ὁποῖες κατὰ τὸ παρελθὸν ἤκμασαν ὀργανωμένες λιθουανικὲς κοινότητες πρὶν τὴν ὀριστικὴ ἐκδίωξή τους ἀπὸ διαφόρους κατὰ καιροὺς εἰσβολεῖς.

Ἐντοπίζοντας τὸ ἐνδιαφέρον μας στὸν γεωγραφικὸ αὐτὸ χώρο παρατηροῦμε, ὅτι ἀρχαῖες παραδόσεις τοῦ Λιθουανικοῦ λαοῦ παραμένουν ἀλώβητες ἕως σήμερα, ἔχοντας ὥστόσο χάσει τὴ θρησκευτικὴ τους διάσταση. Αὐτὸ ἐξηγεῖται εὐκόλα, καθὼς ὁ Χριστιανισμὸς ἄρχισε νὰ διαδίδεται στὴν Λιθουανία μετὰ τὸν 13ο μ.Χ. αἰῶνα, καὶ χρειάστηκε νὰ παρέλθουν ἀκόμα δύο αἰῶνες, ἕως τότε ποὺ ἐπεβλήθη διὰ τῆς βίας καὶ τῶν ὀπλων. Εἶναι εὐλόγο λοιπόν, ὅτι ἡ παραδοσιακὴ Λιθουανικὴ θρησκεία ἀντιστάθηκε, ὅσο οἱ περιστάσεις τὸ ἐπέτρεπαν. Πέραν τούτων ἡ θρησκεία αὐτὴ, ἐξεταζόμενη ὑπὸ τὸ συγκριτικὸ θρησκευτολογικὸ πρῖσμα, προσδίδει πάμπολλες ὁμοιότητες μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ παράδοση, ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθοῦν σὲ ἀπλὲς συμπτώσεις. Εἶναι σαφές, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ καὶ κοσμοαντιληπτικὴ κληρονομιά τῶν Λιθουανῶν εἶναι θυγατρικὲς τῶν Ἑλληνικῶν ιδεῶν καὶ πρακτικῶν.

Θεμελιώδης μετὰξὺ τῶν Λιθουανικῶν παραδοχῶν εἶναι ἡ ἀπόδοση ἰδιαιτέρου σεβασμοῦ στὴ φύση καὶ τίς φυσικὲς δυνάμεις, ὅπως ἀκριβῶς ἴσχυε καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Ὁ σεβασμὸς αὐτὸς γιὰ τοὺς Λιθουανοὺς φθάνει μέχρι καὶ τὴν ἀποφυγὴ τῆς μὴ ἀναγκαίας ὑλοτομίας. Παράλληλα ἡ ἱερότητα ὀρισμένων εἰδῶν τῆς χλωρίδος ἦταν δεδομένη. Τέτοια εἶδη εἶναι ἡ δρυς, τὴν ὁποία ἐχαράκτηριζαν «θεῖον» δένδρον καὶ ἡ ἰτέα, τὴν ὁποία συνέδεαν μὲ συγκεκριμένο θρύλο. Παρόμοιες ἀντιλήψεις ὑπάρχουν στὸν ἑλλαδικὸν χώρον πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν Λιθουανῶν. Ἐπιπρόσθετα τὰ πυκνὰ δάση, ποὺ ἀκόμη καὶ σήμερα ὑπάρχουν στὴ χώρα αὐτὴ, ἔχρησίμευαν καὶ ὡς ἄσυλο γιὰ καταδιωκόμενους ἀνθρώπους. Εἰδικώτερα τὰ δένδρα κάθε εἶδους ἔθεωροῦντο συνδεδεμένα μὲ τὴν ψυχὴ. Ἡ ψυχὴ κάθε νεκροῦ ἐλάμβανε νέα ὑπόσταση εἰκονιζόμενη μὲ τὴ μορφή ἑνὸς δένδρου. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ δένδρου ἔδειχνε καὶ τὴν περαιτέρω πορεία τῆς ψυχῆς. Ἡ δοξασία αὐτὴ εἶναι φανερὰ εἰλημμένη ἀπὸ τὸν πανάρχαιο ἑλλαδικὸν κόσμον. Τόσο οἱ Κρήτες ὅσο κυρίως καὶ οἱ Δόλοπες τῆς Θεσσαλίας ἐταύτιζαν τὴν ψυχὴ ἑνὸς ἐπιφανοῦς συνήθως τεθνεῶτος μὲ ἕνα δένδρον, θάβοντάς τον κάτω ἀπὸ τὸ φύλλωμά του. Ἐὰν τὸ δένδρον, προϊόντος τοῦ χρόνου, ξεραινόταν, ἀτονοῦσε ταυτόχρονα καὶ ἡ τιμὴ πρὸς τὴ μνήμη του. Ἡ δοξασία αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ χρησιμεύσει καὶ ὡς χρονικὸς προσδιορισμὸς γιὰ τὸν ἐποικισμὸ τῆς Βόρειας Εὐρώπης ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ φύλα. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν πανίδα, ἰδιαίτερη σημασία, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες, εἶχε τὸ φίδι ὡς σύμβολο γονιμότητος, σοφίας καὶ προστασίας τοῦ οἴκου.

Ἀξιοσημείωτη βαρύτητα ἔχουν καὶ δύο ἄλλες ἑλληνογενεῖς ἀντιλήψεις τῶν Λιθουανῶν. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ στὸν τόπον κατοικίας τῶν ψυχῶν, οἱ ὁποῖες συνεχίζουν τὴν ὕπαρξή τους σὲ ἐνδιαίτημα παρόμοιο μ' αὐτὸ τοῦ δικοῦ μας Ἄδη. Ἡ δευτέρη ἔχει σχέση μὲ τὸ «ἱερὸν πῦρ» τῆς οἰκιακῆς ἐστίας. Ἡ ὁμοιότητα τῶν παραδόσεων εἶναι καταπληκτικὴ. Ὁ Λιθουανὸς ἱστορικὸς Ρ. Κλίμας ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ: «Σχεδὸν κάθε Λιθουανὸς τιμοῦσε τὴν ἱερὴ φλόγα τῆς δικῆς του ἐστίας. Κάθε οἰκογενειάρχης καὶ κάθε νοικοκυρὰ φρόντιζαν νὰ μὴ σθῇσει, διότι ἡ σθέσις τῆς ἰσοδυναμοῦσε μὲ μεγάλη κακοτυχία».

Οἱ θεοὶ τῶν Λιθουανῶν διαιροῦνται σὲ μείζονες καὶ ἥσσονες. Ἀναφερόμενος σ'

αυτούς ο G. Alexinsky κάνει λόγο για «Λιθουανικόν Ὑλυμπο», ἐννοῶντας τὴν ἄμεση σχέση τους μετὰ τὸ Ἑλληνικὸ Πάνθεο. Οἱ κυριώτεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι:

* Ὁ **Περκούνας**. Ὁ Th. Narbutt τὸν ἐπωνομάζει «*δρονταῖον Δία*». Ὁ Περκούνας ἐθεωρεῖτο βασιλεὺς τοῦ Οὐρανοῦ, τῆς Γῆς, τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Στὴν πρωτεύουσα τῆς χώρας (Βίλνιους) ὑπῆρχε μεγάλο ἱερόν του, ἐνῷ τ' ὄνομά του σημαίνει «δροντή». (Παράλληλα οἱ Λεττονοὶ τὸν ἀποκαλοῦσαν *Debbes Bungo Tajs* (= Ἐκεῖνος ποὺ κρούει τὸ τύμπανο στὸν οὐρανόν).

* Ὁ **Patribas** (ἢ **Atribas**). Εἶναι ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὑδάτων, ἀνάλογος τοῦ Ποσειδῶνα.

* Ὁ **Piculas**. Εἶναι ὁ θεὸς τοῦ θανάτου, ποὺ διέμενε στὰ ὑπόγεια δώματα τοῦ Ἄδη. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ τὸν Πλούτωνα, καθὼς σχετίζεται καὶ μετὰ τὴν θεῆς Κρουμίνε (*Kruminė*) καὶ Νιγιόλα (*Nijola*).

* **Κρουμίνε** καὶ **Νιγιόλα**. Πρόκειται γιὰ δύο θεές, μητέρα καὶ κόρη ἀντίστοιχα. Σύμφωνα μετὰ τὴν λιθουανικὴ μυθολογία ἡ Νιγιόλα (πρβλ. Περσεφόνη, Κόρη) ἀπῆλθε ἀπὸ τὸν Piculas (Πλούτωνα). Ἡ Κρουμίνε (Δήμητρα) μετέβη στὸν Ἄδη καὶ ἀφοῦ ἔμεινε μαζί της γιὰ λίγο καιρὸ, τὴν ἐπανέφερε στὴ Γῆ. Ἡ προέλευση τοῦ μύθου δὲ χρειάζεται νὰ σχολιαστεῖ περαιτέρω.

* Ὁ **Πραάμις** (*Praamjis*). Πρόκειται σύμφωνα μετὰ ὅλες τὶς ἐνδείξεις γιὰ μία δευτέρη Λιθουανικὴ ἀπόδοση τοῦ Διός, ποὺ ὅμως ἐδῶ σχετίζεται ἄμεσα μετὰ τὸ γεγονός τοῦ κατακλυσμοῦ, τὸ ὁποῖο ἔχει υἱοθετήσει καὶ ἡ Λιθουανικὴ παράδοση. Κατὰ τὴν διήγηση αὐτὴ ὁ *Praamjis* φέρεται ἀηδιασμένος μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, γι' αὐτὸ καὶ προκαλεῖ κακὸ στὴ Γῆ. Ὅμως διασώζει μεγάλο ἀριθμὸ ζώων ἀλλὰ καὶ ἐλάχιστα ζεύγη ἀνθρώπων. Ὅταν κόπασε ὁ θυμὸς του, τὰ ὕδατα τοῦ κατακλυσμοῦ ἀποτραβήχτηκαν καὶ τὰ ζεύγη ζώων καὶ ἀνθρώπων σκορπίστηκαν πάνω στὴ γῆ. Ἐνα ζευγὸς ὅμως γερόντων παραπονέθηκε σ' ἐκεῖνον, ὅτι δὲν μποροῦσε ν' ἀποκτήσῃ ἀπογόνους. Ὁ *Praamjis* τοὺς συνέστησε νὰ δρασκελίσουν τὰ ὅσα τῶν νεκρῶν. Ὅσα δρασκελίσε ὁ ἄνδρας μεταμορφώθηκαν σὲ ἀγόρια καὶ ὅσα ἡ γυναῖκα σὲ νεάνιδες. Εἶναι ἀρίδην, ὅτι ὁ μῦθος αὐτὸς ἔλκει τὴν καταγωγὴν του ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχο ἑλληνικὸ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας.

* Ὁ **Κόδας**. Ἀναφέρεται ἐνίοτε καὶ ὡς «**Κανοῦ**». Εἶναι ὁ θεὸς τοῦ πολέμου καὶ ἔχει γιὰ ἐμβλῆμά του τὸ ἄλογο. Παρουσιάζει ὁμοιότητες μετὰ τὸν Ἄρη.

* Ὁ **Ραγκούτις**. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ εἶναι μιὰ Λιθουανικὴ ἀπεικόνιση τοῦ Διονύσου, καθὼς συνδέεται ἄμεσα μετὰ τὸν οἶνο καὶ ὅλα τὰ τοπικὰ ποτά.

* Ὁ **Γκαρντάιτας**. Εἶναι θεὸς τῶν ἀνέμων καὶ τῆς θύελλας. Διαμένει στὰ βάθη τῆς θάλασσας καὶ προστατεύει τοὺς ναυτικούς. Ἐδῶ εἶναι φανερό, ὅτι τὰ πρόσωπα τοῦ Αἰόλου καὶ τοῦ Ποσειδῶνα συγχέονται.

* Ὁ **Κρούγκις**. Πρόκειται γιὰ τὸ Λιθουανὸ Ἡφαιστο, θεὸ τῶν σιδηρουργῶν.

* Ἡ **Πραουρίμε**. Εἶναι θεὰ τοῦ οἰκιακοῦ πυρός, ἀνάλογη τῆς Ἑλληνίδος Ἑστίας.

* Ἡ **Βερέγια** τέλος εἶναι ἡ Μοῖρα τῶν Λιθουανῶν, καθὼς προσονομάζεται καὶ «Ἀθάνατη κλωστρία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς». Κατὰ τὴν παράδοση, ὅπως καὶ ἡ Ἑλληνίδα Κλωθώ, ἔτσι καὶ ἡ Βερέγια γνέθει τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς γεννήσεώς του.

Τὰ παραπάνω καθιστοῦν φανερό, ὅτι ἡ ἐξάπλωση τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἐπιδράσεώς τους στὸν Εὐρωπαϊκὸ ὅρορ δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐνταχθεῖ χρονολογικὰ στοὺς συμβατικὰ ἱστορικούς ἀποικισμούς. Τὰ ἴχνη τῆς θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἀκόμη παλαιότερα, καθὼς συλλήψεις τῆς φύσεως καὶ δοξασιεῖς τοῦ τόπου μας, τὶς ὁποῖες ἡμεῖς σήμερον ἔχουμε σχεδὸν λησμονήσει, οἱ βόρειοι λαοὶ τὶς διακρατοῦν. Πέρα ἀπ' αὐτὸ εἶναι παραδεκτό, ὅτι ἡ Λιθουανικὴ γλῶσσα εἶναι ἐμπλουτισμένη ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μετὰ ἑλληνικὰς ρίζας καὶ τύπους, κατὰ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ μετὰ προσοχή.

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

Ἡ διαφοροετική ἀντίληψη τοῦ θανάτου μεταξὺ ἐλλήνισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ

Ἀφοῦ συνεπληρώθη καὶ ἐγράφη ἡ *Καينὴ Διαθήκη* τὸν 4ον αἰώνα, ἤλθον ἐπὶ σκηνῆς οἱ ἐν μέθῃ τελούντες οὐραγοὶ. Οἱ «Αὐτόκλητοι». Μυριάδες καὶ χιλιάδες, ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων ὅλως ἀπαιδεύτων κατὰ τὸ πλεῖστον, θὰ προσπαθήσῃ εἰς ἕκαστος αὐτῶν διὰ πληθωρικῶν λόγων καὶ διὰ τῆς γραφῆς ἀπολογιῶν, ὕμνων, ἐγκωμίων, ἰδιομέλων κ.ἄ. νὰ ἐδραιώσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς τὸν φόβον τοῦ θανάτου. «*Ακούσωμεν τί κράζει ὁ Παντοκράτωρ. Οὐαί, οἱ ἐκζητοῦντες, θεάσασθε τὴν φοβεράν ἡμέραν Κυρίου· αὕτη γάρ ἐστι σκότος· πυρὶ γὰρ δοκιμάσει τὰ σύμπαντα*» (στίχος ψαλλόμενος εἰς ἤχον εἴς κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν: «Νεκρώσιμος Ἀκολουθία», σελ. 31).

Ἄς ἴδωμεν τὴν τελετὴν τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν. Εἶναι μία ὥρα, ὅπου οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀποχωρήσαντος ἀπὸ τὴν ζωὴν ἀνθρώπου κατὰ παναρχαίαν συνήθειαν ἔρχονται, διὰ νὰ ἀποτίσουν αὐτῷ τὸν ὕστατον χαιρετισμόν. Εἶναι ἡ ὥρα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται πρόσωπον με πρόσωπον εἰς ἐπαφὴν με τὸν θάνατον, με αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν, τὸ μέγα αὐτὸ θαῦμα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀοπλος τὴν ὥραν αὐτὴν καὶ ἔρχεται με ἀγαθὴν προαίρεσιν. Καὶ ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται τούτῳ τῷ τρόπῳ, μία ὁμοφροντία ρήσεων, ψαλμῶν καὶ ἰδιομέλων ἐκτοξεύεται κατὰ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ. «*Ποία τοῦ βίου τρυφὴ διαμένει λύπης ἀμέτοχος; Ποία δόξα ἔστηκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος; Πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα· μία ροπὴ καὶ ταῦτα πάντα θάνατος διαδέχεται. Ἄλλ' ἐν τῷ φωτί, Χριστέ, τοῦ προσώπου σου, καὶ τῷ γλυκασμῷ τῆς σῆς ὠραιότητος, ὃν ἐξέλεξω ἀνάπαντον ὡς φιλόανθρωπος*» (Ν.Α., σελ. 25). Ἰδοῦ, τὴν ἐκφοβιστικὴν ἀνωτέρω πρώτῃν παράγραφον τὴν διαδέχεται ὁ προσηλυτισμός, ὅστις, δοθέντος τοῦ ὅλου κλίματος, προσβάλλει θαναύσως τὸν ἄνθρωπον. Τὰ ἡυξημένης τυπικῆς ἰσχύος, οὕτως εἰπεῖν, κείμενα, ὅτινα ἀναγιγνώσκονται κατὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν, ἡ Εὐαγγελικὴ περικοπὴ καὶ ὁ «Ἀπόστολος» (Ἰω. Ε, 24-30 καὶ Πρὸς Θεσ. Α, δ 13-17), ὁμιλοῦν περὶ τῆς «ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ δήματος τοῦ Χριστοῦ» δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ κρίσεως τῶν ἀνθρώπων.

Πέραν τούτων ὅμως ὑπάρχει ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ τῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς καὶ τι ἄλλο. Ἰδοῦ: «*Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταδεδόχεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν*». Κατὰ τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ ἀκούων τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύων, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστάλη εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸν Θεόν, αὐτὸς δὲν θὰ εἰσαχθῇ εἰς κρίσιν, ἀλλὰ ἅμα τῇ πίστει αὐτοῦ εἰς τοῦτο, ἥδη μεταδεδόχεν ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἡ θέσις αὕτη, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστάλη εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ πίστις, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, προβάλλεται ἀλλαχοῦ τῶν κειμένων τῶν Εὐαγγελίων, εἰς τρόπον ὥστε διαφαίνεται σαφῶς, ὅτι εἰς τοὺς συντάκτας τῶν κειμένων τούτων –ἐννοοῦμεν τὰ κείμενα τὰ συνταχθέντα τὸν 4ον αἰώνα– ἦτο ἀδιάφορον τὸ ἂν ὁ προσηλυτιζόμενος εἰς τὴν πίστιν ἄνθρωπος γνωρίζῃ τι περὶ τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ· ἐκεῖνο ὅπερ ἐνδιέφερεν αὐτοὺς, ἦτο νὰ πιστεῦν οὗτος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι προσέβαλλετο οὐχὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ τὸ κατασκευασθὲν δόγμα περὶ αὐτοῦ. Ἐπίσης τοὺς ἀντιγραφεῖς συντάκτας τῶν κειμένων τῆς *Καينῆς Διαθήκης* τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ ἀπέκδυσις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Αἱ ἐννοιαὶ αὗται λοιδοροῦνται ἐνταῦθα. Ἰδοῦ ὅμως καὶ ἐν εἰσέτι ἰδιόμेलον (Ν.Α., 26): «*Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα, ὅσα οὐκ ὑπάρχει μετὰ θάνατον· οὐ παραμένει ὁ πλοῦτος, οὐ συνοδεύει ἡ δόξα· ἐπελθὼν γὰρ ὁ θάνατος ταῦτα*

πάντα ἐξηφάνισται. Διὸ Χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ δοῦσωμεν. Τὸν μεταστάντα ἐξ ἡμῶν ἀνάπανσον...». Δὲν λέγει τ' ἀληθῆ ὁ ὑμνωδὸς οὔτε ὡς πρὸς τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου τούτου, διότι ὁ κόσμος οὗτος εἶναι καὶ ὠραῖος καὶ ὑπέροχος, ἀλλὰ οὔτε ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, ὅτι ἤθην πάντα ταῦτα ὁ θάνατος τὰ ἐξαφανίζει. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ νόμος τῆς φύσεως, ὅστις «πάν κλήμα μὴ φέρον καρπὸν αἶρει αὐτό» (Ἰω. ΙΕ' 2).

Ἄς ἴδωμεν ὅμως ἐν συντομίᾳ, τί περίπου εἶπε καὶ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ διὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τοὺς νεκροὺς καὶ τὴν ταφὴν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ζωὴν εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων πολιτικῶν τῶν Ἀθηναίων, ὁ Περικλῆς, εἰς μίαν τελετὴν, ἣτις ἔλαβε χώραν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς νεκροὺς Ἀθηναίους στρατιώτας, οἵτινες ἐφονεύθησαν εἰς τὴν Πύλον καὶ ἐτάφησαν ἐκεῖ, παρὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τῶν Ἀθηναίων οἱ νεκροὶ τοῦ πολέμου νὰ μεταφέρονται καὶ νὰ θάπνυνται εἰς τὴν πατρῴαν γῆν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔλαβε χώραν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου τοῦ ἐπονομασθέντος Πελοποννησιακοῦ.

«Τὸ πολίτευμά μας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶπεν ὁ Περικλῆς, τὸ ὀνομάζομεν δημοκρατίαν. Τὸ ὀνομάζομεν δημοκρατίαν, διότι συμμετέχουν καὶ ἐργάζονται διὰ τὸ κοινὸν καλὸν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἐχομεν νόμους ἀρίστους, εἴτοι πὺν καμμίαν ἄλλην πόλιν νὰ ζηλεύωμε διὰ τὴν εὐνομίαν τῆς, ἐνῷ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πὺν ζηλεύουν τὴν ἰδικὴν μας πόλιν διὰ τὴν εὐνομίαν τῆς. Θὰ ἀρχίσω ὅμως τὸν λόγον αὐτὸν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας, οἱ ὅποιοι, ὅταν ἐχρειάσθη, ἐπολέμησαν καὶ ἐθυσιάσθησαν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ ἐκράτησαν τὴν πατρίδα ἐλευθέραν. Τοὺς πρέπει διὰ τοῦτο πᾶσα τιμὴ, διότι ἡ μεγαλυτέρα ἀρετὴ εἰς τὸν ἄνδρα εἶναι ἡ αὐτοπροαίρετος προσέλευσις αὐτοῦ νὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Ἡ ἐλευθερία λοιπόν, ἦν παρελάδομεν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας καὶ οἱ ἐλευθέρως ἀπὸ ἐμᾶς ψηφισθέντες νόμοι μᾶς δίδουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐργαζώμεθα εἰς ἕκαστος καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν του εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ συνόλου. Παραλλήλως μὲ τὴν ἐργασίαν ἐμεῖς θεραπεύομεν τὴν φιλοσοφίαν μὲ ἀκμὴν καὶ καθαρὸν νοῦν, χωρὶς νὰ παραμελῶμεν τὴν καλὴν κατάστασιν τοῦ σώματός μας. Θεραπεύομεν ἐπίσης τὸ κάλλος, ἥτοι τὰς καλὰς τέχνας, χωρὶς πολυτέλειαν καὶ σπατάλην. Τὸν πλοῦτον, ὅσοι τὸν ἔχομεν, δὲν τὸν ἔχομε διὰ νὰ τὸν χρησιμοποιοῦμε πρὸς κομψασμὸν διὰ πομπῶδων λόγων, ἀλλὰ διότι μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐργαζώμεθα οὐδείς δέ, ὅταν εἶναι πτωχός, θεωρεῖται ἀνάξιος, παρὰ μόνον προσπαθῇ διὰ τῆς ἐργασίας νὰ βελτιώσῃ τὴν ζωὴν του.

» Ἀλλὰ δι' ὅλα, ὅσα μακρολογῶν ἀνεφέρθη, οἱ ἄνδρες τοὺς ὁποίους τιμῶμεν σήμερον, εἶναι ἄνδρες ἐπιφανεῖς, καὶ ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος. Διὰ τοῦτο τοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι παρευρίσκονται ἐδῶ σήμερον, δὲν τὸν κλαίω, διότι ἡ τύχῃ ἐπεφύλαξεν εἰς τοὺς πεσόντας, ἡ ζωὴ των νὰ ἔχῃ τόσῃ διάρκειαν, ὅση ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ζήσουν εὐτυχεῖς ἐντὸς αὐτῆς, καὶ νὰ ἀποθάνουν προτοῦ παρέλθῃ ἡ εὐτυχία των, ἐσεῖς δὲ θὰ ἀνακουφίζετε τὸν πόνον σας μὲ τὴν δόξαν τῶν φονευθέντων τέκνων σας. Ἡ δόξα δὲν κατοικεῖ μέσα εἰς τοὺς τάφους οὔτε εἰς τὰς γραπτάς στήλας τῶν τάφων, ἀλλὰ διατηρεῖται αἰωνίως εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν πὺν εἶναι σήμερον, καὶ αὐτῶν πὺν θὰ ἔλθουν. Ὅταν δὲ εἰς πᾶσαν περιστάσιν θὰ τοὺς ἐνθυμῶνται, θὰ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν των, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶχον ὑψηλὸν φρόνημα, δὲν ἐφοδοῦντο τὸν θάνατον καὶ δὲν ἐδέχοντο τὴν ταπείνωσιν τῆς φιλοσοφίας» (Θουκ. Ἰστ., βιβλ. Β 36-46).

Θὰ ἐπανέλθωμεν ὅμως εἰς τοὺς «Αὐτοκλήτους», παραθέτοντες ἐν εἰσέτι ἰδιόμελον γραφὲν ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅπερ καὶ αὐτὸ ψάλλεται ἐν τῇ νεκρωσίμῳ τελετῇ εἰς ἕχον πλάγιον τοῦ 4ου - θρηνηδῆ: «Θρηνηῶ καὶ ὁδύρομαι, ὅταν ἐννοήσω τὸν θάνατον καὶ ἴδω ἐν τοῖς τάφοις κειμένην τὴν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεῖσαν ἡμῖν ὠραϊότητα ἁμορφον, ἄδοξον, μὴ ἔχουσαν εἶδος. Ὡ τοῦ θαύματος! Τί τὸ περὶ ἡμᾶς τοῦτο γέγονεν μυστήριον; Πῶς παρεδόθημεν τῇ φθορᾷ καὶ συνευέχθημεν τῷ θανάτῳ; Ὅντως Θεοῦ προστάξει, ὡς γέγραπται, τοῦ περιέχοντος τοὺς μεταστᾶσι τὴν ἀνάπαισιν».

Εἰς τὸν ὑμνωδὸν αὐτὸν τοῦτο εἰπεῖν: Ἀνθρώπου προστάξει γέγραπται καὶ ἡ γραφὴ ἐγένετο διὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου καὶ πρὸς φόβον τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἂς μὴ θρηνηῇ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔρχεται ἐμπροσθεν τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος εἶναι νόμος τοῦ παντός. Οὗτος θὰ δώσῃ εἰς τὴν γῆν τὴν δυνατότητα νὰ λάβῃ ὀπίσω τὰ στοιχεῖα ἃ ἐδάνεισεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σκαφάνδρου, δι' οὗ αὕτη διέπλευσε τὴν ζωὴν καὶ ἔπραξεν ὅ, τι ἔπραξε. Νῦν δὲ ἀναγκαιοὶ αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ ἵπταται πρὸς τοὺς ἀστέρας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΙΒΑΣ

I

Στο τεύχος 178 του περιοδικού σας είχε δημοσιευθεί επιστολή του κ. Δ. Θεοδοωρίδη από την 'Αδελαΐδα της Αυστραλίας, στην οποία έγραφε, ότι στο διμηνιαίο περιοδικό "Archaeological Diggings" ('Αρχαιολογικές Ανασκαφές) είχε σταλή μία επιστολή από την κ. Terry J. Nixon, κάτοικο Forest Reefs του Σίδνεϋ, στην οποία έγραφε, ότι, όταν πήγε στην Σίβα (Siwa), στην δυτική Αίγυπτο, πλησίον ενός τάφου ανέκάλυψε μία επιγραφή, χαραγμένη επάνω σε έναν βράχο, την ακόλουθη:

ΓΑΙΔΕΑ ΣΤΕΚΤΩΝ
ΦΙΛΩΝΕΡ ΜΟΝ
ΕΝΚΑΥΤΕΣ

‘Η κ. Νίξον πιθανολογούσε, ότι την επιγραφή είχε χαράξει ίσως κάποιος στρατιώτης του Μ. ‘Αλεξάνδρου, από αυτούς που σύμφωνα με τους ιστορικούς είχαν επισκεφθή την περιοχή. ‘Ο κ. Δ. Θεοδοωρίδης, εξέφρασε την ελπίδα, ότι οι συνεργάτες και οι αναγνώστες του «Δαυλού» θα δώσουν κάποια ικανοποιητική έρμηνεία για την παραπάνω επιγραφή.

‘Όπως παρατήρησα, η επιγραφή είναι γραμμένη με λέξεις, των οποίων τις ρίζες συναντούμε σε Βορειοελλαδικές διαλέκτους της αρχαίας ‘Ελληνικής γλώσσας των ‘Ελληνιστικών χρόνων. ‘Η έρμηνεία του κειμένου δεν αφήνει αμφιβολία, ότι γράφτηκε από στρατιώτη του Μεγάλου ‘Αλεξάνδρου ή κάποιου στρατηγού του στη Μακεδονική διάλεκτο. ‘Η έρμηνεία του κειμένου έχει ως κάτωθι:

(1) ΓΑΙΔΕΑ Για την πατρίδα πρόπον	(2) ΣΤΕΚΤΩΝ πάντοτε	
(3) ΦΙΛΩΝΕΡ συμπολεμιστή άνδρα	(4) ΜΟΝ μόνον	(5) ΕΝΚΑΥΤΕΣ θυσίες

[ΓΑΙΔΕΑ ΣΤΕΚΤΩΝ ΦΙΛΩΝΕΡ ΜΟΝ ΕΝΚΑΥΤΕΣ = Για την πατρίδα πρόπον πάντοτε, συμπολεμιστή άνδρα, μόνον θυσίες].

‘Η μετάφραση ακολουθεί τον τρόπο έκφρασης του Μακεδόνα στρατιωτικού. (Θά μπορούσαμε να μεταφράζαμε το πρώτο μέρος με άλλη συντακτική ροή λέξεων, αλλά τότε θα μετατρέπαμε το κείμενο σε ‘Αττική διάλεκτο). ‘Αναλυτικά η μετάφραση κάθε λέξεως έχει ως εξής:

1. ΓΑΙΔΕΑ. ‘Η λέξη είναι σύνθετη από την λέξη *Gaia* και την λέξη *δέον*.

Gaia, ή γεν. *γαίας*, έπ. *γαίης* = 1. γη, έδαφος 2. ή χώρα, ή πατρίς τινός (λεξικό Ι. Σταματάκου).

δέον, -οντος, τό. άπτικό *δείν*, ουδέτερο μετοχής του άπρόσωπου *δει* = ό,τι είναι ύποχρεωτικό, αναγκαίον, πρόπον (λεξ. Ι. Σταματάκου). *δέον*, τό. τό *δέον* (τά *δέοντα*) = τό αναγκαίο, τό σωστό, αυτό που πρέπει νά γίνει, «είς τό *δέον*» για αναγκαίους σκοπούς ή σε περίπτωσι ανάγκης, είναι αναγκαίο, πρόπει νά... Ούσιαστικοποιημένη μετοχή ουδέτερου γένους (έγκ. Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα). Τά *δέοντα*>*δέα*.

2. ΣΤΕΚΤΩΝ. *Στεκτόν*, τό = ή διάρκεια (έγκ. Π.Λ.Μ.).

3. ΦΙΛΩΝΕΡ. Σύνθετη λέξη από τη λέξη *φίλος* και τη λέξη *άνήρ*. Το -ω από συναίρεση του -ο της λέξης *φίλος* και του -α της λέξης *άνήρ*. *Φίλο-άνερ*>*φίλωνερ*, κλητική ένικού (Ιστορική Γραμματική Ι. Σταματάκου). *Φίλος*, -η, -ον, = αγαπητός, ό προσφιλής, ό σύμμαχος («εί πολλάκις και φίλοι και πολέμοι γεγόμενοι *Λακεδαιμονίους*»: Ξενοφών). ‘Εδώ συμπολεμιστής.

4. ΜΟΝ. *μόν*=έπίρρ. του *μόνος*, και *μόνος* = μόνον, άποκλειστικά, μονάχα (έγκ. Π.Λ.Μ.).

5. ΕΝΚΑΥΤΕΣ. ‘Η λέξη σε κλητική είναι άσυνάητος τύπος της λέξης *έγκαντής*.

Έγκαντής, ό = αυτός που ζωγραφίζει με έγκανση. Δηλαδή με φλόγωση, με κάπνισμο. ‘Εδώ ή λέξη έχει μεταφορική σημασία, ή όποια άπορρέει από τό δεύτερο συνθετικό της, την λέξη *καντός*. Τό ουδέτερο της λέξεως ως ούσιαστικό σημαίνει: θυσία για τούς νεκρούς, προσφορά στους νεκρούς (έγκ. Π.Λ.Μ.). Χρησιμοποιεί δηλαδή στην επιγραφή αυτήν την λέξη, ή όποια άναφέρεται σε θυσίες στους νεκρούς, που έπescαν για την πατρίδα, για νά άποφύγη την άμεση χρήση της λέξης νεκροί. Δηλαδή “νά πολεμούν για τό συμφέρον της πατρίδας μέχρι θανάτου».

Παρόμοια ρήση με την επιγραφή έχομε στην *Ιλιάδα*, Μ 243, όπου, όταν άπαντά ό ‘Εκτορας σ’ αυτούς που τού έβλαν, ότι οι οίωνοι είναι δυσμενείς, λέει: “*Είς οίωνός άριστος άμύνεσθαι περί πάτρης*” = ‘Ο καλύτερος οίωνός για τόν πολεμιστή είναι νά μάχεται υπέρ της πατρίδος του (λεξ. Ι. Σταματάκου). Τελειώνοντας θέλω νά ευχαριστήσω τόν κ. Δ. Θεοδοωρίδη και τό περιοδικό “Δαυλός”, που δημοσίευσε την επιστολή του, διότι ένωσα εύχάριστα, μαθαίνοντας από πρώτο χέ-

1. Πρόπει νά άποφύγουμε την χρήση των κανόνων της ‘Αττικής διαλέκτου, διότι σε αντίθετη περίπτωση θά όδηγηθούμε, άν όχι σε άδιέξοδο, σε άλλο νόημα σχετικά άληθοφανές.

ρι, ότι οι Έλληνες ακόμα και στα βάθη της έρημου είχαν σημαία τα “πιστεύω” τους.

Ἀντώνης Θωμ. Βασιλάκης
71500 Ἡράκλειο-Κρήτης

II

Σχετικά με την ελληνική επιγραφή στην Όαση της Σίδας, την οποία δημοσιεύει σέ επιστολή του προς τὸν “Δαυλὸ” ὁ κ. D. Theodoridis, επιστολογράφος ἀπὸ τὴν Ἀδελαΐδα τῆς Αὐστραλίας (“Δαυλός”, τεύχος 178, σελ. 10774), τὴν διαβάζω ὡς:

ΓΙΔΕΑΣ ΤΕΚΤΩΝ ΦΙΛΩΝΕΡ ΜΟΝΕΝ Κ' ΑΥΤΕΣ ἢ ΓΑ ΙΔΕΑΣ ΤΕΚΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΕΡΜΟΝ ΕΝ Κ' ΑΥΤΕΣ.

Τὸ «αὐτές», θαρρῶ, εἶναι ἡχητική ἀπόδοσις τοῦ «ΑΥΤΗΣ» ἢ «ΑΥΤΑΙΣ», τὸ «ΜΟΝΕΝ» «ΜΟΝΗΝ», τὸ «ΦΙΛΩΝΕΡ» «ΦΙΛΟ+ΑΝΗΡ».

Θὰ γράψω σχετικῶς καὶ στὸν κ. Α. Θεοδορίδη. Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία καὶ τὴν προσοχή σας. Τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν ὕλη καὶ τὴν ζωντάνια τοῦ περιοδικοῦ σας.

I. Stratakis
Bl. Druijffstr. 12
NL-1338 SZ Almere
Ὁλλανδία

III

Σχετικὰ μετὰ τὴν ἐλληνική ἐπιγραφή τῆς Σίδας (“Δαυλός”, τ. 178) προτείνω:

ΓΑ = Γῆ (Μάτα=ὦ μῆτερ Γῆ)/ΙΔΕΑ = Ἰδέα, εἶδος, μορφή.

ΔΕΑ = Δέος - πληθ. ΔΕΗ καὶ ΔΕΑ (δέος=θαυμασμός, ἐκστασις ψυχική-ὄχι ἐκ φόβου).

ΓΑΙ = Γέαι (Ἀριστ.).

ΦΙΛΩΝΕΡ (φιλέω-φιλῶ=ἀγαπῶ+ἀνὴρ καὶ κλητ. ἀνερ καὶ ὠνηρ).

ΦΙΛΩΝΕΡ = Ἀνὴρ ἀγαπῶν (ἢ καὶ θελγόμενος ἢ προτιμῶν ἢ ἐπιλέξας).

ΜΟΝ = ὁ μονῶ -ὦ ἐκ τῆς λ. «μόνος».

ΜΟΝ = μονάχος, μόνος, μονάζων.

ΕΝΚΑΥΤΕΣ = ρ. καίω - ἐγκαύστης ἢ ἐγκαύτης = πυρίκαυστος, καυτός.

Ἐν καύτης = ἐγκαυτής. (ἐγκαύστης - Πλούταρχος 348. ἐγκαυτής - εἰς Ἀττικ. ἐπιγρ.).

Μετάφρασις:

Αὕτῃ τῇ γῇ (τὸ εἶδος, τὴν μορφή, τὴν μορφολογία) ἐθαύμαζε ὁ Στέκτων, ἀνὴρ ἀγαπῶν νὰ μονάξῃ μέσα στὸν καύσω-να (στὴν καυτὴ ἔρημο).

Νικ. Κ. Τσιφώνης
Ἀθήνα

IV

Σχετικῶς μετὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴν ἐπιγραφήν τὴν χαραγμένην εἰς κάποιον θράχον τῆς ὁάσεως Σίδας θὰ προσπαθῶ νὰ δώσω μίαν ἐρμηνείαν, χωρὶς βέβαια νὰ εἶμαι ἀρχαιολόγος ἢ φιλόλογος.

Δύναται νὰ ἀποδοθῇ: Γὰ ἰδέας τέκτων Φίλων ἔρμον ἐνκαυτές.

Ἐκ τοῦ λεξικοῦ προκύπτει: Γὰ = Γῆ · ἰδέα = μορφή, ὄψις · τέκτων = δημιουργός, ποιητής.

Ὡς πρὸς τὰς λέξεις ἔρμον, ἐνκαυτές, μὴ ἀπαντῶσας εἰς τὰ λεξικά, λαμβάνω, ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς:

α' Τὴν ἐπιγραφήν δὲν τὴν ἔγραψε λόγιος τῆς ἐποχῆς ἢ ταξιδιώτης τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ κάποιος ποὺ ἔμενε ἐκεῖ γιὰ κά-ποιο σκοπὸ, ἐπομένως κάποιος φρουρός-στρατιώτης ἢ ἀξιωματικὸς Ἑλληνικῆς μονάδος τῆς ἀρχαιότητος.

β' Ἡ θέσις τοῦ παρῆχε προστασίαν, παρ' ὅλον ὅτι ἐξοῦσε εἰς τὴν ἔρημον, εἴτι ἐνοιῶθε εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν προ-στατίδα γῇ.

γ' Χρησιμοποιοῦν Γὰ ἀντὶ Γῆ, ἐπομένως εἶναι Δωρικῆς καταγωγῆς καὶ ἴσως πολὺ πρὶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

δ' Σίγουρα χρησιμοποιοῦν ἰδιωματισμὸν τῆς γλώσσης καταγωγῆς του καὶ τὰς αὐτουσίας ἐλληνικὰς λέξεις τῆς ἐποχῆς του, αἱ ὁποῖαι μετὰ τοὺς αἰῶνας μετεβλήθησαν.

Ἔτσι τὴν λέξιν ΕΡΜΟΝ (ἔρμον) θὰ τὴν θεωρήσω ἐνικὸν τοῦ ὀνόματος τὸ ἔρμον, γεν. τοῦ ἔρμου, πληθυντικὸς τὰ ἔρμα κ.λ.π. Μὲ τοὺς αἰῶνας ὁ πληθυντικὸς καθιερώθη ὡς ἐνικός τριτοκλίτου ὀνόματος: τὸ ἔρμα, τοῦ ἔρματος... ἀλλὰ ἡ ἐννοιολογικὴ σημασία παρέμεινε ὑποστηρίγμα, καταφύγιο, ὕψωμα, σωρὸς λίθων.

Τὴν λέξιν ΕΝΚΑΥΤΕΣ (ἐνκαυτές) θὰ τὴν θεωρήσω ὡς τὸ οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου ἐγκαυτής -ές, τὸ ὁποῖον μετετρέπη σὲ ἐγκαυτός -ή -όν, ἢ ὡς ἐπίρρημα μετὰ τὴν ἰδίαν ἐννοιαν: μέσα σὲ πολὺ καυτό, πυρῶμένο, πυρακτωμένο, ζεστό.

Ἄν λάβωμε ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν διαχωρισμὸν εἰς τρεῖς σειράς, ἢ πιθανὴ ἐρμηνεία τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι: «Ἡ γῇ, ἡ δημιουργὸς τῆς μορφῆς, τοὺς φίλους προστασία, μέσα σὲ καυτό τόπο» ἢ «Ἡ γῇ μετὰ τὴν μορφολογία τῆς (παρέχει, δωρίζει, χαρίζει) σ' αὐτοὺς ποὺ διάκεινται φιλικὰ προστασία μέσα στὸν καυτό τόπο».

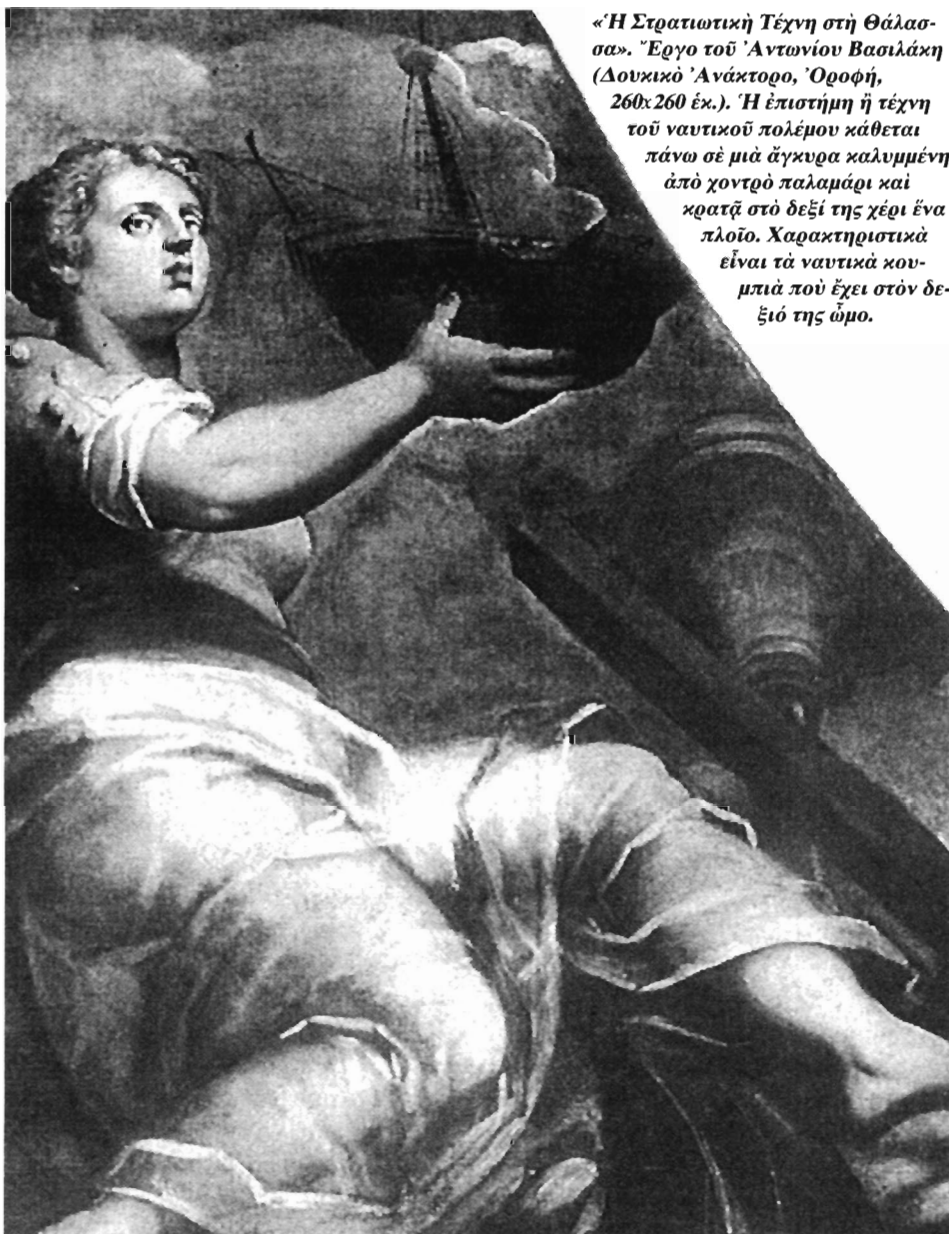
Ἐλευθερία Κ. Πολυζώη
Ἱατρός Χειρουργός
Σεβδικίου 10, Ὑμηττός, Ἀθήνα, 7659145

ΑΝΤ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ: Ένας έλληνότροπος μεγάλος ζωγράφος τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπὸ τὴ Μῆλο

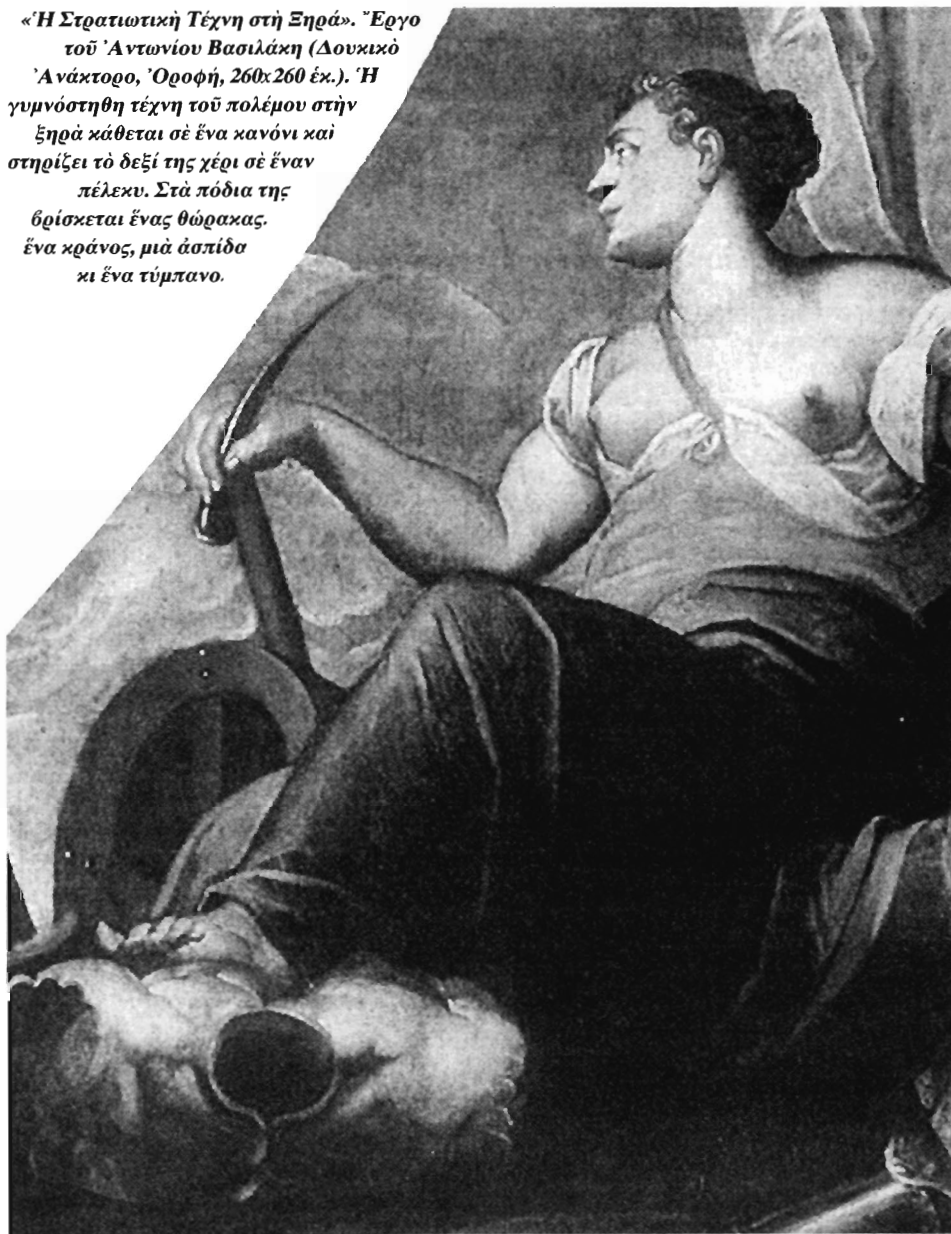
Ἰχνευτὴς ὁμορφίᾳς καὶ δσιότητας στὸ ἀξονικὸ μοναστήρι τῶν Βενεδικτίνων, ποὺ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1300 στὶς παρυφές τῆς ξακουστῆς Περούτζιας, ἀξιώθηκα ν' ἀντι-
κρύσω τὶς ὑπερμεγέθεις συνθέσεις τοῦ Ἀντωνίου Βασιλάκη (Aliense) τοῦ Μήλιου.
Πρόκειται γιὰ τὸν πρῶτο Ἕλληνα μεγαλοζωγράφο μετὰ τὸν Δομήνικο (Κυριάκο) Θε-
οτοκόπουλο. Ὅταν ὁ πρῶτος ἐφυγε διωγμένος ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸ προσκήνιο τῆς
Βενετίας, ὁ ἄλλος ἐγκαθίστατο.

Ὁ Ἀντώνιος Βασιλάκης ὁ Μήλιος, ὁ ἐπονομαζόμενος Ἀλιένσε (1556-1629), ἔχει ἓνα
πολυκύμαντο προσωπικὸ δίο. Γεννήθηκε στὴ Μῆλο τῶν Κυκλάδων στὰ 1556 καὶ πέ-
θανε στὴν Βενετία στὰ 1629. Ὁ πατέρας του Στέφανος Βασιλάκης ὑπῆρξε ὁ προμη-
θευτὴς τῶν χριστιανικῶν στόλων, ποὺ πῆραν μέρος στὴν περιώνυμη ναυμαχία τῆς
Ναυπάκτου στὰ 1571. Στὸ σημεῖο αὐτό, ποὺ ἀφορᾷ στὴν μεταφορὰ τοῦ Ἀντῶνη καὶ
στὴν μόνιμη πιά ἐγκατάστασή του στὴ Βενετία, ὑπάρχουν δύο ἐκδοχές. Ἡ πρώτη

«Η Στρατιωτική Τέχνη στη Θάλασσα». Έργο του Άντωνιου Βασιλάκη (Δουκικό Ανάκτορο, Όροφή, 260x260 εκ.). Η έπιστήμη ή τέχνη του ναυτικού πολέμου κάθεται πάνω σέ μιὰ άγκυρα καλυμμένη από χοντρό παλαμάρι και κρατᾷ στό δεξί της χέρι ένα πλοίο. Χαρακτηριστικά είναι τὰ ναυτικά κουμπιά πού έχει στόν δεξιό της ώμο.

«Ἡ Στρατιωτικὴ Τέχνη στὴ Ξηρά». Ἔργο
τοῦ Ἀντωνίου Βασιλάκη (Δουκικὸ
Ἀνάκτορο, Ὀροφὴ, 260x260 ἐκ.). Ἡ
γυμνόστηθη τέχνη τοῦ πολέμου στὴν
ξηρὰ κάθεται σὲ ἓνα κανόνι καὶ
στηρίζει τὸ δεξιὸν χεῖρ σὲ ἓναν
πέλεκυ. Στὰ πόδια της
θρίσσεται ἓνας θώρακας.
ἓνα κράνος, μιὰ ἀσπίδα
καὶ ἓνα τύμπανο.

υποστηρίζει, ότι, πριν πεθάνει ο πατέρας Στέφ. Βασιλάκης, πήρε τον τρίτοτοκο γιό του 'Αντώνιο και τον πήγε στη Βενετία. (Την θέση αυτή υποστηρίζει ο Θ. Βελλιανίτης και ο άρχιμ. Στέφανος Κωπτάκης, στην Μεγάλη Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια ο πρώτος και σε μελέτη του ο δεύτερος). "Όμως ο Σίμος Συμεωνίδης δέχεται, ότι *"μετά τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του στήν ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου τὰ δύο μεγαλύτερα ἀδέλφια παρέλαβαν τὸν μικρὸ 'Αντώνιο καὶ τὸν μετέφεραν στὴ Βενετία"* ("Καθημερινή" 13/2/94).

"Όπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ οὐσία τοῦ γεγονότος εἶναι μία: Ἡ μεταφύτευση τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τοὺς ἀπορρώγες δράχους τῆς ἄγονης Μήλου στοὺς χλοεροὺς κήπους τοῦ ἀρχοντικοῦ ἐργαστηριοῦ τοῦ διάσημου ζωγράφου Παύλου Βερονέζε, ὑποστηρικτὴ στήν ἀρχὴ καὶ διώκτῃ του στὴ συνέχεια. Καὶ μάλιστα σὲ μία περίοδο, ὅπου ἡ Βενετσιάνικη Σχολὴ Ζωγραφικῆς δρισκόταν σὲ ἀξιοζήλευτα ὕψη λόγω οἰκονομικῆς εὐημερίας τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας τῆς Βενετίας.

"Όμως μαζί μὲ τὸ σῆμα τῆς εὐδοκίμησης καὶ γονιμότητος βλέπουμε νὰ συναυξάνεται καὶ ὁ σπóρος τῶν ζιζανίων· καὶ τοῦτο, γιατί σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ κάθε δράση ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἀντίδραση. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸ νεαρὸ δλαστάρι τῆς Μήλου. "Όταν ὁ ἀρχιμαϊστορὰς του εἶδε, ὅτι λίγο ἤθελε νὰ τὸν φθάσει ὁ μαθητὴς του, ἐφάρμοσε κατὰ γράμμα τὴν ζηλόφθονη ἀρχὴ *"οὐκ ἔστιν μαθητὴς μείζων τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ"*, γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀπέλυσε.

Εἶχε προλάβει ὅμως νὰ καρποφορήσει στὸ εὐαίσθητο ὑποσυνείδητο τοῦ νησιωτοπόλου τὸ ἔντονο χρώμα τοῦ Βερονέζε καὶ ἡ ἀχνοφεγγιά τῶν σχεδίων τοῦ Τιντορέτο. Καὶ φεύγει *"ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς εἰκαστικῆς τροφῆς"* τὸ ταλαντοῦχο Ἑλληνόπουλο.

Τὸ μικρὸ προσφυγόπουλο, ἂν καὶ καταδιωγμένο ἀπὸ τὸν κατεστημένο δάσκαλό του, ὅμως δὲν ἀπωλέσθηκε λόγω γενικότερων δημοκρατικῶν συνθηκῶν οὔτε ἀναγκάσθηκε νὰ δευτερομεταναστεύσει ἀπὸ τὴν δευτέρη θετὴ του πατρίδα, ὅπως εἶχε ἐπι συμβεῖ μὲ τὸν Δομήνικο Θεοτοκόπουλο ('Ελ Γκρέκο) ἀκριδῶς δύο δεκαετίες νωρίτερα, ὅπου εἶχε γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους ἐπαγγελματικῆς ζηλοφθονίας καὶ ἀνταγωνιστικότητος ἀπολυθεῖ ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι τοῦ Τισσιανοῦ, γιὰ νὰ διπλομεταναστεύσει στὸ ἰσπανικὸ Τολέδο.

Ἐγκατασταθεὶς λοιπὸν σ' ἓνα περίλαμπρο μέγαρο τῆς δημοκρατικῆς Βενετίας δρέθηκε ἐν μέσῳ φίλων, ποὺ ἄρχιζαν ἀπὸ τὴ Βασιλικὴ αὐλὴ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας καὶ τέλειωναν στὶς βασιλικὲς αὐλὲς τῆς Πολωνίας, ἐνῶ οἱ διάφοροι ντόπιοι βαρῶνοι στριμώχονταν νὰ δροῦν μία θέση ὑπὸ τὸν ἥλιο τῆς εὐνοίας του "Aliense".

Ἔργο: Τιτανικό, ποὺ περισσότερο ἐντυπωσιάζει καὶ λιγότερο συγκινεῖ μ' ἐπιβλητικὰ ἀκαδημαϊκὰ στοιχεῖα στυλιζαρισμένης μεγαλοπρέπειας. Σώματα ἀθλητικά, ἐλληνότροπα, καλλιγράμμα, ὑπερμεγέθη, προμηθεϊκά, ἀρχαιοελληνικῆς πλαστικότητος, χωρὶς τὴν ἐξαυλωτικὴ ἀναγωγή τοῦ μυστικόπαθου συμπατριώτῃ Δομ. Θεοτοκόπουλου.

Ἀπὸ τὴν πλούσια πινακοθήκη του ἐπιλεκτικὰ ἀπαριθμοῦμε:

- 1) Τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ στὰ μεγάλα ταμπλὼ τοῦ Ἀγίου Πέτρου τῆς Περούτζιας.
- 2) Τὴ Θυσία τοῦ Ἰσαὰκ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ.
- 3) Τὸν Ἀπόστολο Ἰάκωβο στὸ ναὸ τοῦ Ἀγ. Πέτρου Μουρᾶνο.
- 4) Τὴν Προσκύνηση τῶν Μάγων (Δουκικὸ Ἀνάκτορο).
- 5) Τὴν Φραγγέλωση τοῦ Χριστοῦ.
- 6) Τὴν Παρθένο μὲ τὸν ἅγιο Φραγκίσκο στὸ νηοὶ τῆς Βενετίας Τζίντετσι.
- 7) Τὴν Ἀποβίβαση τῆς Αἰκατερίνης Κορνάρου στὴ Βενετία (Μουσεῖο Civic).
- 8) Τὴν Ἄλωση τῆς Τύρου ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους (Σάλλα Scrutini).
- 9) Τὸν πάπα Λέοντα τὸν Μεγάλο καὶ τοὺς ἁγίους (Ναὸς ἁγ. Ζαχαρία).
- 10) Τοὺς Πίνακες του στ' ἀνάκτορα Γαλλίας, Πολωνίας, Ἑρμιτάζ κ.ἄ.

Δρ. Γιώργος Μουστάκης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ

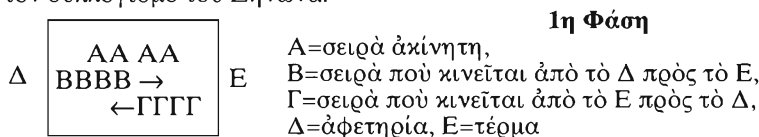
Τὰ «παράδοξα» τοῦ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτη ἐπαληθεύονται ἀπὸ τὴν σύγχρονη Φυσικὴ

Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις ποὺ ἔγιναν στὴν φυσικὴ ἀπὸ διάφορους ἐπιστήμονες τοὺς τρεῖς τελευταίους αἰῶνες δικαίωσαν πολλὲς ἀπὸ τὶς θεωρίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ ἐπιστημόνων. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ δικαίωθηκε ἀπόλυτα ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι ὁ προσωκρατικὸς Ἐλεάτης φιλόσοφος Ζήνων. Τὰ “παράδοξα” τοῦ Ζήνωνος εἶναι πολὺ γνωστά· ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν εἶναι γνωστὸ σὲ ικανοποιητικὸ βαθμὸ εἶναι ἡ σχέση ποὺ ἔχουν αὐτὰ τὰ παράδοξα μὲ τὶς θεωρίες καὶ τὶς ἀνακαλύψεις τῆς σύγχρονης φυσικῆς. Ἐδῶ θὰ ἐπιχειρηθεῖ μία προσπάθεια ἐξήγησης καὶ ἐρμηνείας τῶν παραδόξων τοῦ Ζήνωνος μὲ βάση τὰ σημερινὰ δεδομένα στὴν φυσικὴ.

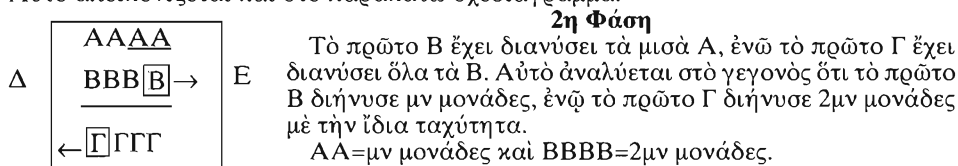
Πρῶτον, θὰ ἐξετασθεῖ τὸ τελευταῖο παράδοξο τοῦ Ζήνωνος, δηλαδὴ αὐτὸ στὸ ὁποῖο λέγει, ὅτι τὸ μισὸ ἐνὸς χρονικοῦ διαστήματος ἰσοῦται μὲ τὸ διπλάσιό του. Στὸ παράδοξο αὐτό, τὸ ὁποῖο εἶναι καὶ τὸ πιὸ σημαντικό, παρατηρεῖται, ὅτι ὄντως, ὅπως εἶχε διαπιστώσει ὁ Ντίλς, πρόκειται γιὰ μία ἐκλαϊκευμένη διατύπωση τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας.

Συγκεκριμένα τὸ παράδοξο αὐτὸ ἀναφέρεται σὲ τρία ἴσα σώματα, ποὺ δοῖσκονται σ’ ἓνα στάδιο καὶ ἐφάπτονται. Τὸ ἓνα ἀπ’ αὐτὰ τὰ σώματα, τὸ Α, εἶναι ἀκίνητο καὶ δοῖσκεται στὴ μέση τοῦ σταδίου, ἐνῶ τὰ ἄλλα δύο, τὰ Β καὶ Γ, κινοῦνται σὲ ἀντίθετη κατεύθυνση. Τὰ σώματα αὐτὰ ἀπεικονίζονται στὶς σειρὲς - σώματα Α, Β καὶ Γ. Οἱ σειρὲς - σώματα Β καὶ Γ κινοῦνται μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα, ἐνῶ τὸ πρῶτο Β τῆς σειρᾶς Β ὅπως καὶ τὸ πρῶτο Γ τῆς σειρᾶς Γ ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ κεντρικὸ σημεῖο τοῦ σταδίου καὶ τοῦ σώματος-σειρᾶς Α.

Τὸ παρακάτω σχεδιάγραμμα παριστάνει τὴν ἀρχικὴ διάταξη τῶν σωμάτων στὶς σειρὲς ποὺ εἶχε κατασκευάσει ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης, γιὰ νὰ ἐκθέσει πιὸ παραστατικὰ τὸν συλλογισμό τοῦ Ζήωνα.

“Ὅταν τὰ τρία σώματα, οἱ τρεῖς σειρὲς δηλαδὴ, εὐθυγραμμιστοῦν σὲ μία νέα θέση, ποὺ θὰ προκύψει ἀπὸ τὴν κίνηση τῶν σειρῶν Β καὶ Γ, τὸ πρῶτο Β τῆς σειρᾶς θὰ ἔχει διανύσει μόνον δύο Α, δηλαδὴ τὰ μισά, ἐνῶ τὸ πρῶτο Γ θὰ ἔχει διανύσει ὅλα τα Β. Αὐτὸ ἀπεικονίζεται καὶ στὸ παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Ἀπὸ αὐτὸ ὅμως προκύπτει σύμφωνα μὲ τὸν Ζήωνα ἓνα παράδοξο, γιατί ὁ χρόνος ποὺ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸ πρῶτο Β γιὰ νὰ διανύσει τὰ μισά Α, εἶναι ὁ μισὸς καὶ συγχρόνως ἴσος μὲ τὸν χρόνο ποὺ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸ πρῶτο Γ γιὰ νὰ διανύσει ὅλα τὰ Β, δεδομένου ὅτι καὶ τὰ τρία σώματα-σειρὲς ἔχουν τὸ ἴδιο μέγεθος καὶ

Βλ. «Ζήνων, ὁ μαθηματικὸς τοῦ Μέλλοντος», “Δαυλός”, τ. 169, σ. 10189· καὶ «Τὰ συνεχιστικά Μαθηματικά καὶ τὸ ἀπειρον», “Δαυλός”, τ. 171, σ. 10333.

ὅτι τὰ σώματα Β καὶ Γ κινούνται μετὰ τὴν ἴδια ταχύτητα.

Ὁ Ζήνων, γιὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσει ἀναγκαῖα στὸ συμπέρασμα ποὺ θγαίνει, δὲν χρειάζεται τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς κάνει νὰ δεχθούμε τὴν εὐλογοφανή ιδέα, ὅτι, ἂν ἓνα σῶμα προσπερνάει νὰ σώματα μὲ μέγεθος μ, καλύπτει ἀπόσταση, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ μν μονάδες· ἡ ἀπλὴ ἀριθμητικὴ δείχνει, ὅτι, γιὰ νὰ διανυθοῦν μν μονάδες, χρειάζεται ὁ μισὸς χρόνος ἀπὸ ὅσο γιὰ νὰ διανυθοῦν 2 μν μονάδες μετὰ τὴν ἴδια ταχύτητα.

Ὡστόσο ἡ παραπάνω ἐξήγηση δὲν ἀναιρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ παράδοξο αὐτὸ τοῦ Ζήνωνος εἶναι ἀτοπο σύμφωνα πάντα μετὰ τὴν συνήθη λογικὴ, γιατί τὸ πρῶτο Β τῆς σειρᾶς χρειάζεται ἐπίσης τὸν μισὸ χρόνο, γιὰ νὰ περάσει ὅλα τὰ Γ, ὅπως καὶ γιὰ τὰ μισὰ Α. Αὐτὸ δέβαια συμβαίνει, γιατί οἱ σειρᾶς Β καὶ Γ κινούνται ἢ μία πρὸς τὸ μέρος τῆς ἄλλης καὶ ἐπομένως χρειάζονται τὸν μισὸ χρόνο, γιὰ νὰ προσπεράσουν ἢ μία τὴν ἄλλη, ἐφόσον αὐτὴ θὰ ἦταν ἀκίνητη. Ἐτσι λοιπὸν, τὸ πέρασμα τοῦ πρῶτου Β ἀπὸ τὰ μισὰ Α διαρκεῖ τὸ ἴδιο καὶ συγχρόνως τὸ μισὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ ὅσο τὸ πέρασμα ἀπὸ τὰ Γ.

Ὅλα αὐτὰ δέβαια τὰ γνώριζε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ζήνων, καὶ ἤξερε, ὅτι ὑπῆρχε στὰ παραδείγματα ποὺ ἐφτιαχνε καὶ στίς ὑποθέσεις ποὺ ἔκανε κάτι τὸ ἀτοπο καὶ τὸ παράδοξο· ἐγνώριζε ὅμως, ὅτι ὅλα αὐτὰ συγχρόνως εἶχαν σχέση μετὰ μία μὴ συνήθη λογικὴ, μετὰ μία μὴ συνήθη ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας, ποὺ ἴσως νὰ τὴν ἐξηγοῦσε καὶ καλύτερα.

Ὁ Ντῆλς, ὅπως ἀναφέρθηκε, χαρακτήρισε τὸ παράδοξο αὐτὸ τῆς συμπτώσεως τοῦ μισοῦ χρονικοῦ διαστήματος μετὰ τὸ διπλάσιό του ὡς μία ἐκλαϊκευμένη διατύπωση τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας. Πράγματι, ὅπως θὰ δοῦμε, τὸ παράδοξο αὐτὸ ἔχει σχέση τόσο μετὰ τὴν θεωρία τῆς σχετικότητας ὅσο καὶ μετὰ τὴν παράξενη καὶ παράδοξη συμπεριφορὰ τοῦ φωτός.

Τὸ βασικὸ στοιχεῖο, ὅπως εἶδαμε, τοῦ παραδόξου εἶναι, ὅτι ὁ μισὸς χρόνος ἰσοῦται μετὰ τὸν διπλάσιό του. Γιὰ νὰ ἰσχύσει ὅμως μία τέτοια ἰσότητα, πρέπει ὁ χρόνος t νὰ τείνει πρὸς τὸ μηδέν ἢ νὰ εἶναι μηδέν, ὥστε νὰ ἔχουμε $t = 2t = 0$. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὅμως πρέπει καὶ οἱ ταχύτητες τῶν δύο σωμάτων Β καὶ Γ νὰ τείνουν στὴν μεγαλύτερη δυνατὴ ταχύτητα, δηλαδὴ στὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Ἐτσι θὰ ἔχουμε $UB = UG = C = 3 \times 10^8$ m/sec.

Μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ χρόνος γιὰ τὰ σώματα Β καὶ Γ, ἐφόσον πάντα αὐτὰ θὰ κινούνται μετὰ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, θὰ εἶναι μηδενικός, ἀκόμη καὶ ἂν οἱ ἀποστάσεις ποὺ ἔχουν νὰ διανύσουν διαφέρουν σημαντικά. Οὐσιαστικά γιὰ σώματα ποὺ κινούνται μετὰ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός ὁ χρόνος σὲ κάθε περίπτωσι εἶναι μηδενικός, εἴτε ἔχουν νὰ διανύσουν τὸ ἥμισυ μᾶς ἀποστάσεως εἴτε τὸ διπλάσιό αὐτῆς εἴτε ἀκόμη καὶ τὸ εἰκοσαπλάσιό της. Τὰ φωτόνια στὰ δισεκατομμύρια χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς μεγάλης ἐκρηξῆς εἶναι σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχαν ποτέ.

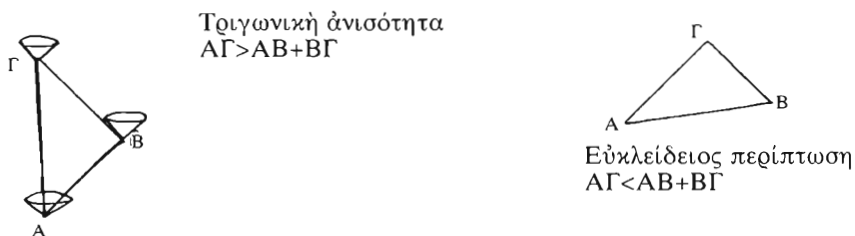
Ὡς γνωστόν, ἡ ταχύτητα τοῦ φωτός εἶναι ὀριακὴ στὴ φύση. Ἐτσι λοιπὸν ἓνα ἀντικείμενο, εἴτε τὸ βλέπουμε ἀκίνητο, εἴτε τὸ βλέπουμε νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἡμᾶς, εἴτε τὸ βλέπουμε νὰ μᾶς πλησιάζει, τὸ βλέπουμε πάντα στὸν ἴδιο χρόνο· αὐτὸ συμβαίνει, γιατί ἡ εἰκόνα τοῦ ἀντικειμένου, ποὺ φτάνει στὰ μάτια μας, «ταξιδεύει» πάντα μετὰ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωση ποὺ ἓνα ἀντικείμενο μᾶς πλησιάζει μετὰ μεγάλη ταχύτητα, δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ τὸ δοῦμε πιὸ γρήγορα ἀπὸ ἓνα ἄλλο ἀντικείμενο ποὺ εἶναι ἀκίνητο, γιατί ἡ ταχύτητα τοῦ ἀντικειμένου ποὺ κινεῖται δὲν προστίθεται στὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, μετὰ τὴν ὁποία μεταδίδεται ἡ εἰκόνα του σὲ μᾶς ποὺ τὸ βλέπουμε.

Τὸ γεγονός αὐτὸ, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἡ ταχύτητα τοῦ φωτός εἶναι ὀριακὴ στὴ φύση, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἔχει ἄμεση σχέση μετὰ τὸ «παράδοξο» τοῦ Ζήνωνος ποὺ ἐξετάζουμε, καὶ αὐτὸ γιατί καὶ ἐκεῖ ὁ χρόνος παραμένει σταθερὸς, εἴτε πρόκειται ἓνα σῶμα νὰ διανύσει τὸ μισὸ μᾶς ἀποστάσεως εἴτε τὸ διπλάσιό της. Ἄν υποθέσουμε τώρα, ὅτι τὸ σῶμα αὐτὸ εἶναι τὸ φῶς καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν ἀποστάσεων ποὺ πρέπει νὰ διανύσει εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ταχυτήτων ποὺ ἔχουν δύο σώματα, ποὺ πλησιάζουν ἓνα τρίτο σῶμα, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀκίνητο, θὰ δοῦμε, ὅτι ἡ εἰκόνα-φῶς τῶν δύο κινουμένων σω-

μάτων, τὰ ὅποια πλησιάζουν τὸ ἀκίνητο μὲ διαφορετικὴ ταχύτητα, θὰ φτάσει στὸν ἴδιο χρόνο στὸν ἀκίνητο παρατηρητή.

Στὴν φυσικὴ ὑπάρχει ἓνα παράδοξο, τὸ λεγόμενο «τῶν διδύμων», τὸ ὁποῖο ἔχει καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μὲ τὸ παράδοξο αὐτὸ τοῦ Ζήνωνος. Τὸ παράδοξο τῶν διδύμων τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας ἀναφέρεται σὲ δύο δίδυμους ἀδελφούς, ὅπου ὁ ἓνας παραμένει στῇ γῇ, ἐνῶ ὁ ἄλλος ταξιδεύει σὲ ἓνα κοντινὸ ἄστρο μὲ ταχύτητα παρὰ-πλήσια μὲ ἐκείνην τοῦ φωτός. Ὅταν ὁ ταξιδιώτης γυρίζει, διαπιστώνει, ὅτι διαφορετικὸς χρόνος ἔχει περάσει γιὰ τοὺς δύο τους, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἀκόμη νέος, ἐνῶ ὁ ἀδελφός πού ἔμεινε πίσω εἶναι πιά γέρος. Ὅλ' αὐτὰ περιγράφονται εὐκόλα μὲ τὴ βοήθεια τῆς γεωμετρίας τοῦ Minkowski, καὶ μπορούμε νὰ δοῦμε, ὅτι τὸ αἰνιγματικὸ αὐτὸ φαινόμενο στὴν πραγματικότητα δὲν συνιστᾷ παράδοξο. Ἡ κοσμικὴ γραμμὴ ΑΓ ἀντιπροσωπεύει τὸν δίδυμο πού ἔμεινε στῇ γῇ, ἐνῶ ἡ κοσμικὴ γραμμὴ τοῦ ταξιδιώτη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα ΑΒ καὶ ΒΓ, πού ἀντιπροσωπεύουν τὰ δύο στάδια τοῦ ταξιδιοῦ του, τὸ πρῶτο πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸ δεύτερο τῆς ἐπιστροφῆς. Ὁ ἴδιος χρόνος τοῦ δίδυμου πού παραμένει στῇ γῇ μετρίεται μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀπόστασης Minkowski ΑΓ, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος τοῦ ταξιδιώτη δίνεται ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν δύο ἀποστάσεων Minkowski ΑΒ καὶ ΒΓ. Οἱ χρόνοι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἴσοι, ἀλλὰ βρίσκουμε ὅτι: $ΑΓ > ΑΒ + ΒΓ$, πού μᾶς ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἴδιος χρόνος τοῦ ἑνὸς ἀδελφοῦ ἀπὸ τοὺς διδύμους πού ἔμεινε στῇ γῇ εἶναι ὄντως μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ ταξιδιώτη διδύμου.

Τὸ ἀποκαλούμενο «παράδοξο τῶν διδύμων» τῆς εἰδικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας γίνεται κατανοητὸ μὲ τὴ βοήθεια τῆς τριγωνικῆς ἀνισότητος πού ἰσχύει στὸ χωρὸ. Στὸ παρακάτω σχῆμα μαζί δίνεται καὶ ἡ εὐκλείδειος περίπτωση, ὥστε νὰ γίνει σύγκριση τῶν δύο.

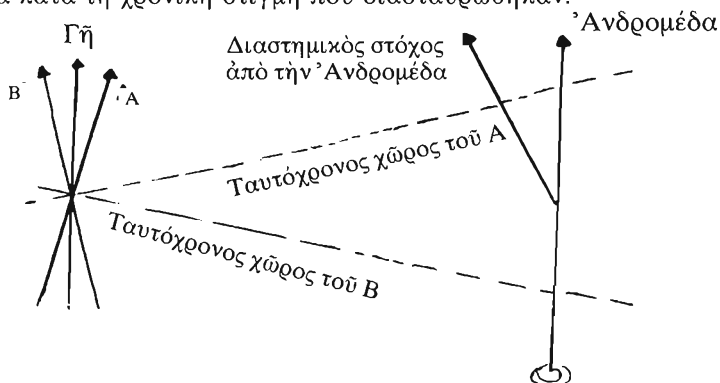

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, καὶ στὴν εὐκλείδειο δηλαδὴ περίπτωση καὶ στὴν τριγωνικὴ ἀνισότητα πού προκύπτει ἀπὸ τὴν εἰδικὴ θεωρίαν τῆς σχετικότητας, δὲν ὑπάρχει κανένα παράδοξο οὔτε ἄτοπο· μάλιστα βλέπουμε, ὅτι στὸ περίφημο «παράδοξο τῶν διδύμων» τῆς εἰδικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας γιὰ τὴν μικρότερη ἀπόσταση ΑΓ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερος χρόνος! Ἐνῶ ὁ χρόνος τῆς μικρότερης ἀπόστασης στὸ παράδοξο τοῦ Ζήνωνος ἀπλῶς συνέπιπτε μὲ τὸν χρόνο τῆς μεγαλύτερης ἀπόστασης. Δηλαδὴ στὴν περίπτωση τῶν διδύμων ἔχουμε δύο φορὲς παράδοξο, πού ὅμως ἀποδείχθηκε λογικὸ. Τέλος ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως συνηγοροῦν καὶ πάρα πολλές πειραματικὲς ἀποδείξεις, πού ἔκαναν διάφοροι ἐπιστήμονες.

Ἡ σχετικιστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν χρόνο, πού ἐκφράζεται σ' αὐτὸ τὸ παράδοξο τοῦ Ζήνωνος, γίνεται πιο κατανοητὴ καὶ ἀπὸ ἓνα ἄλλο παράδειγμα. Ἄς φαντασθοῦμε δύο ἀνθρώπους, πού περπατοῦν ἀργὰ στὸ δρόμο καὶ διασταυρώνονται. Τὰ γεγονότα πού συμβαίνουν στὸν γαλαξία τῆς Ἀνδρομέδας (τὸν πλησιέστερο μεγάλο γαλαξία κοντὰ στὸν δικό μας, σὲ ἀπόσταση περίπου 2×10^{19} χιλιομέτρων) καὶ τὰ ὅποια τὰ δύο πρόσωπα κρίνουν, ὅτι εἶναι ταυτόχρονα μὲ τὴ στιγμὴ τῆς διασταύρωσής τους, ἀπέχουν στὴν πραγματικότητα κατὰ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἡμερῶν.

Ἐνῶ γιὰ τὸ ἓνα ἄτομο ὁ διαστημικὸς στόλος, πού ἐκτοξεύτηκε μὲ σκοπὸ νὰ ἐξαλείψει τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν πλανήτη Γῆ, βρίσκεται ἤδη καθ' ὁδόν, γιὰ τὸν ἄλλο οὔτε πού ἔχει συζητηθεῖ, ἂν θὰ ἐκτοξευθεῖ ἢ ὄχι. Στὸ σχῆμα πού ἀκολουθεῖ εἰκονίζονται τὰ δύο ἄτομα Α καὶ Β, τὰ ὅποια κινοῦνται ἀργὰ καὶ διασταυρώνονται, ὅμως ἔχουν διαφο-

ρετικές απόψεις σχετικά με το αν ο διαστημικός στόλος είχε έκτοξευθεί από την Άνδρομέδα κατά τη χρονική στιγμή που διασταυρώθηκαν.

(Από το βιβλίο του διάσημου μαθηματικού και καθηγητού της Ώξφόρδης Ρότζερ Πενρόουζ).

Στο παραπάνω παράδειγμα έχουμε διαφορετική αντίληψη του χρόνου ενός συμβάντος από δύο ανθρώπους και παράλληλα ταυτόχρονη στο σημείο που διασταυρώνονται: αυτό συμφωνεί απόλυτα και με το παράδοξο του Ζήνωνος, που έως τώρα εξετάσαμε.

Πολύ σημαντικό είναι και το παράδοξο του Ζήνωνος με το «κινούμενο βέλος», το οποίο ταυτόχρονα είναι και ακίνητο και, όπως θα δούμε, σχετίζεται με την ευθύγραμμη ομαλή κίνηση. Σύμφωνα με τους νόμους της δυναμικής, που ανέπτυξαν ο Γαλιλαίος και ο Νεύτων, είναι αδύνατο να γίνει φυσική διάκριση ανάμεσα στην ευθύγραμμη ομαλή κίνηση και την κατάσταση ήρεμίας (την απουσία κίνησης). Δεν υπάρχει τρόπος να ξεχωρίσει κανείς τοπικά την ευθύγραμμη ομαλή κίνηση από την ακινησία!

Η σχετικότητα του Γαλιλαίου δείχνει, ότι ή γῆ βρίσκεται σε κίνηση, χωρίς ν' αντιλαμβανόμαστε άμεσα αυτήν την κίνηση. Γενικά για κάθε σώμα, είτε είναι ακίνητο είτε εκτελεί ευθύγραμμη ομαλή κίνηση, ή κατάστασή του και οτιδήποτε βρίσκεται σ' αυτό δεν υπόκεινται σε κάποια μεταβολή. Αυτό ίσως ήθελε να δείξει και ο Ζήνων στο παράδοξό του με το βέλος.

Τέλος το «παράδοξο του Ἀχιλλέα και της χελώνας», όπου ο Ἀχιλλέας ὕστερα από μία συνεχή καταδίωξη της χελώνας θα την συναντήσει στο άπειρο, θυμίζει έντονα τις δύο παράλληλες ευθείες του Ἀινστάιν, που συναντιώνται στο άπειρο. Η διαφορά των δύο αυτών συλλογισμών είναι μικρή και συνίσταται στο ότι ο Ζήνων μιλούσε για σώματα και καθιστούσε έτσι πιο αίσθητο-κατανοητό τον συλλογισμό του, ενώ ο Ἀινστάιν μιλούσε αφηρημένα για δύο παράλληλες ευθείες, που συμπτωματικά τυχαίνει να συναντιώνται στο άπειρο του χωροχρόνου.

Από όλα αυτά φαίνεται, ότι τα «παράδοξα» του Ζήνωνος ανάγονται σε ύψηλές επιστημονικές αλήθειες και ότι μόνο με την πρόοδο της επιστήμης είναι δυνατόν να τα κατανοήσουμε καλύτερα.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ τεύχους 178:

● Στην 5η σειρά της επιστολής του κ. Γ. Γεωργαλά «Ο ελληνικός αποικισμός στην Αίγυπτο και οι πυραμίδες» (σελ. 10772) η λέξη «φυλής» να γίνει «φιλίας».

● Στη στήλη «Αίσμα και άδηριτα» στο δεύτερο σχόλιο «Ελληνες Έτρούσκοι στη Ν. Αφρική» (σελ. 10825), 2η σειρά, η λέξη «Γουινέα» να γίνει «Γουιάνα».

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ τεύχους 179:

Στη λεξάντα της φωτογραφίας της πυραμίδας του Ἀργούς (σελ. 16877) η χρονολογία «2.400 π.Χ.» να διορθωθεί σε «2720 π.Χ.».

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Δ. ΓΑΡΟΥΦΑΣ, "Οραμα και Στρατηγική στα Βαλκάνια

Ἡ Ἑλλάδα μετὰ τὴν πρόσφατη κατάρρευση τοῦ κομμουνισμοῦ στὰ Βαλκάνια εἶχε τὴν ἱστορικὴ εὐκαιρία νὰ παίξει ἕναν ἡγετικὸ οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ ρόλο στὴν περιοχὴ. Δυστυχῶς ἡ λανθασμένη πολιτικὴ τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων ὄχι μόνον δὲν ὁδήγησε στὴν ἐκμετάλλευση αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας, ἀλλὰ δημιούργησε ἕνα καθεστῶς, ποὺ ἐγκυμονεῖ κινδύνους γιὰ τὸν ἑλληνισμό. Ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους αὐτοὺς καὶ ταυτόχρονα προτείνει μιὰ ἄλλη στρατηγικὴ ἐναντι τῶν Βαλκανικῶν λαῶν, ἡ ὁποία θὰ ὁδηγήσει στὴν ἀνάδειξη τῆς Ἑλλάδας ὡς κυρίαρχου πολιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ στοιχείου στὴν περιοχὴ. Εἰδικότερα τὸ ἑλληνικὸ κράτος πρέπει νὰ ἐπιδιώξει τὴν παραμονὴ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν στὴν Ἀλβανία, προσφέροντάς τους ἐπαγγελματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση, ὥστε νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ εὐημερήσουν στὸν τόπο τους. Ἡ ἴδια πολιτικὴ πρέπει νὰ ἀκολουθηθεῖ καὶ γιὰ τὶς χιλιάδες ἑλληνόφωνους Σαρακατσάνους τῆς Βουλγαρίας, καὶ γιὰ τοὺς Ἑλληνοποντίους τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως.

Ἰσχυρὴ οἰκονομικὴ διεισδύση στὸ κράτος τῶν Σκοπίων ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν του καὶ γενικότερα μιὰ ἐπιθετικὴ πολιτικὴ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις θὰ ἀνασηκώσουν τὸν ἑλληνισμό ἀπὸ τὸ τέλμα στὸ ὁποῖο βρίσκεται. Καὶ γιὰ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, γιὰ τὸν συγγραφέα πρέπει «νὰ προηγηθεῖ ἡ ἀνασύστασις τῶν ὑγιῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, νὰ σταθεροποιηθεῖ ἡ οἰκονομία, νὰ ξαναγίνει ἑλληνικὴ ἡ παιδεία, νὰ πνεύσει γενικότερα ἕνας ἀνεμος ἀναγέννησης».

Παν. Α. Κουβαλάκης

ANNE CAUQUELIN, Ἀριστοτέλης

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τὰ Στάγειρα τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξε ὁ μεγαλύτερος ἀπ' τοὺς ἄμεσους μαθητὲς τοῦ Πλάτωνος, ἂν καὶ ἡ μέθοδός του γιὰ τὴν προσέγγιση τῆς ἀ-λήθειας ὑπῆρξε διαφορετικὴ. Στὴν Ἀκαδημία παρέμενε εἰκοσι συναπτὰ ἔτη (367-347 π.Χ.), ἀπεχώρησε δὲ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ

«Δύναται ποιόν τι τό τῆς ψυχῆς ἦθος ἢ μουσικὴ παρασκευάζειν» (Ἀριστοτέλης)

Ἔχουν περάσει πάρα πολλὰ χρόνια τώρα, ἀπὸ τότε ποὺ φιλόλογοι, ἀρχαιολόγοι, ἱστοριοδίφες, γλωσσολόγοι καὶ ὅποιοι διανοούμενοι ἔχουν ἀναπτύξει δραστηριότητες γιὰ τὴν ἱστορικὴ διερεύνηση τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἰδρυσαν βιβλιοθήκες, συλλόγους, ἑταιρεῖες, προσπαθώντας νὰ εἰσδύσουν στὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα. Κάνουν ἀνασκαφές, θρῖσκουν ναοὺς, ἐντοπίζουν τάφους, ἀγάλματα καὶ ὅ,τι ἄλλο μποροῦν νὰ περισυλλέξουν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ γῆ. Κανένας ὅμως δὲν διανοήθηκε νὰ κάνει κάτι ἀνάλογο καὶ στὰ τραγοῦδα τῶν Ἑλλήνων. Κανένας δὲν σκέφτηκε ν' ἀπομονώσῃ κάποιο Ἑλληνικὸ μέλος καὶ νὰ κάνει τὶς ἀνάλογες «ἀνασκαφές». Ἴσως, διότι ξέφυγε τῆς προσοχῆς τῶν μελετητῶν, ἐνῶ ἐγνώριζαν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγχρόνως μὲ τὸ πνεῦμα καλλιεργοῦσαν καὶ τὴν ψυχὴ. Κι ἐνῶ γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ πνεύματος χρειάζεται ὁ λόγος, γιὰ τὴν ψυχὴ χρειάζεται ἡ μουσικὴ. Ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς θὰ κατευθύνῃ τὶς γνώσεις τοῦ πνεύματος. Ἦξεραν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἐπέμεναν στὴ μουσικὴ ἐκπαίδευση τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ εἶχαν ἀναγάγει τὴ μουσικὴ σὲ ἐπιστήμη. Πίστευαν, ὅτι ἡ μουσικὴ ἔχει ἄμεση ἐπίδραση στὸν ἄνθρωπο, δημιουργεῖ ἦθος καὶ διαπλάθει χαρακτῆρες.

Πλάτωνος και την ανάληψη της διευθύνσεως της Σχολής από τὸν Σπεύσιππο. Μετά ἀπὸ περιπέτεια τριῶν ἐτῶν στὴν Ἀσσο τῆς Αἰολίδας καὶ τὴν Μυτιλήνη μετέβη στὴν Μακεδονία, προκειμένου ν' ἀναλάβῃ τὴν διαπαιδαγώγησι τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅταν ὁ Ὠραῖος Τρομερὸς ξεκίνησε τὴν ἐκπολιτιστικὴ ἐκστρατεία του στὴν Ἀσία, ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα καὶ μὲ δαπάνες τοῦ βασιλέως ἴδρυνε τὸ Λύκειον, ὅπου δίδασκε μέχρι τὸ τέλος σχεδὸν τῆς ζωῆς του, περιπατώντας ἀνάμεσα στὶς δενδροστοιχίες τῆς Σχολῆς. Τὰ ἔργα τοῦ Σταγειρίτου στὸ σύνολό τους ἦσαν σημειώσεις καὶ σχέδια διδασκαλιῶν, ποὺ ἐγράφησαν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ Λυκείου. Ἡ ἐκδόσή τους ἐγίνε μετὰ ἀπὸ ἓνα αἰῶνα περίπου ἀπ' τὸν Ἀνδρόνικο τὸν Ρόδιο, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπιμελήθηκε τὴν ἐκδοσὴ. Πολλὰ στοιχεῖα τοὺς λοιποὺς ὀφείλονται καὶ στὸν τελευταῖο.

Τὸ κόρυπος - σῶμα τοῦ ἀριστοτελικοῦ ἔργου ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὰ κάτωθι:

Α'. Τὸ Ὅργανον, ποὺ περιλαμβάνει μία θεωρία τῆς Λογικῆς, μιὰ φιλοσοφία τῆς Ἐπιστήμης καὶ μιὰ θεωρία περὶ Ἑρμηνείας· τὰ Ἀναλυτικὰ Πρότερα καὶ Ἀναλυτικὰ Ὑστερα· τὰ Τοπικά· καὶ τοὺς Σοφιστικοὺς Ἑλέγχους.

Β'. Τὰ Φυσικά καὶ τὰ Μετὰ τὰ Φυσικά, ἔργα ἀφιερωμένα στὴν μελέτη τῶν ὄντων καὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου γενικώτερα διὰ τῆς διαλεκτικῆς. (Τὰ Μετὰ τὰ Φυσικά οὐδεμίαν σχέση ἔχουν μετὰ τὴν σύγχρονη Μεταφυσικὴ, ποὺ ἀποτελεῖ ἀφηρημένο καὶ ἀντιδιαλεκτικὸ τρόπο σκέψεως καὶ γνώσεως· ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἔργου δόθηκε ἀπ' τὸν Ἀνδρόνικο μετὰ τὴν ἐννοια τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς, ἐπειδὴ δηλαδὴ γράφηκε μετὰ ἀπὸ τὸ ἔργο Φυσικά).

Γ'. Τὸ Περί Οὐρανοῦ.

Δ'. Τὸ Φυσικῆς Ἀκροάσεως.

Ε'. Τὸ Περί Ζῶων Μορίων.

Σ' Τὰ Ἠθικά καὶ Ἠθικά Νικομάχεια. (Τὰ Ἠθικά Εὐδήμεια θεωροῦνται μὴ ἀριστοτελικά).

Ζ' Ἡ Ρητορικὴ.

Η' Ἡ Ποιητικὴ.

Θ' Τὰ Πολιτικά.

Ι' Ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία, ἓνα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος ἔργο, ποὺ ἀνακαλύφθηκε τὸ 1890.

Ἡ συγγραφεὺς τοῦ παρουσιαζόμενου βιβλίου συνθέτει καὶ οἰκοδομεῖ μέσα σὲ δῶτ' ἐνότητες τὸ πορτραῖτο τοῦ Σταγειρίτη· Στὶς πρώτες δύο ἀναφέρει τὴν γενεαλογία, τὰ παιδικὰ χρόνια καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ Ἀριστοτέλους· στὶς ἄλλες δύο ἀναφέρεται στὴν παραμονὴ καὶ τὴν δράση τοῦ φιλοσόφου στὴν Ἀκαδημία· οἱ ἐπόμενες τρεῖς ἐνότητες καλύπτουν τὴν ζωὴ καὶ τὶς περιπέτειες τοῦ φιλοσόφου στὴν Ἀσσο, στὴν Μυτιλήνη καὶ στὴν Μακεδονία· οἱ τελευταῖες τέλος δύο ἐνότητες ἀνα-

“Ἀς θυμηθοῦμε τί εἶπε ὁ μεγάλος Ριχάρδος Βάγκνερ: “ἀδύνατον νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην, χωρὶς πρότερον ν' ἀναδράμωμεν πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ νεωτέρα ὡς ἀλυσόδετος κρίκος ἔχει τὰς πηγὰς αὐτῆς ἐξ ἐκείνης”.

Μέχρι σήμερα ὁ Ἕλληνας μουσικὸς ἦταν στὸ περιθώριο. Προσπαθοῦσε νὰ οἰκιοποιηθεῖ τὸ Εὐρωπαϊκὸ μουσικὸ πνεῦμα, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐκτιμηθεῖ. Κανένας μας δὲν σκέφτηκε ποτέ, ποῖα ἦταν τὰ συστήματα τῆς μουσικῆς, στὰ ὁποῖα ἐπέμεναν τόσο οἱ ἀρχαῖοι. Τὸ ὕλιστικὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς μας ἀνάγκασε τὸν διαπρεπεῖ μουσικὸ Bourgaull-Discoudray νὰ διακηρύξει φανερά, ὅτι: **“ἡ μουσικὴ γιὰ μᾶς σκοπὸ ἔχει τὴν τέρψη, οἱ Ἕλληνες ὅμως πίστευαν στὴν ἠθικὴ ἐπίδραση τῆς μουσικῆς”.**

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας Oscar Paul στὰ μαθήματα τῆς Ἀρμονίας ἔλεγε: **“Ἄν δὲν διεσώζοντο ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὀλίγα ἀποσπάσματα τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν συγγραφέων, σήμερα δὲν θὰ ὑπῆρχε Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ. Διότι μέσα εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα εὐρίσκονται τὰ σπέρματα τῆς θεωρητικῆς, ὁργανικῆς καὶ φωνητικῆς μουσικῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων”.**

Αὐτὰ τὰ σπέρματα, ποὺ ἐπισημαίνει ὁ Εὐρωπαῖος μουσικὸς, δὲν θὰ μπορούσαν νὰ τὰ παραλάβουν καὶ νὰ τὰ ἐπεξεργαστοῦν μετὰ τὸ δικό τους τρόπο, τὴ δική τους ψυχροσύνη· οἱ Ἕλληνες μουσικοί; Ἴσως εἶναι ἀναγκαῖο, νὰ συσπειρωθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος μαζί με τοὺς καλλιτέχνες καὶ χωρὶς τὶς παρωπίδες καὶ τὰ συ-

φέρονται στην ώριμη και παραγωγική περίοδο του Ἀριστοτέλους στο Λύκειο, ὅπως καὶ στὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του στὴν Χαλκίδα.

Ἡ συγγραφεὺς ἀναπτύσσει τὰ παραπάνω θέματα μ' ἓνα ἀπλό καὶ χαριτωμένο τρόπο, ποὺ καθιστᾷ τὸ βιβλίο εὐχάριστο· παρ' ὅλα τὰ ἐμπλουτίζει μὲ 16 ἐγχρωμες εἰκόνες τοῦ Σταγειρίτη καὶ ἄλλων Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἡ εἰκόνα πάντως τοῦ ἐξωφύλλου δὲν εἶναι ἡ καταλλήλότερη, καὶ ποὺ μειώνει τὴν γενικὴ εἰκόνα του.

Σαράντος Πάν

Α. ΚΟΡΜΑΛΗΣ, *Αἰγαίο, ἡ ἀπάντηση στὸν Τουρκικὸ ἐπεκτατισμὸ*

Ἐνα ἱστορικὸ τῆς προσπάθειας ἐπεκτατισμοῦ τῶν Τούρκων στὸ Αἰγαῖο δίνει ὁ συγγραφεὺς στὸ βιβλίο του, μὲ τὴν ἀναφορὰ ἱστορικῶν στοιχείων καὶ ἄρθρων ποὺ ἔχουν κατὰ καιροὺς δημοσιευθεῖ σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του ὁ Α. Α. Κ. γράφει μετὰ ξὺ ἄλλων: «... Τὸ Αἰγαῖο πέλαιος εἶναι βωμὸς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ φίλοι-σύμμαχοι-γείτονες, υἱοθετώντας διαρκῶς ἐξωφρενικὲς θεωρίες, προβάλλουν ἀπαιτήσεις καὶ ἐποφθαλμιοῦν τὸ Αἰγαῖο, ἂν καὶ εἶναι ξένοι μὲ αὐτό. Ἡ ἱστορία καὶ τὸ Διεθνὲς Δίκαιο καλύπτουν πλήρως τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Στὴν προβολὴ τῶν δικαιῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ προσπαθεῖ νὰ συμβάλει τὸ παρὸν πόνημα, συντρέχοντας τὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπόκρουση τῶν ἐπιβουλῶν τῆς Ἀγκυρας στὸ Αἰγαῖο. Τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἄρθρα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ Διεθνὲς Δίκαιο, ἀποτελοῦν μιὰ συγγραφικὴ προσπάθεια καὶ ἀρθρογραφία 9 ἐτῶν καὶ καλύπτουν ὁλόκληρο τὸ φάσμα τῶν τουρκικῶν ἀπαιτήσεων (Ἑλληνικὴ κυριαρχία, χωρικά ὕδατα, ἐναέριος χώρος, ὑφαλοκρηπίδα, Νέα Συνθήκη Δικαίου Θαλάσσης, ἀποστρατιωτικοποίηση). Τὰ ἄρθρα δημοσιεύθηκαν σὲ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες μὲ ταυτόχρονη ἀναφορὰ καὶ τῶν πηγῶν (βιβλιογραφία, Τύπος κ.λπ.), ἀπὸ ὅπου ἀντλήθηκαν τὰ στοιχεῖα».

Διαβάζοντας τὸ ὅλο ἱστορικὸ ποὺ παραθεθεῖ ὁ συγγραφεὺς βλέπουμε, ὅτι οἱ ἐπεκτατικὲς διαθέσεις τῆς Τουρκίας στὸ Αἰγαῖο δὲν εἶναι καὶ τόσο νέα ὑπόθεση. Στὴ σελίδα 131 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ ἀποστρατιωτικοποίηση τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου» πληροφοροῦμεθα, ὅτι «ἡ ἀνακίνηση τοῦ θέματος ἄρχισε οὐσιαστικὰ τὸ 1957». Ἡ ἀδράνεια τῶν ἐκάστοτε ἑλλαδικῶν κυβερνήσεων εἶναι ἄξα ἀπορίας. Ἀφῆσαν νὰ περάσουν ἀρκετὰ χρόνια, χωρὶς νὰ ἀντιδράσουν, ὅπως ἔπρεπε. Ἀλλὰ καὶ στὴν ἐξολόθρευση τοῦ Ἑλληνισμοῦ Κωνσταντινουπόλεως, Ἰμβρου καὶ Τενέδου, ποὺ ἄρχισε τὸ 1941-1945 (εἶχαν ὄρεϊ τὴν εὐκαιρία μέσα στὴν κατοχὴ οἱ «φίλοι» νὰ δράσουν), γιὰ νὰ καταλήξει στὴν τρίτη καὶ φαρμακερὴ ἄλωση τὸ 1955-1965, δὲν ὑπῆρξε καμμιά ἀντίδραση τοῦ ἑλλαδικοῦ κράτους, ὡς ὥφει-

μπλέγματα τοῦ παρελθόντος νὰ ὑποδείξουν στὴν πολιτεία προγράμματα καὶ τρόπους, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ προσαρμοστοῦν καὶ νὰ ἀποδώσουν ἀποτελέσματα στὸν σύγχρονο Ἑλληνα, μέσα ἀπὸ τὸ δικό του πνευματικὸ φῶς καὶ ὄχι αὐτὸ ποὺ ἔχουν οἱ ὅποιοι Εὐρωπαῖοι, ποὺ καὶ αὐτοὶ ξεκίνησαν σύμφωνα μὲ τὶς δικές τους προδιαγραφές.

Τρόπους καὶ κλίμακες διαθέτουμε. Εἶδη μουσικῆς ἔχουν διασωθεῖ πολλά. Διότι ἡ δημοτικὴ μουσικὴ δὲν εἶναι μόνον χορὸς. Εἶναι τραγούδια τοῦ γάμου, εἶναι μουσικὴ ποιμενικοῦ χαρακτῆρα, εἶναι νανουρίσματα, μοιρολόγια, τραγούδια τῆς τάβλας, ἐπικά, ἡρωϊκά, κλέφτικα, θυζαντινὰ κ.ἄ. Ἀκόμα διασώθηκαν φράσεις καὶ μοτίβα, μετρικὲς, πολύπλοκοι ρυθμοί. Ὁλόκληρος θησαυρὸς περιμένει τὸν Ἑλληνα μουσικό.

Τώρα, μὲ τὸ δρόμο ποὺ ἀνοίξε ἡ ἐπανελλήνιση, ἃς κυττάξουμε μὲ ἴση προσοχὴ καὶ τὸ θέμα τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς παιδείας. Αὐτῆς, ποὺ δημιουργεῖ τὸ ἥθος καὶ διαπλάθει χαρακτῆρες, γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ὁ κάθε λαὸς νὰ ἰσορροπεῖ μὲ τὴ δική του μουσικὴ στὸ δικό του περιβάλλον. Ἡ μουσικὴ, ἡ καθ' ἑαυτοῦ ἔκφραση τῆς ψυχῆς, ὀξύνει τὸν νῦν, εὐαισθητοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ χαρίζει εὐτυχία. Γι' αὐτὸ ἃς προσθέσουμε στὸ ὅλο θέμα τῆς παιδείας καὶ τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς.

Μαρία Σ. Στούπη

Πιανίστα-Παιδαγωγός

Βιβλιογραφία:

1,2,3. Γεωργίου Παχτίκου, «260 Δημῶδη Ἑλληνικὰ ᾠσματα».

λε. Πώς μπορεί να χαρακτηριστεί ή αδράνεια αυτή; ανικανότητα; άδελτηρία; προδοσία;

Θά ήταν όμως παράλειψη, αν αγνοήσουμε και τις ευθύνες της αποκαλούμενης “πνευματικής ήγερσίας” του τόπου, ή όποια στο μεγάλο μέρος της (με το υπόλοιπο μη τολμών να αντιδράσει, για να μη χαρακτηριστεί “συντηρητικό”-“έθνικιστικό”-“αντιδραστικό” κ.λπ. και προ πάντος να μη χάσει τα καλά λόγια για το “έργο” του από τους κατέχοντες τα “πόστα” “προοδευτικούς”) έκανε το πλάν, για να άφοπλίσει το έθνος. Άλλοτε με τα άγκαλιάσματα της “Ακροπόλεως (χεράκι-χεράκι), άλλοτε με τα τραγουδάκια της “ειρήνης”, άλλοτε μη αντιδρώντας, όταν εσθηνοντο όλόκληρες σελίδες άπ’ τα έιδηλία της Ιστορίας μας και άλλοτε καίγοντας παιδικά παιχνίδια-όπλα, για να μην παίζουν τα “Έλληνόπουλα με όπλα. Δέν είχαν πάρει “χαμπάρι” οί πνευματικοί μας ήγέτες, οί “πνευματικοί άνθρωποι”, οί περί όσα άλλα τυρδάζοντες, ότι τα Τουρκόπουλα πού πλήθαιναν (όταν τα “Έλληνακια λιγόςτευαν “δημογραφικώς”) άκόνιζαν σύγχρονα γιαταγάνια και στά σχολικά τους έιδηλία διάβαζαν ποιήματα για τη “σκληρωμένη άδελφούλα”, τη Μιντιλου-διάβαζε Μυτιλήνη. Είχαν φαίνεται (οί πνευματικοί μας άνθρωποι) την ψευδαίσθηση, ότι ή χώρα μας βρισκόταν κάπου μεταξύ Πορτογαλίας και Μπενελούξ, όπου μπορούσε να ζήσει λαός άμνων, ένω ή νότια άκρη της χερσονήσου του Αίμου επιδάλλει να είσαι λένω ή πάνθηρας, για να επιδιώσεις.

Οί έπεκτατικές προθέσεις των Τούρκων στο Αιγαίο (τίς όποιες σοδαρά και τεκμηριωμένα περιγράφει στο έιδηλιο του ό Α.Λ.Κ.) άλλα και στην Κύπρο και Θράκη με τίς ευλογίες πάντοτε της πλανητάρχου “φίλης” δυνάμεως και την άδιαφορία του “Όργανισμού “Ημιανεξαρτήτων” Έθνών (Ο.Η.Ε.), άλλα και ή ένθαρρυνόμενη θρασυτητα των Μπερία, Γκληγκόρωφ (και έπεται συνέχεια) θά πρέπει να μάς συνετίσουν, μά και δέν υπάρχουν περιθώρια για άλλη συρρίκνωση. Καρός πιά να ξυπνήσουν και οί τελευταίοι κοιμώμενοι τόν νήδυμον “πνευματικοί άνθρωποι”. Κι αν στην “προοδευτικότητα” τους δέν συμπεριλαμβάνονται όδαλισκοποιήσεις/γουσουφακοποιήσεις των έπομένων γενεών, άς άφήσουν τα περι “έθνικισμού”, πατριδοκαπηλίας κ.λπ. Κι άς είμαστε έτοιμοι όλοι μαζί να αντιμετωπίσουμε με κάθε μέσο και τρόπο τόν έπερχόμενο κίνδυνο.

Ε.Ε. Μαματσούρης

ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ, *Περί Οικονομίας*

Οί “Έλληνες κατά κοινήν όμολογίαν είναι οί μόνοι πού άπόρησαν, ταξίδευσαν, έρευνήσαν και φιλοσόφησαν “*θεωρίας έινεκεν*”, χωρίς δηλαδή ν’ άποδλέπουν σε πρακτικούς-ώφελμιστικούς σκοπούς. “Ό,τι τούς ένδιέφερε ήταν ή άπομάκρυνση της άγνοιας και ή άνακάλυψη των νόμων, διά των όποιων κυδερνάται το σύμπαν, ώστε να μπορούσουν να συρρυθμιστούν μ’ αυτούς και να φυσιοποιηθούν, όπως εύστοχα παρατηρεί ό Δημόκριτος.

Οί άναζητήσεις των “Έλλήνων περιστρέφοντο “έφ’ όλης της ύλης”, έφ’ όλου του έπιστητού, το όποιο θεωρούσαν και μελετούσαν ως όλον, άναζητώντας τόν νόμον “*ότε ένυβέρησε πάντα διά πάντων*”, σύμφωνα με τόν “Ηράκλειτο. Φυσικό ήταν λοιπόν να έρευνήσουν και το ζήτημα της οικονομίας και μάλιστα τόσοον αυτό καθ’ έαυτό, όσο και έν σχέσει με την πολιτική, την θρησκεία, την ήθική, την κοινωνιολογία, την τεχνολογία και προπαντός το δίκαιον. “*Οί οικονομικές σκέψεις των Έλλήνων άποτελούν αξιόλογη συμβολή, άπό τίς όποιες ώφελήθηκε ή μεταγενέστερη οικονομική σπουδή, όταν αυτή συστηματοποιήθηκε, έγινε δηλαδή έπιστήμη*” (σελ. 13).

“*Ο όρος “οικονομία” παράγεται άπ’ τίς λέξεις “οίκος” και “νέμω”. Το θ’ συνθετικό σημαίνει είτε θέσπιση κανόνων, νομοθέτηση, είτε βοσκή και κατά συνέπεια έξασφάλιση και ρύθμιση βοσκοτόπων. Σύμφωνα με τόν “Άριστοτέλη (Πολιτικά Ι, 1258 α) το “νέμω” έχει την έννοια της διευθετήσεως και διατάξεως των άντικειμένων στο χώρο και της έναρμονισέως τους για την καλύτερη άπόδοση*” (σελ. 15).

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της ελληνικής οικονομίας άποτελεί ή αύτάρχεια, πού είναι βασική προϋπόθεση της έλευθερίας των μελών του οίκου. “Ο Πιττακός ό Μυτιληναίος συμπεριλαμβάνει την οικονομία μεταξύ των άρετών: “*Δεί θεραπεύειν εύσέδειαν, παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, αλήθειαν, πίστιν, έμπειρίαν, επιδεξιότητα, έταιρείαν, έπιμέλειαν, οικονομίαν και τέχνην*”. “Ο Ξενοφών λέγει, πώς “*οίκους δύνανται αύξειν άνθρωποι... και περιουσίαν ποιών αύξειν τόν οίκον*”, πράγμα πού σημαίνει, ότι γνώριζαν άριστα την σημασία της οικονομίας για την προκοπή του σπιτιού. “Ο “Άριστοτέλης καταδικάζει άπερίφραστα την άισχροκέρδεια, τίς κερδοσκοπικές έπιχειρήσεις και τόν τοκισμό, ένω ό Σόλων τάσσειται ένάντια στον ύπερμετρο πλούτο, διότι “*ταύτ’ άφενος θνητοίσι: τά γάρ περιώσια πάντα χρήματ’ έχων ούδεις έρχεται εις “Αϊδω*». “Ο συγγραφέας τέλος του “*Περί οικονομίας*” θέτει όρια στον πλουτισμό λέγοντας χαρακτηριστικά, ότι “*τόν σπονδαίον άνδρα χρηματι-*

στικὸν εἶναι, γινώσκοντα ἀφ' ὧν χρηματιστέον καὶ πότε καὶ πῶς καὶ μέχρι ποίου σημείου» (σελ. 24, 25, 32 καὶ 62).

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι οἱ περισσότεροι οἰκονομικῆς φύσεως νόμοι εἶχαν ἐθιμικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀνεφέροντο στοὺς ἐλεύθερους πολίτες καὶ ὄχι στοὺς ἀστούς ἢ τοὺς δούλους, ποὺ μπορούσαν νὰ πλουτίζουν ἐλεύθεροι. Ἐτοί ἐξηγεῖται τὸ γεγονός τῶν ἀνερχομένων οἰκονομικῶν – καὶ ἀργότερα κοινωνικῶν – τάξεων, ποὺ σὲ περιόδους παρακμῆς τῶν πόλεων ἐξηγόραζαν τὴν ιδιότητα τοῦ «πολίτου». Τὸ γεγονός τοῦ ἐλεύθερου καὶ εὐκόλου πλουτισμοῦ τῶν δούλων πιστοποιεῖ ὁ Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, πῶς, ὅταν κάποτε ὁ βασιλεὺς Κλεομένης Γ' εἶχε ἐπείγουσα ἀνάγκη χρημάτων, δὲν ἀποτάθηκε στοὺς πολίτες τῆς Σπάρτης – ποὺ σίγουρα δὲν εἶχαν χρήματα –, ἀλλὰ στοὺς εἰλωτες, μερικοὶ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον προσέφεραν τὸ ὑπέρογκο ποσὸ τῶν 500 ταλάντων, ἐξαγοράζοντας ἐπὶ τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου. Μιὰ καὶ ὁ λόγος περὶ δούλων, πρέπει νὰ σημειώσουμε, ὅτι γιὰ τὸν Φιλόδημο πέθαναν τῶν «κατὰ φύσιν» καὶ «κατὰ νόμον» δούλων ὑπάρχουν καὶ οἱ «τῶν παθῶν δούλοι», ποὺ εἶναι χειρότεροι καὶ μοχθηρότεροι (σελ. 66).

Ἀναγκαιότατη προϋπόθεση, γιὰ ν' ἀποδίδῃ κανεὶς στὴν ἐργασία του, ἀποτελεῖ ἡ ἐπιμέλεια. Μιὰ ἐργασία ἢ πρέπει νὰ ἐκτελεῖται καλῶς ἢ νὰ μὴν ἐκτελεῖται καθόλου. Εἶναι ἀνάγκη, ἡ διοίκηση ν' ἀποσκοπῇ στὴν ἐλαχιστοποίηση τοῦ κόστους καὶ τὴν μεγιστοποίηση τῆς ἀποδόσεως. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Περὶ οἰκονομίας» εἶναι κατηγορηματικὸς: «Αὐτοὶ ποὺ ἐπιμελοῦνται τὰ κοινὰ δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐκείνους ἀκριθῶς ποὺ χρησιμοποιοῦν αὐτοὶ ποὺ διευθύνουν τὰ ἀτομικὰ οἰκονομικὰ τους: τοὺτους δὲ οἱ γνωρίζοντες νὰ μεταχειρίζωνται καὶ τὰ δικά τους καὶ τὰ κοινὰ καλῶς διευθύνουν, αὐτοὶ δὲ ποὺ δὲν γνωρίζουν καὶ τὰ δύο πλημμελῶς διευθύνουν» (σελ. 39).

Ἡ ἔννοια τοῦ «ἀγαθοῦ χρηματιστῆ» δίδεται στὴν XVII παράγραφο, συνδέεται δὲ μὲ τὴ νόμιμη ἀπόκτηση χρημάτων («καὶ μὴτε αἰσχροῦς ἐννόμως τε») καὶ τὴν σύσταση ὡς πρὸς τὴν διαχείρισή τους («ἐπιμελόμενον πλούτου»). Κλείνουμε τέλος μ' ἓνα ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ «Ἐγχειριδίου» τοῦ Ἐπικτήτου, ποὺ εἶναι ἐξαιρετικὰ χρήσιμο γιὰ τοὺς ἀγχόμενους καταναλωτικῶν τύπους: «Ἄν ζήσης σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν, δὲν θὰ εἶσαι ποτὲ φτωχός· ἂν ἀκολουθήσης τίς δοξασίες, δὲν θὰ γίνῃς ποτὲ πλούσιος» (σελ. 125).

Σαράντος Πάν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ, *Ἡ στενὴ ἐθνολογικὴ συγγένεια τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, Βουλγάρων καὶ Τούρκων*

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου μοῦ προξένησε χαρά, διότι ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο, ὅτι ἔρχετο σὲ συμφωνία μὲ τὰ ὅσα ὑπεστήριξα στὸ ἀρθρο «Ἡ ἑλληνικὴ καταγωγὴ Βαλκανίων καὶ Τούρκων», ποὺ ἐδημοσιεύθηκε στὸ τεύχος 174 τοῦ «Δαυλοῦ». Διαβάζοντας ὁμως τὸ βιβλίο παρετήρησα, ὅτι τὰ ὅσα γράφει ὁ συγγραφεὺς δύνουν ἡμιμάθειας «ἐπιστημονικῶς» καλυπτομένης καὶ ἐξυπηρετοῦν περιέργους σκοπούς. Ὁ κ. Γ.Ν. οὐτε λίγο οὐτε πολὺ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι ἀλβανικῶν καὶ σλαβικῶν φυλῶν. Τί ἀραγε διαφέρει ἀπ' τὸν γερμανό μισέλληνα Ἰακώβ Φαλμεράνερ, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, στὸ ἔργο του ἐξυπηρέτησε τὸ κίνημα τοῦ πανσλαβισμοῦ, ὑποστηρίζοντας ἀνάλογες ἀπόψεις;

«Ἡ θέσις τοῦ Falmerayer – γράφει ὁ συγγραφεὺς – ὅτι στίς φλέβες τῶν σημερινῶν Πελοποννησίων δὲν τρέχει οὔτε σταγόνα αἵμα ἑλληνικόν, ἀποτελεῖ μέχρι ἐνὸς σημείου ὑπερβολή, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ πλευρὰ τὸ ποσοστὸ τῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς κατοίκων τῆς Πελοποννήσου... δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀσήμεντο. Οἱ σημερινοὶ Πελοποννήσιοι στὴν συντριπτικὴ τους πλειοψηφία προέρχονται ἀπὸ μιὰ πληθώρα λαῶν (Σλάβοι, Θράκες, Καφεροί, Ἀρμένιοι, Σελτζούκοι Τούρκοι, Κονμάνοι, Ἀλβανοί). Τὴν ἀνωτέρω ἀποψη ἐπιβεβαιώνει ἔμμεσα καὶ ὁ Πουλιανός... τόσον οἱ Ἀλβανοὶ (Ἰλλυριοὶ) ὅσο καὶ οἱ Βλάχοι (Θράκες) εἶναι οἱ ἀρχαῖοι λαοί, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχαν στὰ Βαλκάνια τὴν ἐποχὴ, ποὺ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες κατοικοῦσαν κάπου στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπῃ· οἱ διάφορες θεωρίες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν δύο αὐτῶν λαῶν... δὲν ἔχουν τὴν ἐλάχιστη ἐπιστημονικὴ ἀξία» (σελ. 166).

Τὴν ἀποψη, ὅτι οἱ σύγχρονοι Ἑλληνες εἶναι μία πανσπερμία φυλῶν ὑποστηρίζει – κατὰ τὸν συγγραφέα – καὶ ὁ Πουλιανός! Ὁ συγγραφεὺς λοιπὸν πλὴν τῆς παραχαράξεως τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἐθνολογίας διαστρεβλώνει καὶ τίς ἀπόψεις τοῦ ἀνθρωπολόγου Α. Πουλιανοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἔχει ἀποδείξει δάσει ἀνθρωπολογικῶν ἐρευνῶν τὴν αὐτοχθονία τῶν Ἑλλήνων. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Πουλιανοῦ ἔγινε πανηγυρικὰ δεκτὴ ἀπ' τὴν Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ ὅτι περισσότεροι ἀπὸ 150 καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Ἀκαδημίας ἔχει-

ροκρότησαν τὸν "Ἕλληνα ἐπιστήμονα, ὅταν τὸν ἄκουσαν καὶ ὠμίλησαν ἐγκωμιστικά γιὰ τὴν ἔρευνά του (δὲς ἐφ. "Νέα", 25 Ἰανουαρίου 1962 καὶ ἐφ. "Αὐγή", 6-1-62). Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀποψη τοῦ συγγραφέα, ὅτι οἱ "Ἕλληνες ἦλθαν ἀπ' τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην (ἀπ' τὴν ἀνύπαρκτη κοιτίδα τῶν ἀνύπαρκτων Ἰνδοευρωπαίων;) καὶ συνάντησαν τοὺς Ἀλδανούς-Ἰλλυριοὺς. Μέχρι πρότινος ἐγνώριζα, ὅτι καὶ οἱ Ἀλδανοὶ-Ἰλλυριοὶ ἦσαν Ἰνδοευρωπαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν στὸ Αἰγαῖο μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνες. Καὶνούργια ἡ θεωρία τοῦ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος σίγουρα θὰ ζητᾷ δάφνες γιὰ τὴν πρωτότυπη ἀποψὶ του... "Ὅσο γιὰ τὴ γνώμη του, ὅτι «οἱ διάφορες θεωρίες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν λαῶν αὐτῶν (δηλ. τῶν Ἀλδανῶν καὶ τῶν Βλάχων) δὲν ἔχουν τὴν ἐλάχιστη ἐπιστημονικὴ ἀξία», τί νὰ πῇ κανεῖς; Καλὸ θὰ ἦταν ν' ἀποδεικνύη τὰ γραφόμενά του καὶ νὰ μὴν ἐκφράξῃ θεωρίες ἀνευ ἐπιστημονικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν ἀποδείξεων. Οἱ ἀνιστόρητοι ὁμως λυμεῖνες τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας θὰ λάβουν τὴν ἀπάντησιν, ποὺ τοὺς ἀρμόζει, σὲ ἐπόμενα τεύχη τοῦ "Δαυλοῦ".

Τὸ διβλίο πάντως τοῦ συγγραφέα εἶναι ἀντιεπιστημονικόν, ἐφ' ὅσον δὲν στηρίζεται σὲ δεδομένα τῆς ἀνθρωπολογίας, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ δώσουν μὴ σαφὴ εἰκόνα τῆς ἐθνολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου. Οὔτε μάλιστα ἀναφέρει τίς ἔρευνες τῶν ἀνθρωπολόγων Πουλιανοῦ, Κούμαρη, Σηροτύρη, "Εἰντέλ καὶ ἄλλων, ποὺ ἀποδεικνύουν ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς. Ἀξιοσημείωτο εἶναι, ὅτι ὁ διάσημος ἀνθρωπολόγος Carleton Coon δάσει ἀνθρωπολογικῶν παρατηρήσεων διαπιστώνει, ὅτι «οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς κυρίως Ἑλλάδος διαφέρουν καταπληκτικῶς ὀλίγον ἀπ' τοὺς κλασσικοὺς προγόνους των» ("Race of Europe", ἔκδ. 1939, σελ. 146).

Ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζει ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες θὰ ἐχαρακτηρίζοντο ἐπιεικῶς ὑποπτες. Συγκεκριμένα ἀναφέρει: «Γιὰ τὸ ἂν ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἠπείρου εἶναι καὶ ἑλληνικῆς καταγωγῆς μπορεῖ νὰ ἐκφραστοῦν ἀμφιβολίες. Ὅπως ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου, τὸ 176 π.Χ. οἱ Ῥωμαῖοι ἐξανδραποδίσαν 150.000 κατοίκους ἀπ' τοὺς παραπάνω νομοὺς (Ἰωάννινα, Ἀρτα, Πρέβεζα)... Οἱ σλαβικὲς εἰσβολὲς πρέπει νὰ ἀνέτρεψαν ριζικὰ τὴν ἐθνολογικὴ σύνθεσιν τῆς ἀραιοκατοικημένης Ἠπείρου μὲ τὴν ἐγκατάστασιν μεγάλων μαζῶν Βαγιωνιτῶν Σλάβων» (σελ. 38). Ἐν συνεχείᾳ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ Β. Ἠπειρος δὲν εἶναι καὶ τόσο ἑλληνικὴ, ὅπως ἐγνωρίζαμε μέχρι σήμερα: «Στὸ δόρειο τμήμα τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου, σήμερα γνωστῆς ὡς Βορείου Ἠπείρου, Ἕλληνες ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο σὲ παράλιες πόλεις-ἀποικίες, ἀναμειγμένους μὲ ἰσχυρὸ ἰλλυρικὸ στοιχεῖο. Ἡ ἐνδοχώρα τῆς Βορείου Ἠπείρου κατοικοῦνταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἀπὸ Ἰλλυριοὺς, χωρὶς νὰ ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἑλληνικοῦ στοιχείου, γεγονὸς ποὺ ἀποτελοῦσε ἐθνολογικὴ πραγματικότητα καὶ στὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας» (σελ. 13).

Συνεπῶς πλὴν τῆς Β. Ἠπείρου Ἕλληνες δὲν κατοικοῦσαν οὔτε στὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας! Ὁ συγγραφεὺς φθάνει στὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀβελτηρίας, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοῦ φαινομένου "τοῦ ἑξελληνισμοῦ τῶν Ἀλδανῶν τῆς Ἠπείρου" (σελ. 28). Συνεπῶς ἡ Β. Ἠπειρος εἶναι Ἰλλυρικὴ. (Λὲς καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ δὲν ἦσαν Ἕλληνες...). Ἀλλὰ μὴ νομίζετε, ὅτι καὶ οἱ Θεσσαλοὶ εἶναι καὶ τόσο Ἕλληνες... «Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θεσσαλίας – παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς – ὑπέστη στὴν ἀρχαιότητα πολλὰς ἀνθρώπινες ἀπώλειες λόγῳ τῶν καταστροφικῶν ἐπιδρομῶν διαφόρων ξένων εἰσβολέων...» (σελ. 45). Μετὰ ἦλθαν οἱ Σλάβοι, καὶ ἄντε νὰ βρῆς κανέναν Ἕλληνα.

Ἐν συνεχείᾳ μᾶς πληροφορεῖ καὶ γιὰ τὴν σλαβικὴ καταγωγὴ τῶν Βλάχων: «Ὁ βλαχικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κατὰ ἓνα σημαντικὸν τμήμα ἀπὸ ἐκδλαχισμένο στοιχεῖο, ἰδιαίτερον πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Ἠπείρου, ὅπου ζοῦσαν πολυάριθμοι Σλάβοι... Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κορυτσᾶς, μὴ λεπτομερειακὴ μελέτῃ μᾶς ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ πληθυσμὸν ὃχι ἑλληνικὸν ἀλλὰ βλαχικῆς καταγωγῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε περάσει ἀπὸ παλιὰ στὴν ἑλληνικὴ κοινότητα» (σελ. 57, 54). Ποιὰ ὁμως εἶναι αὐτὴ ἡ «λεπτομερειακὴ ἔρευνα», ποὺ μᾶς ὀδηγεῖ σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, δὲν μᾶς λέγει ὁ συγγραφεὺς. Θεωρεῖ ἐπίσης ξεχωριστὴ φυλὴ τοὺς Σλαβομακεδόνες γράφοντας: «Κωμικοτραγικὴ νότα τοῦ φυλετικοῦ αὐτοῦ ἀμὸς τῶν Βαλκανίων ἀπέτελεσε ἡ ἀνακάλυψις καὶ μιᾶς ἄλλης "φυλῆς", τῆς φυλῆς τῶν Σλαβομακεδόνων» (σελ. 10). Κωμικοτραγικὰ εἶναι μᾶλλον αὐτὰ ποὺ γράφει, διότι ἡ ἐπίσημη θέσις τῆς ἀνθρωπολογίας εἶναι, ὅτι: «Στὴν πλειοψηφία τους οἱ Σλαβομακεδόνες, οἱ Βλάχοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀπόγονοι τοῦ αὐτόχθονος πληθυσμοῦ» ("Ἀρης Πουλιανός). (Γιὰ περισσότερες πληροφορίες δὲς Α. Λαζάρου, «Οἱ Κουτσόδλαχοι», ἐγκ. "Ἠλιος, τόμος IB, σελ. 389-391· Ι. Κούμαρη "Τὸ αὐτόχθον τῆς φυλῆς", Ἀθῆναι 1959· Κ. Τσιούλκα, «Συμβολαὶ εἰς τὴν διγλωσσίαν τῶν Μακεδόνων», Ξ. Λίβα, «Αἰγῆς, ἡ κοιτίς τῶν Ἀρίων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», ἔκδ. 1963, σελ. 282-293 κ.τ.λ.). Ὁ κ. Γεώργιος Νεκρατζᾶς, ὅταν ἀσχολῆται μὲ τέτοια θέματα, θὰ ἦταν καλὺτερο νὰ γράφῃ μὲ ὑπευθυνότητα. Οἱ ψευδοθεωρίες του στεροῦνται ἐπιστημονικότητος καὶ οὐσιαστικῶς εἶναι ἀνευθυνολογίες, πομφόλυγες καὶ φληναφήματα.

Μάριος Δ. Δημόπουλος-Ἀπολλώνιος

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΕ' ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ» (Τεύχη 169-180, Ίανουάριος-Δεκέμβριος 1996)

ΑΓΓΕΛΑΚΗ, ΠΩΤΑ: Τὸ «Πέτρωμα» τοῦ Πανσανία ἐπιδιδίνει ὡς «Λιθάρι».....	10756
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.: Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλα-ΙΜΙΑΣ (ἐπιστ.).....	10372
ΑΘΗΝΑΙΟΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ: Κοινωνία πολιτισμικῆς ἐξαθλίωσης.....	10135
- <i>Idiotica Americana</i>	10313
- Ὑπάρχει δημοκρατία;.....	10698
ΑΘΜΟΝΕΥΣ, ΔΙΟΔΩΡΟΣ: Ὁ Γιαχβέ, ὁ Ἐκο καὶ οἱ κοινωνίες.....	10434
ΑΙΑΚΙΔΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: Τί πράγματι Ἑλληνικό ὑπάρχει στὴ σημερινή Ἑλλάδα; (ἐπιστ.)...	10131
- Ἐκμηδένισαν Καναδοὺ καθηγητὴ ὡς «ἀντισημίτη» (ἐπιστ.).....	10771
ΑΙΣΑ: Μαθητικὴ πρωτοπορία. - Ἀσιατικὸς κρυπτοελληνισμός. - Ποιὸ ἀπώτατο παρελθόν...	
- Γκάφες φοινικιστῶν. - Θέματα ἐλληνικοῦ ἐνδιαφέροντος.....	10155
- Ἴση μεταχείριση. - Βρυκόλακες τοῦ Μεσαίωνα. - «Ἑλληνίδες». - Φύσις καὶ Ἑλ- ληνική Γλῶσσα. - Νεκραναστήθηκαν; - Εὐγνωμοσύνη.....	10235
- Ἴμια, 25η Μαρτίου καὶ Ἀμερικανοί. - Ὑπάρχει διαφορά; - Πανάρχαιος Αἰγαῖος Πο- λιτισμός. - Προσκοπικά. - Οἰκόπεδα στὸν Ὀλυμπο. - Ἡ καὶ τῶν νεκρῶν καὶ ὁ... Ἰεζεκιήλ.....	10317
- Τραγικὴ ἀγνοία. - Σιωνιστὲς καὶ Ἑβραῖοι. - Ἐπιχείρηση «Σύγχυση». - Μεσαιωνιστὲς ἐν δράσει. - Ἡ μάχη κατὰ τοῦ Διεθνοῦς Μισελληνισμοῦ.....	10383
- Ἰσραὴλ-ληνες μὲ τὴ δούλα... - ...ἀλλὰ καὶ μαθηματικῶς Ἑβραῖοι! - Πρόδλεψη. - Ἡ Αἴγυπτος τῶν Ἑλλήνων. - Ἐξανατολιζόμαστε; - Τρελλὲς ἀγγελάδες ἢ τρελλοὶ ἄνθρω- ποι; - Ρωμιοσυνολογίας συνέχεια.....	10497
- Τὸ ξέφτισμα τῆς Ρωμιοσύνης... - ...καὶ ἡ δύναμη τῆς Ἑλληνικότητος. - Τὰ Νέμεα ἀνα- διδιώνουν. - Ὅντως Μεσό-γειος. - Νέοι Θεοδόσιοι. - Ἀνεξήγητη ἐνόχληση. - Ἀρχαιο- ελληνικὴ μπάλλα.....	10559
- Οἱ Πομάκοι μιλοῦν Ἑλληνικά. - «Ἐν Χριστῷ» Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες. - Ἐναντίον ποίον στρέφεται; - Ἀνασθενάρια καὶ κοάσματα. - Ὑπουργεῖο Ἀντιπολιτισμοῦ. - Κληρώσεις Ἀξιὸν ὁμαδὸν ἀπάγξασθαι... - Τυποποιημένος παραλογισμός. - Κακοῦργος «ἅγιος». - Ἐξ Ἀμερικῆς τὸ φῶς. - Ποῦ εἶναι ἡ Ἑλλάδα; - Χωρὶς σχόλια. - Τὸ πνίξιμο τῶν δαμονίων.....	10735
- Ἡ Σιών τοῦ... Θερμαϊκοῦ. - Ἑλληνας Ἑτροῦσκοι στὴ Ν. Ἀμερικὴ. - Νεροκουνδάλι- τὲς τῆς Ἀγκυρας. - Περί Ἑλγινείων. - Ἑλληνικά Σκόπια. - Ἰνδοευρωπαϊκὰ φα- ντάσματα - Εὐλογημένη γῆ.....	10825
- Μαυρολαγνεῖα. - Οἱ Ἑλληνας. - Ξένη πνευματολογία μὲ ἐλληνικά χρήματα. - Κακέ- κτυπα. - Ὑποδείγματα ἀνδρείας. - Ἐκλογικά.....	10883
- Ποιοὶ εἶναι; - Μόνο τὴν λάσπη. - Δεσποτοκρατία. - Ἡ μοναξιά τῆς Ρωμιοσύνης. - Ἀρτον καὶ ξύλον. - Πρὸς ἰνδοευρωπαϊστὲς-φοινικιστὲς. - Μασσαλιῶτες Ἑλληνας.	10993
ΑΛΜΠΑΝΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Τὸ ἐλληνικὸ γράμμα Δ-έλτα.....	10569
ΑΛΤΑΝΗ: Ἡ Θόλος τῆς Ἐπιδάφρου μικρογραφία τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ πλανητικοῦ συστήματος ..	10715
«ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ»: Πότε θὰ ἀπαλλαγεῖ ὁ Χριστιανισμός ἀπὸ τὸν Σιωνισμό; (ἐπιστ.).....	10537
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἀπορίε ἐνός πιστοῦ γιὰ τὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας. (ἐπιστ.).....	10218
ΑΝΔΡΩΝΗΣ, ΘΕΑΓΕΝΗΣ: Τὸ πρόβλημα τῆς διεθνούς προβολῆς τῆς Ἑλληνικότητος (ἐπιστ.) ..	10526
ΑΠΟΓΟΝΟΣ: ις. Δαβὶδ· Ἀμνὼν· Ἀθεσσαλὼμ.....	10205
- ιη. Σολομών.....	10245
- ικ. Σολομών (II).....	10353
- κ. Ἰεζεκιήλ.....	10425
- κα. Ἰεζεκιήλ (II).....	10503
- κβ. Ἰηοῦ.....	10597
- κδ. Μωνσῆς.....	10661

- κδ. Μωυσής (II)	10743
- κε. Σοφονίας.....	10807
- κο. Μαλαχίας.....	10895
- κς. 'Αβδακούμ.....	10961
«ΑΡΓΕΙΟΣ»: Πώς ή εξουσία εξασφαλίζεται από τους «ἐπικίνδυνους» (ἐπιστ.)	10772
ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ: Τὸ ἐξουσιαστικό πλαίσιο τῆς «Μαύρης 'Αθηνᾶς»	10939
ΑΣΠΙΩΤΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ζευμπέκικος καὶ ταραντέλλα.....	10341
- Τοὺς ἐνοχλεῖ ὁ τόπος γεννήσεως τοῦ Διὸς (ἐπιστ.)	10375
- Κλεοπάτρα: Μὲ λαίψερ ἀποδεικνύεται ἡ ὁμοιότητά της μὲ τὶς σημερινές Ἑλληνίδες.....	10557
- 'Η ἀρχαία Πέργαμος στὸ Βερολίνο.....	10631
- Πλήρης ἐγκατάλειψη τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων (ἐπιστ.).....	10773
ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ, Ε.: Σόδομα καὶ Γόμορα.....	10237
- Ἀπάντηση σὲ ἐπιστολὴ	10297
- Πῶς ὁ Ἰουδαϊσμός ἐκμηδένισε ἱστορικά τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα.....	10385
- 'Ο «ἅγιος» Κωνσταντῖνος καὶ ἡ θεὰ Ἀρτεμις.....	10645
- Δὲν ὑπάρχει σχέση Καινῆς-Παλαιᾶς Διαθήκης	10737
- 'Η δῆθεν σχέση Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης.....	10797
- 'Η δῆθεν σχέση Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης.....	10889
- 'Η δῆθεν σχέση τοῦ 'Ιησοῦ μὲ τὴν Π. Διαθήκη.....	10957
ΒΑΘΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Οἱ τραγικοὶ μας καὶ ἡ δολοφονία τῶν αἰχμαλωτισθέντων στὴν Κύπρο (ἐπιστ.)..	10529
- 'Η ἀποφυγὴ τοῦ πολέμου κατὰ τοὺς ἀρχαίους τραγικούς (ἐπιστ.)	10933
ΒΑΣΔΕΚΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ: Βαθεῖα μουσικὴ διάδρωση τῶν Ἑλλήνων	10435
- Οἱ δυνατότητες τῆς λαϊκῆς μουσικῆς	10831
ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: Μία πρόταση γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφηση τῆς Μυκηναϊκῆς ἐπιγρα- φῆς τῆς Κανκανιάς	10819
- Ἑρμηνεία Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Σίδας.....	10999
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ: Ζήτω ἡ «Ρεματιά» καὶ ὁ «Κέννεντυ», κάτω ἡ Φλύα καὶ ὁ Εὐρι- πίδης (ἐπιστ.)	10454
ΒΕΛΑΣ, Γ.Ι.: Οἱ Ἑλληνικές λέξεις στὴ ρωσικὴ γλῶσσα	10943
ΒΙΛΛΙΩΤΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ὅταν τὰ νῆπια γεννιοῦνται μὲ ἐλεύθερη κρίσι!.. (ἐπιστ.).....	10612
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Πῶς ἡ Ρωμαϊκὴ Παιδεία «ἐπιτυγχάνει» τὴν πνευματικὴν κατὰ- πτωση τῶν Ἑλλήνων.....	10405
ΓΑΛΑΧΟΥΣΙΔΗΣ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ: Ἡ καταστροφάντηση τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτι- σμοῦ (ἐπιστ.).....	10773
ΓΑΛΗΝΟΣ: Ἡ ἑλληνικὴ ὀνομασία τοῦ Εὐρωνομίσματος (ἐπιστ.).....	10456
ΓΕΡΟΝΤΑΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Δόλια παραποίηση ἀρχαίων κειμένων ἀπὸ μεταφραστές (ἐπιστ.)	10856
ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ποιοὶ ἐθεωροῦντο Ἕλληνες στὴν ἀρχαιότητα (ἐπιστ.).....	10132
- Τὸ Ἀλφάβητο σὲ χρῆση ἀπὸ τὸ 1300 π.Χ.	10247
- Σχόλια στὴν ἔρευνα τῶν ἐλληνογενῶν Πολυνησιακῶν διαλέκτων (ἐπιστ.).....	10454
- Πανάρχαιη Ἑλληνικὴ κυριαρχία στὸν Ἰνδικό	10461
- Φοινικιστικὴ ψευδολογία μὲ χρήματα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς (ἐπιστ.).....	10534
- Ἕλληνες καὶ δάρδαροι στὴν Κλασσικὴ Ἑλλάδα (ἐπιστ.)	10609
- Πλόες μὲ ἐκμετάλληση τῶν κυμάτων μόνο στοὺς ὠκεανούς (ἐπιστ.).....	10695
- Πούος εἶναι ὁ Ἀντίχριστος «666»	10809
- Ὁ Ἑλληνικὸς ἀποικισμὸς στὴν Αἴγυπτο καὶ οἱ πυραμίδες (ἐπιστ.).....	10772
- Ντράφι, Νταού, Νταβέλη ἀντὶ Φηγῶ, Φηγαία καὶ Πανός (ἐπιστ.).....	10934
ΓΙΑΓΛΥΤΙΚΟΣ, ΣΑΒΒΑΣ: Γερμανοαυστριακοὶ ἀνθρωπολόγοι καὶ προέλευση τῶν Μικρασιατῶν (ἐπιστ.).....	10449
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΣ, ΦΩΤΗΣ: Ἡ ἑλληνικὴ παρουσία στὴν Πολυνησία (ἐπιστ.)	10290
ΓΚΙΚΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: «Τὸ βλέμμα τοῦ Ὀδυσσεᾶ»	10361
ΓΚΙΚΑΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος παραχωρήθηκε σὲ ξενοδοχεῖο!!! (ἐπιστ.).....	10212
ΓΡΗΓΟΡΑΣ, ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ: Ἐγνώριζαν οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἀπόσταση τοῦ πλανῆτη Πλούτωνος;	

(ἐπιστ.).....	10535
- Τὸ ἑλληνικὴς τεχνοτροπίας ἀγαλματίδιο τῆς Χαβάης (ἐπιστ.).....	10857
ΔΑΝΑΟΣ-ΣΩΠΑΣΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Δὲν ὑπάρχουν «Ρωμοὶ» καὶ «Ρωμοσύνη» ἢ «Ρωμανία» (ἐπιστ.).....	10215
ΔΑΝΙΚΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ: Τὸ ἦθος καὶ τὰ ἑλληνικά τῶν καθηγητῶν γλωσσολογίας (ἐπιστ.).....	10294
- Θυμιάστε καθηγητὴ Ἑλληνικῆς ἀνώτατης σχολῆς (ἐπιστ.).....	10854
«ΔΑΥΛΟΣ»: «Περίεργα» φαινόμενα στὴν Ἑκθεσὶ Βιβλίου.....	10582
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ.: Νεροκουβαλιεῖς στὸν ἐξονσιαστικὸ κατακερματισμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ; (ἐπιστ.).....	10450
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ: Ἡ ἑλληνικὴ καταγωγή «Βαλκανίων» καὶ «Τούρκων».....	10585
- Ἡ κοσμολογία τῶν Ὀρφικῶν ταυτίζεται μὲ τίς σημερινὲς ἀστροφυσικὲς ἀπόψεις....	10663
- Ὁ μισελληνισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ καθεστῶτος.....	10865
- Βυζάντιο: Περίοδος σκλαβιάς τῶν Ἑλλήνων.....	10949
ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ: Ἀποκρυπτογράφηση τῆς ἐπιγραφῆς Κανκανιάς.....	10412
- Ἡ ἀποκρυπτογράφηση τῆς προκάλυψης τῆς Κανκανιάς (ἐπιστ.).....	10929
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ-ΤΖΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΝΝΑ: Ἡ ἑλληνικότητα τῆς λέξεως «ἔρθεος» καὶ οἱ φοινικιστές (ἐπιστ.).....	10770
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΘΩΜΑΣ: Ἑλληνισμός, Ἑλλαδισμός καὶ «Νεοελληνικὴ» γλῶσσα.....	10569
- Ἕνα Ἑλληνο-αγγλικὸ κείμενο ἀπὸ τὴν Αὐστραλία (ἐπιστ.).....	10769
ΘΑΡ(Ρ)ΟΜΑΤΗΣ, Κ.Α.: Ψυχολογικὴ ἐπιχείρηση ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου.....	10809
ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΣ, ΧΑΡΗΣ: Ἀρχαιότερες χρησιμοποιοῦνται ὡς καθίσματα ἀναψυκτηρίων (ἐπιστ.).....	10609
ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς Σκοπιανούς.....	10883
«ΙΝΔΟΕΥΡΩΠΑΪΣΤΗΣ»: Μία θεωρία γιὰ τὸ πῶς ἐξαφανίσθηκαν οἱ «Ἰνδοευρωπαῖοι» (ἐπιστ.).....	10538
ΙΩΣΗΦΟΓΛΟΥ, ΚΙΜΩΝ: Συνέδριο Ἀποδήμων καὶ Πατριαρχεῖο.....	10179
ΚΑΖΑΝΑΣ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ: Περὶ τῶν ὀνομάτων «Ρωμῖος», «Γραικός» καὶ «Ἕλλην» (ἐπιστ.).....	10696
ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Ἀνεξέλεγκτοι Ἑλθετοὶ φοινικιστὲς στὰ μονεῖά μας (ἐπιστ.).....	10214
ΚΑΠΕΤΑΝΕΛΛΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Οἱ Τούρκοι μελετοῦν καὶ ἐφαρμόζουν Θουκυδίδη (ἐπιστ.).....	10372
ΚΑΠΟΝΗΣ, Α.Λ.: Προστάτες τῆς νύχτας καὶ προστάτες τοῦ Διεθνoῦς Ἑξονσιασμοῦ (ἐπιστ.).....	10374
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ, ΠΑΣΧΑΛΗΣ: Μὲ τὴν χρησιμοποίηση τῆς δυνάμεως τῶν κυμάτων ποντοποροῦσαν οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἐκπολιτιστές.....	10461
- Τὰ «κουπιά» ποῦ δὲν εἶναι κουπιά.....	10785
ΚΑΡΒΕΛΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: Ἡ σύγχυση τῆς ιστορικῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑλλήνα (ἐπιστ.).....	10692
ΚΑΡΒΕΛΑΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ: Ἑκκλῆση φιλόλογον γιὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς στὸ ἐξωτερικὸ (ἐπιστ.).....	10295
ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ: Πανάρχαιη Ἑλληνικὴ γραφὴ στὴν Καρδίτσα.....	10154
- Ὡς μνημεῖο εἶχε ἰδρυθεῖ ἡ πυραμίδα τοῦ Ἀργονοῦ.....	10873
- Προϊστορικὲς βραχογραφίες στὸ Αἰγάλεω.....	10987
ΚΑΤΑΝΟΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: Πανάρχαιες Ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις σὲ προκολομβιανὸ Μεξικὸ καὶ Η.Π.Α.....	10397
ΚΑΨΙΩΤΗΣ, ΑΘΑΝ.: Ἡ πελασγικὴ ἐπὶ ὀγκολίθου ἐπιγραφή τοῦ Ὀμφαλίου (ἐπιστ.).....	10294
ΚΟΒΑΤΣΗΣ, ΑΝ.: Οἱ νεολιθικοὶ οἰκισμοὶ τῆς λίμνης τῆς Καστοριάς (ἐπιστ.).....	10853
ΚΟΛΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ξεχωριστὸ «ἔθνος» θεωρεῖ τοὺς Σαρακατσάνους τὸ Ρωμαῖκο! (ἐπιστ.).....	10534
ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Ἡ Ἱστορία στὸ ἔλεος τοῦ Ἑξονσιασμοῦ.....	10176
- Ἡ κατασκευή τοῦ ιστορικοῦ ψεύδους.....	10286
- Ἡ ἀδυναμία ἐκλογίκευσης στὴν Ἱστορία.....	10340
- «Σκέπτονται» πρὶν ἀπὸ μᾶς γιὰ μᾶς.....	10376
- Ταραχὴ στὴ Διεθνή Ἑξουσία προκαλοῦν οἱ Ἑλληνικὲς πυραμίδες.....	10417
- Συκοφαντικὴ «ἐπιχείρηση» σκοταδιστῶν.....	10457
- Ὁ Μ. Θεοδωράκης μιλά γιὰ ὅλα στὸν «Δαυλὸ».....	10543
- Ἡ θηλειὰ τῆς λογοκρισίας στὸ λαὶμὸ τῆς Εὐρώπης.....	10582
- Περὶ λαϊκῆς τέχνης τῆς Ρωμοσύνης.....	10637
- Συζήτηση μὲ τὸν π. Τιμόθεο Κιλίφη.....	10727
- Ἀνεπαρκὲς συνηγορία ὑπὲρ τῆς Π. Διαθήκης.....	10797

-	*Ολβιος ὅστις ἱστορίας ἔσχε μάθησιν	10864
-	Συνέντευξη τοῦ κ. Κώστα Καζάκου	10907
-	«Τῶν ψευδομένων ἑλεγχός ἐστι τὰ πράγματα»	10960
-	Δύο αἰνιγματικά ὑψώματα στὰ Μέγαρα	10984
-	Προϊστορικές δραχογραφίες στὸ Αἰγάλεω	10987
ΚΟΥΒΕΛΙΩΤΗ, ΕΛΕΝΑ:	Ἡ μεγάλη μας δύναμη εἶναι τὰ παιδιά μας (ἐπιστ.)	10216
ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ:	Ὁ φασισμός-ρατσισμός τῆς Π. Διαθήκης	10199
-	Τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	10319
-	Ὁ φασισμός-ρατσισμός τῆς Π. Διαθήκης (II)	10349
-	Ὁ φασισμός-ρατσισμός τῆς Π. Διαθήκης (III)	10421
-	Παίζεται τὸ μέλλον τοῦ Πολιτισμοῦ	10539
-	Ζόφος ἐν ὄψει	10617
-	Πρὸς ἓνα παγκόσμιον ἐξουσιασμόν	10775
-	Τελευταῖα δῆματα πρὸς τὸν ἐξουσιασμόν	10859
ΚΟΥΜΠΟΥΡΑΣ, ΣΑΒΒΑΣ:	Ἀναζητώντας τὸν γνήσιον Ὀλυμπισμόν	10427
-	Τὸ ἀρχαῖο νόημα τῆς Ὀλυμπιακῆς Φλόγας καὶ ἡ ἐκπόρευσὴ του στὴ σύγχρονη ἐποχὴ	10481
ΚΟΥΡΑΚΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ:	Ποῦ ἄρχισε ἡ ἐπανάστασις τοῦ Εἰκοσιένα; (ἐπιστ.)	10614
ΚΟΥΡΚΟΥΤΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ:	Φοινικιστικὴ προπαγάνδα γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες (ἐπιστ.)	10296
ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ:	Ἡ δημοκρατία τοῦ Ὁμήρου	10143
-	Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ἄρχισαν τὸ 6.591 π.Χ.	10481
-	Ἡ ἱατρικὴ ὁρολογία τοῦ Ὁμήρου	10623
-	Ἀστρονομικὴ ἀπόδειξις ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἐχρησιμοποιεῖτο πρὶν 28.000 χρόνια ..	10745
-	Τὰ Ζῶδια δὲν εἶναι 12, ἀλλὰ 13	10963
ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ:	Ὁ Πάν (διήγημα)	10356
ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΥ, ΕΛΕΝΗ:	Πελασγικός ὁ «Πύργος Ἁγίου Πέτρου» τῆς Ἀνδρου (ἐπιστ.)	10218
ΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ, Β.:	Βαρβαρότητα καὶ ἀθλιότητα στὸν ἱερὸ χώρο τῆς Ἐπιδαύρου (ἐπιστ.)	10130
ΚΡΟΚΙΔΗΣ, ΔΙΟΜΗΔΗΣ:	Ἡ διαφορὰ ἀντιλήψεων μεταξὺ ἡγετῶν καὶ πληθους (ἐπιστ.)	10374
-	Τὸ ἐπίπεδο τῆς Διανοήσεως καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ρωμιοσύνης (ἐπιστ.)	10689
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ:	Ἐπαλήθευσις τῶν «παραδόξων» τοῦ Ζήνωνος	11005
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΗΣΑΪΑΣ:	Τὸ Μηδέν, τὸ Σύμπαν, τὸ Χάος καὶ ὁ Πυθαγόρας (ἐπιστ.)	10452
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Κ.Χ.:	Πέτρα: Ἡ ἀρχαιότατη Ἑλληνικὴ πόλις στὴν ἔρημο τῆς Ἰορδανίας ...	10283
ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΤΡΥΦΩΝ:	Ἡ Ἑλληνικὴ Σκέψις μοναδικὸς στυλοβάτης τῆς ἀνατέλλοντος «Κοινωνίας τῆς Γνώσεως»	10377
ΛΑΖΑΡΗΣ, Ι.:	Τὸ ἔρεβος τῶν Φοινικιστῶν καὶ τὸ «Ἐρεβος» τῆς «Θεογονίας» (ἐπιστ.)	10529
ΛΑΪΟΣ, ΗΛΙΑΣ:	Οἱ 48 μειονότητες τῆς Τουρκίας	10699
ΛΑΜΠΡΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, Ι.:	Τὸ ξύπνημα τοῦ γίγαντος	10128
-	Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον	10208
-	Μινκάλη-Γέροντας-Ἰμια	10288
-	Οἱ «ἀόρατοι» καὶ οἱ οὐραγοὶ τους	10368
-	Κοσμοϊστορικὴ Στιγμὴ	10448
-	Ποινικοποίηση τῆς ἔρευνας	10528
-	Ὡμὴ λογοκρισία εἰς θάρος τοῦ «Δαυλοῦ» ἀπὸ Φοινικιστὲς στὸ Μόναχο Γερμανίας	10577
-	Ἐξουσιασμός καὶ Πολιτισμός	10608
-	Μετὰ ἀπὸ 17 αἰῶνες	10688
-	Ἑλλάδα-κράτος καὶ Ἑλλάδα-πρότυπο	10768
-	Πνευματικὴ κοσμογονία	10848
-	Δεκαπέντε χρόνια	10928
ΛΑΜΠΡΟΥ, Δ. ΙΩΝ:	Οἱ κάτοικοι τοῦ Εἰρηνικοῦ μιλοῦν ἀρχαῖα Ἑλληνικά	10157
-	Οἱ κάτοικοι τοῦ Εἰρηνικοῦ μιλοῦν μιὰ ἀρχαιοελληνικὴ διάλεκτο (II)	10261
-	Θάνατος καὶ «θάνατος» τοῦ Ἑλύτη	10410
ΛΙΟΔΑΚΗΣ, ΙΩΑΝ.:	Οἱ Ἑλληνες τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος καὶ τὸ παγκράτιο (ἐπιστ.)	10133

LURAS, T.: 'Αδιανόητη ή αφύπνισις του Έλληνισμού χωρίς ανάπτυξιν τῆς γλωσσικῆς του παι- δείας (ἐπιστ.).....	10209
ΜΑΛΑΜΟΥ, ΜΥΡΤΩ: Μιά ἑλληνική ἐπιγραφή σὲ γυμνάσιο τοῦ Μονάχου (ἐπιστ.)	10858
ΜΑΜΑΝΕΑΣ, ΜΑΡΙΟΣ: Πανάρχαια 'Ελληνική παρουσία στὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ...	10157
- Συνέντευξη τοῦ κ. Ἄρη Πουλιανοῦ	10225
- Θαυμάστε τον... Ἡ κλάψτε τον.....	10324
- Ὑδροστικό διδλίο τοῦ κ. Αὐγ. Καντιώτη κατὰ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ	10671
- Ἀποδεικτικά στοιχεία γιὰ τὴν Ἑλληνική προέλευση τῆς θρησκείας τῶν Κελτῶν	10815
- Ἡ τελευταία νίκη (διήγημα).....	10916
- Συνέντευξη τοῦ καθηγητῆ Ν. Σαρρή.....	10979
- Ἑλληνική ἐπίδραση στὴ Λιθουανική θρησκεία.....	10995
ΜΑΞΙΜΟΥ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Ἀνδρόνικος Β' (διήγημα).....	10515
ΜΑΡΓΕΤΗΣ, ΔΗΜ.: Πελαγοὶ οἱ ἐφευρέτες καὶ οἱ πρῶτοι χρήστες τοῦ πανάρχαιου Ἑλληνικοῦ 'Αλφαβήτου	10505
- Μιά ἄλλη ἐρμηνεία τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 101 Ἡρακλειτίου ἀποσπάσματος (ἐπιστ.).....	10533
- «Ἄγριοι μισθοφόροι τῆς δωδαρότητος καὶ τῆς ἀμαθείας» οἱ καταργήσαντες τοὺς τόνους.....	10703
ΜΑΡΚΟΥ, Μ.: Πῶς «στηρίζουν τὴν Ἑλληνική γλῶσσα» Πανεπιστήμια καὶ ΕΣΗΕΑ (ἐπιστ.).....	10694
ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ, Λ.: Ἡ Μονοκρατορία (διήγημα)	10599
- Τὸ ξέφτισμα (διήγημα)	10837
- Λαθραῖες ἀθλιότητες	10840
- Συνεχίζεται ἡ σωνιστική προπαγάνδα στὰ σχολεῖα (ἐπιστ.).....	10931
ΜΑΥΡΙΔΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: Βυζαντινὸ τείχος μήκους 60 χλμ. στὴν Ἀμπχαζία (ἐπιστ.).....	10292
ΜΙΕΖΕΥΣ, Π.: Ἡ πλημμυρίδα τῆς πορνολογίας στὰ Μέσα Ἐνημερώσεως (ἐπιστ.).....	10532
ΜΕΙΜΑΡΙΔΗΣ, ΚΩΝ: Συκοφαντοὺν τὴν ἀρχαία ἀρχιτεκτονική (ἐπιστ.)	10373
ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Μιὰ δολοφονία στὴν Π. Διαθήκη	10237
- Ὁ ἑλληνίζων φιλόσοφος Ὁριγένης καὶ ὁ διωγμὸς τοῦ ἀπὸ τὸν Σκοταδισμό	10385
- Ἱστορικά στοιχεία γιὰ τὴν συνθήκη ἐξόντωσης τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ	10561
- Α. Βασιλάκης: Ἐνας ἑλληνότροπος μεγάλος ζωγράφος τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπὸ τῆ Μῆλο.....	11001
ΜΠΑΛΟΥΡΔΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Ἡ ἐκμετάλλευση τῆς δυνάμεως τῶν κυμάτων στὴν ναυσιπλοΐα (ἐπιστ.).....	10695
ΜΠΕΚΑΚΟΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ: Σ. Κουαζίμοντο: Ὁ Ἕλληνας τῆς Σικελίας	10602
ΜΠΕΛΙΤΣΑΚΟΣ, ΑΓΓΕΛΟΣ: Στοιχεῖα γιὰ τὴν πανάρχαια Ἑλληνική ἐπίδραση στὴ Μ. Ἀνατολή (ἐπιστ.).....	10371
- Ἱστορικές μαρτυρίες γιὰ τὴν ἑλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου (ἐπιστ.)	10690
ΜΠΕΞΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: «Ἑλλήνιον» (συνέντευξη τοῦ κ. Κ. Πλεύρη).....	10432
- Δύο μητροπολίτες καταγγέλλουν τὴν Ἑβραϊκή διαβρωτική δραστηριότητα στὸν 'Ελληνικὸ χῶρο.....	10457
- Ὡμὴ λογοκρισία εἰς θάρος τοῦ «Δαυλοῦ» ἀπὸ Φοινικιστὲς στὸ Μόναχο Γερμανίας.....	10577
- Ὁ Εὐριπίδης καὶ οἱ δῆθεν ἀνθρωποθυσίες.....	10657
- Ἰουλιανὸς (331-363): Ἡ ἀλήθεια	10899
- Προϊστορικές δραχογραφίες στὸ Αἰγάλεω	10987
ΜΠΙΡΗΣ, Η.-ΠΙΚΡΟΣ, Κ.: Οἱ αἰνιγματικοὶ κωπηλάτες τῆς Θῆδας	10784
ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ, ΜΑΡΚΟΣ: Τὸ σύνπλεγμα	10834
ΝΕΜΕΣΙΣ: «Ἐθνάρχης»	10187
- Οἱ οὐραγοὶ.....	10331
- Ἐπανόρθωση «λάθους»	10403
- Τὸ μεγάλο ἀφεντικό.....	10479
- Ἐλεύσεται ἡμαρ	10567
- Ἱστορία γενέσεως καὶ θανάτου τῆς Ἑξουσίας.....	10669
- Ἄς τὸ καταλάβουν ἐπιτέλους	10707

- Δημοκρατία.....	10813
- 'Εξ 'Αποδήμων ή ἐλπίς.....	10905
- Θνησιγενή συνέδρια.....	10985
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΔΗΜ.: 'Ο «ξεχασμένος» μέγας μαθηματικός Αὐτόλυκος (ἐπιστ.).....	10696
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΠΡΙΑΜΟΣ: Πληροφορική και 'Εξουσία.....	10779
ΝΙΝΑΣ, Ν.: Δέν εἶπε κανείς στους νέους τί σημαίνει ή λέξη «'Ελληνας» (ἐπιστ.).....	10536
ΝΤΕΡΗΣ-ΚΑΠΕΛΛΟΣ, Δ.: Τό ὑπουργεῖο ἐδραϊκώτερο τῶν 'Εδραίων (ἐπιστ.).....	10827
ΝΤΟΚΑΣ, ΛΑΜΠΡΟΣ: 'Η 'Ελληνικότητα μόνη σανίδα σωτηρίας τοῦ κλονιζόμενου Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ.....	10135
- Τό παράλογο ἀπειλεῖ τήν Εὐρώπη.....	10219
ΠΑΛΑΙΣΤΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ: 'Ελληνική γλώσσα-γραφή και Ρωμιουσὴν (ἐπιστ.).....	10129
ΠΑΝ, ΑΙΟΛΟΣ: 'Ο Ζήτουλας και τὰ παραλλάγματα τὸν.....	10177
- Τὰ μηδενικά τῶν ὁργανώσεων.....	10259
- «'Ολοι ἴσοι» και τὰ 'Ιμια.....	10305
- 'Αμερικανικό και Εὐρωπαϊκό παρτίδο.....	10415
- «'Ηλθαν ντυμένοι φίλοι».....	10513
- Στό τελευταῖο σκαλί.....	10583
- Φοινικισμός: Τέλος.....	10655
- Οἱ πολιτικοί τῆς 'Επιστήμης.....	10713
- Μπροστά στὸν 'Ολοκληρωτισμό.....	10871
- Μεσαίωνας.....	10977
ΠΑΝΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Τὰ γράμματα τῶν πινακίδων τῶν αὐτοκινήτων (ἐπιστ.).....	10129
ΠΑΝ, ΣΑΡΑΝΤΟΣ: 'Ο διωγμός τοῦ Μεθόδιου 'Ανθρακίτη ἀπὸ τοὺς σκοταδιστὲς τοῦ Φαναρίου.....	10179
- Ζήνων: 'Ο μαθηματικός τοῦ Μέλλντος.....	10189
- Τὰ συνεχιστικά Μαθηματικά και τὸ ἀπειρον.....	10333
- Ἀπάντηση στὸν Ζ. Πετρίδη.....	10375
- Ἀπάντηση στὸν Η. Κωνσταντινίδη.....	10453
- Εὐγένιος Βούλγαρις.....	10471
- Λεύκιππος-Δημόκριτος: Οἱ μεγάλοι 'Ατομικοί.....	10649
- Μέλισσος: 'Ο μαθηματικός καταλύτης τοῦ 'Εξουσιασμοῦ.....	10491
- Οἱ Μεγάλοι 'Ατομικοί: Λεύκιππος και Δημόκριτος.....	10709
- Καὶ στὴ Δωδώνη «κτυπᾷ» ὁ 'Ινδοευρωπαϊσμός.....	10759
- Τὰ μαθηματικά τῶν 'Ατομικῶν φιλοσόφων.....	10821
ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: 'Η «'Αγγλική» διεθνὴς γλώσσα, πὸν ὅμως εἶναι 'Ελληνική (ἐπιστ.).....	10449
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ: Πλεονεκτήματα και παγίδες τοῦ Δικτύου «'Ιντερνέτ» (ἐπιστ.).....	10130
- Ἀπαγορεύεται σὲ μὴ πτυχιούχους ή εἰσόδος στὴν 'Εθνική Βιβλιοθήκη (ἐπιστ.).....	10537
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΧΑΡΙΣΙΟΣ: 'Ο «Μαῖτρέγια» και οἱ "Ελληνες βασίλεις τῶν 'Ινδῶν.....	10616
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ: 'Η σύγκρουση Εὐρωπαίων-Αμερικανῶν στὸ Αἶγαῖο (ἐπιστ.).....	10371
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Συγχωροχάρτια τὸ 1996 στὴ Θεσσαλονίκη.....	10787
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Καὶ κινηματογραφικὸς ἀνθελληνισμός (ἐπιστ.).....	10134
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Τ.: Ἀνιστόρητο πρόγραμμα «'Ηχος και Φῶς» στὴ Ρόδο (ἐπιστ.).....	10855
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Θεοκρατία και λογική τοῦ Σύμπαντος.....	10671
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ.: Ποιους θεωροῦσαν "Ελληνες στὴν Κλασσική 'Ελλάδα; (ἐπιστ.).....	10291
ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ: 'Ο ἐξωσημπαντικός Γιαχβὲ και ή ἑλληνική ἀντίληψη περὶ θεοῦ (ἐπιστ.).....	10696
ΠΑΤΡΙΝΟΣ, ΔΗΜ.: Πῶς ή Ρωμιουσὴν ἀποκόπτει τοὺς "Ελληνες ἀπὸ τὸ παρελθόν (ἐπιστ.).....	10530
ΠΕΤΡΙΔΗΣ, ΖΙΓΚΦΡΙΝΤ: 'Η εὕρεση τῶν καθέτων πλευρῶν ἀπὸ τὴν ὑποτείνουσα (ἐπιστ.).....	10375
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Ἀρχαιολογικά.....	10142
- 'Εξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς.....	10224
- Ἀπιστία.....	10298
- 'Η κολοκυθία.....	10394
- Συνέντευξη τοῦ κ. «Τὸ 'Ηλίθιο Περιοδικό».....	10502

- Τῆς τρελλῆς (ἀγέλαδας)	10558
- Φοινικική φιλολογία	10642
- Χρονολογήσεις	10706
- Ἀμερικανικά	10830
- Ἀφροκεντρικά	10882
- Ἐπιστημονικό φρενοκομείο	10936
ΠΕΤΡΟΥΤΖΑΚΟΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: Ἡ σοφία εἶναι ἀσυμβίβαστη μετὸν ἐξουσιασμό (ἐπιστ.)	10374
- Μία πρόταση γιὰ τὴν διακόσμηση τῶν σταθμῶν μετρὸ (ἐπιστ.)	10858
ΠΛΕΥΡΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Παγκόσμιος Ἑλληνικότης	10937
ΠΟΛΑΤΙΔΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: Ἡ ἐννοία τῆς πιθανότητος στὴ φιλοσοφία τοῦ Ἡρακλείτου (ἐπιστ.)	10293
ΠΟΛΙΤΗΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ: Τὰ «σενάρια» στὴν περιοχὴ μας καὶ οἱ Ἕλληνες (ἐπιστ.)	10209
- Μπροστὰ στὰ «σενάρια»	10313
- Σενάρια ἐχθρῶν καὶ Ἑλληνικά σενάρια	10883
ΠΟΛΥΖΩΗΣ, Ε.: Ἑρμηνεῖα Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Σίδας	10999
ΠΡΙΓΚΟΥΡΗ, ΟΥΡΑΝΙΑ: «Ἐρευνάτε τὰς Γραφάς»	10197
- Αἶμα καὶ ἄμμος στὰ νεφελώματα	10243
- Ὁ μόνος ἀληθινὸς καὶ ἡ γυναικα	10326
- «Ὀὐκ ἔστιν ὧδε»	10396
- Πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα	10469
- Μπλεξίματα-μπερδέματα	10593
- «Μέσα στὸ λαγούμι τοῦ φόβου»	10647
- Μὴ τὰ πιῆτε, λουσθῆτε τα	10758
- Δὲν τοὺς χωράει πιά ὁ κόσμος μας	10795
- Καὶ τώρα	10897
ΠΡΩΤΟΠΑΠΙΑΣ, ΣΠΥΡΟΣ: Ἀὐτοπροστατευόμενες εἶναι οἱ ἀρχαιότητες γιὰ τὸ ὑπονοργεῖο (ἐπιστ.)	10935
ΠΥΡΡΑ: Ἡ «λύση» τῶν δεσμῶν τοῦ Προμηθέα	10919
ΡΟΥΣΣΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἐπιδίωξη τοῦ ὀνόματος τῆς Ἰωνίας Ἀθηνᾶς στὴ Β. Ἑλλάδα (ἐπιστ.)	10530
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Ν.Κ.: Ὁ «ἀπειροστικός» μὴ ὀριακὸς χαρακτήρας τῆς Ἑλληνικῆς (ἐπιστ.)	10610
ΣΑΡΩΘΡΟΝ: Ἑλίκη	10196
- Ψυχοντάκης	10232
- Μονόλογος	10312
- Ντουμάνιασμα	10382
- Ἐπιτίμιον	10478
- Λεύκοιτις	10578
- Δύο Κρητοφοίνικες	10622
- Ἀγιοποιήσεις	10714
- Φοινικικοὶ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες	10786
- Ἐδραϊκὸ ἀλφάδιτο	10894
- Ροζὲ Γκαρωντὺ	10976
ΣΘΕΝΟΦΟΡΟΣ, Α.: Περί τῆς «θείας» λειτουργίας τῆς Ἐξουσίας	10519
ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΔ. ΔΗΜ.: Ἀκριτικά-ἀστικά-δημοτικά τραγούδια	10341
ΣΤΟΥΠΗ, ΜΑΡΙΑ: Ἡ ἄγνωστη παγκόσμια ἐξάπλωση τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς (ἐπιστ.)	10291
- Γιὰ μιὰ Ἑλληνικὴ μουσικὴ παιδεία	10595
- «Δύνεται ἦθος ἡ μουσικὴ παρασκηνάζειν»	11009
ΣΤΡΑΤΑΚΗΣ, Ι.: Ἑρμηνεῖα Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Σίδας	10999
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, ΑΝΘΗ: Ὁ ρωμιοσυνισμὸς κυρίαρχος τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων (ἐπιστ.)	10293
- Ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψη στὴν ἀρχαία Ἐπίδαυρο (ἐπιστ.)	10934
ΤΖΑΦΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ: Καλὴ Καρτάνον: μιὰ Ἑλληνίδα σουλτάνα καὶ «σουλτανομήτωρ» (ἐπιστ.)	10451
- Τὰ παρασκήνια τῶν «Μουσουργικῶν»	10850
THEODORIS, D.: Μιὰ ἀπόδοση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφιδήτου στὴ γλώσσα τῶν Μάγια! (ἐπιστ.) ...	10290
- Μιὰ ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ στὴν Ὁάση τῆς Σίδας (ἐπιστ.)	10774

ΤΟΣΚΟΥΛΟΓΛΟΥ, Ι.: Ἀποκωδικοποίηση τοῦ Ἑρωτος.....	10440
ΤΡΙΔΗΜΑΣ, Ν.: Δὲν ὑπάρχει μυστικισμός στο ἔργο τοῦ Θ. Καΐρη (ἐπιστ.).....	10217
ΤΣΑΜΑΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Πανάρχαιοι Ἕλληνες στὴν Ἀσία.....	10261
ΤΣΙΝΑΣ, ΠΑΝΟΣ: Ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν.....	10299
- Ἡ ἐπίβωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.....	10307
- Ὁ Νηποδαπτισμός δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν βάπτισή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.....	10499
- Ἀπάντηση στὸν Γ. Βιλλιώτη.....	10614
- Ἡ διαφορετικὴ ἀντίληψη περὶ θανάτου μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ-Χριστιανισμοῦ.....	10997
ΤΣΙΡΩΝΗΣ, ΝΙΚ.: «Κάρα-μάγια»: Δύο Ἑλληνικὲς λέξεις γιὰ τοὺς ἡγέτες τῶν Μάγια; (ἐπιστ.).....	10455
- Βαρβαροφονία καὶ στὴν ἀρχαιολογικὴ ὁρολογία (ἐπιστ.).....	10935
- Ἑρμηνεία Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Σίδας.....	10999
ΦΑΛΛΑΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ: Ἡ εὕρεση τῶν καθέτων πλευρῶν τριγώνου ἀπὸ τὴν ὑποτείνουσα (ἐπιστ.).....	10536
ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ: Ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῆς Γραμμικῆς Α.....	10247
- Τὰ συγχωροχάρτια τῶν Πατριαρχείων.....	10787
ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ, Ε.Α.: Τὰ φοβερά «γιατί»: Γιατί ναι τότε; Γιατί ὄχι τώρα; (ἐπιστ.).....	10855
ΧΑΛΕΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ἀπορίες ἀναγνώστη γιὰ θρησκευτικὰ ζητήματα (ἐπιστ.).....	10296
- Νὰ ἐπιβάλουμε τὴν καθιέρωση γνήσιων Ὀλυμπιάδων (ἐπιστ.).....	10532
ΧΑΣΚΑ-ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΡΟΥΛΑ: Ὁ μῦθος ὡς ὁδηγὸς γιὰ τὴν ἀλήθεια.....	10683
ΧΑΤΖΗΔΑΜΙΑΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Ἐπίδραση τῆς Ἑλληνικῆς στὴ Νορδηγικὴ γλῶσσα (ἐπιστ.).....	10933
ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Δόλιες Φοινικιστικὲς παρεμβάσεις σὲ 3 μυνεοῖς (ἐπιστ.).....	10850
ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΜΙΧΑΛΗΣ: Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν συνόρων.....	10299
- Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν συνόρων (II).....	10637
- Ἀς ἀπευθυνθοῦμε πρὸς τοὺς γείτονες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἂς τοὺς μιλήσουμε γιὰ τὴν κοινὴ καταγωγὴ μας (ἐπιστ.).....	10929
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα στὴν Ἰνδιάνικη γλῶσσα Κέτσουα τοῦ Περού (ἐπιστ.).....	10369
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΡΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ ξενόγλωσση ἀθλητικὴ ὁρολογία τῶν ΜΜΕ (ἐπιστ.).....	10132
- Χωρὶο τοῦ Θουκυδίδη ἀποδεικνύει λανθασμένη τὴν Ἑρασμακίη (ἐπιστ.).....	10531
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΥΘΥΜΙΟΣ: Μιὰ θανάσιμα ἀρχαία παλαιότερα στὴ Λαμία (ἐπιστ.).....	10575
ΧΥΤΗΡΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐξαφάνισαν προϊστορικὸ μέγαλιθο.....	10233
- Δικαιοῦνται οἱ μαθητὲς νὰ μὴν παρακολοθοῦν τὴν διδασκαλίαν τῆς «Π. Διαθήκης».....	10689
Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ	
- Κ. Γεωργακόπουλος, Η. Mertz, Α. Δημητρίου, Α. Χατζηκωνσταντῆς, Ε. Matievitch.....	10361
- Χ.Χ. Πουχάνα Ἀρθα, Δ.Ε.Δ.Α.Ε.Ο., D. Nicol, Ε. Σκορδάς, Γ. Μουστάκης.....	10440
- Π. Τσαούσογλου, Σ. Γκίκας, Β.-Ρ. Σπανδάγου, Ν. Βρισμτζής, Δ. Σολωμός.....	10519
- Κ. Δούκας, Μητροπολίτης Παντελεήμων, Γ. Γεωργαλάς, Γρ. Στεφάνου, Χ. Πανάγος.....	10602
- Κ. Τακάρη, Π. Κοκκινόπουλος.....	10683
- Πρακτικὰ Συνεδρίου τοῦ Μονάχου, Γ. Χουμονζιάδης, «Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς», Μανέθων.....	10759
- Π. Κάμπαννης, Μ. Ἀντωνόπουλος, Β. Ζαζώνης, Β. Μισύρης, Β. Λαζανάς.....	10840
- Α. Biscardi, D. Crystal, Σ. Κοφαεῖλης, Ε. Καραμανώλης, Ε. Σταμάτης.....	10919
- Δ. Γαρούφας, Α. Cauquelin, Α. Κόρμαλης, Φιλόδομος, Ν. Νακρατζᾶς.....	11009

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΕ' ΤΟΜΟΥ

Στὸν φίλο σας ποὺ «ὑποψιάζεται» καὶ «ψάχνεται» κάνετε δῶρο μία συνδρομὴ «Δαυλοῦ» γιὰ τὸ 1997. Νὰ εἰσθε βέβαιοι, ὅτι θὰ τοῦ ἀνοίξετε νέους ὀρίζοντες στὴν ἀναζήτησή του.